

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

MİRAS SÖZLEŞMESİ

Ahmet Hakan ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAZİANTEP - 2024

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Özel Hukuk Anabilim Dalı **Özel Hukuk** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Ahmet Hakan ÇELİK** tarafından hazırlanan “**Miras Sözleşmesi**” başlıklı tez, **26/07/2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi	Unvanı, Adı ve Soyadı	Kurumu/Üniversitesi	İmzası:
Tez Danışmanı (Jüri Başkanı)	Prof. Dr. Ahmet Nadi GÜNAL	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Oğuz Sadık AYDOS	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi	

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Ahmet Hakan ÇELİK

12.09.2024

HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

MİRAS SÖZLEŞMESİ

Ahmet Hakan ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Nadi GÜNAL

ÖZET

Mirasbırakan, ölüme bağlı irade beyanlarını iki şekilde açıklayabilir. Bunlar vasiyetname ve miras sözleşmesidir. Miras sözleşmesi, şekli anlamda bir ölüme bağlı tasarruf türüdür. Bir ölüme bağlı tasarruf olması sebebiyle hüküm ve sonuçlarını mirasbırakanın ölümü ile doğurur.

Miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlemdir. Tarafların karşılıklı irade açıklamaları ve bu irade açıklamalarının birbirine uygun olmasıyla kurulur. Bir sözleşme olmasından dolayı vasiyetnamenin aksine bağlayıcı etkiye sahiptir. Bunun bir sonucu olarak miras sözleşmesinin tek taraflı bir irade beyanı ile sona erdirilebilmesi kural olarak mümkün değildir.

Miras sözleşmesi içeriği yönüyle olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesi olarak ikiye ayrılır. Miras sözleşmesine ilişkin en temel ayırım budur. Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına giriyorsa buna “olumlu miras sözleşmesi” denir. Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir başkası lehine ölüme bağlı kazandırmada bulunmayıp karşı tarafın mirastan feragat beyanını kabul ediyorsa buna da “olumsuz miras sözleşmesi” denir. Olumsuz miras sözleşmesi, kanunda “mirastan feragat sözleşmesi” olarak isimlendirilir. Miras sözleşmesi, bu iki türü de kapsayan üst bir kavram olarak karşımıza çıkar.

Anahtar Kelimeler: Ölüme Bağlı Tasarruf, Miras Sözleşmesi, Olumlu Miras Sözleşmesi, Mirastan Feragat Sözleşmesi, Mirasbırakan.

**HASAN KALYONCU UNIVERSITY
GRADUATE EDUCATION INSTITUTE
DEPARTMENT of PRIVATE LAW**

CONTRACT of SUCCESSION

Ahmet Hakan ÇELİK

MASTER THESIS

**Advisor
Prof. Dr. Ahmet Nadi GÜNAL**

ABSTRACT

The deceased may declare his/her declarations that he/she wants to be effective after his/her death in two ways. These are the will and the contract of succession. Contract of succession is a type of testamentary disposition in the formal sense. Since it is a testamentary disposition, its judgements and consequences arise after the death of the deceased.

The contract of succession is a bilateral legal transaction. It is established by the mutual declarations of intention of the parties and the conformity of these declarations to each other. Since it is a contract, it has a binding effect unlike a will. As a result of this, as a rule, it is not possible to terminate the contract of succession with a unilateral declaration of intention.

In terms of its content, the contract of succession is divided into two as positive contract of succession and negative contract of succession. This is the most basic distinction regarding the contract of succession. An contract of succession is called a "positive contract of succession" if the deceased is under the liability to leave his/her inheritance or certain property to the person with whom he/she made a contract or to a third party. If the deceased does not make a testamentary gain in favour of another person with the contract of succession, but accepts the other party's declaration of renunciation of inheritance, this is called a "negative contract of succession". The negative contract of succession is called "renunciation of inheritance contract" in the law. Here, the contract of succession appears as a superior concept that covers both of these types.

Keywords: Testamentary Disposition, Contract of Succession, Positive Contract of Succession, Renunciation of Inheritance Contract, Deceased.

ÖNSÖZ

“*Miras Sözleşmesi*” isimli bu tez çalışması, 26.07.2024 tarihinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında Prof. Dr. Ahmet Nadi GÜNAL, Prof. Dr. Oğuz Sadık AYDOS ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ’den oluşan tez jürisi önünde savunulmuş ve oybirliği ile başarılı bulunarak kabul edilmiştir.

İlk olarak tez danışmanlığımı yapan kıymetli hocam Prof. Dr. Ahmet Nadi GÜNAL’a tüm emekleri ve destekleri için saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tez konusunun belirlenmesinde ve sonraki süreçte nezaketi, güler yüzlülüğü ve özverisi ile bu çalışmaya yapmış olduğu katkılar sebebiyle minnettarım. Öğrencisi olmaktan dolayı her zaman büyük bir mutluluk ve onur duyduğumu belirtmek isterim. Hayatımda her zaman özel bir yere sahip olacak olan saygıdeğer hocama tüm içtenliğimle teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez jürimde bulunmayı kabul eden değerli hocam Prof. Dr. Oğuz Sadık AYDOS’a kıymetli katkıları için şükranlarımı sunuyorum. Yapıcı eleştirileri ile tezimin daha nitelikli olması için emek veren sevgili hocama her şey için çok teşekkür ederim. Bana yardımcı olabilmek amacıyla yoğunluğuna rağmen büyük bir samimiyetle ve sabırla kıymetli vakitlerini ayırarak değerli görüşlerini paylaştığı için minnettarım.

Tez jürimde bulunmayı kabul eden bir diğer kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cemal RUHİ’ye çalışmaya yaptığı önemli katkılar sebebiyle teşekkürlerimi sunuyorum. Değerli görüşleri ve yönlendirmeleri ile çalışmanın daha iyi bir duruma gelmesi için verdiği emeklerden dolayı minnettarım.

Ankara’ya geldiğimde beni çok güzel bir şekilde misafir eden ve güzel dileklerde bulunan, iyi ki de yollarım kesişmiş dediğim jüri heyetindeki her bir hocama bu sebeple teşekkür etmeyi de ayrıca bir borç bilirim.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde lisans eğitimim sırasında kendisinden miras hukuku derslerini aldığım ve bu alana ilgi duymamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Baki İlkey ENGİN’e teşekkürlerimi sunuyorum.

Lise yıllarımdan itibaren tanıdığım kıymetli dostum Arş. Gör. Ali Fuat ÇİÇEKLİ’ye ve üniversite yıllarımda tanıştığım bir diğer kıymetli dostum Arş. Gör. Muhammet Ümit AYTEKİN’e dostlukları ve destekleri için çok teşekkür ederim.

Her daim maddi ve manevi desteğini hissettiğim, uzun yıllardır tanıdığım kıymetli büyüğüm Mustafa ENGİN'e sonsuz desteklerinden dolayı Şükranlarımı sunuyorum. Bana olan güveni ve katkıları sebebiyle kendisine minnettarım.

Son olarak babam Abdullah ÇELİK ve annem Saliha ÇELİK'e bu zamana gelmemdeki emekleri ve fedakârlıkları için saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Hiçbir zaman karşılığı ödenemeyecek olan bu koşulsuz sevgileri ve sonsuz destekleri için kendilerine minnettarım. Ayrıca bu hayatı paylaştığım değerli kardeşlerim Emirhan ÇELİK ve Yiğit Burak ÇELİK'e her zaman yanımda oldukları için çok teşekkür ederim.

Ahmet Hakan ÇELİK
Gaziantep - 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
2. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE KURULMASI	3
2.1. Miras Hakkının Anayasa Tarafından Güvence Altına Alınması	3
2.2. Ölüme Bağlı Tasarruf Kavramı ve Çeşitli Anlamları	4
2.2.1. Ölüme bağlı tasarruf kavramı	4
2.2.2. Ölüme bağlı tasarruf kavramının çeşitli anlamları	5
2.2.2.1. Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf	5
2.2.2.2. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf	6
2.3. Ölüme Bağlı Tasarruf Serbestliği.....	6
2.3.1. Kavram	6
2.3.2. Anayasal güvence	7
2.3.3. Ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin çeşitli anlamları.....	7
2.3.4. Ölüme bağlı tasarruf serbestliğine ilişkin sınırlamalar.....	7
2.4. Miras Sözleşmesinin Tanımı.....	8
2.5. Miras Sözleşmesinin Hukuki Niteliği.....	10
2.6. Miras Sözleşmesinin Türleri	11
2.6.1. Olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesi	11
2.6.1.1. Olumlu miras sözleşmesi	11
2.6.1.2. Olumsuz miras sözleşmesi (Mirastan feragat sözleşmesi)	12
2.6.2. Bir taraflı miras sözleşmesi ve iki taraflı miras sözleşmesi	12
2.6.2.1. Bir taraflı miras sözleşmesi.....	13
2.6.2.2. İki taraflı miras sözleşmesi	13
2.6.3. İvazsız (karşılıksız) miras sözleşmesi ve ivazlı (karşılıklı) miras sözleşmesi	13
2.6.3.1. İvazsız (karşılıksız) miras sözleşmesi.....	13
2.6.3.2. İvazlı (karşılıklı) miras sözleşmesi	14
2.6.4. Taraflar lehine miras sözleşmesi ve üçüncü kişi lehine miras sözleşmesi	14
2.6.4.1. Taraflar lehine miras sözleşmesi.....	14
2.6.4.2. Üçüncü kişi lehine miras sözleşmesi	15
2.7. Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti	15
2.7.1. Ölüme bağlı tasarrufta bulunan bakımından ehliyet	15
2.7.2. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan bakımından ehliyet.....	18

2.8. Miras Sözleşmesinde Şekil	19
2.8.1. Genel olarak.....	19
2.8.2. Şeklin uygulanması	19
2.8.2.1. Tarafların aynı anda resmi memur önünde bulunmaları.....	19
2.8.2.2. Resmi memurun son beyanları yazması veya yazdırması ve metnin okunması.....	20
2.8.2.3. Tarafların miras sözleşmesi metnini tanıklar önünde imzalamaları	20
2.8.2.4. Tarafların tanıklar önünde beyanda bulunmaları.....	21
2.8.2.5. Tanıkların şerh ve imzası	21
2.8.3. Miras sözleşmesinin saklanması, tevdi ve açılması	22
2.8.4. Şekle aykırılığın yaptırımını	23
2.9. Miras Sözleşmesi ve Vasiyetnamenin Karşılaştırılması	23
2.9.1. Benzerlikler	23
2.9.2. Farklılıklar	24
2.9.2.1. Ehliyet bakımından	24
2.9.2.1.1. Erginlik.....	24
2.9.2.1.2. Kısıtlılık.....	24
2.9.2.2. Şekil bakımından	24
2.9.2.3. İrade beyanı bakımından.....	24
2.9.2.4. Bağlayıcılık bakımından	25
2.10. Miras Sözleşmesinin Yorumu	25
3. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU	29
3.1. Olumlu Miras Sözleşmesinin Konusu.....	29
3.1.1. Mirasçı atama	29
3.1.2. Belirli mal bırakma (Vasiyet).....	31
3.1.2.1. Vasiyetin konusu ve bazı çeşitleri	33
3.1.2.1.1. Terekedeki belli bir malın vasiyeti (Parça vasiyeti).....	33
3.1.2.1.2. Çeşit (Nevi) vasiyeti.....	33
3.1.2.1.3. Seçimlik vasiyet	35
3.1.2.1.4. Alt vasiyet	35
3.1.2.1.5. Ön vasiyet (Mirasçı lehine vasiyet).....	36
3.1.2.1.6. Alacak vasiyeti	37
3.1.2.1.7. İbra vasiyeti.....	38
3.1.2.1.8. İntifa vasiyeti.....	38
3.1.2.1.9. İrat vasiyeti.....	39
3.1.2.1.10. Tedarik vasiyeti.....	39
3.1.2.2. Vasiyet borcunun doğumu ve muaccel hâle gelmesi.....	40
3.1.2.2.1. Doğumu.....	40

3.1.2.2.2. Muaccel hâle gelmesi	40
3.1.2.3. Vasiyet borcunun kapsamı	40
3.1.3. Koşul.....	42
3.1.3.1. Koşul kavramı.....	42
3.1.3.2. Koşul türleri	42
3.1.3.3. Koşulun gerçekleşmesi	43
3.1.3.4. Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar.....	44
3.1.3.5. Anlamsız veya rahatsız edici koşullar	46
3.1.3.6. İmkânsız koşullar	46
3.1.4. Yükleme (Mükellefiyet)	46
3.1.4.1. Yükleme kavramı.....	46
3.1.4.2. Yüklemenin konusu	48
3.1.4.3. Yüklemenin yerine getirilmesi.....	48
3.1.4.4. Hukuka veya ahlaka aykırı yüklemeler	50
3.1.4.5. Anlamsız veya rahatsız edici yüklemeler	50
3.1.4.6. Yerine getirilmesi imkânsız olan yüklemeler	50
3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesi (Olumsuz Miras Sözleşmesi)	51
3.2.1. Genel olarak.....	51
3.2.2. Tarafları	53
3.2.3. Ehliyet.....	55
3.2.4. Şekil.....	56
3.2.5. Türleri	57
3.2.5.1. İvazlı – ivazsız mirastan feragat sözleşmesi	57
3.2.5.1.1. İvazsız mirastan feragat sözleşmesi	57
3.2.5.1.2. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi	58
3.2.5.2. Kısmi – tam mirastan feragat sözleşmesi	59
3.2.6. Benzer hukuki işlemlerden farkı	60
3.2.6.1. Olumlu miras sözleşmesinden farkı.....	60
3.2.6.2. Mirastan yoksunluktan farkı	61
3.2.6.3. Mirasçılıktan çıkarmadan (ıskattan) farkı.....	62
3.2.6.4. Mirasın reddinden farkı	63
3.2.6.5. Mirasın açılmasından önce yapılan (doğmamış /açılmamış) miras payının devrinden farkı	64
3.2.7. Mirastan feragat sözleşmesinin hukuki sonuçları.....	66
3.2.7.1. Feragat eden bakımından	66
3.2.7.1.1. Mirasçılık sıfatını kazanamaması.....	66
3.2.7.1.2. Tereke borçlarından sorumlu olmaması.....	67

3.2.7.1.3. Mirasçılık belgesi talep edememesi	67
3.2.7.2. Feragat edenin altsoyu bakımından	69
3.2.7.2.1. İvazlı feragat halinde.....	69
3.2.7.2.2. İvazsız feragat halinde.....	69
3.2.7.3. Mirasbırakanın alacaklıları bakımından	70
3.2.7.3.1. Sorumluluğun şartları.....	70
3.2.7.3.1.1. Mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı olması.....	70
3.2.7.3.1.2. Mirasın açıldığı anda terekenin borçları karşılayamaması	71
3.2.7.3.1.3. Tereke borçlarının mirasçılar tarafından kısmen veya tamamen ödenmemiş olması	72
3.2.7.3.2. Sorumluluğun kapsamı.....	72
3.2.7.4. Mirasbırakanın serbest tasarruf oranı bakımından.....	73
3.2.7.4.1. İvazlı feragat halinde.....	73
3.2.7.4.2. İvazsız feragat halinde.....	74
4. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ	75
4.1. Olumlu Miras Sözleşmesinin Sona Ermesi.....	75
4.1.1. Olumlu miras sözleşmesinin kendiliğinden (kanun gereği) sona ermesi	75
4.1.1.1. Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişinin mirasbırakandan önce ölmesi	75
4.1.1.2. Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi	76
4.1.1.3. Evliliğin butlan sebebiyle sona ermesi	77
4.1.1.4. Mirastan yoksunluk sebeplerinden birinin mevcut olması	77
4.1.1.5. Geciktirici koşulun gerçekleşmemesi veya bozucu koşulun gerçekleşmesi.....	78
4.1.2. Olumlu miras sözleşmesinin iradi sona erme halleri.....	79
4.1.2.1. Olumlu miras sözleşmesinin tarafların anlaşması ile sona ermesi	79
4.1.2.2. Olumlu miras sözleşmesinin tek taraflı irade beyanıyla sona ermesi (Olumlu miras sözleşmesinden dönme).....	80
4.1.2.2.1. Olumlu miras sözleşmesinde dönme hakkının açıkça saklı tutulması	80
4.1.2.2.2. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin bulunması halinde dönme.....	81
4.1.2.2.2.1. Dönme hakkı sahibi.....	82
4.1.2.2.2.2. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin bulunması	82
4.1.2.2.2.3. Ehliyet.....	84
4.1.2.2.2.4. Şekil.....	84
4.1.2.2.3. Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönme ..	84
4.1.2.2.3.1. Sağlararası ivaz borçlusunun temerrüde düşmüş olması.....	85
4.1.2.2.3.2. Sağlararası ivaz borçlusuna süre verilmiş olması.....	86

4.1.2.2.3.3. Sağlararası ivaz borçlusunun yeterli teminat göstermemiş olması	86
4.1.2.2.4. İrade bozukluğu sebebiyle dönme.....	86
4.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Sona Ermesi	87
4.2.1. Mirastan feragat sözleşmesinin kendiliğinden (kanun gereği) sona ermesi ..	87
4.2.1.1. Mirastan feragat sözleşmesinin belirli kişi veya kişiler lehine yapılması halinde (TMK m. 529/1)	87
4.2.1.2. Mirastan feragat sözleşmesinin genel olarak diğer mirasçılar lehine yapılması halinde (TMK m. 529/2)	89
4.2.1.3. Mirastan feragat sözleşmesinin koşula bağlı olarak yapılması halinde ..	90
4.2.1.4. Mirastan feragat eden kişinin mirastan yoksunluk sebeplerinden birini gerçekleştirmesi	90
4.2.1.5. Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi	91
4.2.2. Mirastan feragat sözleşmesinin iradi olarak sona ermesi	92
4.2.2.1. Mirastan feragat sözleşmesinin tarafların anlaşması ile sona ermesi	92
4.2.2.2. Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle sözleşmeden dönme.....	93
4.2.2.3. Mirastan feragat sözleşmesinde dönme hakkının açıkça saklı tutulması	94
4.2.2.4. Feragat eden kişinin tenkis sebebiyle seçimlik hakkını kullanarak sözleşmeden dönmesi	94
4.2.2.5. İrade bozukluğu sebebiyle dönme	95
4.3. Miras Sözleşmesinin Kesin Hükümsüzlüğü.....	95
4.3.1. Muvazaa	95
4.3.2. Zihni kayıt	96
4.3.3. Latife beyanı (Ciddi olmayan beyan / Şaka beyanı)	97
5. MİRAS SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN AÇILACAK İPTAL VE TENKİS DAVALARI.....	98
5.1. Miras Sözleşmesinin İptali	98
5.1.1. İptal sebepleri	98
5.1.1.1. Ehliyetsizlik	98
5.1.1.2. İrade sakatlıkları	98
5.1.1.2.1. Yanılma (Hata).....	99
5.1.1.2.2. Aldatma (Hile)	100
5.1.1.2.3. Korkutma veya zorlama (Tehdit ya da cebir)	101
5.1.1.3. Hukuka veya ahlâka aykırılık	102
5.1.1.4. Şekle aykırılık	103
5.1.2. İptal davası.....	103
5.1.2.1. Genel olarak	103
5.1.2.2. Tarafları	104

5.1.2.2.1. Davacı taraf	104
5.1.2.2.2. Davalı taraf.....	104
5.1.2.3. Görevli ve yetkili mahkeme.....	105
5.1.2.4. İspat yükü.....	105
5.1.2.5. Süre	106
5.1.2.5.1. Bir yıllık süre.....	106
5.1.2.5.2. On yıllık süre.....	106
5.1.2.5.3. Yirmi yıllık süre	107
5.1.2.6. Daimi def'i hakkı	108
5.1.2.7. Sonuçları	108
5.2. Miras Sözleşmesinde Tenkis.....	109
5.2.1. Tenkis sebepleri.....	109
5.2.1.1. Olumlu miras sözleşmesine aykırı düşen ölüme bağlı tasarruflar	109
5.2.1.2. Olumlu miras sözleşmesine aykırı düşen bağışlamalar	110
5.2.1.2.1. Olumlu miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufun mirasçı atama olması hali.....	110
5.2.1.2.2. Olumlu miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufun belirli mal bırakma olması hali	112
5.2.1.3. Miras sözleşmesi ile saklı payların ihlal edilmesi	112
5.2.2. Tenkis davası	113
5.2.2.1. Tanım	113
5.2.2.2. Taraflar.....	113
5.2.2.2.1. Davacı taraf	113
5.2.2.2.2. Davalı taraf.....	115
5.2.2.3. Görevli ve yetkili mahkeme.....	115
5.2.2.4. Süre	116
5.2.2.5. Tenkis def'i	117
5.2.2.6. Sonuçları	117
6. SONUÇ	119
KAYNAKÇA	125
ÖZGEÇMİŞ	131

KISALTMALAR

Art.	:	Artikel
AY	:	Anayasa
b.	:	Bent
Bkz.	:	Bakınız
c.	:	Cümle
C.	:	Cilt
dn.	:	Dipnot
E.	:	Esas
eMK	:	743 sayılı Türk Medeni Kanunu
HD	:	Hukuk Dairesi
HGK	:	Hukuk Genel Kurulu
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBGK	:	İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
K.	:	Karar
m.	:	Madde
RG	:	Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
T.	:	Tarih
TBK	:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	:	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve devamı
vs.	:	Vesaire
ZGB	:	Schweizerisches Zivilgesetzbuch

1. GİRİŞ

Kişiler, yaşantıları boyunca birçok hukuki işlem gerçekleştirir ve bu hukuki işlemlerin büyük bir kısmını da sağlararası hukuki işlemler oluşturur. Sağlararası hukuki işlemler, ilgililerin sağlığında hüküm doğurmak üzere yapılan hukuki işlemlerdir. Dolayısıyla daha kişi hayattayken işlemin hukuki etkileri meydana gelir. Örneğin; satım sözleşmesi, kira sözleşmesi, eser sözleşmesi gibi hukuki işlemler bu kapsama girmektedir. Bir de hukuki işlemi yapan kişinin (mirasbırakanın) ölümü ile hükümlerini doğuran işlemler vardır. Bu tür işlemlere de ölüme bağlı tasarruf (ölüme bağlı hukuki işlem) adı verilmektedir.

Ölüme bağlı tasarruf kavramı, şekli ve maddi olmak üzere iki ayrı anlamda kullanılmaktadır Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölüme bağlı irade beyanında bulunurken uymak zorunda olduğu şekil koşullarını ifade eder. Hukukumuzda sadece iki tür şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf vardır: vasiyetname ve miras sözleşmesi. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf ise şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun içeriğini ve konusunu oluşturmaktadır. Örneğin mirasçı atama, belirli mal bırakma (vasiyet) vs. böyledir.

Tez çalışmamızın konusunu şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflardan birisi olan “miras sözleşmesi” oluşturmaktadır. Miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlemdir. Bir sözleşme olmasından dolayı da bağlayıcıdır. Sözleşme tarafları, kural olarak tek taraflı bir irade beyanıyla miras sözleşmesini serbestçe sona erdiremez. Diğer bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türü olan vasiyetname ise tek taraflı bir hukuki işlemdir ve bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Dolayısıyla mirasbırakan, yapmış olduğu vasiyetnameyi ölümüne kadar her zaman tek taraflı olarak geri alabilir. Mirasbırakanın ölüme bağlı irade açıklamalarını bunlardan birisi ile yapması gerekir. Başka bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türü hukukumuzda göre mümkün değildir. Çünkü burada sınırlı sayı (*numerus clausus*) prensibi geçerlidir. Somut yaşantıda daha çok vasiyetnamenin tercih edildiğine rastlanılır. Bunun altında yatan çeşitli sebepler olabilir. Miras sözleşmesinin sadece resmi şekilde yapılma zorunluluğu, bağlayıcılığı, vasiyetnameye göre daha karmaşık bir yapıda olması veya çeşitli nedenlerle ahlaki olarak görülmemesi vb. sebepler miras sözleşmesinin tercih edilmesine engel teşkil edebilir. Tüm bunlara rağmen miras sözleşmesinin birçok yönden kolaylık sağladığını da unutmamak gerekir.

Miras sözleşmesi, temel olarak “olumlu miras sözleşmesi” ve “olumsuz miras sözleşmesi (mirastan feragat sözleşmesi)” olarak ikiye ayrılmaktadır. Tez çalışmamızda

miras sözleşmesini bu iki türü de kapsayacak şekilde incelemiş bulunmaktayız. Bu konunun seçilmesindeki en önemli etkenlerden birisi de miras sözleşmesini her iki türü kapsayacak şekilde ele alan özel bir çalışmanın olmamasıdır. Böyle bir çalışmanın olmaması, ister istemez miras sözleşmesinin anlaşılabilirliğini güçleştirmekte ve okurların zihinlerinde miras sözleşmesi kavramının tam olarak oturmasına sebebiyet vermektedir. Biz de miras sözleşmesinin daha anlaşılabilir olması amacıyla böyle bir çalışma yapmış bulunmaktayız. Konuyu seçmemizdeki bir diğer etken ise miras sözleşmesinin vasiyetnamenin aksine bağlayıcı olmasıdır. Bu etkisinden dolayı birçok noktada vasiyetnameden ayrılmakta ve vasiyetnameye göre daha karmaşık bir yapıda olmaktadır. Bu da hem öğretilerde hem uygulamada, miras sözleşmesine ilişkin meselelerde nasıl bir çözüme gidileceği hususunda çeşitli tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İşte saymış olduğumuz bu sebeplerden dolayı miras sözleşmesinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Miras sözleşmesi dört bölüme ayrılarak incelenmiştir. Birinci bölümde, miras hakkına ilişkin anayasal güvenceye, ölüme bağlı tasarruf kavramına ve miras sözleşmesine ilişkin temel bilgilere değinilmiştir. Tezin ikinci bölümünde miras sözleşmesinin konusunun nelerden oluştuğuna değinilmiştir. Üçüncü bölümde, miras sözleşmesinin sona erme halleri incelenmiştir. Son bölümde ise miras sözleşmesine ilişkin olarak iptal ve tenkis davaları açıklanmıştır. Ayrıca çalışmamızda Yargıtay kararlarına ve öğretilerdeki görüşlere de bu kapsamda yer verilmiştir.

2. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE KURULMASI

2.1. Miras Hakkının Anayasa Tarafından Güvence Altına Alınması

Miras hakkı, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası¹ m. 35 hükmü ile anayasal güvence altına alınmıştır. Bu hükme göre, “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.”.

Anayasa m. 35 hükmünün miras hakkına ilişkin getirdiği anayasal güvencenin iki anlamı bulunmaktadır². Bunlardan birincisi, miras hakkının bir “kurum” olarak anayasal güvenceden yararlanma boyutudur³. Buna göre, devlet, genel olarak miras kurumunu ortadan kaldıracak ve onu kendi tekeline alacak bir düzenlemeye gidemez⁴. İkincisi ise miras hakkının “bir temel hak” olarak anayasal güvenceden yararlanma boyutudur⁵. Miras hakkının temel bir hak olarak anayasal güvence altına alınmasının, mirasbırakan yönünden ve mirasçılar yönünden olmak üzere iki yönü vardır. Mirasbırakan yönünden, intikale elverişli malvarlığının kendisinden sonraki kişilere geçmesini ve “ölüme bağlı tasarruf serbestliğini” ifade etmektedir⁶. Mirasçılar yönünden ise özel olarak yasal ve iradi mirasçıların “mirası edinme haklarını” ifade etmektedir⁷. Yani kısaca belirtmek gerekirse, miras hakkı hem bir kurum olarak hem de bir temel hak olarak anayasal korumadan faydalanmaktadır.

Bir diğer konu, miras hakkı ile özel mülkiyet hakkı arasındaki mevcut ilişkidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 35 hükmü, mülkiyet ve miras haklarını, birbirine yakın ve birbiriyle ilgili iki temel hak olarak birlikte düzenlemiştir⁸. Çünkü miras hakkı,

¹ RG, 09.11.1982, S. 17863.

² Kaneti, Selim, “Türk Miras Hukukunun Anayasal Temelleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 54, S. 1-4, 1994, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Miras Hukuku, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987, s. 9; Serozan, Rona / Engin, Baki İlkay, Miras Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 51; İnan, Ali Naim / Ertaş, Şeref / Albaş, Hakan, Miras Hukuku, 12. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2024, s. 58, 59; Antalya, O. Gökhan / Sağlam, İpek, Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 52; Dural, Mustafa / Öz, Turgut, Miras Hukuku, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023, s. 2, 3; Öztan, Bilge, Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023, s. 8; Eren, Fikret / Yücer Aktürk, İpek, Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023, s. 13; Çabri, Sezer, Miras Hukuku Şerhi, Cilt I, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 5; Aybay, Aydın / Aybay, Mehmet Erdem, Miras Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023, s. 5.

³ Kaneti, Anayasa, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; Serozan / Engin, s. 51; İnan / Ertaş / Albaş, s. 58; Antalya / Sağlam, s. 52; Dural / Öz, s. 3; Eren / Yücer Aktürk, s. 13.

⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; Serozan / Engin, s. 51; İnan / Ertaş / Albaş, s. 59; Dural / Öz, s. 3; Çabri, s. 5.

⁵ Kaneti, Anayasa, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; İnan / Ertaş / Albaş, s. 59; Antalya / Sağlam, s. 52; Eren / Yücer Aktürk, s. 13; Aybay / Aybay, s. 5.

⁶ Kaneti, Anayasa, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; Serozan / Engin, s. 51; Antalya / Sağlam, s. 52; Dural / Öz, s. 3; Öztan, s. 8; Çabri, s. 5.

⁷ Kaneti, Anayasa, s. 237 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; Serozan / Engin, s. 51; Antalya / Sağlam, s. 52; Dural / Öz, s. 3; Öztan, s. 8; Çabri, s. 5.

⁸ Kaneti, Anayasa, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 10, 11; Dural / Öz, s. 2, 3; İnan / Ertaş / Albaş, s. 58; Öztan, s. 8; Çabri, s. 4; Ayrıca bkz. AY m. 35 gerekçesi.

mülkiyet hakkının bir devamı ve onun özel bir şekli olarak görülmektedir⁹. Dolayısıyla da bu iki hak aynı madde içerisinde art arda düzenlenmiş ve anayasal güvence altına alınmıştır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, miras hakkı ve özel mülkiyet hakkı arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki sayesinde, kişilerin özel mülkiyetinde yer alan şeyler, yine özel mülkiyete tabi olacak şekilde ölümle başka kişilere intikal etmektedir. Eğer kişilere miras hakkı tanınmamış olsaydı, hak sahibi olan kişinin ölümüyle mülkiyet hakkı sona erer ve mallar devlete kalmış olurdu¹⁰. Böyle bir mülkiyet hakkının ise gerçek anlamda bir mülkiyet hakkı olduğu ileri sürülemezdi¹¹. Çünkü bu durumda mülkiyet hakkı, kişinin yaşam süresi boyunca faydalanabileceği bir intifa hakkından ibaret olurdu¹². Sonuç itibarıyla miras hakkı, özel mülkiyet hakkını kuvvetlendiren ve bu hakkın devamlılığını sağlayan bir temel haktır.

2.2. Ölümüne Bağlı Tasarruf Kavramı ve Çeşitli Anlamları

2.2.1. Ölümüne bağlı tasarruf kavramı

Mirasbırakan, kanunun belirlediği sınırlar içinde terekesi ile ilgili düzenleme yapabilmek için bir irade beyanında bulunmalıdır. Bir diğer ifadeyle ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmasını istediği konulardaki iradesini bir hukuki işlem yolu ile açığa vurmaktadır. İşte bunu sağlayan hukuki işleme “ölümüne bağlı tasarruf (ölümüne bağlı işlem)” adı verilmektedir. Yani ölümüne bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade eden ve mirasbırakanın ölümüne bağlı son beyanlarını içeren bir hukuki işlemdir¹³.

Mirasbırakanın yapabileceği bu hukuki işlemleri ifade etmek için Türk Medeni Kanunu’nda¹⁴ “ölümüne bağlı tasarruf” terimi kullanılmıştır. Kanun koyucunun kullanmış

⁹ Kaneti, Anayasa, s. 237; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 11; Serozan / Engin, s. 51; Ayrıca bkz. AY m. 35 gerekçesi.

¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 11.

¹¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 11; Öztan, s. 4.

¹² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 11; Öztan, s. 4; Ayiter, Nüşin / Kılıçoğlu, Ahmet M., Miras Hukuku, 3. Bası, Ankara, Savaş Yayınevi, 1993, s. 31; Ayan, Mehmet / Ayan, Nurşen, Miras Hukuku, 11. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023, s. 31, 32.

¹³ Serozan / Engin, s. 254; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 125; Antalya / Sağlam, s. 148; İnan / Ertaş / Albaş, s. 162; Ayan / Ayan, s. 38, 109; Öztan, s. 18; Eren / Yücer Aktürk, s. 25; Çabri, s. 55; Dural / Öz, s. 14, 52; Aybay / Aybay, s. 38; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 72; Oğuzman, M. Kemal, Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995, s. 94; Gönensay, Samim / Birsen, Kemaleddin, Miras Hukuku, 2. Bası, İstanbul, Ahmed Said Matbaası, 1963, s. 39; Köprülü, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985, s. 122, 123; Kılıçoğlu, Ahmet M., Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2023, s. 92; İmre, Zahit / Erman, Hasan, Miras Hukuku, 17. Basım, İstanbul, Der Yayınevi, 2024, s. 14; Şıpka, Şükran / Akşener Mert, Sehil, Güncel Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Miras Hukuku I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023, s. 44; Kaplan, İbrahim, Sorulu-Cevaplı Türk Miras Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2021, s. 18; Aydos, Oğuz Sadık, Pratik Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2023, s. 13; Akçaal, Mehmet, Medeni Hukuk, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022, s. 225.

¹⁴ RG, 08.12.2001, 24607.

olduğu “ölüme bağlı tasarruf” terimindeki tasarruf kelimesi, teknik anlamda kullanılan (sağlararası) tasarruf kelimesinden daha farklı bir anlam arz etmektedir¹⁵. Teknik anlamdaki tasarruf, var olan bir hakka direkt olarak etki eden, onu devir eden, sınırlandıran, sona erdiren ya da içeriği yönünden değiştiren işlemleri ifade eder¹⁶. Oysaki ölüme bağlı tasarrufun böyle bir etkisi bulunmamaktadır. Çünkü ölüme bağlı tasarruf anlamında tasarruf, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm doğuracak olan her türlü emir ve isteğini ifade eder¹⁷. Dolayısıyla da burada kullanılan “tasarruf” kelimesi, aslında “işlem” anlamına gelmektedir¹⁸. Bu durum dikkate alındığında, kanun koyucunun “ölüme bağlı işlem” yerine “ölüme bağlı tasarruf” terimini kullanmış olması uygun bir tercih olmamıştır.

Ölüme bağlı tasarruf, yukarıda da açıklandığı üzere mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Buradaki ölüm vakıası, ölüme bağlı tasarruf işleminin kanuni ve mecburi koşulunu oluşturur¹⁹. Yani ölüm, ölüme bağlı tasarruf işleminin *causa*'sıdır. Bu nedenden dolayı bir sağlararası tasarrufun hüküm ifade etmesinin, şart veya vade olarak ölüme bağlanması, ona bir ölüme bağlı tasarruf niteliği kazandırmaz²⁰. Çünkü bu şekliyle ölüm, söz konusu işleme bağlanan arzi bir unsurdur ve dolayısıyla onun niteliğinin bir gereği, bir başka ifadeyle *causa*'sı deđildir²¹.

2.2.2. Ölüme bağlı tasarruf kavramının çeşitli anlamları

Ölüme bağlı tasarruf kavramının, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf ve maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olmak üzere iki ayrı anlamı bulunmaktadır.

2.2.2.1. Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf kavramı, mirasbırakanın yapacağı ölüme bağlı irade açıklamalarının, hangi şekil kuralları içerisinde açığa vurulması gerektiğini ifade eder²². Bu doğrultuda hukukumuzda iki tür şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf vardır. Bunlar vasiyetname ve miras sözleşmesidir.

¹⁵ Dural / Öz, s. 52; Serozan / Engin, s. 252; İnan / Ertaş / Albaş, s. 163; Çabri, s. 55.

¹⁶ Dural / Öz, s. 52; Serozan / Engin, s. 252; İnan / Ertaş / Albaş, s. 163; Çabri, s. 55; Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 78, 79.

¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 126; Dural / Öz, s. 52; Serozan / Engin, s. 252; İnan / Ertaş / Albaş, s. 163; Çabri, s. 55.

¹⁸ Oğuzman, s. 94; İmre / Erman, s. 51; Dural / Öz, s. 52; Serozan / Engin, s. 253, 254; İnan / Ertaş / Albaş, s. 163; Çabri, s. 55.

¹⁹ Dural / Öz, s. 53; Serozan / Engin, s. 253, 254; Antalya / Sağlam, s. 151, 152.

²⁰ Dural / Öz, s. 53; Serozan / Engin, s. 254.

²¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 125; Dural / Öz, s. 53.

²² Köprülü, s. 123; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Oğuzman, s. 94; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 73, 74; Dural / Öz, s. 54; Öztan, s. 175; Antalya / Sağlam, s. 159; Çabri, s. 57; Gençcan, Ömer Uğur, Vasiyet Hukuku,

Vasiyetname, tek taraflı ölüme bağlı bir hukuki işlem olup, varması (yöneltmesi) gerekli olmayan bir irade beyanı ile yapılır²³. Mirasbırakan, yapmış olduğu vasiyetnameyi ölünceye kadar her zaman serbestçe geri alma imkân ve yetkisine sahiptir²⁴.

Miras sözleşmesi ise iki taraflı ölüme bağlı bir hukuki işlemdir ve bir sözleşme olması sebebiyle de bağlayıcılığı bulunmaktadır²⁵. Dolayısıyla mirasbırakanın, (bazı durumlar hariç olmak üzere) tek taraflı olarak ve serbestçe miras sözleşmesini sona erdirebilmesi mümkün değildir²⁶.

Bu sayılanların dışında, bir ölüme bağlı tasarruf şekli ya da tipi, hukukumuzda göre mümkün değildir. Çünkü burada, tıpkı aynı haklarda olduğu gibi *numerus clausus* (kapalı sayı) prensibi geçerlidir²⁷. Bu sebeple kanunda öngörülmuş olanların haricinde mirasbırakanın bir başka şekil tipinde ölüme bağlı tasarruf yapabilmesi mümkün değildir²⁸.

2.2.2.2. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufların içeriğini ve konusunu oluşturur²⁹. Mirasçı atama, belirli mal bırakma, evlilik dışı çocuğu tanıma vs. bunların hepsi maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflara birer örnek teşkil eder.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda mirasbırakanın ölüme bağlı son irade beyanları maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufları, bunların hangi şekil kurallarına bağlı olarak açığa vurulacağı ise şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufları ifade eder.

2.3. Ölüme Bağlı Tasarruf Serbestliği

2.3.1. Kavram

Mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf yapabilme imkân ve yetkisine sahip olması “ölüme bağlı tasarruf serbestliği” olarak ifade edilmektedir³⁰. Mirasbırakana tanınan bu serbestliğin temelinde irade özerkliği ilkesi ve özel mülkiyet hakkı bulunmaktadır³¹. Yani

Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022, s. 56; Ruhi, Canan / Ruhi, Ahmet Cemal, Vasiyetname ve Miras Sözleşmesinden Kaynaklanan Davalar, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023, s. 41.

²³ Köprülü, s. 123; Oğuzman, s. 94; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Gönensay / Birsen, s. 40; Dural / Öz, s. 55.

²⁴ Oğuzman, s. 94; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Gönensay / Birsen, s. 40; Dural / Öz, s. 55.

²⁵ Köprülü, s. 123; Oğuzman, s. 95; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Gönensay / Birsen, s. 40; Dural / Öz, s. 55.

²⁶ Oğuzman, s. 95; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Gönensay / Birsen, s. 40; Dural / Öz, s. 55.

²⁷ İmre / Erman, s. 53; Dural / Öz, s. 57; Öztan, s. 175; Serozan / Engin, s. 246; Yılmaz, Süleyman, Miras Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2024, s. 83.

²⁸ İmre / Erman, s. 53.

²⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 134; Dural / Öz, s. 57; Eren / Yücer Aktürk, s. 25; Ruhi / Ruhi, s. 41.

³⁰ İmre / Erman, s. 58.

³¹ Serozan / Engin, s. 236; İmre / Erman, s. 58; İnan / Ertaş / Albaş, s. 165; Arbek, Ömer, Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013, s. 23;

ölüme bağlı tasarruf serbestliği, irade özerkliği ilkesinin ve özel mülkiyet hakkının bir uzantısı olup, onları kuvvetlendiren bir etkiye sahiptir³². Çünkü bu serbestlik sayesinde, mirasbırakan, ölümünden sonra dahi iradesini etkili kılabilmekte ve terekesi üzerinde serbestçe (bazı sınırlamalar hariç olmak üzere) tasarruf edebilmektedir.

2.3.2. Anayasal güvence

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 35. maddesinde yer alan düzenleme ile "ölüme bağlı tasarruf serbestliği" anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Bu düzenlemeye göre, "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.*". Burada miras hakkına ilişkin olarak getirilen anayasal güvence, daha önce de belirttiğimiz gibi mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf serbestliğini de kapsamaktadır³³. Dolayısıyla da ölüme bağlı tasarruf serbestliği, bu belirtilen kapsamda anayasal güvenceden yararlanmaktadır.

2.3.3. Ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin çeşitli anlamları

Ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin çeşitli anlamları bulunmaktadır. Bu anlamlardan ilki, ölüme bağlı tasarruf yapıp yapmama serbestliğidir³⁴. Anamlardan bir diğeri, ölüme bağlı tasarrufun şeklini (vasiyetname veya miras sözleşmesi), içeriğini ve yararlanıcısını belirleme serbestliğidir³⁵. Son olarak ise vasiyetname açısından vasiyetnameyi geri alma, miras sözleşmesi açısından ise (bağlayıcı olması sebebiyle ancak belirli durumlarda) miras sözleşmesini sona erdirmeye serbestliği anlamına gelmektedir³⁶. Bu belirtilenlerin tümü, ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin taşıdığı olduğu anlamları ifade eder.

2.3.4. Ölüme bağlı tasarruf serbestliğine ilişkin sınırlamalar

Ölüme bağlı tasarruf serbestliğine getirilen birtakım sınırlamalar³⁷ söz konusudur. Bu sınırlamalardan ilki, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf yapacağı zaman uyması gereken şekli kurallardır. Çünkü mirasbırakan, ölüme bağlı irade açıklamalarını sadece

Yakupoğlu, S. Derya, "Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 136, 2018, s. 228.

³² Serozan / Engin, s. 236; İmre / Erman, s. 58; İnan / Ertaş / Albaş, s. 165; Arbek, s. 23.

³³ Kaneti, Anayasa, s. 240; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 9; Serozan / Engin, s. 51; Antalya / Sağlam, s. 52; Dural / Öz, s. 3; Öztan, s. 8; Çabri, s. 5.

³⁴ Serozan / Engin, s. 236; Yakupoğlu, s. 228.

³⁵ Kaneti, Anayasa, s. 240; Serozan / Engin, s. 236; Yakupoğlu, s. 228.

³⁶ Detaylı bilgi için bkz. Arbek, s. 47 vd.

³⁷ Ayrıca mirasbırakanın miras sözü vermesinden doğan sorumluluğu için bkz. Yakupoğlu, s. 228, 229; Atlan, Hülya, "Miras Sözü Vermeden Doğan Kusurlu Sorumluluk: Culpa In Testando Sorumluluğu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S. 2, 2017; İnce, Nurten, "Mirasbırakanın Güven Sorumluluğu (Culpa In Testando)", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 1, 2018.

vasiyetname veya miras sözleşmesi yoluyla yapabilir. Yani mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufun şekli kalıbını seçme konusunda bir serbestliğe sahip olmakla beraber, bunlara ilişkin şekli kurallara da uymak mecburiyetindedir³⁸.

Ölüme bağlı tasarruf serbestliğine getirilen sınırlamalardan bir diğeri ise saklı pay konusundaki emredici kurallardır³⁹. Kanunun bazı yasal mirasçılara saklı pay hakkı tanınması, mirasbırakana tanınan bu serbestliğin sınırlanmasına neden olmuştur. Çünkü bu saklı paylar, kanunen öngörülen istisnalar haricinde mirasbırakanın iradesi ile ortadan kaldırılamaz⁴⁰. Bunun bir sonucu olarak da mirasbırakan, yasal mirasçıların bazılarında tanınan bu saklı paylara riayet etmek zorundadır⁴¹. Bir diğeri ifadeyle saklı payları ihlal edemez.

Mirasbırakanın uyması gereken üçüncü sınırlama hukuk ve ahlak kurallarıdır⁴². Mirasbırakan, yapacağı ölüme bağlı tasarrufta hukuka veya ahlaka aykırı bir düzenlemeye, koşula ve yükümlülüğe yer veremez⁴³. Eğer böyle bir durum söz konusu olur ise bu bir iptal sebebi teşkil eder (TMK m. 557/b. 3).

Miras sözleşmesinin lehdarı yararına öngörülmüş olan “sözleşmesel saklı pay sınırı” (TMK m. 527/2), ölüme bağlı tasarruf serbestliğine getirilen sınırlamalardan bir diğeri⁴⁴.

Son olarak ise art mirasçılıkla ilgili getirilen TMK m. 521/2 hükmü ile ölüme bağlı tasarruf serbestliği bu doğrultuda sınırlandırılmıştır⁴⁵.

2.4. Miras Sözleşmesinin Tanımı

Miras sözleşmesi, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğurmak üzere yaptığı miras hukuku sözleşmesidir⁴⁶. Miras sözleşmesi, şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun türlerinden biridir⁴⁷. Vasiyetname ile birlikte bu kapsamda yer alır. Miras sözleşmesinin vasiyetnameye göre özelliği iki taraflı bir hukuki işlem olması, yani bir sözleşme niteliğinin bulunmasıdır. Sözleşme tarafları, miras sözleşmesini yaparak kendilerini bununla bağlamaktadırlar. Bu bağlayıcılığın bir etkisi olarak ise miras

³⁸ İnan / Ertaş / Albaş, s. 165; Arbek, s. 57 vd.; Serozan / Engin, s. 236.

³⁹ Gönensay / Birsan, s. 48; İmre / Erman, s. 58; Arbek, s. 73, 74; Serozan / Engin, s. 236; İnan / Ertaş / Albaş, s. 165; Yakupoğlu, s. 228.

⁴⁰ Kocayusufoğlu, Miras, s. 355; İmre / Erman, s. 58; Eren / Yücer Aktürk, s. 261; Çabri, s. 204.

⁴¹ Kocayusufoğlu, Miras, s. 355; İmre / Erman, s. 58; Eren / Yücer Aktürk, s. 261; Çabri, s. 204.

⁴² İmre / Erman, s. 58; Serozan / Engin, s. 236; Arbek, s. 70 vd.; İnan / Ertaş / Albaş, s. 165; Yakupoğlu, s. 228.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Arbek, s. 70 vd.

⁴⁴ Serozan / Engin, s. 239; Yakupoğlu, s. 228.

⁴⁵ Serozan / Engin, s. 239; Arbek, s. 37.

⁴⁶ Antalya / Sağlam, s. 188; Çabri, s. 480.

⁴⁷ Kocayusufoğlu, Miras, s. 127, 128; İmre / Erman, s. 53, 54; Dural / Öz, s. 101; Ruhi / Ruhi, s. 68.

sözleşmesinin bazı durumlar haricinde tek taraflı olarak sona erdirilebilmesi mümkün değildir⁴⁸.

Miras sözleşmesi, bağlayıcı bir etkiye sahip olması sebebiyle geçmişten günümüze pek olumlu yaklaşılmayan bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türü olmuştur⁴⁹. Bunun bir neticesi olarak, bazı hukuk sistemlerince benimsense dahi kimi yerlerde kabul edilmemiş veya sadece sınırlı bir biçimde yer almıştır⁵⁰.

Miras sözleşmesinin temelleri Cermen hukukuna dayanmaktadır⁵¹. Günümüz hukuk sistemlerine de buradan gelmiştir. Roma hukukunda ise miras sözleşmesi kabul edilmemiştir⁵². Çünkü Roma hukukunda, ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin sınırlandırılmaması gerektiği esastır⁵³. Bu nedenden dolayı da Roma hukukunda, bağlayıcı özelliği bulunan miras sözleşmesi kabul edilmemiş ve yalnızca vasiyetnameye yer verilmiştir.

Günümüz hukuk sistemlerinden olan Alman ve İsviçre-Türk hukukunda, miras sözleşmesi herhangi bir sınırlama olmaksızın kabul edilmiştir⁵⁴. İsviçre ve Türk hukukunda miras sözleşmesi kavramı, olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesi (mirastan feragat sözleşmesi) olarak iki farklı türü kapsayacak şekilde düzenlenmiştir⁵⁵. Alman hukukunda ise daha farklı bir düzenleme söz konusudur. Alman Medeni Kanunu, mirastan feragat sözleşmesini bir miras sözleşmesi olarak görmemiş ve onu ayrı bir sözleşme olarak düzenlemiştir⁵⁶.

Türk hukukunda miras sözleşmesine ilişkin hükümler, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun miras hukukuna ilişkin hükümlerini içeren üçüncü kitabın birinci kısmında, ölüme bağlı tasarruflar başlığı altında dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. Miras sözleşmesi, olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesi olarak iki türü de

⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Serozan / Engin, s. 243; İmre / Erman, s. 54; Dural / Öz, s. 102.

⁴⁹ Serozan / Engin, s. 242, 243.

⁵⁰ Serozan / Engin, s. 242, 243.

⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; İmre / Erman, s. 55; Umur, Ziya, "Roma Miras Hukuku'nun Ana Hatları", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 31, S. 1-4, 1965, s. 167.

⁵² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Umur, s. 167; İmre / Erman, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Küçükgüngör, Erkan, "Roma ve Türk Hukukunda Muayyen Mal Vasiyeti", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 45, S. 1, 1996, s. 507; Günel, A. Nadi, "Roma Miras Hukuku'na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu İle Miras", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 44, S. 1, 1995, s. 433; Koca, Ömer, Roma Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda Ölüme Bağlı Tasarruflar, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2018, s. 41.

⁵³ İmre / Erman, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Dural, Mustafa, Miras Sözleşmeleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980, s. 18.

⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; İmre / Erman, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75.

⁵⁵ Dural, s. 17.

⁵⁶ Dural, s. 21; Antalya, O. Gökhan, Mirastan Feragat Sözleşmesi, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 23.

kapsayacak şekilde Türk Medeni Kanunu'nda yer almıştır. Bu belirtilen iki tür, miras sözleşmesinin içerik yönünden ayrımını oluşturur.

Miras sözleşmesinin içerik bakımından birinci türü olumlu (müspet) miras sözleşmesidir. Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli bir malını, sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakmayı yükümlenir (TMK m. 527).

Miras sözleşmesinin içerik bakımından ikinci türü ise olumsuz (menfi) miras sözleşmesidir. Olumsuz miras sözleşmesinde, muhtemel mirasçı olan kişinin mirasçı olma şansından⁵⁷ vazgeçmesi söz konusudur⁵⁸. Kanunda bu tür sözleşmelere “mirastan feragat sözleşmesi” denilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi miras sözleşmesi her iki türü kapsayacak şekilde geniş anlamli olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla miras sözleşmesini tanımlarken, bu iki türü de kapsayacak şekilde geniş bir tanımlama yapılması gerekmektedir. Geniş tanımıyla miras sözleşmesi, iki taraflı bir ölüme bağlı hukuki işlem olarak, taraflardan en az birinin bağlayıcı şekilde olumlu veya olumsuz maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu miras hukuku sözleşmesidir⁵⁹.

2.5. Miras Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlem, yani bir sözleşmedir⁶⁰. Dolayısıyla da bir sözleşmede bulunması gereken kurucu unsurların burada da aranması gerekir⁶¹. Bu kurucu unsurlar ise Türk Borçlar Kanunu'nun⁶² birinci maddesinde düzenleme altına alınmıştır. TBK m. 1 hükmüne göre, “Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur”. Bu düzenlemeye göre, bir sözleşmenin üç kurucu unsuru bulunmaktadır: en az iki tarafın varlığı, tarafların karşılıklı irade açıklamalarında

⁵⁷ Mirasın açılmasından önce olsa olsa mirasçı olma şansından veya ümidinden söz edilebileceği yönünde bkz. Serozan / Engin, s. 388; Engin, Baki İlkay, Yedek Mirasçılık, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2003, s. 129, 130; Akkanat, Halil, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004, s. 6, 7.

⁵⁸ Tanımlamalar için bkz. Oğuzman, s. 132; Köprülü, s. 215; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 300, 301; Öztan, s. 253, 254; Dural / Öz, s. 197; Çabri, s. 501; Eren / Yücer Aktürk, s. 194; Antalya, Feragat, s. 28, 29.

⁵⁹ Farklı bir tanımlama için bkz. Dural, s. 17; Kanaatimizce yazar miras sözleşmesine ilişkin yaptığı geniş tanımlamada “...mirasbırakan bağlayıcı olarak ya kendi terekesi üzerinde maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarrufta bulunur ya da karşı tarafın kendi terekesi üzerinde ileri doğacak Miras Hukukuna ilişkin taleplerinden vaz geçmesini (feragat etmesini) sağlar” diyerek bir anlam hatasına sebebiyet vermiştir. Çünkü mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesi ile karşı tarafın feragat beyanını kabul ederek, zaten yine kendi terekesi üzerinde bağlayıcı olarak maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş olmaktadır. Yazarın kullandığı bağlaç (ya... ya da...) ve ifadelerden dolayı, yapılan tanımlamadan sanki bunun bir maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf olmadığı şeklinde bir anlam çıkabilmektedir. Dolayısıyla yazarın yaptığı tanımlamanın hatalı olduğunu düşünmekteyiz.

⁶⁰ Köprülü, s. 129, 130; Dural, s. 23; Kılıçoğlu, Miras, s. 127; Ruhi / Ruhi, s. 68.

⁶¹ Kılıçoğlu, Miras, s. 127, 128; Ruhi / Ruhi, s. 68.

⁶² RG, 04.02.2011, S. 27836.

bulunmaları ve bu irade açıklamalarının birbirine uygun olması⁶³. Bu sayılan unsurların tümü miras sözleşmesi bakımından da geçerlidir.

Miras sözleşmesinin iki taraflı bir hukuki işlem olmasının diğer bir sonucu, miras sözleşmesinden tek taraflı olarak dönülebilmesinin kural olarak mümkün olmamasıdır⁶⁴. Miras sözleşmesi, özellikle bu konuda vasiyetnameden ayrılmaktadır. Çünkü vasiyetname tek taraflı bir hukuki işlem niteliği taşır ve bir bağlayıcılığı yoktur⁶⁵. Bu nedenle vasiyetnamenin her zaman serbestçe geri alınabilmesi mümkündür⁶⁶.

Miras sözleşmesi, iki taraflı bir hukuki işlem olmasının haricinde, aynı zamanda bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türüdür⁶⁷. Yani esasen bir ölüme bağlı hukuki işlemdir. Bunun neticesinde ise hüküm ve sonuçlarını mirasbırakanın ölümünden sonra doğurmaktadır⁶⁸. Dolayısıyla da miras sözleşmesi, mirasbırakanın malvarlığı üzerinde değil, terekesi üzerinde etki doğurur.

Belirtilmesi gereken bir başka konu ise miras sözleşmesinin miras hukuku alanına ilişkin bir sözleşme olduğudur⁶⁹. Miras sözleşmesi, miras hukukunda yer alan bir sözleşme olması sebebiyle borçlar hukukundaki sözleşmelerden ayrılmaktadır. Fakat TMK m. 5 hükmü gereğince, TBK'nin genel nitelikteki sözleşmeye ilişkin hükümleri, uygun düştüğü ölçüde miras sözleşmesine de uygulanır.

Bu açıklamalar doğrultusunda özetle belirtmek gerekirse, miras sözleşmesi hem bir sözleşme olarak hem de bir ölüme bağlı hukuki işlem olarak çifte bir nitelik göstermektedir⁷⁰.

2.6. Miras Sözleşmesinin Türleri

2.6.1. Olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesi

2.6.1.1. Olumlu miras sözleşmesi

Olumlu miras sözleşmesi, kanun koyucu tarafından TMK m. 527 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre; mirasbırakanın, mirasını veya belirli malını sözleşmenin karşı tarafına ya da üçüncü bir kişiye bırakmakla yükümlendiği miras sözleşmelerine “olumlu miras sözleşmesi” denir (TMK m. 527). Bu hüküm, 743 sayılı eski Türk Medeni

⁶³ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. Baskı, Ankara, Legem Yayınevi, 2023, s. 264; Nomer, Halûk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2023, s. 42, 61.

⁶⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Köprülü, s. 130; İmre / Erman, s. 186; Dural / Öz, s. 102.

⁶⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Köprülü, s. 124; İmre / Erman, s. 54; Dural / Öz, s. 102.

⁶⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Köprülü, s. 125, 126; İmre / Erman, s. 54; Dural / Öz, s. 102.

⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127, 128; İmre / Erman, s. 53, 54; Gençan, s. 56, 57.

⁶⁸ Gönensay / Birsen, s. 39; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 125.

⁶⁹ Dural, s. 24; Köprülü, s. 131.

⁷⁰ Detaylı bilgi için bkz. Dural, s. 24 vd.

Kanunu'nda⁷¹ yer alan m. 474 hükmünün yeniden düzenlenmesi ile oluşturulmuştur. Eski medeni kanunumuzda “olumlu miras sözleşmesi” terimi yer almamaktaydı. Buna karşılık olumsuz miras sözleşmesi için “(mirasçılıktan) feragat mukavelesi” şeklinde özel bir terime yer verilmişti. Bu durum, uygulamada ve öğretide olumlu miras sözleşmesinin karşılığı olarak “miras sözleşmesi” teriminin kullanılmasına sebebiyet vermiştir. Fakat sonrasında kanun koyucu, yeni medeni kanunda “olumlu miras sözleşmesi” terimini kullanmayı tercih etmiştir. Kanun koyucunun yapmış olduğu bu değişiklik ise öğretideki bazı yazarlar⁷² tarafından eleştirilmiştir.

2.6.1.2. Olumsuz miras sözleşmesi (Mirastan feragat sözleşmesi)

Miras sözleşmesinin içerik bakımından diğer bir türü ise olumsuz miras sözleşmesidir. Olumsuz miras sözleşmesi, mirasbırakan ile muhtemel mirasçı arasında yapılan ve muhtemel mirasçının mirasçı olma şansından (ümidinden) kısmen veya tamamen vazgeçtiği miras sözleşmesi türü olarak ifade edilir⁷³. Kanunda bu tür sözleşmeler için “mirastan feragat sözleşmesi” terimi kullanılmaktadır.

2.6.2. Bir taraflı miras sözleşmesi ve iki taraflı miras sözleşmesi

Miras sözleşmesi, hukuki niteliği itibariyle tüm sözleşmeler gibi iki taraflı bir hukuki işlemdir. Fakat burada yapılan ayırım, miras sözleşmesi ile yalnızca bir tarafın mı yoksa her iki tarafın da mı bağlayıcı ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu ilişkindir⁷⁴. Bu nedenle buradaki ayırımı miras sözleşmesinin hukuki niteliği ile karıştırmamak gerekir.

Konunun daha anlaşılabilir olması için miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğinin neler olduğuna değinmek gerekir. Mirasçı atama ve vasiyet tasarrufu, miras sözleşmesi ile yapıldığında olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğini oluşturmaktadır⁷⁵. Bunlar haricindeki ölüme bağlı tasarruflar ise miras sözleşmesi içeriğinde yer alsalar bile bağlayıcı nitelikte olmazlar⁷⁶. Örneğin mirasçılıktan çıkarma veya vasiyeti yerine getirme görevlisi atanması böyledir. Bu belirtilen kıstas doğrultusunda, olumlu miras sözleşmesinin “tek taraflı” mı yoksa “iki taraflı” mı olduğu belirlenir.

⁷¹ RG, 04.04.1926, 339.

⁷² Dural / Öz, s. 102.

⁷³ Miras sözleşmesinin bu türüne dair yapılan tanımlamalar için bkz. Oğuzman, s. 132; Köprülü, s. 215; Kocayusufoğlu, Miras, s. 128; Dural / Öz, s. 103; Serozan / Engin, s. 387; Çabri, s. 501; Eren / Yücer Aktürk, s. 194; Antalya, Feragat, s. 28, 29; Dursun Karaahmetoğlu, Şeyda, Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümden Düşmesi ve Sonuçları, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023, s. 3.

⁷⁴ Dural / Öz, s. 103; İmre / Erman, s. 183, 184; Çabri, s. 484, 485; Bir yönlü ve iki yönlü miras sözleşmesi teriminin kullanılması yönünde bkz. Oğuzman, s. 133.

⁷⁵ Detaylı bilgi için bkz. Dural, s. 109 vd.

⁷⁶ Dural, s. 110.

Bunun dışında mirastan feragat sözleşmesini de böyle bir ayrıma tabi tutmak mümkündür. Mirastan feragat ancak miras sözleşmesi ile yapılabilir⁷⁷. Mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesi ile karşı tarafın feragat beyanını kabul ederek terekesi üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş olmaktadır⁷⁸. Mirastan feragat sözleşmesinin de bağlayıcı içeriğini bu oluşturmaktadır.

Şunu belirtmek gerekir ki miras sözleşmesinin en az bir bağlayıcı ölüme bağlı tasarruf içermesi gerekir⁷⁹. Miras sözleşmesinin bütünüyle bağlayıcı olmayan ölüme bağlı tasarruflardan oluşması söz konusu olamaz⁸⁰.

2.6.2.1. Bir taraflı miras sözleşmesi

Bir taraflı miras sözleşmesinde, sadece bir taraf (mirasbırakan) terekesi üzerinde bağlayıcı ölüme bağlı tasarrufta bulunmaktadır⁸¹. Karşı taraf ise ya bağlayıcı olmayan bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmakta ya da hiç ölüme bağlı tasarrufta bulunmamaktadır.

2.6.2.2. İki taraflı miras sözleşmesi

İki taraflı miras sözleşmesi, her iki tarafın da terekesi üzerinde bağlayıcı ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu miras sözleşmesidir⁸². Bir miras sözleşmesinin iki taraflı olarak nitelendirilebilmesi için her iki tarafın da yaptığı ölüme bağlı tasarrufun “bağlayıcı” nitelikte olması gerekir⁸³.

2.6.3. İvazsız (karşılıksız) miras sözleşmesi ve ivazlı (karşılıklı) miras sözleşmesi

Miras sözleşmesinin, bir ivaz olmadan veya bir ivaz sağlanarak yapılabilmesi mümkündür. Hem olumlu hem de olumsuz miras sözleşmesi ivazlı veya ivazsız olarak yapılabilir.

2.6.3.1. İvazsız (karşılıksız) miras sözleşmesi

İvazsız olumlu miras sözleşmesinde, taraflardan biri mirasbırakan sıfatıyla ölüme bağlı tasarrufta bulunurken, karşı taraf yalnızca mirasbırakanın bu iradesini kabul etmekte ve herhangi bir sağlararası borç altına girmemektedir⁸⁴.

⁷⁷ Gönensay / Birsen, s. 166; Kocayusufoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 141; Serozan / Engin, s. 389.

⁷⁸ Serozan / Engin, s. 245; Antalya, Feragat, s. 130, 131.

⁷⁹ Dural, s. 111.

⁸⁰ Dural, s. 111.

⁸¹ Oğuzman, s. 133; Dural / Öz, s. 103; Köprülü, s. 131; İmre / Erman, s. 183; Öztan, s. 246.

⁸² Oğuzman, s. 133, 134; Dural / Öz, s. 103; Köprülü, s. 131, İmre / Erman, s. 183; Öztan, s. 243.

⁸³ Dural / Öz, s. 103.

⁸⁴ Serozan / Engin, s. 245; Dural / Öz, s. 104; İmre / Erman, s. 184; Çabri, s. 487.

İvazsız olumsuz miras sözleşmesinde ise mirasbırakan, sadece muhtemel mirasçının yapmış olduğu feragat beyanını kabul etmekte ve herhangi bir sağlararası borç altına girmemektedir⁸⁵.

2.6.3.2. İvazlı (karşılıklı) miras sözleşmesi

İvazlı olumlu miras sözleşmesinde, mirasbırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruf karşılığında karşı taraf da sağlararası bir borç altına girmektedir⁸⁶. Örneğin miras sözleşmesi ile mirasçı atanan karşı taraf, bunun karşılığında mirasbırakana sağlığında 50.000 TL vermektedir. Miras sözleşmesinin bu türü yaygın olarak “ölünceye kadar bakma sözleşmesi” şeklinde karşımıza çıkar⁸⁷.

İvazlı olumsuz miras sözleşmesinde ise muhtemel mirasçı, mirasbırakandan bir karşılık (ivaz) sağlayarak mirasçı olma şansından feragat etmektedir⁸⁸. Mirasbırakan da muhtemel mirasçının bu feragat beyanını kabul etmekle kalmayıp, aynı zamanda bir sağlararası ivaz borcu üstlenmiş olmaktadır.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere, olumlu miras sözleşmesi ve olumsuz miras sözleşmesinde ivaz borçlusu farklı taraflardır.

2.6.4. Taraflar lehine miras sözleşmesi ve üçüncü kişi lehine miras sözleşmesi

Bu ayırım miras sözleşmesinin olumlu (kazandırıcı) türüne ilişkindir. Olumlu miras sözleşmesi, taraflar lehine veya üçüncü kişi lehine olacak şekilde yapılabilir (TMK m. 527/1). Buradaki ayırım, ölüme bağlı tasarrufun kimin lehine yapıldığını gösterir. Şunu da belirtmek gerekir ki olumlu miras sözleşmesi, hem taraflar lehine hem de üçüncü kişi lehine olacak şekilde de yapılabilir. Buna ilişkin bir engel bulunmamaktadır.

2.6.4.1. Taraflar lehine miras sözleşmesi

Taraflar lehine olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanın sözleşmenin karşı tarafı lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu miras sözleşmeleridir⁸⁹. Mirasbırakan, sözleşmenin karşı tarafını mirasçı atayabilir veya onu vasiyet alacaklısı yapabilir.

⁸⁵ Serozan / Engin, s. 245; Bıçakçı, Levent, Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, 1999, s. 15.

⁸⁶ Serozan / Engin, s. 245; Dural / Öz, s. 104; İmre / Erman, s. 184; Çabri, s. 486.

⁸⁷ Kılıçoğlu, Miras, s. 128; Ruhi / Ruhi, s. 68; Ölünceye kadar bakma sözleşmesine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Akartepe, Alpaslan, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010; Şahin, Turan, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2019; Türker, Yücel Can, “Miras Hukuku Etkili Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi”, Legal Hukuk Dergisi, C. 20, S. 231, 2022.

⁸⁸ Serozan / Engin, s. 245; Bıçakçı, s. 16.

⁸⁹ Dural, s. 30, 31; Serozan / Engin, s. 244; Öztan, s. 242.

2.6.4.2. Üçüncü kişi lehine miras sözleşmesi

Üçüncü kişi lehine olumlu miras sözleşmesinde ise mirasbırakan, karşı tarafla yapmış olduğu sözleşmeyle üçüncü kişiyi mirasçı olarak atamakta ya da onu vasiyet alacaklısı yapmaktadır⁹⁰. Görüldüğü üzere burada, miras sözleşmesinin karşı tarafına değil de bir üçüncü kişi lehine tasarrufta bulunmaktadır.

Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan üçüncü kişinin, bu hukuki işleme katılmasına gerek yoktur. Ayrıca bu kişinin, yapılan miras sözleşmesinden haberdar olması da gerekli değildir.

Üçüncü kişi lehine yapılan olumlu miras sözleşmesiyle mirasbırakanın, doğrudan doğruya üçüncü kişiye karşı değil, sözleşmenin diğer tarafına karşı bağlılığı bulunmaktadır⁹¹. Bundan dolayı da üçüncü kişi lehine olumlu miras sözleşmesi, üçüncü kişinin rızasına ihtiyaç olmadan tarafların anlaşmasıyla sona erdirilebilir⁹². Fakat karşı tarafın mirasbırakandan önce ölmesi halinde bu mümkün değildir.

2.7. Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti

Miras sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin koşullar, tarafların ölüme bağlı tasarrufta bulunup bulunmamasına göre farklılık arz etmektedir⁹³. Dolayısıyla da burada ikili bir ayrım söz konusudur.

2.7.1. Ölüme bağlı tasarrufta bulunan bakımından ehliyet

Kanun koyucu; ölüme bağlı tasarrufta bulunan bakımından ehliyet koşullarını, TMK m. 503 hükmünde düzenleme altına almıştır⁹⁴. Söz konusu düzenlemede üç tane koşul öngörülmüştür. Buna göre; miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, ayrıca kısıtlı bulunmamak gerekir (TMK m. 503).

Eski medeni kanun, miras sözleşmesi yapabilmek için yapanın sadece reşit olmasını öngörmekteydi (eMK m. 450). Bu hüküm bazı tartışmalara sebebiyet vermiştir. Özellikle, kısıtlı kişilerin miras sözleşmesi yapabilmesinin mümkün olup olmadığı konusunda duraksamalar yaşanmıştır⁹⁵. Ancak kanun koyucu, TMK m. 503 hükmü ile bu konudaki belirsizliği gidermiş ve mevcut tartışmaları ortadan kaldırmıştır.

⁹⁰ Dural, s. 31; Serozan / Engin, s. 244; Öztan, s. 242; İmre / Erman, s. 185.

⁹¹ İmre / Erman, s. 185.

⁹² İmre / Erman, s. 185.

⁹³ Oğuzman, s. 101; Dural / Öz, s. 104; Serozan / Engin, s. 280; Antalya / Sağlam, s. 216; İnan / Ertaş / Albaş, s. 172; Ruhi / Ruhi, s. 70.

⁹⁴ İsviçre hukukundaki düzenleme ile farkları için bkz. Güven, Kudret, İsviçre Medeni Kanunu'ndaki Son Gelişmeler, Ankara, Savaş Yayınevi, 2023, s. 898, 899.

⁹⁵ Kılıçoğlu, Ahmet M., Medeni Kanun'unumuzun Getirdiği Yenilikler, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2014, s. 334.

Miras sözleşmesi yapabilmek için kişinin tam fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Zira TMK m. 503 hükmü, tam fiil ehliyetine ilişkin üç unsura da yer vermiş ve bu unsurların miras sözleşmesi yapabilmek için gerekli olduğunu açık bir şekilde düzenlemiştir. Ayrıca sınırlı ehliyetli olan bir kimsenin de tek başına miras sözleşmesi yapabilmesi mümkündür⁹⁶. Çünkü TMK m. 429 hükmünde, yasal danışmanın görüşünün alınması gereken işlemler arasında miras sözleşmesi bulunmamaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz üzere üç tane ehliyet koşulu bulunmaktadır. Bunlar ayırt etme gücüne sahip olmak, ergin olmak ve ayrıca kısıtlı olmamaktır.

Ayırt etme gücü, bir kimsenin akla uygun şekilde davranma, fiillerinin neden ve sonuçlarını anlayabilme becerisidir⁹⁷. Ayırt etme gücü, nispi bir kavram olarak karşımıza çıkar⁹⁸. Çünkü ayırt etme gücünün varlığı, her somut olayın özellikleri göz önünde bulundurularak tespit edilir⁹⁹. Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişi, eğer bu işlemin önemini, sebep ve sonuçlarını anlayabiliyor ise ayırt etme gücüne sahip olduğu kabul edilir¹⁰⁰. Ayırt etme gücünün varlığı, karine olarak kabul edilmektedir. Ayırt etme gücünün bulunmadığını iddia eden kişi, bu iddiasını ispat ile yükümlüdür.

TMK m. 503 hükmünde düzenlenen diğer bir koşul ise erginliktir. Erginlik, bir kimsenin belli bir olgunluğa erişmesini ifade eder¹⁰¹. TMK’de düzenlenen erginlik halleri (normal erginlik, evlenmeyle kazanılan erginlik ve mahkeme kararıyla kazanılan erginlik), miras sözleşmesi yapabilme açısından da geçerlidir¹⁰². Dolayısıyla bu yollardan biri ile ergin olan kişi, diğer şartların da varlığı halinde miras sözleşmesi yapabilir.

Miras sözleşmesi yapabilme ehliyeti bakımından en son koşul ise kısıtlı olmamaktır. Kısıtlama; ergin olan bir kişinin fiil ehliyetinin, TMK m. 405-408’de yer

⁹⁶ Dural, s. 60; Öztan, s. 184; Antalya / Sağlam, s. 223; İnan / Ertaş / Albaş, s. 174; Ayan / Ayan, s. 119; Çabri, s. 174.

⁹⁷ Oğuzman, s. 99; İmre / Erman, s. 61; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 77; İnan / Ertaş / Albaş, s. 173; Öztan, s. 181; Çabri, s. 169; Helvacı, Serap / Erlüle, Fulya, Medeni Hukuk, 9. Bası, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2023, s. 67; Serozan, Rona / Engin, B. İlkay / Atamer, Yeşim M., Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm - Kişiler Hukuku, 9. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 433; Erdoğan, İhsan / Keskin, A. Dilşad, Türk Medeni Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023, s. 258; Baygın, Cem / Nar, Ahmet, Medeni Hukuk Dersleri - I, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023, s. 345.

⁹⁸ İmre / Erman, s. 61; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 77; Çabri, s. 169; Serozan / Engin / Atamer, s. 434; Erdoğan / Keskin, s. 262; Baygın / Nar, s. 349, 350; Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer / Oktay Özdemir, Saibe, Kişiler Hukuku, 22. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024, s. 68 vd.; Erkan, Vehbi Umur / Yücer, İpek, “Ayırt Etme Gücü”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, S. 3, 2011, s. 487.

⁹⁹ Serozan / Engin / Atamer, s. 433; Erdoğan / Keskin, s. 262; Oğuzman / Seliçi / Oktay Özdemir, s. 68; Baygın / Nar, s. 349; Erkan / Yücer, s. 487.

¹⁰⁰ İmre / Erman, s. 61; Öztan, s. 183; Çabri, s. 170; Ayrıca miras sözleşmesinin bağlayıcı olduğunun da kavranması gerektiği yönünde bkz. Dural, s. 55; Antalya / Sağlam, s. 221.

¹⁰¹ Serozan / Engin / Atamer, s. 435; Erdoğan / Keskin, s. 263; Baygın / Nar, s. 351.

¹⁰² Oğuzman, s. 101; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 140; Dural, s. 57; Öztan, s. 183; Aybay / Aybay, s. 50; Çabri, s. 173; Ayan / Ayan, s. 119; Ruhi / Ruhi, s. 70.

alan nedenlere dayalı olarak kaldırılması ya da sınırlanmasıdır¹⁰³. Kısıtlanan bir kişinin, TMK m. 503 hükmü gereğince miras sözleşmesi yapabilmesi kural olarak mümkün değildir.

Yukarıda açıklamış olduğumuz bu üç koşulun miras sözleşmesi yapıldığı anda mevcut olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan bir haktır¹⁰⁴. Kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklar, bizzat hak sahibi tarafından kullanılabilir olan haklardır¹⁰⁵. Bu zorunluluk, bu hakların kullanılmasına karar verme yetkisinin sadece hak sahibinde olduğunu ifade eder. Fakat hak sahibi olan kişi, hakkını kullanmaya karar verdikten sonra bununla ilgili işlemleri yapmak üzere bir temsilci de atayabilir¹⁰⁶. Bu durum, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların tümü için geçerli değildir¹⁰⁷. Dolayısıyla kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların bazılarında, karar sonrası hakkın kullanılmasına dair işlemlerin yürütülmesi için temsilciye yetki verilmesi mümkün değildir. İşte ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı da bu kapsamdadır. Mirasbırakan, miras sözleşmesinin yapılma anında bizzat bulunmalı ve işlemi kendi gerçekleştirmelidir. Bu işlemi, temsilcisi aracılığıyla yapabilmesi mümkün değildir¹⁰⁸.

TMK m. 503 hükmünde yer alan koşullar, miras sözleşmesinin bağlayıcı özellikte olan tasarrufları yönünden geçerlidir¹⁰⁹. Dolayısıyla miras sözleşmesinin, sadece bağlayıcı içeriğini oluşturan tasarrufları bakımından bu ehliyet şartları gereklidir. Miras sözleşmesinin, tek taraflı ve her zaman geri dönülebilen içeriği bakımından ise vasiyetname yapmaya ilişkin ehliyet şartları aranır¹¹⁰. Bu şartlar, ayırt etme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olmaktır (TMK m. 502).

¹⁰³ Helvacı / Erlüle, s. 69; Serozan / Engin / Atamer, s. 436; Erdoğan / Keskin, s. 267; Baygın / Nar, s. 357, 358.

¹⁰⁴ Serozan / Engin, s. 256; Eren / Yücer Aktürk, s. 63; Dural, s. 15; Köprülü, s. 140; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 76; Öztan, s. 183; Karakaş, Fatma Tülay, Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015, s. 154.

¹⁰⁵ Serozan / Engin, s. 256; Karakaş, s. 11; Kurt, Ekrem, "Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2-2, 2016, s. 128.

¹⁰⁶ Karakaş, s. 84; Kurt, s. 128.

¹⁰⁷ Karakaş, s. 84; Kurt, s. 128.

¹⁰⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 228; Serozan / Engin, s. 256; Dural / Öz, s. 101; Öztan, s. 183; Eren / Yücer Aktürk, s. 63; İnan / Ertaş / Albaş, s. 174; Karakaş, s. 152 vd.; Kurt, s. 152.

¹⁰⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 140; Dural, s. 67.

¹¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 140; Dural, s. 67.

2.7.2. Ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan bakımından ehliyet

TMK m. 503 hükmü, miras sözleşmesinin sadece ölümüne bağı tasarruflta bulunan tarafı bakımından ehliyet kuralları getirmiştir. Dolayısıyla miras sözleşmesinin ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan tarafı, ehliyete ilişkin genel kurallara tabidir¹¹¹.

Ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan taraf bakımından, bir kişiyeye sıkı sıkıya bağı hak kullanımı söz konusu değildir. Bu nedenle ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan taraf için hem iradi hem de kanuni temsil yolu açıktır¹¹². Ayrıca ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan taraf tam ehliyetli ise miras sözleşmesini bizzat kendisi de yapabilir.

Ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan taraf tam ehliyetsiz ise bizzat kendisinin miras sözleşmesi yapabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle miras sözleşmesini onun adına yasal temsilcisi yapar¹¹³. Fakat tam ehliyetsiz olan kişi vesayet altında ise vesayet makamı ve denetim makamının da bu hususta izni gerekir (TMK m. 463/b. 5).

Bir diğere husus ise ölümüne bağı tasarruflta bulunmayan tarafın sınırlı ehliyetsiz olmasıdır. Sınırlı ehliyetsiz olan kişi, olumlu miras sözleşmesi ile bir ivaz borcu altına girmiyor ise yasal temsilcinin iznine gerek olmaksızın işlemi tek başına yapabilmektedir (TMK m. 16). Fakat ivazlı olumlu miras sözleşmesinde bu durum farklılık arz etmektedir. Bu tür miras sözleşmesinde, sınırlı ehliyetsiz olan kişi bir borç altına girmiş olduğu için işlemi tek başına yapabilmesi mümkün değildir¹¹⁴. Dolayısıyla ya temsilcinin rızası gerekir ya da temsilci onun adına işlemi yapar. Şunu da belirtmek gerekir ki sınırlı ehliyetsiz vesayet altında ise ayrıca sulh ve asliye mahkemelerinin de izni gerekir (TMK m. 463/b. 5). Mirastan feragat sözleşmesinde ise sınırlı ehliyetsiz ancak yasal temsilcisinin rızasıyla bu işlemi yapabilir¹¹⁵. Eğer vesayet altındaysa, vesayet ve denetim makamlarının da bu konuda izni gerekir¹¹⁶.

Yasal temsilci ile sınırlı ehliyetsiz arasında bir miras sözleşmesi yapılacak ise o zaman sınırlı ehliyetsiz olan kişiyeye bir kayyım atanmalıdır (TMK m. 426/b. 2). Sınırlı ehliyetsiz velayet altında ise kayyımın katılmasının yanı sıra hâkimin de bu işleme izin vermesi gerekir (TMK m. 345).

¹¹¹ Dural / Öz, s. 104; Serozan / Engin, s. 279; Antalya / Sağlam, s. 225; Köprülü, s. 141.

¹¹² Dural / Öz, s. 104; Serozan / Engin, s. 280; Antalya / Sağlam, s. 225.

¹¹³ Dural, s. 69; Çabri, s. 175; Ayan / Ayan, s. 119.

¹¹⁴ Dural / Öz, s. 105; Antalya / Sağlam, s. 226; Çabri, s. 176; Sınırlı ehliyetsizin miras sözleşmesi ile mirasçı atanması halinde bir borç altına girip girmediğine ilişkin tartışmalar için bkz. Dural, s. 70-73.

¹¹⁵ Antalya / Sağlam, s. 226; Çabri, s. 177.

¹¹⁶ Antalya / Sağlam, s. 226; Çabri, s. 177.

2.8. Miras Sözleşmesinde Şekil

2.8.1. Genel olarak

Miras sözleşmesi, şekle bağlı bir hukuki işlem niteliği taşımaktadır. Bu nedenle miras sözleşmesinin kanunda öngörülen şekli koşullara uygun bir şekilde yapılması gerekir. Kanun koyucu, TMK m. 545 hükmüyle bu hususa dair koşulları belirtmiştir. Buna göre, bir miras sözleşmesinin geçerli olması resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmesine bağlıdır (TMK m. 545/1). Miras sözleşmesinin yapılmasına dair şekli koşul bu olmakla beraber vasiyetname ile arasında bazı farklılıklar mevcuttur. Çünkü miras sözleşmesi, vasiyetnamenin aksine iki taraflı bir hukuki işlem niteliğindedir. Bundan dolayı da resmi vasiyetnameye ilişkin koşulların miras sözleşmesine uygulanmasında bu hususun göz önünde bulundurulması gerekir¹¹⁷.

2.8.2. Şeklin uygulanması

Kanun koyucu, miras sözleşmesinin resmi vasiyetname şeklinde yapılacağını düzenlemiştir (TMK m. 545/1). Şeklin nasıl uygulanacağını ise aynı hükmün ikinci fıkrasında belirtmiştir. Buna göre; miras sözleşmesinin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen resmi vasiyetnameyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar (TMK m. 545/2). İşte bu düzenleme, yukarıdaki başlıkta bahsetmiş olduğumuz miras sözleşmesi ve vasiyetname arasındaki şekli farklılıkları belirtmektedir. Dolayısıyla resmi vasiyetnameye ilişkin hükümler miras sözleşmesine uygulanırken TMK m. 545/2 hükmü göz önünde bulundurulur.

2.8.2.1. Tarafların aynı anda resmi memur önünde bulunmaları

Miras sözleşmesinin tarafları, sözleşmeye ilişkin iradelerini (arzularını) aynı anda resmi memura bildirirler (TMK m. 545/2). Aynı anda bildirmekten kasıt, tarafların iradelerini aynı anda açıklaması değil, resmi vasiyetnamede aranan işlemde birlik ilkesine uygun olacak şekilde birbiri ardına açıklamalarıdır¹¹⁸.

Miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafı, sözleşmeye ilişkin iradesini resmi memura bizzat kendisi bildirmelidir. Dolayısıyla mirasbırakanın, bu işlemi temsilci vasıtasıyla yapabilmesi mümkün değildir. Eğer sözleşmenin karşı tarafı da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ise aynı kural onun için de geçerlidir. Fakat karşı taraf, ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyor ise bu durumda temsilci vasıtasıyla bu işlemi gerçekleştirmesi mümkündür. Karşı taraf tam ehliyetsiz bir durumdaysa onun yerine

¹¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 227; Dural / Öz, s. 108; Köprülü, s. 167; Çabri, s. 699, 700.

¹¹⁸ Oğuzman, s. 134; Dural / Öz, s. 109, 110; İnan / Ertaş / Albaş, s. 208; Çabri, s. 702.

yasal temsilcisi resmi memur önünde bulunur. Eğer karşı taraf, sınırlı ehliyetsiz ve sağlararası bir ivaz borcu altına girecek ise onun ve yasal temsilcisinin aynı anda resmi memur önünde bulunmaları gerekmektedir. Şayet sözleşmenin karşı tarafındaki kişiye vasi atanmış ise vesayet ve denetim makamlarının bu işlem için izni gerekir (TMK m. 463/b. 5). Bu iznin miras sözleşmesi yapılmadan önce mi veya sonra mı alınacağı öğretilde tartışmalı bir konudur. Bazı yazarlar, işlem yapılmadan önce izin alınırken zaten hangi konuya ilişkin miras sözleşmesi yapılacağına dair ilgili makamlara bilgi verilerek bu iznin alındığını ifade etmekte ve dolayısıyla öncesinden izin alınarak da miras sözleşmesi yapılabileceğini söylemektedir¹¹⁹. Bazı yazarlar ise iznin işlem yapıldıktan sonra alınmasının daha doğru bir karar olacağını savunmaktadırlar¹²⁰.

2.8.2.2. Resmi memurun son beyanları yazması veya yazdırması ve metnin okunması

Son beyanlar resmi memura bildirildikten sonra resmi memur, bu son beyanları yazar veya yazdırır (TMK m. 533/1). Miras sözleşmesi TMK m. 533-534'e göre düzenlenmişse, sözleşme bizzat mirasbırakanın kendisi tarafından okunur. Fakat miras sözleşmesi TMK m. 535 hükmüne göre düzenlenmiş ise sözleşme bizzat resmi memur tarafından mirasbırakana okunur. Burada değinilen hususlar mirasbırakan bakımından önem taşımaktadır. Zira ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf açısından metnin içeriğini öğrenme şeklinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹²¹. Dolayısıyla karşı taraf, metni kendi okuyabileceği gibi isterse resmi memura ya da başka bir kişiye de okutabilmesi mümkündür.

2.8.2.3. Tarafların miras sözleşmesi metnini tanıklar önünde imzalamaları

Kanun koyucu, tarafların son beyanlarını resmi memura bildirmesi üzerine düzenlenen miras sözleşmesinin ilgili memurun ve iki tanığın önünde imzalanması gerektiğini düzenlemiştir (TMK m. 545/2). Söz konusu hüküm, miras sözleşmesinin içeriğinin tanıklar tarafından öğrenilmesini zorunlu tutmamış ve yalnızca onların önünde imza edilmesi gerektiğini belirtmiştir¹²². Dolayısıyla miras sözleşmesinin içeriğinin tanıklara bildirilmesine gerek bulunmamaktadır.

¹¹⁹ Çabri, s. 703.

¹²⁰ Dural / Öz, s. 110.

¹²¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 228; Dural / Öz, s. 110; Antalya / Sağlam, s. 198; Çabri, s. 704.

¹²² Dural / Öz, s. 110; Çabri, s. 704.

Miras sözleşmesi, TMK m. 533-534'e göre yapılıyorsa mirasbırakanın imzasını el yazısıyla atması gerekir¹²³. Miras sözleşmesinin TMK m. 535'e göre yapıldığı hallerde ise mirasbırakanın imzasının yerine hükümdeki kurallara uyulması yeterlidir¹²⁴. Sözleşmenin ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafı bakımından ise TBK m. 14 vd. hükümleri uygulama bulur¹²⁵.

Miras sözleşmesini tarafların imza etmesinden sonra bunu resmi memurun imzası takip eder (TMK m. 533/3).

2.8.2.4. Tarafların tanıklar önünde beyanda bulunmaları

Sözleşme tarafları, tanıklar önünde belgeyi okuduklarını ve bunun son irade açıklamalarına uygun olduğunu beyan etmelidirler. Bu gereklilik, sözleşmenin ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafları bakımından geçerlidir¹²⁶. Dolayısıyla ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan bir taraf mevcut ise bu şekilde bir beyanda bulunması gerekmemektedir. Çünkü ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın varlığı ve imzası, miras sözleşmesinin kendi iradesine uygun olacak şekilde düzenlendiğine dair bir garanti teşkil eder¹²⁷.

2.8.2.5. Tanıkların şerh ve imzası

Miras sözleşmesinin şekline ilişkin son aşama tanıkların şerh düşmesi ve imza atmalarıdır.

Okunarak ve imzalanarak düzenlenen miras sözleşmesi bakımından TMK m. 534 hükmü dikkate alınarak şerh düşülür ve altı imzalanır. Yani tanıklar, ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın yaptığı beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini miras sözleşmesinde belirterek altını imzalarlar (TMK m. 534/2).

Okunmadan ve imzalanmadan düzenlenen miras sözleşmeleri bakımından ise TMK m. 535 hükmü göz önünde bulundurularak şerh düşülür ve altı imza edilir. Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem miras sözleşmesinin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun miras sözleşmesinin son irade açıklamalarını

¹²³ Dural / Öz, s. 110; Çabri, s. 704.

¹²⁴ Dural / Öz, s. 110; Köprülü, s. 168; İnan / Ertaş / Albaş, s. 209; Çabri, s. 704.

¹²⁵ Dural / Öz, s. 110; Köprülü, s. 168; İnan / Ertaş / Albaş, s. 209; Çabri, s. 704.

¹²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 228; Dural / Öz, s. 110; Köprülü, s. 168; Çabri, s. 705.

¹²⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 228, 229; Dural / Öz, s. 110; Çabri, s. 705.

içerdiğini beyan ettiğini miras sözleşmesine yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK m. 545/2).

Tanıkların TMK m. 534 ve 535'e göre düşecekleri şerh, şayet miras sözleşmesinin her iki tarafı da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ise her iki tarafı da kapsayacak şekilde olması gerekir. Fakat tek bir taraf ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa o zaman sadece bu tarafla ilgili olarak şerh düşülür¹²⁸.

2.8.3. Miras sözleşmesinin saklanması, tevdi ve açılması

Kanun koyucu, resmi vasiyetnamelerin saklanmasına ilişkin TMK m. 537 hükmü ile bir düzenlemeye yer vermiştir. Fakat miras sözleşmelerinin saklanmasına ilişkin bir hükme ise yer vermemiştir. Bu nedenden dolayı öğretilerdeki görüşler, miras sözleşmesinin saklanmasına yönelik resmi memurun bir yükümlülüğünün bulunmadığı yönünde ağırlık kazanmaktadır¹²⁹. Durum böyle olmakla beraber Noterlik Kanunu'nun¹³⁰ m. 84/II hükmüne göre, noterler re'sen düzenlemiş oldukları senetlerin asıllarını saklamak mecburiyetindedirler. Uygulama yönünden miras sözleşmesinin saklanması bu hüküm ile bir zorunluluk teşkil etmektedir. Fakat bu hüküm, miras sözleşmesi bakımından bir geçerlilik şartı taşımamaktadır¹³¹. Dolayısıyla miras sözleşmesinin aslının noter tarafından saklanmaması, miras sözleşmesinin geçerliliğine dair bir etki doğurmaz.

Miras sözleşmesinin resmi vasiyetnamelerden ayrıldığı diğer bir husus ise tevdi ve açılması bakımındandır. Kanun koyucu, TMK m. 595-596 hükümleri ile vasiyetnamenin sulh hâkimine tevdi edilmesi gerektiğini ve belirlenen süre içerisinde açılması gerektiğini düzenlemiştir. Buna karşın miras sözleşmesinin tevdi ve açılması söz konusu değildir. Çünkü miras sözleşmesi niteliği itibarıyla iki taraflı bir hukuki işlemdir ve dolayısıyla miras sözleşmenin karşı tarafı hem bu yapılan işlemi bilmekte hem de sözleşmenin bir suretini elinde bulundurmaktadır¹³². Sayılan bu nedenlerden dolayı miras sözleşmesinin tevdi edilmesini gerektiren bir hal söz konusu değildir. Fakat miras sözleşmesinin iki halde tevdi edilmesi ve açılması gerektiği öğretilerde kabul edilmektedir. Bunlardan ilki miras sözleşmesinin üçüncü kişi lehine olacak şekilde yapılmasıdır¹³³. Burada, lehine kazandırma yapılan üçüncü kişinin elinde sözleşmenin bir

¹²⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 229, 230; Dural / Öz, s. 110; Köprülü, s. 168; Çabri, s. 705.

¹²⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 230; Dural / Öz, s. 111.

¹³⁰ RG, 05.02.1972, S. 14090.

¹³¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 230; Dural / Öz, s. 111; Öztan, s. 245; İnan / Ertaş / Albaş, s. 209; Çabri, s. 706.

¹³² Dural / Öz, s. 111; Çabri, s. 706, 707.

¹³³ Dural / Öz, s. 111; Çabri, s. 707.

suretinin bulunmaması ve bu nedenden dolayı da haberinin bulunmayacağına dayanılarak miras sözleşmesinin tevdi ve açılması gereklidir¹³⁴. Miras sözleşmesinin tevdi ve açılmasını gerektiren ikinci hal ise sözleşme içeriğinde bulunan vasiyetname niteliğindeki tasarruflardır¹³⁵. Bu ikinci durumda, vasiyetnameye ilişkin hükümlerin uygulanması gerekeceği için TMK m. 595 ve m. 596'ya göre miras sözleşmesinin tevdi edilmesi ve açılması gerekmektedir¹³⁶.

2.8.4. Şekle aykırılığın yaptırımı

Miras sözleşmesinin kanunda belirtilen şekil kurallarına uygun olarak yapılmaması TMK m. 557 hükmü gereğince bir iptal sebebidir. Buna göre; ölüme bağlı tasarruf, kanunda öngörülen şekil kurallarına aykırı olarak yapılır ise tasarrufun iptali için dava açılabilir (TMK m. 557).

Miras sözleşmesinin şekle aykırı olarak yapılması, ilgili sözleşmeyi kendiliğinden hükümsüz hale getirmemektedir. Şekle aykırılık hali ancak ilgililere miras sözleşmesinin iptalini dava edebilme hakkı vermektedir. Dolayısıyla miras sözleşmesinin iptali için dava açılmaz ise miras sözleşmesi geçerliliğini korur. Fakat iptal davasının açılması ve mahkemece iptal kararı verilmesi halinde ise miras sözleşmesi hükümsüz hale gelecektir.

2.9. Miras Sözleşmesi ve Vasiyetnamenin Karşılaştırılması

2.9.1. Benzerlikler

Miras sözleşmesi ve vasiyetname, her ikisi de ölüme bağlı tasarruf (ölüme bağlı işlem) niteliğindedir. Ölüme bağlı tasarruflar içinde ise şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun türlerini oluştururlar. Yani her ikisi de bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türüdür. Mirasbırakan, ölüme bağlı irade açıklamalarını ancak bu şekli kalıplardan birini seçerek açığa vurabilir¹³⁷.

Miras sözleşmesi ve vasiyetnamenin bir başka benzer yanı ise kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardan olmalarıdır. Bu özelliklerinin bir sonucu olarak bu iki hukuki işlemin mirasbırakan tarafından bizzat yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla burada, kanuni ve rızai temsil söz konusu olamaz¹³⁸.

¹³⁴ Dural / Öz, s. 111.

¹³⁵ Dural / Öz, s. 111; Çabri, s. 707.

¹³⁶ Dural / Öz, s. 111.

¹³⁷ İmre / Erman, s. 53; Dural / Öz, s. 57; Öztan, s. 175; Serozan / Engin, s. 246; Yılmaz, s. 83.

¹³⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 228; Serozan / Engin, s. 256; Dural / Öz, s. 101; Öztan, s. 183; Eren / Yücer Aktürk, s. 63; İnan / Ertaş / Albaş, s. 174; Karakaş, s. 152 vd.; Kurt, s. 152.

Son olarak ise ehliyet bakımından bir benzerlik söz konusudur. Buna göre, hem miras sözleşmesi hem de vasiyetname için mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olması ehliyet bakımından gerekli koşuldur.

2.9.2. Farklılıklar

Miras sözleşmesi ve vasiyetname arasında bazı konularda benzerlik bulunmasına rağmen farklılıklar çok daha belirgindir. Bu farklılıklar, birçok bakımdan karşımıza çıkmaktadır.

2.9.2.1. Ehliyet bakımından

2.9.2.1.1. Erginlik

Miras sözleşmesi yapabilmek için kişinin ergin olması gerekli bir şart olarak düzenlenmiştir (TMK m. 503). Fakat vasiyetname için böyle bir durum söz konusu değildir. Vasiyetname bakımından kişinin 15 yaşını doldurmuş olması yeterli görülmüştür (TMK m. 502).

2.9.2.1.2. Kısıtlılık

Kısıtlı kişilerin ayırt etme gücüne sahip olmaları halinde vasiyetname yapabilmeleri mümkündür (TMK m. 502). Ancak miras sözleşmesinde ise ölüme bağlı tasarrufta bulunan kişi yani mirasbırakan, ayırt etme gücüne sahip olsa dahi eğer bir kısıtlanma hali varsa miras sözleşmesi yapamaz (TMK m. 503).

2.9.2.2. Şekil bakımından

Vasiyetnamenin; el yazılı, resmi ve bazı durumlarda istisnai olarak sözlü şekilde yapılabilmesi mümkündür (TMK m. 531). Buna karşın miras sözleşmesinin sadece bir şekilde yapılabilmesi olanaklıdır, o da resmi şekildir (TMK m. 545/1).

2.9.2.3. İrade beyanı bakımından

Vasiyetname, tek taraflı ölüme bağlı bir hukuki işlem olup, varması (yöneltmesi) gerekli olmayan bir irade beyanı ile yapılır¹³⁹. Miras sözleşmesi ise iki taraflı bir hukuki işlemdir¹⁴⁰. Miras sözleşmesinde irade açıklamalarının karşılıklı olarak yöneltmesi ve bu irade açıklamaları üzerinde uzlaşılması gereklidir. Çünkü miras sözleşmesi, bir sözleşme niteliği taşır ve bu nedenle TBK m. 1'de yer alan unsurların burada da aranması gerekir.

¹³⁹ Gönensay / Birsen, s. 40; Kocayusufoğlu, Miras, s. 127; Oğuzman, s. 94; Dural / Öz, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Öztan, s. 18.

¹⁴⁰ Gönensay / Birsen, s. 40; Kocayusufoğlu, Miras, s. 128; Oğuzman, s. 95; Dural / Öz, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Öztan, s. 241.

2.9.2.4. Bağlayıcılık bakımından

Vasiyetname, tek taraflı bir hukuki işlem olması sebebiyle bağlayıcı bir niteliğe sahip değildir. Dolayısıyla mirasbırakan, yaptığı vasiyetnameyi ölümüne kadar her zaman serbestçe geri alabilir¹⁴¹.

Miras sözleşmesi ise iki taraflı bir hukuki işlem niteliği taşımakta olup, bağlayıcılığı bulunmaktadır. Bu nedenle de mirasbırakanın, (bazı durumlar haricinde) tek taraflı olarak ve serbestçe miras sözleşmesini sona erdirebilmesi mümkün değildir¹⁴².

2.10. Miras Sözleşmesinin Yorumu

Belirli bir hukuki sonucun gerçekleşmesine ilişkin istek ve iradenin herhangi bir şekilde dış dünyaya açıklanması “irade beyanı” olarak ifade edilir¹⁴³. İradenin dışa vurulmasında kullanılan ifadelerin (kelime, terim, deyim, işaret vb.) doğru seçilmemiş olması veya kullanılan ifadelerin yere, zamana ve kişiye göre farklı anlamlar taşıması, kişilerin bilgi ve birikim düzeylerinin farklı olması irade beyanının gerçek anlamını etkileyebilmektedir. Bu da bazen irade beyanının anlamının kesin ve açık olmamasına, ihtilaflı olmasına sebep olmaktadır. Bu durumda irade beyanının anlamının hukuken tespit edilmesi zorunluluğu ortaya çıkar. Çünkü irade beyanına bağlanacak hukuki sonuç, hukuk sisteminin bu beyana yüklediği anlama göre olacaktır. İşte bu noktada irade beyanındaki belirsizliğin giderilmesi yorum yolu ile mümkün olur.

Yorumun nasıl yapılacağı konusunda öğretilerde çeşitli teoriler söz konusudur. Bunlardan en önemlileri ise irade teorisi, beyan teorisi ve güven teorisidir.

İrade teorisine göre, irade beyanının yorumunda beyan sahibinin iç (gerçek) iradesine bağlı kalınarak beyan sahibinin gerçekte ne istediği tespit edilmelidir¹⁴⁴. Yani kişinin iç iradesi ile onun dışa vurulmuş hali olan beyan arasında bir uyumsuzluk varsa beyanın dayandığı iç irade temel alınır. Bu yaklaşımda, yapılan beyana başkalarının ne

¹⁴¹ Gönensay / Birsen, s. 40; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 127; Oğuzman, s. 94; Dural / Öz, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Öztan, s. 209.

¹⁴² Gönensay / Birsen, s. 40; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 128; Oğuzman, s. 95; Dural / Öz, s. 55; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 75; Öztan, s. 241.

¹⁴³ Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul, Garanti Matbaası, 1968, s. 22 vd.; Sarıkaya, Murat, Sözleşmenin Yorumu, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2019, s. 52 vd.; Ergüne, Mehmet Serkan, Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011, s. 1, 2.

¹⁴⁴ Eren, Borçlar, s. 152, 153; Ergüne, s. 5, 6; Sarıkaya, s. 76; Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Borçlar Hukukuna Giriş - Hukuki İşlem - Sözleşme, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017, s. 133; Antalya, O. Gökhan, Marmara Hukuk Yorumu: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1-1, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 290, 291; Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 221, 222; Işıktaç, Yasemin, Hukukun Kaynağı Olarak Sözleşme, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014, s. 275 vd.; Gümüş, Mustafa Alper, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2021, s. 120.

anlam verdiğine bakılmaz. Dolayısıyla irade teorisi, sadece beyan sahibinin menfaatlerini göz önünde bulundurduğu için sübjektif bir yaklaşım olarak karşımıza çıkar¹⁴⁵. İrade teorisi kapsamında beyan, ancak iç iradeye uygunsu mevcut ve geçerli kabul edilmektedir¹⁴⁶. Bu teori, özellikle vasiyetnamelerin yorumunda benimsenen bir yaklaşımdır¹⁴⁷.

Beyan teorisine göre, irade beyanının yorumunda beyan sahibinin iç (gerçek) iradesi değil, beyanı esas alınmalıdır¹⁴⁸. Beyan teorisi, kendi içinde sübjektif ve objektif olmak üzere ikiye ayrılır. Sübjektif beyan teorisinde, somut olaydaki beyanın yöneltildiği muhatabın bu beyana verdiği fiili anlam esas alınır¹⁴⁹. Buna “anlam verme teorisi” de denilmektedir¹⁵⁰. Objektif beyan teorisinde ise beyanın yöneltildiği muhatap değil, genel olarak üçüncü bir kişi esas alınır¹⁵¹. Bu teoride, üçüncü bir kişinin objektif olarak bu beyana verebileceği anlama bakılmaktadır¹⁵². Burada somut olayın özellikleri göz önünde bulundurulmamaktadır¹⁵³.

Güven teorisine göre ise orta seviyedeki makul ve dürüst muhatabın somut olayın özellikleri içerisinde irade beyanına verebileceği objektif anlam esas alınmalıdır¹⁵⁴. Burada beyan teorisinin aksine somut olayın özellikleri de değerlendirmeye dâhil edilmektedir. Güven teorisi, hem çatışan menfaatler arasında bir denge gözeterek tarafların karşılıklı menfaatlerini korumayı hem de işlem güvenliğini sağlamayı

¹⁴⁵ Eren, Borçlar, s. 153; Kocayusufpaşaoğlu, Hata, s. 6, 7; Ergüne, s. 5, 6; Sarıkaya, s. 76; Antalya, Borçlar, s. 291; Ayan, Borçlar, s. 222.

¹⁴⁶ Eren, Borçlar, s. 152.

¹⁴⁷ Eren, Borçlar, s. 158; Oğuzman, s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 321; İmre / Erman, s. 113; Dural / Öz, s. 221; İnan / Ertaş / Albaş, s. 296; Ergüne, s. 17 vd.; Baygın, Cem, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 570; Taşatan, Caner, “Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk medeni Kanunu’na Yansımaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2021, s. 577; Aksoy Dursun, Sanem, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 66, S. 2, 2008, s. 319; Demir, Şamil, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 0, S. 14, 2013, s. 1157; Kırkbeşoğlu, Nagehan, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, 2019, s. 202, 203.

¹⁴⁸ Eren, Borçlar, s. 153; Ergüne, s. 6; Demir, s. 1156; Baygın, Yorum, s. 571; Antalya, Borçlar, s. 291; Ayan, Borçlar, s. 222; Gümüş, s. 120.

¹⁴⁹ Eren, Borçlar, s. 153; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 133; Ergüne, s. 6, 7; Baygın, Yorum, s. 571; Antalya, Borçlar, s. 291; Ayan, Borçlar, s. 222; Gümüş, s. 120; Sarıkaya, s. 77.

¹⁵⁰ Eren, Borçlar, s. 154; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 133; Baygın, Yorum, s. 571; Antalya, Borçlar, s. 291; Gümüş, s. 120; Sarıkaya, s. 77.

¹⁵¹ Eren, Borçlar, s. 154; Ergüne, s. 7; Baygın, Yorum, s. 571; Gümüş, s. 120; Antalya, Borçlar, s. 292; Ayan, Borçlar, s. 222; Sarıkaya, s. 77.

¹⁵² Eren, Borçlar, s. 154; Ergüne, s. 7; Baygın, Yorum, s. 571; Gümüş, s. 120; Antalya, Borçlar, s. 292; Ayan, Borçlar, s. 222; Sarıkaya, s. 77.

¹⁵³ Eren, Borçlar, s. 154; Gümüş, s. 120; Sarıkaya, s. 78.

¹⁵⁴ Eren, Borçlar, s. 158, 159; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 133; Gümüş, s. 120, 121; Ergüne, s. 8, 9; Baygın, Yorum, s. 571; Demir, s. 1156; Sarıkaya, s. 78.

amaçlamaktadır¹⁵⁵. Bu bakımdan, “yöneltmesi gerekli irade beyanlarına” ilişkin olarak İsviçre ve Türk hukuklarında kabul edilen yöntem güven teorisi olmuştur¹⁵⁶.

Miras sözleşmesinin yorumunda kural olarak Türk Medeni Kanunu m. 2’den temel alan güven teorisi (güven prensibi) uygulanır¹⁵⁷. Çünkü miras sözleşmesi hukuki niteliği itibariyle iki taraflı bir hukuki işlemdir ve dolayısıyla burada taraf menfaatlerinin gözetilmesi gerekmektedir. Miras sözleşmesinin yorumunda, vasiyetnamenin yorumlanmasına ilişkin kurallar güven teorisine aykırı düşmedikleri ölçüde miras sözleşmesine de uygulanabilir¹⁵⁸. Örneğin TMK m. 504/2’ye göre “Ölüme bağlı tasarruflarda kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir”. Bu düzenleme kural olarak miras sözleşmesinde de uygulanabilir. Fakat miras sözleşmesinde güven teorisi uygulama bulacağı için ilgili hüküm ancak yanılmanın karşı tarafça bilindiği veya bilinmesi gerektiği hallerde uygulanabilir¹⁵⁹.

Miras sözleşmesinin ivazlı ya da ivazsız olması fark etmeksizin her iki halde de güven teorisine göre yorum yapılır¹⁶⁰. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki miras sözleşmesinin içeriğine dâhil bulunan fakat niteliği itibariyle tek taraflı olan tasarrufların yorumunda, tıpkı vasiyetnamelerde olduğu gibi “irade teorisi (irade prensibi)” geçerli olur¹⁶¹. Çünkü bu tür bağlayıcılığı olmayan ve her zaman serbestçe geri alınabilen tasarruflarda, karşı tarafın güveninin korunması gibi bir düşünce rol oynamamaktadır. Dolayısıyla da miras sözleşmesinin bunlara ilişkin bölümü bir vasiyetname hükmünde olduğu için bu tür tasarrufların yorumlanmasında irade teorisi esas alınmalıdır.

Yorum kurallarından bir diğeri işlem lehine yorum ilkesi (*favor negotii*) ilkesidir. Bu kurala göre, bir şüphe halinde hukuki işlemi ayakta tutmaya yönelik yorumun tercih edilmesi gerekir. Bu kural, vasiyetnamede “*favor testamenti*”, miras sözleşmesinde ise “*favor contractus*” veya “*favor pacti successoralis*” şeklinde ifade edilir. Yani miras sözleşmesinin yorumundaki kurallardan bir diğeri miras sözleşmesinin üstün tutulması

¹⁵⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Hata, s. 8; Ergüne, s. 8; Sarıkaya, s. 83; Demir, s. 1156.

¹⁵⁶ Eren, Borçlar, s. 158; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 134; Ergüne, s. 8; Gümüş, s. 120, 121; Baygın, Yorum, s. 571; Demir, s. 1156; Sarıkaya, s. 78.

¹⁵⁷ Gönensay / Birsen, s. 180; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 327; Oğuzman, s. 171; Dural / Öz, s. 226; İnan / Ertaş / Albaş, s. 301; Serozan / Engin, s. 282; Kılıçoğlu, Miras, s. 183; Baygın, Yorum, s. 571; Demir, s. 1156; Ergüne, s. 27; Kırkbeşoğlu, s. 219.

¹⁵⁸ Gönensay / Birsen, s. 182; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 327; İnan / Ertaş / Albaş, s. 301; Oğuzman, s. 171; Dural / Öz, s. 226; Demir, s. 1169; Kırkbeşoğlu, s. 219.

¹⁵⁹ Gönensay / Birsen, s. 181; İnan / Ertaş / Albaş, s. 301; Antalya / Sağlam, s. 296, 297.

¹⁶⁰ Serozan / Engin, s. 282; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 327; Baygın, Yorum, s. 571.

¹⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 327; Dural / Öz, s. 226; Serozan / Engin, s. 266, 267; Baygın, Yorum, s. 571, 572.

(*favor pacti successoralis*) ilkesidir¹⁶². Buna göre, miras sözleşmesini iptal etmek yerine, her iki tarafın menfaatleri dikkate alınarak sözleşmeyi geçerli olarak korumak, tarafların menfaatine daha uygun düşer¹⁶³. Miras sözleşmesine bu kuralı uygularken her iki tarafın da menfaatleri gözetilmeli ve bunlar arasında bir denge sağlanmalıdır. Miras sözleşmesinin üstün tutulması ilkesi, öğretide tartışmalı olmakla beraber bazı yazarlara göre miras sözleşmesinin şekle ilişkin hükümleri bakımından uygulama bulmaz¹⁶⁴.

Miras sözleşmesinin yorumunda bir başka kural ise kanuni intikal hükümlerine üstünlük tanınması kuralıdır¹⁶⁵. Türk Medeni Kanunu, tereddüt halinde kanuni intikal hükümlerinin uygulanacağına dair genel bir düzenlemeye yer vermemekle beraber bazı maddelerinde (TMK m. 560/2 ve m. 647/3) özel olarak bu yorum kuralına işaret etmiş bulunmaktadır. Bu hükümlerden biri olan TMK m. 560/2'ye göre “*Yasal mirasçılarının paylarına ilişkin olarak tasarrufta yer alan kurallar, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, sadece paylaşırma kuralları sayılır*”. Buna göre, miras sözleşmesinde taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, kanuni intikal hükümlerine bağlı kalınmak istendiği karine olarak kabul edilir.

¹⁶² Gönensay / Birsen, s. 182; Oğuzman, s. 173; Antalya / Sağlam, s. 296; İnan / Ertaş / Albaş, s. 302; Baygın, Yorum, s. 578; Demir, s. 1169, 1170.

¹⁶³ Gönensay / Birsen, s. 182; İnan / Ertaş / Albaş, s. 302; Baygın, Yorum, s. 578; Demir, s. 1170.

¹⁶⁴ Gönensay / Birsen, s. 183; İnan / Ertaş / Albaş, s. 302.

¹⁶⁵ Gönensay / Birsen, s. 182, 183; Oğuzman, s. 173; İnan / Ertaş / Albaş, s. 302; Baygın, Yorum, s. 580; Demir, s. 1170.

3. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU

3.1. Olumlu Miras Sözleşmesinin Konusu

TMK m. 527 hükmüne göre “*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*”. Bu düzenlemeye göre, olumlu miras sözleşmesinin konusunu mirasçı atama ve belirli mal bırakma oluşturmaktadır. Öğretideki genel görüşe göre, TMK m. 527 hükmünde yer alan bu tasarruflar örnek niteliğindedir, yani sınırlayıcı değildir. Bu nedenle, TMK m. 527’nin dışında kalan ve özelliği gereği bağlayıcı olmaması gereken tüm tasarrufların olumlu miras sözleşmesi içerisinde yer alabilmesi mümkündür¹⁶⁶. Örneğin; mirasçılıktan çıkarma, yedek ve artmirasçı atama, vakıf kurma veya vasiyeti yerine getirme görevlisi gibi tek taraflı tasarruflar olumlu miras sözleşmesinin içeriğine dâhil olabilir. Bunlar esasında vasiyetnamenin konusunu teşkil eden maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardır. Fakat öğretideki genel görüşe göre, yalnızca vasiyetnamenin konusunu oluşturabilecek maddi anlamdaki ölüme bağlı tasarrufların olumlu miras sözleşmesiyle yapılmasında bir engel bulunmamaktadır. Çünkü olumlu miras sözleşmesi, vasiyetname bakımından aranan şekil şartlarını fazlasıyla taşımaktadır. Ama belirtmek gerekir ki bu tasarrufların olumlu miras sözleşmesinde yer alması, onların bağlayıcı olacağı anlamına gelmez. Dolayısıyla bu tür tasarruflar, olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı olmayan içeriğini oluştururlar ve mirasbırakan bu nitelikteki tasarrufları her zaman serbestçe geri alabilir¹⁶⁷. Ayrıca olumlu miras sözleşmesi, sadece bu türden bağlayıcılığı olmayan tasarruflardan oluşacak şekilde düzenlenemez¹⁶⁸. Çünkü miras sözleşmesi bağlayıcılığı bulunan bir şekli anlamda ölüme bağlı tasarruftur. Bu nedenle de en az bir bağlayıcı özelliğe sahip tasarrufun olumlu miras sözleşmesinde yer alması gereklidir¹⁶⁹.

3.1.1. Mirasçı atama

TMK m. 516 hükmünde “*Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir. Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı ataması sayılır.*” denilmektedir. Bu düzenleme gereğince, mirasbırakanın vasiyetname veya miras sözleşmesi ile bir kişiyi ya da birden fazla kişiyi terekenin tümü veya belli bir oranı üzerinde hak sahibi kılması “mirasçı atama” olarak ifade edilir.

¹⁶⁶ Köprülü, s. 198; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 258; Dural / Öz, s. 142; Oğuzman, s. 138.

¹⁶⁷ Köprülü, s. 198; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 258; Dural / Öz, s. 143; Oğuzman, s. 138.

¹⁶⁸ Dural, s. 111.

¹⁶⁹ Dural, s. 111.

Mirasçı atamada önem arz eden konu, lehine tasarrufta bulunulan kişiye, terekede bulunan belirli bir şeyin veya belirli bir malvarlığı değerinin değil, terekenin tümünün ya da belli bir orandaki bölümünün bırakılmasıdır¹⁷⁰. Zira terekede bulunan belirli bir mal ya da belirli bir malvarlığı değerinin bırakılması “belirli mal bırakma (vasiyet)” olarak isimlendirilir¹⁷¹. Örneğin; birçok mala sahip olan mirasbırakanın, “Kadıköy’de bulunan arsamın yarısını A şahsına bırakıyorum” şeklindeki ifadesi “belirli mal bırakma (vasiyet)” olarak nitelendirilir. Çünkü burada terekenin tümüne veya oransal olarak belli bir bölümüne ilişkin tasarruf bulunmamaktadır. Eğer mirasbırakan, “terekemin 1/3 oranını arkadaşım B’ye bırakıyorum” şeklinde bir ifade kullanmış olsaydı, bu durumda yapılan tasarruf bir mirasçı atama olurdu.

Mirasbırakanın yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufun mirasçı atama mı yoksa belirli mal bırakma mı olduğu konusunda bazen tereddütler yaşanabilir. TMK m. 516/2’ye göre “Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır”. Bu durumda, ölüme bağlı tasarrufta kullanılan ifadeler değil, yorum yolu ile ulaşılan sonuç önem taşır. Örneğin; mirasbırakan, “terekenin tamamını A’ya vasiyet ediyorum” diyerek ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu belirlenmiş mal bırakma (vasiyet) tasarrufunda bulunmuş olmaz. Çünkü böyle bir beyan hukuki olarak mirasçı atama tasarrufu niteliği taşır. Dolayısıyla böyle bir tasarrufun belirli mal bırakma (vasiyet) değil de mirasçı atanması sayılması gerekir. Fakat öğretilerdeki bir görüşe göre ise miras sözleşmesi ile yapılan ölüme bağlı tasarruflarda bu durum ilk anda mirasçı atanması olarak yorumlanamaz¹⁷². Bu görüşe göre, burada sözleşme taraflarının iradelerinin güven teorisi bakımından değerlendirilmesi ile bir çözüme gidilmelidir¹⁷³. Çünkü tarafların ortak isteği karşı tarafın tereke borçlarından sorumlu olmaması olabilir ve bu sebeple de belirli mal bırakma (vasiyet) yoluna başvurulmuş olabilir¹⁷⁴.

Mirasçı atama tasarrufu sonucunda mirasçılık sıfatını kazanan kişiye “atanmış mirasçı” denilmektedir. Atanmış mirasçı, gerçek kişi veya tüzel kişi olabilmektedir¹⁷⁵. Atanmış mirasçı tek kişi olabileceği gibi birden çok kişi de olabilir (TMK m. 516/1).

Mirasçı olarak atanan kişi ya da kişiler, tıpkı yasal mirasçıda olduğu gibi mirasbırakanın külli halefi olmaktadır (TMK m. 599). Yani mirasbırakanın ölümü ile

¹⁷⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 258; Dural / Öz, s. 143; Kılıçoğlu, s. 142; Köprülü, s. 169; Öztan, s. 290.

¹⁷¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 259; Dural / Öz, s. 144; Kılıçoğlu, s. 143; Köprülü, s. 170, 171; Öztan, s. 293.

¹⁷² Gönensay / Birsen, s. 183; İnan / Ertaş / Albaş, s. 303.

¹⁷³ Gönensay / Birsen, s. 183; İnan / Ertaş / Albaş, s. 303.

¹⁷⁴ Gönensay / Birsen, s. 183; İnan / Ertaş / Albaş, s. 303.

¹⁷⁵ Dural / Öz, s. 144; Antalya / Sağlam, s. 233; Öztan, s. 291; Çabri, s. 363.

beraber mirasbırakanın malları (terekesi) bir bütün olarak tüm aktif ve pasifiyle atanmış mirasçıya geçmektedir. Mirasçı olarak atanan kişi, mirasbırakanın ölümü ile tereke malları üzerinde doğrudan doğruya ve kendiliğinden tam hak sahibi olur¹⁷⁶. Ayrıca atanmış mirasçı olan kişi, mirasbırakanın borçlarından hem tereke malları ile hem de kendi şahsi malvarlığı ile sorumludur (TMK m. 599).

Olumlu miras sözleşmesi, daha önce de belirttiğimiz üzere üçüncü kişi lehine olacak şekilde de yapılabilir. Dolayısıyla mirasçı olarak atanacak kişinin, mutlaka sözleşmenin karşı tarafı olmasını gerektirecek bir mecburiyet söz konusu değildir. Yani sözleşmenin tarafı olmayan bir üçüncü kişinin de mirasçı olarak atanabilmesi mümkündür.

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesiyle bir yasal mirasçısını da tasarruf nisabı oranında mirasçı olarak atayabilir. Bu nedenle bir kişi hem yasal mirasçı hem atanmış mirasçı olabilir. Mirasbırakanın böyle bir tasarrufta bulunması durumunda, yasal mirasçının miras payının genişletilmesi söz konusu olmaktadır. Öğretide, bunun aslında gerçek bir mirasçı atama olmadığı, sadece yasal mirasçının miras payının genişletilmesi olduğu ifade edilmektedir¹⁷⁷.

Mirasçı atama tasarrufu, ivazlı veya ivazsız olacak şekilde yapılabilmektedir. İvazsız olarak yapılan mirasçı atamanın, vasiyetname ya da olumlu miras sözleşmesiyle yapılabilmesi mümkündür. İvazsız mirasçı atamanın hangi şekli kalıp içinde yapıldığı, nitelik bakımından değil, bağlayıcılık bakımından fark oluşturmaktadır. İvazlı mirasçı atama tasarrufunun ise sadece olumlu miras sözleşmesiyle yapılabileceğini belirtmek gerekir.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki mirasbırakan, sağlığında olumlu miras sözleşmesi ile atamış olduğu mirasçının miras payını ona devredebilir (TMK m. 572).

3.1.2. Belirli mal bırakma (Vasiyet)

TMK m. 527/1'e göre "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir*". Bu hüküm gereği, mirasçı atama dışında belirli mal bırakma (vasiyet) tasarrufu da olumlu miras sözleşmesinin konusunu oluşturabilmektedir.

Kanun koyucu, belirli mal bırakma tasarrufunu TMK m. 517 hükmünde düzenlemiştir. Bu maddenin kenar başlığında, vasiyetin karşılığı olarak "belirli mal

¹⁷⁶ Kocayusufoğlu, Miras, s. 258; Dural / Öz, s. 144; İmre / Erman, s. 120; Kılıçoğlu, Miras, s. 142; Çabri, s. 363.

¹⁷⁷ Dural / Öz, s. 144; Öztan, s. 291.

bırakma” terimi kullanılmıştır. Ancak bu durum, öğretilerdeki bazı yazarlar¹⁷⁸ tarafından çokça eleştirilmiştir. Çünkü belirli mal bırakma, vasiyetin türlerinden birisini teşkil ettiği için tam olarak “vasiyet” teriminin bir karşılığı değildir. Bu nedenle de ilgili maddenin kenar başlığında, “belirli mal bırakma” yerine “vasiyet” teriminin kullanılması daha doğru bir tercih olurdu. Ayrıca öğretilerde, terim kullanımını konusunda bir birlik söz konusu değildir. Kanundaki belirli mal bırakma terimi yerine “vasiyet”, “mal vasiyeti” ya da “belirli mal vasiyeti” gibi terimler de öğretilerde kullanılmaktadır. Biz de bu doğrultuda sonraki başlıklarda “vasiyet” terimini kullanmayı tercih etmekteyiz.

Belirli mal bırakmanın TMK m. 517’de düzenlendiğini yukarıda belirtmiştik. Bu düzenlemeye göre, “*Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir*”. Bu hükümden de görüleceği üzere, “belirli mal bırakma” tasarrufu bu maddede olumsuz olarak tanımlanmıştır. Bir diğer ifadeyle, hangi ölüme bağlı tasarrufun “belirli mal bırakma” olarak sayılmayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla da mirasbırakanın bir kişiyi mirasçı atamayarak o kişiye bir malvarlığı değeri bıraktığı her durumda belirli mal bırakmadan bahsedebiliriz¹⁷⁹.

Olumlu miras sözleşmesinin konusunu teşkil edebilecek mirasçı atama ve belirli mal bırakma tasarrufları arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Mirasçı atama tasarrufunda, mirasçı olarak atanan kişi mirasbırakanın külli halefi olmaktadır. Dolayısıyla mirasbırakanın ölümü ile beraber malları bir bütün olarak tüm aktif ve pasifiyle mirasçıya geçmektedir. Buna karşın belirli mal bırakmada ise külli halefiyet prensibi geçerli değildir, burada yalnızca cüzi halefiyet durumu söz konusudur¹⁸⁰. Bu nedenle de belirli mal bırakmaya konu olan şeyler, tek tek olacak şekilde lehtar olarak belirlenen kişiye geçmektedir. Mirasçı olarak atanan kişi, mirasbırakanın ölümü ile tereke malları üzerinde doğrudan ve kendiliğinden bir aynı hak elde eder. Lehine belirli mal bırakma tasarrufunda bulunan kişi ise mirasbırakanın ölümüyle yalnızca bir alacak hakkı elde etmektedir ve bundan doğan talep hakkı da nispi bir özellik taşımaktadır¹⁸¹. Dolayısıyla da bu hak, sadece borçlu durumunda olan kişilere, yani kural olarak mirasçılara (vasiyet borçlularına) karşı ileri sürülebilir¹⁸². Bir başka farklılık da sorumluluk bakımındandır. Atanmış mirasçı olan kişi, mirasbırakanın borçlarından ötürü

¹⁷⁸ Dural / Öz, s. 144, 143; İmre / Erman, s. 119; Antalya / Sağlam, s. 234; Çabri, s. 377.

¹⁷⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 259; Dural / Öz, s. 145; Antalya / Sağlam, s. 234; Gençcan, s. 59.

¹⁸⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 260; Dural / Öz, s. 145; İmre / Erman, s. 120; Antalya / Sağlam, s. 237; Gençcan, s. 60.

¹⁸¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 260; Dural / Öz, s. 146; İmre / Erman, s. 120; Antalya / Sağlam, s. 237; Kılıçoğlu, Miras, s. 140.

¹⁸² Bu kuralın istisnası için bkz. TMK m. 601/2 hükmü.

hem tereke malları hem de kendi kişisel malvarlığı ile sorumludur. Lehine belirli mal bırakılan kişi ise tereke borçlarından sorumlu değildir¹⁸³.

3.1.2.1. Vasiyetin konusu ve bazı çeşitleri

Kanun koyucu, vasiyetin konusunun nelerden oluşabileceğini TMK m. 517/2 hükmünde düzenleme altına almıştır. Bu düzenleme uyarınca, “*Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanması veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir.*”. Vasiyetin konusunu oluşturabilecek tasarruflar yalnızca bu maddede sayılanlarla sınırlı değildir. Mirasbırakan, burada sayılmamış olan başka kazandırmalar da yapabilir¹⁸⁴. Örneğin, sınırlı ayni haklardan olan oturma veya üst hakkı maddede sayılmamış olsa bile vasiyetin konusunu oluşturabilmektedir. Bu örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür. Aşağıdaki kısımda vasiyetin başlıca çeşitleri ayrı başlıklar altında açıklanmıştır.

3.1.2.1.1. Terekedeki belli bir malın vasiyeti (Parça vasiyeti)

Mirasbırakanın, ferden tayin edilmiş bir malını bir kimseye vasiyet etmesi parça ya da dar anlamda belirli mal vasiyeti olarak ifade edilmektedir¹⁸⁵. Örneğin ferden belirlenen bir otomobilin, evin veya ismen belli bir kedinin, ressamı ve konusu belli olan bir tablonun vasiyet edilmesi bu türde bir vasiyettir. Buradaki vasiyet olunan mal, mirasbırakanın terekesinde yer alan ve ferden belirlenmiş bir maldır. Vasiyet borçlusunu olan kişinin buradaki borcu bir parça borcu niteliği taşımaktadır. Vasiyet alacaklısı, vasiyet borçlusundan yalnızca vasiyete konu olan şeyin kendisine verilmesini ya da devrini talep edebilir.

3.1.2.1.2. Çeşit (Nevi) vasiyeti

Vasiyetin konusunun, terekede bulunup bulunmamasına bakılmaksızın, nitelik ve miktar olarak belirtildiği durumlarda bir “çeşit vasiyeti” söz konusudur¹⁸⁶. Mesela mirasbırakanın bir kişiye 25.000 TL bırakması, yani belirli bir miktar paranın vasiyet

¹⁸³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 260; Dural / Öz, s. 146; İmre / Erman, s. 120; Antalya / Sağlam, s. 237; Kılıçoğlu, Miras, s. 140.

¹⁸⁴ Antalya / Sağlam, s. 238, 239; İmre / Erman, s. 124; Öztan, s. 295 vd.; Çabri, s. 381; Kılıçoğlu, Miras, s. 140.

¹⁸⁵ Dural / Öz, s. 148; İmre / Erman, s. 125; Yılmaz, s. 124; Çabri, s. 385.

¹⁸⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 263; Dural / Öz, s. 148; İmre / Erman, s. 125; Yılmaz, s. 124; Çabri, s. 386.

edilmesi en sık rastlanılan çeşit vasiyeti türlerinden biridir. Bunun dışında bir ton arpa, bir motosiklet, iki inek, üç tane klasik roman gibi yapılan vasiyetler de çeşit vasiyeti niteliğindedir. Çeşit vasiyetinde vasiyet edilen şeyin terekede olup olmaması vasiyet borcunun geçerliliği bakımından bir önem taşımamaktadır. Bu nedenle vasiyet borçlusu, vasiyet konusu şey eğer terekede bulunmuyor ise bunu tedarik edip vasiyet borcunu yerine getirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla TMK m. 517/3 hükmünde yer alan “*Bırakılan mal terekede bulunmadığı takdirde, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, ölüme bağlı tasarrufu yerine getirmekle yükümlü olanlar borçtan kurtulurlar*” şeklindeki düzenleme çeşit vasiyetinde uygulanmaz.

Mirasbırakan, yapmış olduğu çeşit vasiyetini terekesi ile sınırlandırabilir¹⁸⁷. Yani vasiyet konusunun terekeden karşılanmasını isteyebilir. Böyle bir durumda bir “sınırlı çeşit vasiyeti” söz konusu olmaktadır. Örneğin koleksiyonumda bulunan saatlerden ikisi veya kitaplığımıdaki klasik romanlardan beş tanesi gibi vasiyetler bu doğrultudadır. Mirasın geçişi anında vasiyete konu olan şeyler terekede bulunmakta ise vasiyet borçlusu borcunu yerine getirir. Fakat vasiyet konusu şey eğer terekede yok ise vasiyet borçlusunun bunu tedarik etmek gibi bir mecburiyeti bulunmamaktadır. Bu sebeple burada, TMK m. 517/3 hükmündeki genel kural gereği vasiyet borçlusu borçtan kurtulur. Ancak söz konusu malın olumlu miras sözleşmesi ile bırakıldığı durumlarda koşulları mevcutsa TMK m. 527/2 hükmünü göz önünde bulundurmak gerekir. Böyle bir durumda vasiyet borçlusu borcundan kurtulmuş olmaz.

Mirasbırakan, çeşit vasiyetinde vasiyet edilen şeyin cinsini veya özelliğini belirtmiş ise vasiyet borçlusu belirtilen şekilde bu borcu ifa etmekle yükümlüdür. Fakat mirasbırakan böyle bir şey belirtmemiş ise vasiyet borçlusu, vasiyet konusu şeyin en az orta nitelikte olanını vermekle yükümlüdür (TBK m. 86). Yani orta nitelikten daha düşük derecede bir şey veremez. Aynı şekilde vasiyet alacaklısı da orta nitelikten daha üst bir şeyin verilmesini talep edemez¹⁸⁸. Örneğin mirasbırakanın bir otomobil bıraktığı durumda, eğer cins veya özelliği belirtilmemiş ise vasiyet borçlusu en az orta nitelikte olan bir otomobili vasiyet alacaklısına vererek borcundan kurtulabilir. Dolayısıyla vasiyet borçlusu orta nitelikten daha alt bir seviyedeki otomobili teslim edemez ve böyle bir otomobili teslim ederek de borcundan kurtulamaz. Ayrıca vasiyet alacaklısı bu ifayı kabul etmek mecburiyetinde değildir. Şunu da belirtmek gerekir ki vasiyet alacaklısı da lüks bir otomobilin teslimini talep edemez. Çeşit vasiyetinde, eğer vasiyet olunan şeyin cins veya

¹⁸⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 263; Dural / Öz, s. 148; Çabri, s. 386.

¹⁸⁸ İmre / Erman, s. 125.

özelliği belirtilmemiş ise orta nitelikten daha aşağı olmamak üzere hangi şeyin verileceğini belirleme konusundaki seçim hakkı vasiyet borçlusuna aittir (TBK m. 86). Mesela mirasbırakan, koleksiyonunda bulunan saatlerden birinin A'ya verilmesini istediğinde, bu saatlerden (orta nitelikten daha aşağı olmamak üzere) hangisinin verileceğini seçme hakkı vasiyet borçlusuna aittir.

3.1.2.1.3. Seçimlik vasiyet

Mirasbırakan, vasiyet borçlusuna ya da vasiyet alacaklısına bir seçim hakkı tanıyabilir. Bu vasiyet türünde mirasbırakan, vasiyet konusunu oluşturan birden çok edim arasından birini seçme hakkını vasiyet borçlusu veya alacaklısına bırakmaktadır¹⁸⁹. Örneğin mirasbırakan, evinde bulunan dört vazodan birini A'ya vasiyet etmesi durumunda bir "seçimlik vasiyet" söz konusudur. Mirasbırakan, bu seçim hakkının kim tarafından kullanılacağını belirleyebilir. Eğer seçim hakkının kime ait olduğu söz konusu ölüme bağlı tasarrufta belirtilmemiş ise TBK m. 87 hükmünün kıyasen uygulanmasıyla bu hak borçluya ait olur¹⁹⁰. Şayet vasiyet borçlusu birden çok ise seçim hakkı bunların tümüne ait olur ve bu hakkı birlikte kullanırlar¹⁹¹. Vasiyet borçluları kendilerine tanınan seçim hakkını kullanmazlarsa, bu hak yani seçim hakkı vasiyet alacaklısına geçer¹⁹². Seçim hakkının, vasiyet borçlusu veya alacaklısı dışında bir üçüncü kişiye bırakılıp bırakılmayacağı ise öğretide tartışma konusudur. Bazı yazarlar¹⁹³ bunun mümkün olduğunu ve bu konuda herhangi bir engelin olmadığını belirtirken, bazı yazarlar¹⁹⁴ ise bunun mümkün olmadığını savunmaktadır.

3.1.2.1.4. Alt vasiyet

Alt vasiyette, bir vasiyet alacaklısı kendisine vasiyet edilen şeyden başka bir vasiyeti yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır¹⁹⁵. Örneğin mirasbırakan, A'ya dükkânını ve içindeki eşyaları vasiyet edip ayrıca ona, dükkânda yer alan sandalyeleri B'ye vermesi yönünde borç yüklerse bu bir alt vasiyettir. Burada A'ya yapılan vasiyete üst vasiyet veya birinci derecede vasiyet, B'ye yapılan vasiyete ise alt vasiyet ya da ikinci

¹⁸⁹ Oğuzman, s. 142; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; Dural / Öz, s. 148; İmre / Erman, s. 125; Çabri, s. 384, 385; Yılmaz, s. 125.

¹⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 263; İmre / Erman, s. 126; Dural / Öz, s. 148; Öztan, s. 296; Çabri, s. 385; Yılmaz, s. 125.

¹⁹¹ İmre / Erman, s. 126.

¹⁹² Çabri, s. 385.

¹⁹³ İmre / Erman, s. 126; Çabri, s. 385; Yılmaz, s. 125.

¹⁹⁴ Bkz. Gürsoy, Kemal Tahir, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti, Ankara, Yıldız Matbaası, 1955, s. 184.

¹⁹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; Dural / Öz, s. 149; Eren / Yücer Aktürk, s. 161; İnan / Ertaş / Albaş, s. 234; Öztan, s. 297; Çabri, s. 381.

derecede vasiyet adı verilmektedir¹⁹⁶. A kişisi, alacak hakkına ilişkin taleplerini mirasbırakanın mirasçılarına karşı ileri sürebilirken, B kişisi ise bu konudaki hakkını alt vasiyeti yerine getirme borçlusu olan A'ya karşı ileri sürebilir.

Alt vasiyette, vasiyet borçlusu olan lehtarın borcu, en fazla kendisine vasiyet olunan şey kadar olabilir¹⁹⁷. Aksi takdirde, ifa ile yükümlü olan kişi yani vasiyet borçlusu, kendisine bırakılan miktarı aşan vasiyetlerin orantılı olarak tenkisini talep edebilir (TMK m. 519/1).

Alt vasiyette, üst vasiyet alacaklısının kendisine yapılan kazandırmayı reddetmesi ya da herhangi bir nedenle kazanamaması durumunda, alt vasiyet alacaklısının hakkı yine devam etmektedir¹⁹⁸. Yani alt vasiyet alacaklısının hakkı sona ermemektedir. Böyle bir durumda alt vasiyeti yerine getirme borcu, söz konusu durumdan yararlanan kişilere geçmektedir (TMK m. 519/2).

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki alt vasiyetin olumlu miras sözleşmesi ile yapılmasında kanunen herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ancak uygulamada bunun genellikle vasiyetname ile yapıldığı görülmektedir.

3.1.2.1.5. Ön vasiyet (Mirasçı lehine vasiyet)

Mirasbırakanın, yasal veya atanmış mirasçılardan biri lehine miras paylarının haricinde bir vasiyette bulunması durumunda “ön vasiyet” söz konusu olmaktadır¹⁹⁹. Yani burada mirasçıya, miras payından ayrı olarak bir de vasiyete konu olan şey bırakılmaktadır. Örneğin mirasbırakan, oğlu A'ya yasal miras payı dışında ayrıca evini vasiyet ederse burada bir ön vasiyet söz konusu olur.

Ön vasiyetin var olduğu durumlarda aynı kişi hem mirasçı hem de vasiyet alacaklısı sıfatına sahiptir. Fakat mirasçı ve vasiyet alacaklısı sıfatları birbirinden bağımsızdır²⁰⁰. Bu sebeple vasiyet alacaklısının mirası reddetmesi, vasiyet alacağının reddi neticesini doğurmaz. Aynı şekilde vasiyet alacağının reddedilmesi de mirasın reddine neden olmaz. Bu husus, kanunda da açık bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre, yasal veya atanmış mirasçı olan kişi, mirası reddetmiş olsa dahi lehine yapılmış bir tasarrufun ifasını talep edebilir (TMK m. 519/3). Dolayısıyla bu iki durum birbirini

¹⁹⁶ Oğuzman, s. 145; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; İmre / Erman, s. 126, 127; Öztan, s. 297; Yılmaz, s. 126.

¹⁹⁷ İmre / Erman, s. 127; Öztan, s. 297; Çabri, s. 382.

¹⁹⁸ İmre / Erman, s. 127; Çabri, s. 382.

¹⁹⁹ Oğuzman, s. 144; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; Dural / Öz, s. 149; İmre / Erman, s. 127; Öztan, s. 297; İnan / Ertaş / Albaş, s. 234; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 102; Çabri, s. 383.

²⁰⁰ Oğuzman, s. 145; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; Dural / Öz, s. 149; Öztan, s. 297; Çabri, s. 383.

etkilememektedir. Fakat mirasbırakan, ön vasiyetin yerine getirilmesini mirasın reddedilmemiş olması koşuluna bağlayabilir²⁰¹. Bu durumda TMK m. 515 gereğince, mirasın reddi vasiyetin de kendiliğinden hükümsüz hale gelmesine sebebiyet verecektir.

Başka bir mesele ise mirasbırakanın yapmış olduğu tasarrufun ön vasiyet mi yoksa bir paylaşırma kuralı mı olduğu hususunda şüpheye düşölmesidir. Kanun koyucu TMK m. 647/3 hükmüne yer vererek bu duruma açıklık getirmiştir. Bu düzenleme gereğince, “*Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgölmesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır*”. Dolayısıyla mirasbırakanın yaptığı tasarruftan böyle bir kuşku duyulur ise TMK m. 647/3 gereği bunun bir paylaşırma kuralı olduğu kabul edilir.

3.1.2.1.6. Alacak vasiyeti

Mirasbırakanın başka bir kimseden olan alacağını da vasiyet edebilmesi mümkündür. Dolayısıyla mirasbırakan, başka bir kimseden olan alacağını olumlu miras sözleşmesi ile karşı tarafa ya da bir üçüncü kişiye bırakabilir. Bu türdeki vasiyete “alacak vasiyeti” denir²⁰². Örneğın mirasbırakan M’nin, arkadaşı B’den olan 75.000 TL’lik alacağını amcası C’ye vasiyet etmesi bu doğrultudadır. Şunu da belirtmek gerekir ki alacak vasiyetinin konusunu mirasbırakanın para haricindeki başka alacakları da oluşturabilir. Mesela bir satış sözleşmesinden doğan alacak hakkının da vasiyet edilmesi mümkündür.

Lehine alacak vasiyeti yapılan kişi, mirasbırakanın ölümüyle alacağı kendiliğinden elde edememekte olup, bu alacağın kendisine temlik edilmesine dair vasiyet borçlusuna karşı bir talep hakkı kazanmaktadır²⁰³. Dolayısıyla vasiyet alacaklısı, kendisine vasiyet edilen alacağı ancak temlik işleminden sonra elde edebilmektedir. Eğer vasiyet borçlusu, vasiyet alacaklısının temlik talebini yerine getirmeye yanaşmaz ise vasiyet alacaklısı mahkemeye başvurarak mahkeme kararı ile alacak hakkını elde eder. Bu halde vasiyet alacaklısı alacağı “kazai temlik” yoluyla kazanmış olur (TBK m. 185).

²⁰¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 262; Dural / Öz, s. 149; Çabri, s. 383.

²⁰² Oğuzman, s. 142; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 263; İmre / Erman, s. 130; Dural / Öz, s. 149; Eren / Yücer Aktürk, s. 160; Öztan, s. 296; İnan / Ertaş / Albaş, s. 234; Çabri, s. 387.

²⁰³ Oğuzman, s. 142; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 263, 264; Dural / Öz, s. 149; İmre / Erman, s. 130; Öztan, s. 296; Çabri, s. 387, 388.

3.1.2.1.7. İbra vasiyeti

Mirasbırakanın, kendisine borçlu olan bir kişiyi, ölüme bağlı tasarruf ile borçtan kurtarması “ibra vasiyeti” olarak isimlendirilir²⁰⁴. Örneğin mirasbırakan, A’dan olan 15.000 TL’lik alacağından vazgeçtiğini ve bunun talep edilmemesi gerektiğini belirtirse bu bir ibra vasiyeti niteliği taşır. Bu vasiyet türünde, mirasbırakanın ölümü ile borç kendiliğinden sona ermemektedir. Çünkü vasiyet alacaklısı, kendisinin borçtan kurtarılmasına yönelik vasiyet borçlularına karşı sadece bir talep hakkı elde etmektedir²⁰⁵. Dolayısıyla da vasiyet alacaklısının borcu, vasiyet borçlularının ibrayı yapması ile son bulmaktadır.

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruf ile bir kişiyi borçtan değil de bir yükümden kurtarmak da isteyebilir. Örneğin, A kişinin taşınmazı üzerinde, mirasbırakanın lehine bulunan bir ipoteğin veya şerhin kaldırılmasının mirasbırakan tarafından vasiyet edilmesi böyledir. Yükümden kurtarmak için yapılan ölüme bağlı tasarrufların da ibra vasiyetine benzer bir özellikte olduğu ve vasiyet borçlularının, vasiyet alacaklısını o yükümden kurtarma borcu altına girdikleri öğretilde kabul edilir²⁰⁶.

3.1.2.1.8. İntifa vasiyeti

İntifa hakkı, kişiye bağlı olan bir haktır ve miras yoluyla intikali mümkün değildir. İntifa hakkı, kişiye bağlı olan bir hak olduğu için hak sahibinin ölümüyle bu hak da sona erer (TMK m. 797). Bu nedenle mirasbırakanın, kendisine ait olan bir intifa hakkını bir başka kimseye vasiyet etmesi hukuken imkân dâhilinde değildir.

İntifa vasiyeti ile kastedilen var olan intifa hakkının vasiyet edilmesi değildir. İntifa vasiyetinde mirasbırakan, bir kimse lehine terekesinin tamamı veya belirli bir kısmı üzerinde intifa hakkı kurulmasını vasiyet etmektedir (TMK m. 517/2). Dolayısıyla burada mirasbırakanın kendisine ait bir intifa hakkını vasiyet etmesi gibi bir durum söz konusu değildir.

Vasiyet alacaklısı olan kişi veya kişiler, mirasbırakanın ölümüyle vasiyet borçlusuna karşı intifa hakkının kurulmasına ilişkin bir talep hakkı kazanırlar²⁰⁷. Bir diğer ifadeyle intifa hakkının kendiliğinden elde edilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle ancak intifa hakkının kurulmasına ilişkin gerekli işlemlerin tamamlanması ile bu hak

²⁰⁴ Oğuzman, s. 142; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 264; Dural / Öz, s. 150; Eren / Yücer Aktürk, s. 161; Yılmaz, 128; Çabri, s. 388.

²⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 264; Dural / Öz, s. 150; Çabri, s. 388; Aksi görüş için bkz. İmre / Erman, s. 130.

²⁰⁶ Oğuzman, s. 142; Dural / Öz, s. 150; Çabri, s. 389.

²⁰⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 264; Dural / Öz, s. 150; İmre / Erman, s. 129.

kazanılmış olur. Son olarak TMK m. 601/1 gereğince, intifa vasiyetine, tasarrufta başkaca bir esas belirtilmiş olmadıkça eşya hukuku ve borçlar hukukuna ilişkin hükümler uygulanır.

3.1.2.1.9. İrat vasiyeti

İrat vasiyetinde, vasiyet borçlusu vasiyet alacaklısına karşı, belirli bir süre ya da hayat boyu, düzenli olarak tekrarlanan para veya diğer misli eşya edimlerini yerine getirmekle yükümlü tutulmaktadır²⁰⁸. Örneğin, mirasbırakan, yasal mirasçısı Y'ye, A'ya 5 yıl süreyle her ay 750 TL vermesini emrederse bu durumda "irat vasiyeti" söz konusu olmaktadır. TMK m. 601/1 hükmü gereğince, irat vasiyetine, tasarrufta başkaca bir düzenleme öngörülmüş olmadıkça TBK m. 607-619 (ömür boyu gelir sözleşmesi) hükümleri uygulanır²⁰⁹.

3.1.2.1.10. Tedarik vasiyeti

Mirasbırakan, terekede bulunmayan vasiyete konu olan şeyin temin edilip yerine getirilmesini isteyebilir. Mirasbırakanın terekede olmayan bir şeyi vasiyet etmesi "tedarik vasiyeti" olarak isimlendirilir²¹⁰. Burada vasiyet borçlusu, vasiyete konu olan şeyi tedarik ederek vasiyet alacaklısına karşı borcunu yerine getirmekle yükümlüdür. Dolayısıyla vasiyet olunan şeyin terekede olmaması, bu tür vasiyetlerde vasiyet borçlusunun borcunu düşürmemektedir. Yani mirasbırakanın, terekede bulunmayan vasiyet konusu şeyin tedarik edilmesi yönünde bir isteği olduğu anlaşılıyor ise TMK m. 517/3 hükmünde yer alan karine burada uygulanmaz²¹¹. Çünkü TMK m. 517/3 düzenlemesi emredici bir hüküm değildir. Bu düzenlemenin emredici olmadığı hükümde geçen "...tasarruftan aksi anlaşılmadıkça" ibaresinden açıkça görülmektedir. Dolayısıyla da mirasbırakanın iradesi, eğer terekede olmayan vasiyet konusu şeyin tedarik edilerek yerine getirilmesi yönündeyse TMK m. 517/3 hükmünün uygulanması mümkün olmayacaktır.

²⁰⁸ Oğuzman, s. 143; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 265; Dural / Öz, s. 150, 151; İmre / Erman, s. 128; Eren / Yücer Aktürk, s. 160; Çabri, s. 391.

²⁰⁹ Oğuzman, s. 143; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 265; Dural / Öz, s. 151; İmre / Erman, s. 128; Öztan, s. 297; Çabri, s. 392.

²¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 265; Oğuzman, s. 141; Dural / Öz, s. 148; İmre / Erman, s. 131; Çabri, s. 392.

²¹¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 266; Dural / Öz, s. 149; İmre / Erman, s. 131; Çabri, s. 392.

3.1.2.2. Vasiyet borcunun doğumu ve muaccel hâle gelmesi

3.1.2.2.1. Doğumu

Vasiyet borcu, mirasbırakanın ölümü ile kendiliğinden doğmaktadır²¹². Çünkü vasiyet (belirli mal bırakma), bir ölüme bağlı tasarruf olduğu için hüküm doğurması ancak mirasbırakanın ölümü ile olmaktadır. Fakat vasiyet borcunun mirasbırakanın ölümü ile doğması kuralı, geciktirici koşula bağlanan vasiyetler bakımından geçerli değildir. Dolayısıyla vasiyet bir geciktirici koşula bağlanmış ve koşul da mirasbırakanın ölümü anında gerçekleşmemiş ise vasiyet borcu ancak geciktirici koşulun gerçekleşmesiyle doğar. Örneğin mirasbırakan bir arkadaşının çocuğuna, hukuk fakültesini birincilikle bitirmesi koşuluyla bir otomobil vasiyet etmişse, bu vasiyet alacağı çocuğun hukuk fakültesini birincilikle bitirmesi durumunda doğar. Bozucu koşula bağlanan vasiyetlerde ise vasiyet borcunun doğumu mirasbırakanın ölümü ile olur. Yani burada, vasiyet borcunun mirasbırakanın ölümü ile doğacağına dair kuralda bir farklılık olmaz. Fakat bozucu koşulun gerçekleşmesi durumunda da vasiyet kendiliğinden hükümsüz hale gelir.

3.1.2.2.2. Muaccel hâle gelmesi

Vasiyet borcunun muaccel hale gelmesi, vasiyet alacaklısı olan kişiye alacağını talep etme yetkisi vermektedir. Vasiyet borcunun ne zaman muaccel hale geleceğine dair düzenleme ise TMK m. 600/2 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, “*Bu alacak, tasarruftan aksi anlaşılmıyorsa vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesiyle muaccel olur*”. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere vasiyet borcu, tasarrufta aksi belirtilmedikçe vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesiyle muaccel olmaktadır. Mirasbırakan, vasiyet yükümlüsü olacak kişiyi özel olarak belirtmemiş ise vasiyet borcunu yerine getirecek olan kişiler mirasçılardır.

3.1.2.3. Vasiyet borcunun kapsamı

TMK m. 518’e göre, “*Bırakılan belirli mal, mirasın açılması anındaki durumuyla teslim olunur; yarar ve hasar, mirasın açılması anında kendisine belirli mal bırakılana geçer (1). Tasarrufu yerine getirmekle yükümlü olan kimse, mirasın açılmasından sonra bırakılan belirli mala yaptığı harcamalar ve mala verdiği zararlardan dolayı, vekâletsiz iş görenin haklarına sahip ve borçlarıyla yükümlü olur (2)*”. Bu düzenlemeye göre, vasiyet konusu şey, mirasın açıldığı günkü durumu ile teslim olunur. Mirasın açılmasına kadar geçen süre boyunca

²¹² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 267; Dural / Öz, s. 153; İnan / Ertaş / Albaş, s. 239; İmre / Erman, s. 121; Çabri, s. 402.

vasiyet konusu şey üzerinde gerçekleşen maddi veya hukuki değişiklikler, vasiyet alacaklısının lehine ya da aleyhine olacak biçimde teslim borcuna etki eder. Miras açıldığı anda vasiyet konusu şey hangi durumda ise vasiyet alacaklısı onu o haliyle teslim almak zorundadır²¹³. Dolayısıyla vasiyet alacaklısı, mirasın açılma anına kadar vasiyet konusu şeyde gerçekleşen değişikliklere katlanmak mecburiyetindedir. Örneğin, vasiyet olunan malın değerinde bir azalma meydana gelmişse, vasiyet alacaklısı bu durumyla onu kabul etmek zorundadır. Sadece olumsuz anlamda meydana gelen değişiklikler değil, aynı zamanda olumlu anlamdaki değişiklikler de vasiyet alacaklısına aittir. Örneğin; mirasbırakan, çok eski olan bir evini A'ya vasiyet ettikten sonra, değerinin çok artmasına neden olacak değişiklikler yapacak olursa, vasiyet alacaklısı olan A, değer artışı sebebiyle herhangi bir şey ödemesine gerek kalmaksızın bundan faydalanır. Sonuç olarak, miras açıldığı anda vasiyet konusu şey hukuken ve fiilen hangi durumdaysa, vasiyet alacaklısı tarafından o haliyle kabul edilmesi gerekmektedir.

TMK m. 518'de yer alan diğer bir konu hasar ve yararın geçişidir. TMK m. 518/1'e göre, "...yarar ve hasar, mirasın açılması anında kendisine belirli mal bırakılana geçer". Bu madde gereğince, vasiyet konusu şeye ilişkin yarar ve hasar mirasın açılma anıyla birlikte vasiyet alacaklısına geçer. Yani mirasın açılma anı ile vasiyet borcunun ifası arasındaki geçen sürede vasiyet konusu şeyde meydana gelen yarar ve hasar vasiyet alacaklısına aittir. Örneğin mirasbırakan, kira geliri olan bir evini A'ya vasiyet etmişse, mirasın açılma anından sonra doğacak olan kira bedelleri TMK m. 518/1 gereğince A'ya ait olacaktır. Aynı şekilde, evde meydana gelecek bir hasar da yine vasiyet alacaklısına ait olacaktır.

Vasiyet olunan şey, mirasın açılma anı ile vasiyet borcunun ifası arasındaki geçen sürede vasiyet borçlusunun kusuru sonucunda bir hasara uğrarsa, vasiyet borçlusunun vasiyet alacaklısına karşı "vekâletsiz iş görme" hükümlerine göre sorumluluğu doğar (TMK m. 518/2). Bunun haricinde vasiyet borçlusu, bu belirtilen süre içinde vasiyet olunan şeye birtakım harcamalar da yapmış olabilir. Bu durumda, vasiyet borçlusu, vasiyet olunan şeye ilişkin yapmış olduğu harcamaları yine "vekâletsiz iş görme" hükümlerine göre talep eder (TMK m. 518/2).

²¹³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 270; Dural / Öz, s. 155, 156; Eren / Yücer Aktürk, s. 163; İnan / Ertaş / Albaş, s. 241.

3.1.3. Koşul

3.1.3.1. Koşul kavramı

Koşul, bir hukuki işlemin hükümlerinin bağlandığı, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şüpheli olan bir olaydır²¹⁴. Yani burada, bir hukuki işlemin hüküm ifade etmesi veya hükümsüz hale gelmesi, gelecekte gerçekleşmesi belirsiz olan bir olaya bağlanmaktadır.

Ölüme bağlı tasarrufların bir koşula bağlanmasının mümkün olup olmadığı TMK m. 515 hükmünde düzenlenmiştir. TMK m. 515/1'e göre "*Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarını koşullara ve yüklemelere bağlayabilir*". Kanun koyucu, bu maddede yer alan düzenleme ile ölüme bağlı tasarrufların da koşula bağlanabileceğini açıkça ifade etmiştir. Ölüme bağlı tasarruflar bakımından koşulu, mirasbırakanın, yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini bağladığı, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği şüpheli olan bir olay şeklinde tanımlamak mümkündür²¹⁵.

Mirasbırakan, vasiyetname ve miras sözleşmesi ile yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufları TMK m. 515 gereğince koşula bağlayabilmektedir. Miras sözleşmesinde, hem olumlu miras sözleşmesinin hem de olumsuz miras sözleşmesinin koşula bağlı olarak yapılabilmesi mümkündür. Fakat koşuldan bahsedebilmemiz için ilk olarak geçerli bir ölüme bağlı tasarrufun var olması gerekmektedir. Çünkü koşul, feri nitelikte olan bir kayıttır ve ancak ölüme bağlı tasarrufa eklenen bir kayıt olarak yer alabilir²¹⁶. Bundan dolayı koşulun bir başına ölüme bağlı tasarrufun konusunu oluşturması hukuken mümkün değildir.

3.1.3.2. Koşul türleri

Koşul, hukuki işlemin sonuçları üzerinde doğurduğu etkiye göre, "geciktirici koşul" ve "bozucu koşul" olarak ikiye ayrılmaktadır. Bir hukuki işlemin hüküm ifade etmesi, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir olguya bırakılmışsa "geciktirici koşul" söz konusu olur (TBK m. 170/1). Örneğin bir kimsenin "oğlum A'ya hukuk fakültesini birincilikle bitirmesi halinde bir otomobil bağışlıyorum" demesi bu doğrultuda bir koşuldur. Şayet bir hukuki işlemin sona ermesi, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir olguya bırakılmışsa, o zaman da "bozucu koşul" söz

²¹⁴ Oğuzman, s. 145; Kocayusufoşpaşaoğlu, Miras, s. 272; İmre / Erman, s. 133; Serozan / Engin, s. 358; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 108, 109; Antalya / Sağlam, s. 242; Yıldırım, Abdülkerim, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s. 56.

²¹⁵ Dural / Öz, s. 158.

²¹⁶ Oğuzman, s. 146; Serozan / Engin, s. 358; Dural / Öz, s. 158; İmre / Erman, s. 134; Eren / Yücer Aktürk, s. 164; Öztan, s. 282; Yıldırım (Abdülkerim), s. 56.

konusu olur (TBK m. 173/1). Mesela bir kimsenin “çocuğum A’ya bir ev bağışlıyorum fakat üniversiteyi birincilikle bitiremezse bağış geçersiz olur” şeklindeki ifadesi böyledir.

Sağlararası işlemler gibi ölüme bağlı tasarruflar da geciktirici veya bozucu koşula bağlanabilir²¹⁷. Mesela mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesi ile A’yı, hukuk fakültesini birincilikle bitirmek ve o alanda yüksek lisans yapmak koşuluyla mirasçı atamışsa, bu durumda geciktirici koşula bağlı bir mirasçı atamanın varlığından bahsedilir. Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesi ile B’ye, köydeki 5 dönümlük arazisini bırakır ve B’nin köyden taşınması halinde yapılan vasiyetin hükümsüz kalacağını belirtirse, bu durumda da bozucu şarta bağlı bir vasiyet söz konusu olur.

3.1.3.3. Koşulun gerçekleşmesi

Ölüme bağlı tasarrufun bir koşula bağlanması, bazı etkileri de beraberinde getirmektedir. Burada önem arz eden konu, ölüme bağlı tasarrufun hangi koşul türüne bağlı olarak yapıldığıdır. Çünkü buna göre hukuki işlemin sonuçları üzerinde farklı etkiler söz konusu olmaktadır.

Geciktirici koşula bağlanan bir ölüme bağlı tasarruf, ancak koşul gerçekleştiği anda hükümlerini doğurur. Yani mirasbırakanın ölümü, söz konusu ölüme bağlı tasarrufun hüküm doğurması için yeterli değildir. Ayrıca koşulun da gerçekleşmiş olması gerekmektedir²¹⁸.

Geciktirici koşula bağlı mirasçı atanması durumunda, mirasçı olarak atanan kişi, koşulun gerçekleşmesiyle beraber başkaca bir işleme ihtiyaç duyulmaksızın mirasçı sıfatını kazanır. Kural olarak koşulun gerçekleşmesi ile kazanılan mirasçılık sıfatı geçmişe etkili olarak değil, ileriye etkili olarak hüküm doğurur²¹⁹. Geciktirici koşulla mirasçı atanması, esasında artmirasçı atamanın bir türüdür²²⁰. Bu halde, önmirasçı sıfatı yasal mirasçılara, artmirasçı sıfatı ise geciktirici koşula bağlı olarak mirasçı atanan kişiye ait olur.

Geciktirici koşulla mirasçı atanan kişinin, mirasçı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında sağ olması gerekmektedir (TMK m. 580/1). Fakat koşulun gerçekleştiği anda da sağ olmasının gerekip gerekmediğine dair Türk Medeni Kanunu’nda bir

²¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 272; Dural / Öz, s. 158; İmre / Erman, s. 134; Serozan / Engin, s. 358; Eren / Yücer Aktürk, s. 164; Öztan, s. 283; Antalya / Sağlam, s. 242, 243; Çabri, s. 338.

²¹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 273; Dural / Öz, s. 159; İmre / Erman, s. 135; Eren / Yücer Aktürk, s. 164, 165; Çabri, s. 338, 339; Yıldırım (Abdülkerim), s. 60.

²¹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 273; Dural / Öz, s. 159; Eren / Yücer Aktürk, s. 165; Çabri, s. 339; Yıldırım (Abdülkerim), s. 96.

²²⁰ Serozan / Engin, s. 360; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 273; Dural / Öz, s. 159; Çabri, s. 340.

düzenleme yoktur. Öğretideki genel görüşe göre, geciktirici koşulla mirasçı atanmasında bir çeşit artmirasçı atanması söz konusu olduğu için TMK m. 525 hükmü de burada kıyasen uygulama bulur²²¹. Buna göre, TMK m. 525 hükmünün kıyasen uygulanması neticesinde, ölüme bağlı tasarrufta aksi belirtilmedikçe mirasçı olarak atanan kişinin, geciktirici koşul gerçekleştiği anda da sağ olması gereklidir.

Bir başka konu ise bozucu koşula bağlanmış olan ölüme bağlı tasarruflardır. Bozucu koşula bağlanan bir ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümü ile hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır. Fakat bozucu koşulun gerçekleşmesi halinde, ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuçları kendiliğinden ileriye etkili olarak ortadan kalkmaktadır²²². Yani burada geciktirici koşuldakinin tam tersi bir durum söz konusu olmaktadır.

Bozucu koşula bağlı olarak mirasçı atanmasında, mirasçı olarak atanan kişi, mirasbırakanın ölümü ile derhal ve kanun gereği mirasçı sıfatını elde eder. Yani tereke üzerinde külli halef sıfatıyla tam hak elde eder, miras ortaklığına girer ve mirasbırakanın borçlarından dolayı da şahsen sorumlu olur. Fakat sonrasında bozucu koşulun gerçekleşmesiyle mirasçı sıfatı, geçmişe etkili olarak değil, ileriye etkili olarak sona erer. Burada da tıpkı geciktirici koşula bağlı mirasçı atanmasında olduğu gibi artmirasçı atama vardır. Lakin burada, önmirasçılık sıfatı atanmış mirasçıya, artmirasçılık sıfatı ise yasal mirasçılara aittir²²³.

Geciktirici ve bozucu koşula bağlı olarak mirasçı atanmasına dair yaptığımız açıklamalar, uygun düştüğü ölçüde koşula bağlanan vasiyetler bakımından da uygulanır.

3.1.3.4. Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar

TMK m. 515/2'ye göre, “*Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar*”. Bu düzenlemeye göre, hukuka veya ahlaka aykırı olan koşullar bağlı bulunduğu ilgili ölüme bağlı tasarrufu da geçersiz kılmaktadır. Yani koşulun hukuka veya ahlaka aykırı olması, hem koşulu hem de koşulun bağlandığı ölüme bağlı tasarrufu geçersiz kılmaktadır. Dolayısıyla yalnızca koşulun geçersiz sayılıp, bağlı bulunduğu ölüme bağlı tasarrufun ise koşulsuz olarak geçerli kabul edilmesi mümkün değildir. Fakat öğretideki bazı yazarların ve Yargıtay'ın görüşüne göre, koşulun hukuka veya ahlaka aykırı olduğunu bilmesi durumunda bile mirasbırakanın söz konusu tasarrufu yapacağı ispatlanırsa, sadece ilgili koşul geçersiz sayılmalı, tasarruf ise geçerliliğini

²²¹ Oğuzman, s. 150; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 273; Dural / Öz, s. 159; Eren / Yücer Aktürk, s. 166; Antalya / Sağlam, s. 243; Çabri, s. 341.

²²² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 274; Dural / Öz, s. 160; Eren / Yücer Aktürk, s. 164, 165; Çabri, s. 340.

²²³ Serozan / Engin, s. 360; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 274; Dural / Öz, s. 160; Çabri, s. 340.

korunmalıdır²²⁴. Yani burada, mirasbırakan için aslında koşulun değil de tasarrufun birinci derecede önem taşıdığıının ispatlanması gereklidir.

TMK m. 515/2’de yer alan “...geçersiz kılar” ifadesini TMK m. 557 b.3 ile beraber değerlendirerek kanunun sistematığıne uygun bir biçimde “iptal edilebilir” olarak anlamak gerekir. Hukuka veya ahlaka aykırı bir koşula bağlanan ölüme bağlı tasarruf, ilgililer tarafından açılacak iptal davası üzerine mahkemece iptal kararı verileceği zamana kadar hüküm doğuracaktır. Dolayısıyla ilgililer tarafından bir iptal davası açılmaması veya açılıp da mahkemece bir iptal kararı verilmediği durumda, hukuka veya ahlaka aykırı koşula bağlanmış olan ölüme bağlı tasarruf hükümsüz hale gelmeyerek geçerliliğini korumaya devam edecektir. Fakat öğretilerdeki bir görüş, hukuka veya ahlaka aykırı koşula bağlanan ölüme bağlı tasarrufun da tıpkı sağlararası hukuki işlemlerde olduğu gibi kesin hükümsüz olması gerektiğini savunmaktadır²²⁵.

TMK m. 515/2’de geçen “tasarruf” kelimesi ile anlatılmak istenen esasen maddi anlamda ölüme bağlı tasarruftur²²⁶. Bu yüzden bir miras sözleşmesinde yer alan ölüme bağlı tasarruflardan biri hukuka veya ahlaka aykırı koşula bağlanmışsa, yalnızca koşulun bağlanmış olduğu ilgili tasarruf hükümsüz olur, diğersleri ise geçerliliğini korumaya devam eder²²⁷. Ancak hükümsüz sayılan ölüme bağlı tasarruf olmasaydı, mirasbırakanın diğers ölüme bağlı tasarrufları da yapmayacağı anlaşılıyorsa, TBK m. 27/2’nin kıyasen uygulanmasıyla ölüme bağlı tasarrufların tümünün iptali gerekir²²⁸.

Hukuka veya ahlaka aykırı koşulun ve onun eklendiği ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik dava, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir (TMK m. 558/1). Bu davanın TMK m. 559 hükmünde yer alan süreler içerisinde açılması gerekmektedir. Burada belirtilen süreler hak düşürücü sürelerdir.

²²⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 274; Taşatan, s. 592; Çabri, s. 342; “...Tasarrufa eklenen şart kanuna yahut ahlaka aykırı ise ölüme bağlı tasarruf hükümsüzdür. (MK. m. 462/2) Kural bu olmakla beraber, miras bırakan, şartın kanuna ve ahlaka aykırılığı sebebiyle tasarrufun hükümsüz kalacağını bilseydi şart olmadan da tasarrufu yapacağı kanaatine ulaşırsa, sadece kanuna ve ahlaka aykırı şartı hükümsüz saymak, tasarrufu ayakta tutmak gerekir...”. Yargıtay 2. HD, E. 2000 / 2641, K. 2000 / 3627, T. 27.03.2000, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim Tarihi: 22.10.2023); Karşı görüş için bkz. İnan / Ertaş / Albaş, s. 227.

²²⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 275; Dural / Öz, s. 160, 232.

²²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 275; Dural / Öz, s. 161; Antalya / Sağlam, s. 245; Çabri, s. 344; Yıldırım (Abdülkerim), s. 78.

²²⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 275; Dural / Öz, s. 161; İnan / Ertaş / Albaş, s. 227; Çabri, s. 344; Yıldırım (Abdülkerim), s. 78.

²²⁸ Oğuzman, s. 147; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 275; Dural / Öz, s. 161; Antalya / Sağlam, s. 245; İnan / Ertaş / Albaş, s. 227; Çabri, s. 344; Yıldırım (Abdülkerim), s. 78.

3.1.3.5. Anlamsız veya rahatsız edici koşullar

TMK m. 515/3'e göre "*Anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte olan koşullar ve yüklemeler yok sayılır*". Bu madde gereğince, mirasbırakanın öngördüğü anlamsız veya sadece başkalarını rahatsız edici nitelikteki koşullar hiç konulmamış gibi yok sayılır. Bu türdeki koşullar iptale gerek olmaksızın kendiliğinden hükümsüz hale gelirler²²⁹. Koşulun eklendiği ölüme bağlı tasarruf ise koşulsuz bir şekilde geçerliliğini korumaya devam eder. Örneğin mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruf ile A'ya, her hafta sonu fötr şapka takarak mahallede bir defa dolaşması koşuluyla 25.000 TL vasiyet etmişse, bu durumda koşul hükümsüz, yapılan vasiyet ise koşulsuz olarak geçerli olur.

3.1.3.6. İmkânsız koşullar

TMK m. 515 hükmünde koşulun imkânsız olmasına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu konuda öğretideki genel görüş, koşulun geciktirici ya da bozucu olmasına göre bir ayırım yapılmasıdır. Ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda geciktirici koşulun gerçekleşmesinin imkânsız olması halinde koşulun eklendiği ilgili tasarruf geçersiz olur. Bozucu koşulun imkânsız olması durumunda ise ölüme bağlı tasarruf koşulsuz yapılmış sayılır ve koşulun eklenmiş olduğu tasarruf hüküm ifade etmeye devam eder²³⁰.

3.1.4. Yükleme (Mükellefiyet)

3.1.4.1. Yükleme kavramı

Yükleme, mirasbırakan tarafından yasal veya atanmış mirasçılara yahut bir vasiyet alacaklısına, herhangi bir kimse lehine alacak hakkı doğurmaksızın belirli bir şeyi yapma ya da yapmama borcunun yüklenmesidir²³¹. Mirasbırakan bu sayede birtakım isteklerinin ölümünden sonra yerine getirilmesini sağlayabilir. Örneğin mirasbırakan, A'ya, olumlu miras sözleşmesi ile 50.000 TL vasiyet eder ve ondan cenaze töreninin nasıl yapılması gerektiğine dair bazı isteklerde bulunursa, o zaman burada yüklemeli bir vasiyet söz konusu olur. Yine benzer şekilde mirasbırakan, C'yi olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı atayıp, ayrıca ondan her yıl üç öğrenciye burs vermesini isterse, bu durumda da yüklemeli mirasçı atama söz konusu olur. Tüm bu örneklerden, yüklemede ön plana

²²⁹ Oğuzman, s. 149; Kocayusufpaşaoğlu, s. 280; Dural / Öz, s. 164; İmre / Erman, s. 137; Antalya / Sağlam, s. 247; Yıldırım (Abdülkerim), s. 80, 81.

²³⁰ Dural / Öz, s. 164; İmre / Erman, s. 136, 137; Antalya / Sağlam, s. 246; İnan / Ertaş / Albaş, s. 228; Çabri, s. 350.

²³¹ Serozan / Engin, s. 352; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 281; Dural / Öz, s. 164; İmre / Erman, s. 139, 140; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 113; Köprülü, s. 180; İnan / Ertaş / Albaş, s. 219; Antalya / Sağlam, s. 243; Çabri, s. 351; Yıldırım (Abdülkerim), s. 97.

çıkan esas unsurun “amaç (gaye)” olduğu görülmektedir²³². Yani mirasbırakan, burada belirli bir amacın yerine getirilmesi için mirasçılara veya vasiyet alacaklılarına bir yüklemde bulunmaktadır. Bu belirli amacın arka planında, mecburi olmamakla beraber o amaçtan yararlanacak olan kişiler de olabilir. Fakat bu kişilerin belirli olmasına gerek yoktur²³³ ve ayrıca yapılan yükleme, onlar lehine bir alacak hakkı doğurmamaktadır. Yüklemenin bir alacak hakkı doğurmamasının bir sonucu, yükleme yerine getirilmediği zaman yüklemekten yararlanacak olan kişinin tazminat talebinde bulunamamasıdır²³⁴.

Yükleme, koşuldan farklı bir kavramdır. Öncelikle koşul, bağımsız bir ölüme bağlı tasarruf değildir. Bu sebeple sırf koşuldan oluşan bir ölüme bağlı tasarruf yapılabilmesi mümkün değildir. Koşul, ancak bir ölüme bağlı tasarrufa bağlanarak ferî bir kayıt olarak yer alabilir. Yükleme ise bağımsız bir ölüme bağlı tasarruf niteliği taşır. Bu nedenle de sadece yüklemekten oluşan bir ölüme bağlı tasarruf yapılabilmesi mümkündür²³⁵.

Ölüme bağlı tasarrufun koşula bağlı olarak yapılması durumunda, ölüme bağlı tasarrufun hüküm ifade etmesi veya hükümsüz hale gelmesi koşulun gerçekleşmesine bağlıdır. Oysa yüklemenin, ölüme bağlı tasarrufun hüküm ifade etmesi konusunda herhangi bir etkisi bulunmamaktadır²³⁶. Yüklemenin müeyyidesi, onun yerine getirilmesinin dava edilebilmesidir²³⁷. Buna karşın koşulun yerine getirilmesi için dava açılabilmesi mümkün değildir.

Yükleme ile vasiyet kavramı arasındaki farklara da değinilmesi gerekmektedir. Öncelikle yüklemenin, bir vasiyet hükmünde ve niteliğinde olmadığını belirtmemiz gerekir. Aralarındaki en önemli farklılık budur. Vasiyette vasiyet alacaklısı lehine bir alacak hakkı doğarken, yüklemde bundan faydalanacak kişiler için bir alacak hakkı doğması söz konusu değildir. Bir diğer fark ise vasiyette mutlaka bir vasiyet alacaklısının bulunması gerekirken, yüklemde (genellikle bulunmasına karşın) tek bir yararlanacak

²³² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 281; Antalya / Sağlam, s. 244; Dural / Öz, s. 164; Çabri, s. 351; Öztan, s. 276; Yıldırım (Abdülkerim), s. 98; Gürsoy, Kemal Tahir, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler”, Kısım I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 1953, s. 473.

²³³ Yıldırım (Abdülkerim), s. 104, 105.

²³⁴ Köprülü, s. 181; Oğuzman, s. 151; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 281; Dural / Öz, s. 165; Eren / Yücer Aktürk, s. 168.

²³⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 282; Antalya / Sağlam, s. 245; Serozan / Engin, s. 354; Dural / Öz, s. 165; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 116; Öztan, s. 279; Yıldırım (Abdülkerim), s. 112.

²³⁶ Serozan / Engin, s. 355; Oğuzman, s. 146; Kocayusufpaşaoğlu, s. 282; Eren / Yücer Aktürk, s. 168; Dural / Öz, s. 166; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 116; İnan / Ertaş / Albaş, s. 220.

²³⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 182; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 114, 115; Dural / Öz, s. 166; Köprülü, s. 181; İnan / Ertaş / Albaş, s. 220.

kişinin bile olmasına gerek yoktur²³⁸. Örneğin mirasbırakanın, mirasçı atadığı kişiye evcil hayvanına²³⁹ bakmayı yüklemesinde durum böyledir.

3.1.4.2. Yüklemenin konusu

Mirasbırakanın maddi ve manevi son arzu ve isteklerinin gerçekleştirilmesini amaçlayan ve herhangi bir borca konu olabilen her şey yüklemenin konusunu oluşturabilir²⁴⁰. Yüklemenin konusunun mutlaka bir malvarlığı değerine ilişkin olmasına gerek yoktur²⁴¹. Dolayısıyla bir şeyi yapmak ya da yapmamak da yüklemenin konusunu oluşturabilir.

Yüklemenin konusu, şahsi bir amaca yönelik olabileceği gibi ailevi, dini veya sosyal bir amaca ilişkin de olabilir²⁴². Daha önce de belirttiğimiz gibi yüklemede esas unsur amaçtır. Bu amaçtan illa herhangi bir kişinin yararlanmasına da gerek yoktur. Örneğin mirasbırakanın, mezarının A cinsi mermerden olmasını istemesi durumunda, bu amaçtan yararlanan kimse bulunmamaktadır. Buna rağmen, burada da yine bir yükleme söz konusudur.

Yükleme ile ulaşılmak istenen amacın mirasbırakan tarafından belirlenmesi gerekmektedir²⁴³. Mirasbırakan, bunu açık bir şekilde ifade edebileceği gibi genel olarak da gösterebilir²⁴⁴. Ancak mirasbırakan, yükleme ile ulaşmak istediği amacı mutlaka kendisi belirlemelidir. Yani bu kararı bir üçüncü kişiye bırakamaz. Fakat yüklemeden yararlanacak olanların belirlenmesine ilişkin kararın, bir vasiyeti yerine getirme görevlisine bırakılabilmesi mümkündür²⁴⁵.

3.1.4.3. Yüklemenin yerine getirilmesi

Yüklemenin yerine getirilmesi, ya rızaen ya da dava yolu ile olur. Yüklemenin rıza ile yerine getirilmemesi durumunda, her ilgili kişi tarafından yüklemenin yerine getirilmesi dava edilebilir (TMK m. 515/1). Burada yer alan “ilgili kişi” ifadesi ile kastedilmek istenen, yüklemenin yerine getirilmesinde menfaati bulunan herkestir²⁴⁶. Söz

²³⁸ Serozan / Engin, s. 353; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 281; Dural / Öz, s. 165.

²³⁹ Ayrıca İsviçre hukukundaki düzenlemeye ilişkin olarak bkz. Güven, s. 910-915.

²⁴⁰ Oğuzman, s. 150; İmre / Erman, s. 141; Dural / Öz, s. 167; İnan / Ertaş / Albaş, s. 219; Yıldırım (Abdülkerim), s. 111; Çabri, s. 352.

²⁴¹ Serozan / Engin, s. 354; İmre / Erman, s. 141; Çabri, s. 353; Yıldırım (Abdülkerim), s. 111.

²⁴² Yıldırım (Abdülkerim), s. 112.

²⁴³ Gürsoy, Şart ve Mükellefiyet, s. 473.

²⁴⁴ Amacın çok açık olarak gösterilmesine gerek olmadığı ve genel olarak gösterilmesinin yeterli olacağına ilişkin bkz. Gürsoy, Şart ve Mükellefiyet, s. 473.

²⁴⁵ Gürsoy, Şart ve Mükellefiyet, s. 473; Oğuzman, s. 150; İmre / Erman, s. 141; Öztan, s. 279; İnan / Ertaş / Albaş, s. 219.

²⁴⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 282; Köprülü, s. 182; Dural / Öz, s. 167; Öztan, s. 280; Çabri, s. 353.

konusu menfaatin mutlaka bir maddi menfaat ya da hukuken korunan menfaat olmasına da gerek yoktur. Manevi veya etik olan herhangi bir haklı menfaatin bulunması da yeterli olacaktır²⁴⁷. Fakat her durumda mirasbırakanın arzuladığı amaç ile söz konusu menfaatin doğrudan ilgili olması şarttır²⁴⁸. Yüklemenin yerine getirilmesinde menfaati bulunan kişi, mirasbırakanın bir mirasçısı veya hısmı olabileceği gibi mirasbırakanla hiçbir bağı olmayan bir başka kişi de olabilir. Bu sebeple mirasbırakan ile herhangi bir bağı olmayan üçüncü bir kişinin de (menfaati bulunması kaydıyla) yüklemenin yerine getirilmesini talep edebilmesi mümkündür.

Yüklemenin yerine getirilmesinin hangi andan itibaren talep edilebileceği TMK m. 515/1’de düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, “...*Tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren, her ilgili koşul veya yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir*”. Bu düzenleme gereğince, yüklemenin yerine getirilmesi “tasarrufun icra edilmesinden” itibaren talep edilebilir²⁴⁹. Şunu da belirtmek gerekir ki bu madde metni yalnızca bağımsız olmayan yüklemeleri göz önünde bulundurmuştur²⁵⁰. Bağımsız yüklemelere ise yer vermemiştir. Oysa mirasbırakanın bağımsız yüklemelerde bulunabilmesi de mümkündür. Bu sebeple konunun bağımsız olan ve olmayan yüklemeler için ayrı ayrı irdelenmesi gerekmektedir.

Mirasbırakanın, yüklemeyi bir başka maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufa eklemeyerek yapması “bağımsız olmayan yükleme” olarak ifade edilir²⁵¹. Bu yükleme türünde, yüklemenin yerine getirilmesinin talep edilebilmesi “tasarrufun icra edilmesinden” itibaren mümkündür. Bu yüklemeyi yerine getirecek olan kişi bir atanmış mirasçıysa, mirasçı olarak atanan kişinin tereke mallarına fiilen zilyet olması gerekir²⁵². Eğer bir vasiyet alacaklısı ise vasiyet konusunun ona teslim edilmesi lazımdır²⁵³. Ancak bundan sonra ilgililer yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir.

Mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf olarak sadece yüklemeye yer vermesi halinde ise yüklemenin diğer bir türü olan “bağımsız yükleme” söz konusu olur²⁵⁴. Burada, yüklemeyi yerine getirme borcu kural olarak yasal ve atanmış mirasçılara

²⁴⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 282; Dural / Öz, s. 167; Öztan, s. 280; İmre / Erman, s. 143; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 115; Çabri, s. 353; Yıldırım (Abdülkerim), s. 120.

²⁴⁸ Dural / Öz, s. 167; Öztan, s. 280; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 115.

²⁴⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 168.

²⁵⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 168; İnan / Ertaş / Albaş, s. 221; Yıldırım (Abdülkerim), s. 124.

²⁵¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 168.

²⁵² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 169; İnan / Ertaş / Albaş, s. 222; Çabri, s. 354; Yıldırım (Abdülkerim), s. 124.

²⁵³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 169; İnan / Ertaş / Albaş, s. 222; Çabri, s. 354; Yıldırım (Abdülkerim), s. 124.

²⁵⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 169; Çabri, s. 355.

aittir²⁵⁵. Yüklemenin yerine getirilmesinin talep edilebilmesi ancak mirasın kesin olarak iktisap edilmesinden sonra mümkündür. Yani bu talebin ileri sürülebilmesi, mirasçılarının ret hakkının herhangi bir nedenle düşmesinden sonra mümkün olmaktadır²⁵⁶.

3.1.4.4. Hukuka veya ahlaka aykırı yüklemeler

TMK m. 515/2'ye göre “*Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar*”. Bu hüküm gereğince, hukuka veya ahlaka aykırı yüklemeler ilişkin olduğu ölüme bağlı tasarrufu da geçersiz kılmaktadır. Bu düzenlemede yer alan “...*geçersiz kılar*” ifadesini TMK m. 557/b. 3 ile beraber değerlendirerek kanunun sistematığına uygun bir biçimde “iptal edilebilir” olarak anlamak gerekir. Şuna da değinmek gerekir ki TMK m. 515/2 düzenlemesi “bağımsız olmayan” yüklemeler bakımından geçerlidir. Bağımsız yüklemeler bakımından ise TMK m. 515/2 hükmünün uygulanamayacağını ve bu durumda hukuka veya ahlaka aykırı olan yüklemenin geçersiz olacağını ancak mirasçılarının miras haklarını alacağını belirtmek gerekir²⁵⁷.

3.1.4.5. Anlamsız veya rahatsız edici yüklemeler

Anlamsız veya sadece başkalarını rahatsız edici nitelikteki yüklemeler yok sayılır (TMK m. 515/3). Bu nitelikteki yüklemelerde dava açılmasına gerek bulunmamaktadır. Çünkü TMK m. 515/3 uyarınca, bu tür yüklemeler kendiliğinden hiç konulmamış gibi yok sayılmaktadır. Buna karşın yüklemenin ilişkin olduğu ölüme bağlı tasarruf ise geçerliliğini korur.

3.1.4.6. Yerine getirilmesi imkânsız olan yüklemeler

Burada sadece yükleme hükümsüz olur, yüklemenin ilişkin olduğu ölüme bağlı tasarruf ise geçerli olarak kalır. Fakat bu durumun bir istisnası bulunmaktadır. Eğer mirasbırakan, bu yükleme olmadan söz konusu tasarrufu yapmayacak idiyse, bu durumda yüklemenin ilişkin olduğu ölüme bağlı tasarrufun da geçersiz olduğu sonucuna varılır²⁵⁸. Yani burada ölüme bağlı tasarruf ile yüklemenin birbirlerine sıkı bir biçimde bağlı olmaları aranır.

²⁵⁵ İnan / Ertaş / Albaş, s. 221.

²⁵⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 283; Dural / Öz, s. 169; İnan / Ertaş / Albaş, s. 222; Çabri, s. 355; Yıldırım (Abdülkerim), s. 124, 125.

²⁵⁷ Dural / Öz, s. 169; Çabri, s. 356; Yıldırım (Abdülkerim), s. 118.

²⁵⁸ Oğuzman, s. 148; Çabri, s. 356; İnan / Ertaş / Albaş, s. 223; Antalya / Sağlam, s. 246.

3.2. Mirastan Feragat Sözleşmesi (Olumsuz Miras Sözleşmesi)

3.2.1. Genel olarak

Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ve muhtemel mirasçısı arasında, ivazlı ya da ivazsız olarak yapılan ve muhtemel mirasçının mirasçı olma şansından²⁵⁹ kısmen veya tamamen vazgeçtiği miras hukuku sözleşmesidir²⁶⁰. Bu sözleşmeye “olumsuz miras sözleşmesi” de denilmektedir. Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmesinin içerik yönünden ikinci türünü oluşturur ve maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarruf niteliği taşır.

Mirastan feragat sözleşmesinin temelleri Cermen hukukuna dayanmaktadır²⁶¹. Günümüz hukuk sistemlerine de buradan gelmiştir. Buna karşın Roma hukukunda ise mirastan feragat sözleşmesi kabul edilmemiştir. Çünkü Roma hukukunda, ölüme bağlı tasarruf serbestliğinin sınırlandırılmaması gerektiği esastır²⁶². Bu sebepten dolayı da mirastan feragat sözleşmesine izin verilmemiştir.

Mirastan feragat sözleşmesinin günümüzde kabul gördüğü hukuk sistemleri arasında başlıca Alman ve İsviçre-Türk hukuku bulunmaktadır. Alman hukuku, mirastan feragat sözleşmesini miras sözleşmesi içerisinde saymamış ve onu ayrı bir sözleşme olarak düzenlemiştir²⁶³. Ancak İsviçre ve Türk hukukunda ise mirastan feragat sözleşmesi miras sözleşmesinin bir türü olarak kabul edilmiştir²⁶⁴.

Hukumumuzda mirastan feragat sözleşmesi TMK m. 528’de şu şekilde düzenlenmiştir:

“II. Mirastan Feragat Sözleşmesi

1. Kapsamı

Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir.

Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder.

²⁵⁹ Mirasın açılmasından önce olsa olsa mirasçı olma şansından veya ümidinden söz edilebileceği yönünde bkz. Serozan / Engin, s. 388; Engin, Yedek, s. 129, 130; Akkanat, s. 6, 7; Ayrıca mirasın açılmasından önceki dönemde muhtemel mirasçıların hukuki durumuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Antalya / Sağlam, s. 86-90; Nomer, Halük N., Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları, İstanbul, Beta Yayınevi, 2002, s. 130-132.

²⁶⁰ Mirastan feragat sözleşmesine ilişkin tanımlamalar için bkz. Oğuzman, s. 132; Köprülü, s. 215; Kocayusufoğlu, Miras, s. 300, 301; Dural / Öz, s. 197; Çabri, s. 501; Öztan, s. 253, 254; Eren / Yücer Aktürk, s. 194; Antalya, Feragat, s. 28, 29; Bıçakçı, s. 2, 3; İnan / Ertaş / Albaş, s. 287; Ayan / Ayan, s. 167; Serozan / Engin, s. 387 vd.; Antalya / Sağlam, s. 281, 282; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 143; İmre / Erman, s. 194; Dursun Karaahmetoğlu, s. 3; Yasasever, Sevinç, “Türk Hukukunda Mirastan Feragat Akdi”, Adalet Dergisi, C. 56, S. 4, 1965, s. 444.

²⁶¹ Antalya, Feragat, s. 19; Bıçakçı, s. 6, 7.

²⁶² Antalya, Feragat, s. 17; Bıçakçı, s. 5.

²⁶³ Oğuzman, s. 133; Dural, s. 21; Antalya, Feragat, s. 23.

²⁶⁴ Dural, s. 17; Antalya, Feragat, s. 24; Bıçakçı, s. 9.

Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur.”

Kanun koyucu, TMK m. 528/1’de feragat eden taraf için “mirasçı” ifadesini kullanmıştır. Ancak bu ifadeyi “muhtemel mirasçı” şeklinde anlamak daha doğru bir yaklaşım olur²⁶⁵. Çünkü mirasbırakanın ölümü gerçekleşmeden “mirasçı” sıfatının varlığından da söz etmek mümkün değildir.

Bu düzenlemeye ilişkin diğer bir sorun ise TMK m. 528/2 hükmü bakımındandır. Bu hükümde, feragat edenin mirasçılık sıfatını kaybedeceği ifade edilmiştir. Mirasbırakanın ölümü gerçekleşmeden mirasçılık sıfatı kazanılamayacağı için henüz var olmayan bir şeyin kaybedilmesi de söz konusu olamaz. Dolayısıyla da TMK m. 528’in kullanmış olduğu ifade uygun olmamıştır. Bunun yerine “feragat eden mirasçılık sıfatını kazanamaz” şeklinde bir kullanıma yer verilseydi daha doğru bir tercih yapılmış olurdu²⁶⁶.

TMK m. 528 hükmü genel olarak “mirasçı” terimini kullanarak mirastan feragat sözleşmesinin her türlü mirasçı ile yapılabileceğini ifade etmektedir. Fakat bu tür bir sözleşmenin asıl önem taşıdığı nokta saklı paylı mirasçılar bakımındandır²⁶⁷. Çünkü mirasbırakan bu sözleşme ile herhangi bir iskat sebebi olmasa dahi saklı paylı bir mirasçısının ileride mirasçılık sıfatını kazanabilmesini önleme imkânına sahip olmaktadır. Bu sayede mirasbakan, kural olarak o pay üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilmektedir²⁶⁸. Bir diğer ifadeyle mirasbırakanın serbest tasarruf oranı artmış olmaktadır. Saklı paylı olmayan mirasçılar bakımından ise böyle bir sözleşmenin yapılmasına esasen gerek bulunmamaktadır. Çünkü mirasbırakan, saklı paylı olmayan bir mirasçının miras payı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir ve herhangi bir neden belirtmeksizin onu tek taraflı bir ölüme bağlı tasarrufla mirastan uzaklaştırabilir²⁶⁹. Sonuç itibariyle yukarıda açıklamış olduğumuz sebepler doğrultusunda, mirastan feragat sözleşmesinin özellikle saklı paylı mirasçılar bakımından önemli bir işleve sahip olduğunu söylemek mümkündür.

²⁶⁵ Dural / Öz, s. 197; İnan / Ertaş / Albaş, s. 287; Dursun Karaahmetoğlu, s. 10.

²⁶⁶ Engin, Baki İlkay, “1998 Tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısı’nın Ölüme Bağlı Tasarrufun Konularına İlişkin Hükümlerinin (MKT. 514-530) Değerlendirilmesi”, Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 1999, s. 874.

²⁶⁷ Oğuzman, s. 133; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Serozan / Engin, s. 389; Dural / Öz, s. 199; İnan / Ertaş / Albaş, s. 288; Çabri, s. 502; Dursun Karaahmetoğlu, s. 13; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Öztan, s. 254.

²⁶⁸ Çabri, s. 502; Dural / Öz, s. 199.

²⁶⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; İmre / Erman, s. 196; Dural / Öz, s. 199; İnan / Ertaş / Albaş, s. 288; Köprülü, s. 216; Çabri, s. 502; Dursun Karaahmetoğlu, s. 13.

3.2.2. Tarafları

Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile onun muhtemel mirasçısı arasında yapılır. Bu husus TMK m. 518/1'de “*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir*” şeklinde ifade edilmiştir.

Mirastan feragat sözleşmesinin bir tarafını mutlaka “mirasbırakan” oluşturur²⁷⁰. Mirasbırakanın yer almadığı bir sözleşmenin, mirastan feragat sözleşmesi niteliği taşıması mümkün değildir. Mirastan feragat sözleşmesinin karşı tarafını ise “feragat eden” oluşturur. Burada feragat eden ile kastedilmek istenen, ileride mirasbırakana mirasçı olması muhtemel olan kimsedir²⁷¹. TMK m. 528/1 hükmü dikkate alındığında, mirastan feragat sözleşmesi yapılabilecek muhtemel mirasçılar bakımından herhangi bir ayrıma yer verilmemiştir. Dolayısıyla mirasbırakan, saklı paylı olsun veya olmasın bir yasal mirasçısıyla veyahut bir atanmış mirasçısıyla bu sözleşmeyi yapabilir²⁷².

Mirastan feragat sözleşmesinin feragat eden tarafına ilişkin olarak değinilmesi gereken ve öğretilerde tartışmalı olan bazı hususlar vardır. Bu hususlardan ilki, evlilik bağı söz konusu olmamasına rağmen eş adayıyla bir mirastan feragat sözleşmesi yapılıp yapılamayacağıdır. Yani buradaki mesele, müstakbel eşin mirastan feragat sözleşmesinin feragat eden tarafını oluşturup oluşturamayacağıdır. Öğretilerdeki bir görüş, mirasçı olabilme ihtimalinin görece düşüklüğüne karşın müstakbel eşin de ileride doğması olası mirasçılık sıfatına ilişkin feragatte bulunabilmesinin mümkün olduğunu savunmaktadır²⁷³. Başka bir görüş ise feragatin ancak mirasçılık bakımından hak sahibi olunabilecek duruma gelmesinden itibaren mümkün olabileceğini, bu sebeple evlenmeden önce yapılan mirastan feragat sözleşmesinin geçerli olmayacağını ifade etmektedir²⁷⁴. Yargıtay tarafından verilen bir kararda ise doğmamış bir haktan feragat edilemeyeceği belirtilerek, evlilik öncesinde yapılan mirastan feragat sözleşmesine

²⁷⁰ Antalya, Feragat, s. 35; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289; Mirastan feragat sözleşmesine mirasbırakanın katılmaması halinde sözleşmenin şekil şartlarına uyulmadığı gerekçesiyle geçersiz olduğuna ilişkin karar için bkz. Yargıtay 2. HD, E. 1992 / 8409, K. 1992 / 9487, T. 12.10.1992, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim Tarihi: 15.12.2023).

²⁷¹ Dural / Öz, s. 197; İnan / Ertaş / Albaş, s. 287; Dursun Karaahmetoğlu, s. 10; Aydınçık Midyat, Şirin, “Evlenmeden Önce Mirastan Feragat Sözleşmesi Yapılabilir mi?”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2023, s. 232.

²⁷² Mirastan feragat sözleşmesinin vasiyet alacaklısıyla da yapılabileceğine dair görüş için bkz. Antalya, Feragat, s. 34, 35; Karşı görüş için bkz. Dursun Karaahmetoğlu, s. 14.

²⁷³ Bu yöndeki görüşler için bkz. Antalya, Feragat, s. 35; Serozan / Engin, s. 389; İnan / Ertaş / Albaş, s. 288; Antalya / Sağlam, s. 205; Dursun Karaahmetoğlu, s. 12; Aydınçık Midyat, s. 232, 233.

²⁷⁴ Berki, Şakir, “Türk Medeni Kanununda Karı Kocanın (Eşin) Mirasçılığı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 1964, s. 329.

hukuki bir sonuç bağlanamayacağı ifade edilmiştir²⁷⁵. Bu yapmış olduğumuz açıklamalar, evlatlık ilişkisi kurulmadan önce veya kurulma aşamasında “evlatlık adayı” ile bir mirastan feragat sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı hususu için de geçerlidir²⁷⁶. Kanaatimizce her iki durumda da mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmesi mümkündür. Çünkü daha önce de belirttiğimiz üzere, TMK m. 528 hükmünde yer alan “mirasçı” ifadesi ile kastedilmek istenen mirasbırakanın muhtemel ya da müstakbel mirasçısıdır. Söz konusu muhtemel mirasçı, mirastan feragat sözleşmesi ile aslında mirasçı olma şansından²⁷⁷ vazgeçmektedir. Dolayısıyla da bu bakımdan eş ile müstakbel eş arasında veya evlatlık ile evlatlık adayı arasında bir farklılık söz konusu değildir²⁷⁸. Zira mirasın açılmasından önce her ikisinin de mirasçı olabilme şansı bulunmaktadır²⁷⁹ ve henüz kazanılmış bir mirasçılık sıfatından da bahsetmek mümkün değildir. Bu bakımdan, mirastan feragat sözleşmesinin müstakbel eş veya evlatlık adayı ile yapılmasında bir sakınca yoktur.

Buradaki diğer bir husus, mirastan feragat sözleşmesinin devlet ile yapılabilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Berki, devletin yasal ve atanmış mirasçı olması hallerini ayrı ayrı değerlendirerek, devletin yasal mirasçı olarak mirastan feragatinde mutlaka lehine feragat edilen kişinin belirtilmesi koşuluyla feragatin mümkün olabileceğini; devletin atanmış mirasçı olarak feragatinde ise feragat edilememesi için herhangi bir sebebin bulunmadığını ifade etmektedir²⁸⁰. Öğretideki başka bir görüş ise devletin feragat eden tarafı oluşturabilmesini, atanmış mirasçı olduğu haller için mümkün görmekte fakat yasal mirasçı olduğu haller için böyle bir şeyin mümkün olmadığını savunmaktadır²⁸¹. Kanaatimizce de devletin muhtemel yasal mirasçı olarak feragat eden tarafı teşkil edebilmesi mümkün değildir. Çünkü devlet, mirasçı bırakmaksızın ölen kimsenin mecburi mirasçısı konumundadır. Eğer böyle bir durumda feragat söz konusu olmuş olsaydı, mirasbırakanın ölümünde tereke sahihsiz kalırdı ve bu da terekenin yağma

²⁷⁵ Yargıtay 1. HD, E. 2015/15019, K. 2018/14670, T. 20.11.2018, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim Tarihi: 15.12.2023).

²⁷⁶ Evlatlık adayı ile mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmesine dair görüş için bkz. Antalya, Feragat, s. 35; Serozan / Engin, s. 389; İnan / Ertaş / Albaş, s. 288; Dursun Karaahmetoğlu, s. 12.

²⁷⁷ Mirasın açılmasından önce olsa olsa mirasçı olma şansından veya ümidinden söz edilebileceği yönünde bkz. Serozan / Engin, s. 388; Engin, Yedek, s. 129, 130; Akkanat, s. 6, 7; Aynı yönde görüş için ayrıca bkz. Dursun Karaahmetoğlu, s. 12.

²⁷⁸ Dursun Karaahmetoğlu, s. 12.

²⁷⁹ Eş ile müstakbel eşin mirasçı olma şanslarının aynı düzeyde olduğuna dair görüş için bkz. Dursun Karaahmetoğlu, s. 12.

²⁸⁰ Berki, Şakir, “Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat”, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975, s. 393.

²⁸¹ Antalya, Feragat, s. 32; Dursun Karaahmetoğlu, s. 15.

ve karmaşayla karşı karşıya kalmasına neden olurdu. Dolayısıyla devletin muhtemel yasal mirasçı olarak mirastan feragatinin mümkün olamayacağını söylemek gerekir. Buna karşın devletin mirasçı olarak atanmış olduğu ihtimalde ise “feragat eden” sıfatı ile mirastan feragat sözleşmesi tarafını teşkil edebilmesi mümkündür²⁸².

Mirastan feragat sözleşmesinin atanmış mirasçılarla da yapılabileceğini yukarıdaki açıklamalarımızda belirtmiştik. Mirasçı atama tasarrufu bilindiği üzere ya vasiyetname ya da miras sözleşmesi yoluyla yapılabilmektedir. Mirasbırakan, sonrasında bu atadığı kişilerin muhtemel mirasçılık durumunu sona erdirmek isteyebilir. İşte bunu yaparken başvurabileceği yollardan birisi de mirastan feragat sözleşmesidir. Fakat mirasbırakan, bunu mutlaka mirastan feragat sözleşme ile yapmak zorunda değildir. Mesela mirasbırakan, yapmış olduğu vasiyetnameyi ölümüne kadar her zaman tek taraflı olarak geri alabilme imkânına sahip olduğu için vasiyetnameyle yaptığı mirasçı atama tasarrufunu “mirastan feragat sözleşmesine” ihtiyaç duymaksızın tek taraflı bir irade beyanıyla geri alabilir. Diğer bir durum ise mirasçı atamanın (olumlu) miras sözleşmesi ile yapılmasıdır. TMK m. 546/1 gereğince, taraflar kendi aralarında yapacakları yazılı bir sözleşme ile miras sözleşmesini ortadan kaldıracırlar. Görüleceği üzere, mirastan feragat sözleşmesi yapmadan da bu yolla mirasçı atanmış kişinin ileride mirasçılık sıfatını kazanabilmesinin engellenmesi mümkündür. Burada mirastan feragat sözleşmesine ihtiyaç duyulan sadece iki durum vardır. O da miras sözleşmesi ile üçüncü bir kişi veya yedek bir mirasçı atanmasında, sözleşme tarafının mirasbırakandan önce ölmesi halidir. Mirasbırakan, üçüncü kişinin veya yedek mirasçının ileride mirasçı olmasını istemiyor ise mecburi olarak onunla mirastan feragat sözleşmesi yapmalıdır²⁸³. Çünkü miras sözleşmesi tarafı öldüğü için onunla anlaşarak bu sözleşmeyi ortadan kaldırma imkânı bulunmamaktadır.

3.2.3. Ehliyet

Mirastan feragat sözleşmesi, hukukumuzda miras sözleşmesinin bir türü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle miras sözleşmesine ilişkin ehliyet kuralları “mirastan feragat sözleşmesi” için de geçerlidir. Kanun koyucu miras sözleşmesine ilişkin ehliyet koşullarını TMK m. 503 hükmünde düzenlemiştir. Buna göre, miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak ve ayrıca kısıtlı bulunmamak gerekir. Dolayısıyla mirastan feragat sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunan

²⁸² Antalya, Feragat, s. 32, dn. 97’de anılan yazarlar; Dursun Karaahmetoğlu, s. 15.

²⁸³ Dural, s. 216; Antalya, Feragat, s. 35.

tarafının kural olarak tam ehliyetli olması gerekmektedir. Ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan taraf için ise genel ehliyet kuralları uygulanır. Mirasbırakan, mirastan feragat sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufla bulunan tarafını teşkil eder. Feragat eden ise bu sözleşmenin ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan tarafını oluşturur. Bu sebeple mirasbırakan bakımından kural olarak tam ehliyetli olma şartı aranırken, feragat eden için ise genel ehliyet kuralları uygulanır²⁸⁴.

Ölüme bağlı tasarrufla bulunmak kişiye sıkı sıkıya bağlı olan bir haktır. Dolayısıyla mirastan feragat sözleşmesi yapabilmek için ölüme bağlı tasarrufla bulunan kişinin bu işleme bizzat katılması gerekir, temsilci kullanamaz. Ölüme bağlı tasarrufla bulunmayan taraf ise bir temsilcisi aracılığıyla bu sözleşmeyi yapabilir.

Son olarak belirtmek gerekir ki mirastan feragat sözleşmesinde her iki tarafın da ölüme bağlı tasarrufla bulunabilmesi mümkündür. Böyle bir durumun varlığı halinde, her iki tarafın da tam ehliyetli olması ve sözleşmenin yapılmasına bizzat kendilerinin katılması şarttır.

3.2.4. Şekil

Mirastan feragat sözleşmesi, bir miras sözleşmesi türü olduğu için miras sözleşmesine ilişkin şekil kurallarına tabidir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu tarafından verilen konuya ilişkin bir kararda da mirastan feragat sözleşmesinin, miras sözleşmesinin bir türünden ibaret olduğu ve bu sebeple de bütün miras sözleşmeleri gibi resmi vasiyetname şeklinde yapılması gerektiği ifade edilmiştir²⁸⁵. Dolayısıyla miras sözleşmesinin şekline dair düzenleme getiren TMK m. 545 hükmü mirastan feragat sözleşmesi bakımından da geçerlidir. TMK m. 545'e göre "*Miras sözleşmesinin geçerli olması için resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir. Sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar*". Bu düzenlemeden de görüleceği üzere mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği resmi vasiyetname şeklinde yapılmasına bağlıdır. Bunun da resmi memur önünde ve tanıklar huzurunda yapılması gerekir. Mirastan feragat sözleşmesi iki taraflı

²⁸⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 144; Dural / Öz, s. 62; Antalya, Feragat, s. 86, 130; Bıçakçı, s. 19 vd.; Dursun Karaahmetoğlu, s. 8, 9.

²⁸⁵ "...Medeni Kanununun mirasa ait olan kitabının 3. faslının başlığı (ölüme bağlı tasarruflun muhtelif suretleri) dir; gerçekten bu fasıldaki maddelerde vasiyetin ve miras mukavelesinin konularının neler olabileceği bildirilmiştir. Bunlardan 474 ve 475. maddelerin muhtevalarıyla matlapları incelenecek olursa 474. maddede miras mukavelesinin konusunun mirasçı nasbı veya belli bir malın bir kimseye bırakılması olabileceğinin, 475. maddede ise miras mukavelesinin konusunun mirastan feragat olabileceğinin bildirildiği görülür. Dernek ki, kanunumuza göre mirastan feragat mukavelesi, miras mukavelesinin bir nevinden ibarettir. Bu itibarla mirastan feragat mukavelesinin (bütün miras mukaveleleri gibi) Medeni Kanunun 492. maddesi hükmünce resmi vasiyet şeklinde yapılması gerekir..."
Yargıtay İBKG, E. 1958/16, K. 1959/14, T. 11.02.1959, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim Tarihi: 24.12.2023).

bir hukuki işlem niteliğinde olduğu için resmi vasiyetnameye ilişkin kuralların uygulanmasında ayrıca bu hususun da dikkate alınması gerekmektedir.

Mirastan feragatin vasiyetname şeklinde yapılabilmesinin mümkün olup olmadığı öğretide tartışılmıştır. Çoğunluk görüşüne göre, mirastan feragat ancak miras sözleşmesi şeklinde yapılabilir ve bu nedenle de tek taraflı olarak vasiyetname şeklinde yapılabilmesi söz konusu değildir²⁸⁶. Diğer bir görüş ise mirastan feragatin tek taraflı olarak, vasiyetname şeklinde yapılabileceğini ve bunun da ancak ivazsız feragatler bakımından mümkün olduğunu belirtmektedir²⁸⁷. Kanaatimizce ilk görüş daha isabetlidir. Çünkü mirastan feragat sözleşmesinin hukukumuzdaki ve kanun sistematigindeki yerine bakıldığında miras sözleşmesinin bir türü olarak düzenlenmiştir. Bundan dolayı da mirastan feragatin ancak miras sözleşmesi ile yapılabileceğini söylemek daha doğru bir yaklaşım olur.

3.2.5. Türleri

Mirastan feragat sözleşmesinin türlerini “ivazlı-ivazsız” ve “kısmi-tam” şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

3.2.5.1. İvazlı – ivazsız mirastan feragat sözleşmesi

TMK m. 528/1’e göre “*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir*”. Bu hükümden de anlaşılacağı üzere mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı ya da ivazsız olarak iki türlü yapılabilmesi mümkündür.

3.2.5.1.1. İvazsız mirastan feragat sözleşmesi

İvazsız mirastan feragat sözleşmesinde muhtemel mirasçı, mirasbırakandan herhangi bir karşılık (ivaz) almaksızın feragat beyanında bulunarak mirasçı olma şansından vazgeçmektedir²⁸⁸. Mirasbırakan ise sadece muhtemel mirasçının yapmış olduğu bu feragat beyanını kabul etmekte ve herhangi bir sağlararası borç altına girmemektedir²⁸⁹.

²⁸⁶ Gönensay / Birsen, s. 166; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural, s. 106; Köprülü, s. 214; Çabri, s. 502; Oğuzman, s. 165; İnan / Ertaş / Albaş, s. 287; Antalya, Feragat, s. 85; Bıçakcı, s. 29 vd.; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 143; Ertaş, Şeref, “Mirastan Feragat”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, s. 2893, 2894; Dursun Karaahmetoğlu, s. 22.

²⁸⁷ Şener, Esat, Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerh, Ankara, Seçkin Kitabevi, 1988, s. 225, 226.

²⁸⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 199; Bıçakcı, s. 15; Çabri, s. 511; Eren / Yücer Aktürk, s. 198; İmre / Erman, s. 195; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289; Serozan / Engin, s. 390; Dursun Karaahmetoğlu, s. 16, 17.

²⁸⁹ Dural / Öz, s. 199; Çabri, s. 511.

3.2.5.1.2. İvazlı mirastan feragat sözleşmesi

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde muhtemel mirasçı, mirasbırakandan bir karşılık (ivaz) sağlayarak mirasçı olma şansından feragat etmektedir²⁹⁰. Mirasbırakan ise muhtemel mirasçının bu feragat beyanını kabul etmekle kalmayıp, aynı zamanda bir ivaz borcu altına girmektedir. Örneğin muhtemel mirasçının, mirasbırakandan 750.000 TL alması karşılığında mirasçı olma şansından feragati bir “ivazlı mirastan feragat sözleşmesi” niteliği taşır.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde kararlaştırılacak olan ivazın, bir borç ilişkisine konu olabilecek her türlü edim olabilmesi mümkündür. Fakat burada ivazın niteliğinin belirli ve kesin olması gerekmektedir²⁹¹. Bu nedenle örneğin ivazın vasiyetnamede belirtileceğinin kabul edilmesi geçerli değildir²⁹².

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde gerçek anlamda bir “tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmeden” bahsedilemez. Çünkü ivazlı feragat halinde, sadece mirasbırakan bir edim yükümlülüğü altına girmektedir. Buna karşın feragat eden kişi ise karşı edim olarak herhangi bir borç altına girmemekte, yalnızca ilerideki mirasçı olma şansından vazgeçmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki burada, ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın borç altına girmeyeceği yönündeki genel kuralın bir istisnası söz konusudur²⁹³. İvazlı mirastan feragat sözleşmesinde mirasbırakanın üstlenmiş olduğu bu edim borcu sağlararası bir edim borcudur. Fakat öğretilerde bunun bir ölüme bağlı kazandırma da olabileceği yönünde farklı görüşler mevcuttur²⁹⁴.

İvazlı bir mirastan feragat sözleşmesinde kararlaştırılan ivazın mevcut terekeye nazaran çok az veya sembolik olması halinde, bu sözleşmenin bir ivazsız mirastan feragat sözleşmesi olarak nitelendirilmesi gerektiği öğretilerdeki kimi yazarlarca ifade edilmiştir. Bu görüşteki yazarlardan bir kısmı, böyle bir değerlendirme yapılırken mirastan feragat sözleşmesinin yapıldığı andaki terekenin mevcut değerinin ve feragat edenin içinde bulunduğu şartların göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmiştir²⁹⁵. Bahse konu görüşteki yazarlardan diğer bir kısmı ise ivazın aşırı düşüklüğü halinde bu düşük ivazın miras payından indirilmesini ve altsoyun mirasçılığının sanki ivazsız bir feragat

²⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; İmre / Erman, s. 195; Dural / Öz, s. 199; Serozan / Engin, s. 390; Çabri, s. 510; Dursun Karaahmetoğlu, s. 15.

²⁹¹ Bıçakçı, s. 16; Karşı görüş için bkz. Antalya, Feragat, s. 100.

²⁹² Bıçakçı, s. 16.

²⁹³ Serozan / Engin, s. 390.

²⁹⁴ Antalya, Feragat, s. 106, 107; Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara, Sevinç Matbaası, 1973, s. 65.

²⁹⁵ İmre / Erman, s. 195.

varmışçasına saklı tutulması gerektiğini belirtmiştir²⁹⁶. Buna karşın öğretideki bir başka görüş ise mirastan feragat sözleşmesinin riskli bir işlem olduğunu belirterek, ivazlı bir mirastan feragat sözleşmesinin ivazsız olarak sayılmasının doğru olmayacağını ifade etmiştir²⁹⁷.

3.2.5.2. Kısmi – tam mirastan feragat sözleşmesi

Mirastan feragat sözleşmesinde muhtemel mirasçı, mirastan tamamen feragat edebileceği gibi kısmi olarak da feragat edebilir²⁹⁸. Buna göre de mirastan feragat sözleşmesinin türü belirlenir. Muhtemel mirasçı, mirastan feragat sözleşmesi ile mirastan tamamen feragat ediyorsa “tam mirastan feragat sözleşmesi”, eğer kısmen feragat ediyorsa “kısmi mirastan feragat sözleşmesi” söz konusu olur.

Mirastan tam feragat edilmesi durumunda feragat eden kişi mirasçı olma şansından tamamen vazgeçtiği için mirasbırakanın ölümüyle mirasçı sıfatını kazanamamaktadır²⁹⁹. Ayrıca burada feragat eden kişi bir saklı paylı mirasçysa, saklı payını talep edemez veya saklı payına ilişkin bir tenkis davası da açamaz.

Mirastan feragat sözleşmesi ile mirastan kısmi olarak feragat edilmesi halinde ise feragat eden kişi mirasçı olma şansından tümüyle vazgeçmediği için mirasbırakanın ölümüyle kalan kısım üzerinde mirasçı sıfatını kazanabilecektir³⁰⁰.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nda mirastan feragat ile ilişkin olarak sadece tam feragat esas alınarak bir düzenlemeye gidilmiş olup, kısmi feragat ile yönelik bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak doktrindeki büyük bir çoğunluk mirastan kısmi feragatin mümkün olduğunu kabul etmektedir³⁰¹. Buna karşın doktrindeki bir başka görüş ise mirastan kısmi feragatin mümkün olmadığını savunmaktadır³⁰². Kanaatimizce mirastan kısmi olarak feragat edilebilmesinin önünde herhangi bir hukuki engel söz konusu değildir. Bundan dolayı da mirastan feragat sözleşmesi ile mirastan kısmi olarak feragat edilebilmesi mümkündür.

²⁹⁶ Serozan / Engin, s. 393.

²⁹⁷ Yasasever, s. 445; Dursun Karaahmetoğlu, s. 17, 18; Benzeri yönde bkz. Berki, Feragat, s. 401, 402.

²⁹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 198; Eren / Yücer Aktürk, s. 197; Çabri, s. 512; Köprülü, s. 216; Yılmaz, s. 161; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Öztan, s. 254, 255, Antalya, Feragat, s. 121; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289.

²⁹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 197; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Çabri, s. 512; Öztan, s. 255; Antalya, Feragat, s. 121; İnan / Ertaş / Albaş, s. 290.

³⁰⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 198; Öztan, s. 254, 255; Çabri, s. 512; Antalya, Feragat, s. 189; İnan / Ertaş / Albaş, s. 291; Yılmaz, s. 161.

³⁰¹ Serozan / Engin, s. 388; Oğuzman, s. 166; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Yasasever, s. 446; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 198; Eren / Yücer Aktürk, s. 197; Çabri, s. 512; Köprülü, s. 216; Yılmaz, s. 161; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Öztan, s. 254, 255, Antalya, Feragat, s. 121; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289; Ertaş, s. 2898.

³⁰² Berki, Feragat, s. 394.

Kısmi feragat, miras payının belirli bir kısmına yönelik olabileceği gibi sadece saklı paya veya yasal miras payına yönelik de olabilir³⁰³. Muhtemel mirasçının yalnızca saklı payından feragat etmesi ihtimalinde kural olarak mirasbırakanın serbest tasarruf oranı artmış olacağı için mirasbırakan bu saklı pay üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilir.

3.2.6. Benzer hukuki işlemlerden farkı

3.2.6.1. Olumlu miras sözleşmesinden farkı

Miras sözleşmesinin içerik bakımından “olumlu miras sözleşmesi” ve “olumsuz miras sözleşmesi” olarak ikiye ayrıldığını ve mirastan feragat sözleşmesinin olumsuz miras sözleşmesi olarak da anıldığını birçok defa belirtmiştik. Miras sözleşmesinin bu iki türü arasındaki en temel fark konu ve amaç bakımındandır.

Mirasbırakanın, mirasını veya belirli malını sözleşmenin karşı tarafına ya da üçüncü bir kişiye bırakmakla yükümlendiği ölüme bağlı tasarrufa “olumlu miras sözleşmesi” denilmektedir (TMK m. 527). Olumsuz miras sözleşmesi ise mirasbırakan ve muhtemel mirasçısı arasında, ivazlı ya da ivazsız olarak yapılan ve muhtemel mirasçının mirasçı olma şansından kısmen veya tamamen vazgeçtiği miras hukuku sözleşmesidir³⁰⁴.

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesi ile intikale elverişli olan bir malvarlığı değerinin ölümünün ardından lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu kişiye geçmesini istemektedir. Olumsuz miras sözleşmesi ile ise muhtemel mirasçısının gelecekte kendisine mirasçı olmasını engellemeyi ve (saklı paylı mirasçı ile yapıldığında) malvarlığı üzerindeki serbest tasarruf oranını genişletmeyi arzulamaktadır.

Yukarıda yer alan tanımlardan ve açıklamalardan da görüleceği üzere konu ve amaç farkı, olumlu miras sözleşmesi ile olumsuz miras sözleşmesi arasındaki en temel ve en önemli farkı oluşturur.

³⁰³ Belirli bir mal veya malvarlığı değerinden de feragat edilebileceği ve bunun da kısmi feragat olduğu yönündeki görüş için bkz. Eren / Yücer Aktürk, s. 197; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289; Ayan / Ayan, s. 168; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Serozan / Engin, s. 388; Karşı görüş için bkz. Öztan, s. 254.

³⁰⁴ Tanımlamalar için bkz. Oğuzman, s. 132; Köprülü, s. 215; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 300, 301; Dural / Öz, s. 197; Çabri, s. 501; Öztan, s. 253, 254; Eren / Yücer Aktürk, s. 194; Antalya, Feragat, s. 28, 29; Bıçakçı, s. 2, 3; İnan / Ertaş / Albaş, s. 287; Serozan / Engin, s. 387 vd.; İmre / Erman, s. 194; Dursun Karaahmetoğlu, s. 3.

3.2.6.2. Mirastan yoksunluktan farkı

Mirasçı sıfatının kazanılabilmesi için gerekli olan koşullardan biri kişinin mirastan yoksun olmamasıdır. Eğer kişi kanunda sayılan yoksunluk sebeplerinden birini taşıyor ise mirasbırakanın ölümünde mirasçı olamayacaktır (TMK m. 578/1). Kanun koyucu TMK m. 578’de yoksunluk sebeplerini dört bent halinde saymıştır. Bu sebepler sınırlı sayı prensibine tabi olup, bunların genişletilebilmesi mümkün değildir³⁰⁵.

TMK m. 578’de sayılan sebeplerden birinin gerçekleşmesi durumunda mirastan yoksunluk kanun gereği kendiliğinden hüküm ifade eder. Yani herhangi başka bir işleme gerek kalmadan, bu anılan sebeplerden birinin var olması kişinin mirastan mahrum kalması için yeterlidir³⁰⁶.

Mirastan yoksunluktan kısaca bahsettikten sonra mirastan feragat ile arasında ne gibi farklılıkların bulunduğu değinmek gerekir. İlk olarak belirtmek gerekir ki mirastan yoksunluk TMK m. 578’de belirtilen hallerden birinin gerçekleşmesiyle kendiliğinden hüküm ifade eder. Mirastan feragat ise mirasbırakan ile muhtemel mirasçısı arasında yapılan bir miras sözleşme aracılığı ile hüküm ifade eder. Öte yandan mirastan yoksun olan kişi (affedilme hariç) hiçbir surette mirasbırakanın mirasçısı olamazken, mirastan kısmi olarak feragat eden kişi ise feragatte bulunmadığı kısım üzerinde mirasçı olabilmektedir.

Mirastan yoksunluk ile mirastan feragat arasındaki bir diğer farklılık ise altsoya etkileri bakımındandır. Kanun koyucu mirastan yoksunluğun altsoya etkisini TMK m. 579’da düzenlemiştir. TMK m. 579’a göre “*Mirastan yoksunluk, yalnız yoksun olanı etkiler (1). Mirastan yoksun olanın altsoyu, mirasbırakandan önce ölen kimsenin altsoyu gibi mirasçı olur (2).*”. Bu düzenlemenin sadece yasal mirasçıların altsoyu bakımından geçerli olduğunu belirtmek gerekir³⁰⁷.

Mirastan feragatin altsoya etkisine gelince ise burada mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı yapıp yapılmamasına göre bir ayırım söz konusudur. Buna ilişkin düzenleme TMK m. 529/3’de yer almaktadır. Bu hükme göre “*Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur*”. Yani ivazlı bir mirastan feragat, sözleşmede aksi belirtilmedikçe feragat edenin altsoyu

³⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 533; Eren / Yücer Aktürk, s. 447; Dural / Öz, s. 376; Yılmaz, s. 211; Öztan, s. 343.

³⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 532; Dural / Öz, s. 374; İmre / Erman, s. 307; Eren / Yücer Aktürk, s. 446, 447; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 219; Yılmaz, s. 210, 211; İnan / Ertaş / Albaş, s. 483.

³⁰⁷ Serozan / Engin, s. 460, 461; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 540; İnan / Ertaş / Albaş, s. 489; Eren / Yücer Aktürk, s. 453; Dural / Öz, s. 383; İmre / Erman, s. 311; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 223; Yılmaz, s. 217.

bakımından da hüküm ifade eder. Fakat mirastan ivazsız olarak feragat edildiği durumlarda ise feragat edenin altsoyunun mirasbırakana mirasçı olabilmesi mümkündür.

3.2.6.3. Mirasçılıktan çıkarmadan (ıskattan) farkı

Mirasçılıktan çıkarma hukukumuzda TMK m. 510-513 hükümleri arasında düzenlenmiştir. Mirasçılıktan çıkarma hukuki niteliği itibariyle bir maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf niteliği taşır. Bu tasarrufla mirasbırakan, saklı paylı bir mirasçısını tek taraflı olarak mirastan uzaklaştırır. Mirasçılıktan çıkarma iki türlü yapılabilmektedir. Bunlardan birincisi, TMK m. 510'da belirtilen sebeplerden birinin varlığı halinde yapılan çıkarmadır. Bu tür bir mirasçılıktan çıkarmaya “cezai” veya “alelade” mirasçılıktan çıkarma da denilmektedir³⁰⁸. Bir diğeri ise TMK m. 513'e göre borç ödemedен aciz sebebiyle yapılan çıkarmadır. Buna ise koruyucu mirasçılıktan çıkarma denilmektedir³⁰⁹.

Cezai mirasçılıktan çıkarma için TMK m. 510'da sayılan sebeplerden birinin mevcut olması gerekmektedir. TMK m. 510'a göre, saklı paylı mirasçı mirasbırakana veya onun yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemiş olmalı ya da mirasbırakana ve onun aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemiş olmalıdır. Mirasbırakan, anılan bu sebeplerden birine dayanarak yapacağı tek taraflı bir ölüme bağlı tasarrufla saklı paylı mirasçısını mirastan uzaklaştırabilir. Bu şekilde yapılan bir mirasçılıktan çıkarmada saklı paylı mirasçı mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanamayacaktır. Dolayısıyla da mirastan herhangi bir pay alamayacağı gibi tenkis davası da açamayacaktır (TMK m. 511/1). Bu sayılan hususlar, saklı paylı mirasçının saklı payından tamamen uzaklaştırıldığı durumlar bakımından geçerlidir. Mirasbırakan isterse saklı paylı mirasçısını saklı payının tamamından değil de bir kısmından da uzaklaştırabilir³¹⁰. Böyle bir durumda ise saklı paylı mirasçı kalan kısım üzerinde mirasçılık sıfatını kazanabilecek ve saklı payına ilişkin bir ihlal söz konusuysa tenkis talebinde bulunabilecektir.

TMK m. 513 uyarınca yapılan mirasçılıktan çıkarmada ise mirasbırakanın altsoyunun borç ödemedен aciz olması gerekmektedir. Bu durumun da bir belgeyle sabit olması mecburi koşuldur (TMK m. 513/1). Mirasbırakan, hakkında böyle bir belge

³⁰⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 306; İmre / Erman, s. 245, 246; Dural / Öz, s. 206; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 175; Yılmaz, s. 200; Çabri, s. 263; İnan / Ertaş / Albaş, s. 267; Antalya / Sağlam, s. 257.

³⁰⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 318; İmre / Erman, s. 256; Dural / Öz, s. 218; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 180; Yılmaz, s. 206; Çabri, s. 305; İnan / Ertaş / Albaş, s. 277; Antalya / Sağlam, s. 264; Serozan / Engin, s. 384.

³¹⁰ Oğuzman, s. 213; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 306; Dural / Öz, s. 207; İmre / Erman, s. 252; Yılmaz, s. 200; Çabri, s. 286; İnan / Ertaş / Albaş, s. 270; Antalya / Sağlam, s. 261; Çubukgil, Rıza, “Mirastan Adı İskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 3, 1950, s. 445.

bulunan altsoyunu, ancak saklı payının yarısı için mirastan çıkarabilir (TMK m. 513/1). Ayrıca bu yarı saklı payı da mirasçılıktan çıkardığı kişinin doğmuş ve doğacak çocuklarına özgülemek zorundadır (TMK m. 513/1). Bu sebebe dayanılarak yapılan bir mirasçılıktan çıkarmada mirasçılıktan çıkarılan kişi sadece saklı payının yarısı için mirastan uzaklaştırılmış olur. Dolayısıyla kalan kısım üzerinde mirasçı sıfatını elde edebilecektir.

Mirasçılıktan çıkarmayı genel olarak açıkladıktan sonra mirastan feragat ile arasındaki farklılıklara değinmek gerekir. Bu farklılardan en temel olanı şekle ilişkindir. Mirasçılıktan çıkarma tasarrufu kural olarak tek taraflı bir irade beyanıdır, vasiyetname şeklinde yapılır. Mirasçılıktan çıkarmanın bir miras sözleşmesi içerisinde yer alması da mümkündür. Fakat böyle bir tasarruf miras sözleşmesinde yer alsa bile onun bağlayıcı içeriğine dâhil olmaz³¹¹. Dolayısıyla mirasbırakan bu tasarrufunu da yine tek taraflı olarak geri alabilir. Mirastan feragat ise mirasçılıktan çıkarmadan farklı olarak sadece miras sözleşmesi ile yapılabilmektedir. Bunun dışında mirasçılıktan çıkarma sadece saklı paylı mirasçılar bakımından geçerli olan bir tasarruftur, mirastan feragat mirasbırakanın her türlü muhtemel mirasçısıyla yapılabilmektedir.

Mirasçılıktan çıkarma ile mirastan feragat arasında altsoya etkileri bakımından da farklılık bulunur. Mirasçılıktan çıkarma tasarrufunda çıkarılan kişinin altsoyu bu durumdan etkilenmemektedir (TMK m. 511). Fakat mirastan feragatte ise ivazlı yapılan feragatlerde sözleşmede aksi belirtilmedikçe bu feragat, feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurmaktadır (TMK m. 528/3).

3.2.6.4. Mirasın reddinden farkı

Mirasın reddi, kanuni ve atanmış mirasçıların kendilerine geçmiş olan mirası kabul etmemeye yönelik yaptıkları irade beyanlarıdır³¹². Mirasın reddi hukuki niteliği itibarıyla yenilik doğuran bir hakkın kullanılmasıdır³¹³. Bu hak, kanunen yasal ve atanmış mirasçılara aittir (TMK m. 605/1). Bu hakkın kullanımı için kanun koyucu üç aylık bir süre öngörmüştür (TMK m. 606/1). Mirasçılar tarafından bu süre içerisinde ret beyanında bulunulması gerekmektedir. Aksi takdirde miras kayıtsız ve şartsız olarak kabul edilmiş olur (TMK m. 610/1).

³¹¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 307, 308; Dural / Öz, s. 207; İmre / Erman, s. 250; Yılmaz, s. 203.

³¹² Mirasın reddi hakkında detaylı bilgi için bkz. Köprülü, s. 373; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 600; Serozan / Engin, s. 504; Öztan, s. 386; İmre / Erman, s. 353; İnan / Ertaş / Albaş, s. 512; Antalya / Sağlam, s. 429.

³¹³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 601; Dural / Öz, s. 417; Köprülü, s. 373.

Mirasın reddine ilişkin ret beyanı ancak mirasbırakanın ölümünden sonra yani mirasçılık sıfatının kazanılması ile yapılabilir³¹⁴. Bu sebeple de mirasbırakan henüz hayattayken mirasın reddedilebilmesi mümkün değildir. İşte mirasın reddi ile mirastan feragat arasındaki en temel fark da burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü mirastan feragat, mirasbırakanın sağlığında muhtemel mirasçısıyla arasında yaptığı bir mirastan feragat sözleşmesi ile olur ve burada sözleşmenin yapıldığı anda mirasın geçişi henüz gerçekleşmediğinden feragat eden mirasçılık sıfatına da sahip değildir. Dolayısıyla ileride mirası reddetme niyetinde olan kişi, mirasbırakan henüz hayattayken bir mirastan feragat sözleşmesi yaparak mirasbırakanın ölümünde mirasçılığını engelleyebilmektedir. Bir başka fark ise işlemin tek taraflı olup olmamasına ilişkindir. Mirasın reddi, mirasçılık sıfatını kazanan kişinin sözlü veya yazılı sulh mahkemesine yapacağı tek taraflı bir irade beyanıyla söz konusu olmaktadır (TMK m. 609/1). Mirastan feragat ise miras sözleşmesi şeklinde yapıldığı için iki taraflı bir hukuki işlemi niteliği taşır. Bununla birlikte mirasın reddinin kayıtsız ve şartsız olarak (TMK m. 609/2) yapılması gerekirken, mirastan feragatin ise şarta bağlı olarak yapılabilmesi mümkündür. Bunların haricinde değinilmesi gereken bir başka farklılık ise altsoya etkileri bakımındandır. Mirasın reddi yasal mirasçının altsoyuna etki etmediğinden reddedenin altsoyu onun yerine mirasçı olabilecektir (TMK m. 611/1). Buna karşın feragatte ise bir ivaz sağlanması neticesinde feragat edildiyse, kural olarak bu feragat altsoy bakımından da etki doğurur. Fakat bunun tersi de kararlaştırılabilir.

3.2.6.5. Mirasın açılmasından önce yapılan (doğmamış /açılmamış) miras payının devrinden farkı

Muhtemel mirasçı, mirasbırakan daha hayattayken ileride miras sebebiyle doğması muhtemel haklarını³¹⁵ bir başka kimseye devretmek isteyebilir. Bu konuya ilişkin olarak yapılan sözleşmelere kısaca “açılmamış miras payının devri sözleşmesi” veya “beklenen miras hakkının devri sözleşmesi” denilmektedir. Konuyu düzenleyen TMK m. 678/1 hükmüne göre “*Mirasbırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir*”. Bu düzenleme gereğince, söz konusu sözleşmeye mirasbırakanın katılım sağlaması veya rıza göstermesi gerekmektedir. Bu belirtilen şartlardan biri sağlanmaz ise yapılan sözleşme geçersiz olacaktır.

³¹⁴ Serozan / Engin, s. 506; Dural / Öz, s. 416; İmre / Erman, s. 353; Öztan, s. 386; Yılmaz, s. 310, 311; Antalya / Sağlam, s. 430.

³¹⁵ Bkz. Dural / Öz, s. 386.

Miras payının devri sözleşmesi de tıpkı mirastan feragat sözleşmesi gibi mirasın açılmasından önce yapılmaktadır. Fakat her iki sözleşme arasında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklardan ilki sözleşme taraflarına ilişkindir. Miras payının devri sözleşmesinin tarafları, henüz doğmamış olan miras payını devreden muhtemel mirasçı ile lehine devir yapılan kimseden oluşmaktadır³¹⁶. Bu sözleşmede mirasbırakan taraf değildir. Mirasbırakanın katılımı veya rızası ise ilgili sözleşmenin geçerlilik şartıdır (TMK m. 678/1). Mirastan feragat sözleşmesinin tarafları ise mirasbırakan ile onun muhtemel mirasçısıdır. Görüldüğü üzere iki sözleşme arasındaki en önemli farklılardan biri mirasbırakanın sözleşmeye taraf olup olmamasıdır. Belirtmek gerekir ki mirasbırakanın taraf olmadığı bir sözleşmenin mirastan feragat sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi mümkün değildir.

Bahse konu iki sözleşme arasındaki bir başka fark ise şekle ilişkindir. Mirastan feragat sözleşmesinin ancak miras sözleşmesi şeklinde yapılabileceğini ve bunun da resmi vasiyetname şeklinde olduğunu birçok kez belirtmiştik. Dolayısıyla mirastan feragat sözleşmesi resmi vasiyetnameye ilişkin şekil kurallarına tabidir. Doğmamış miras payının devrine ilişkin sözleşmenin şekli bakımından ise kanunda açık bir düzenleme yer almamaktadır. Öğretideki çoğunluk görüşü uyarınca burada TMK m. 677 hükmü kıyasen uygulanır. Bu doğrultuda, sözleşmenin yapıldığı durum bakımından her iki taraf da muhtemel mirasçı ise adi yazılı şekilde, ancak lehine devir yapılan kimse o sırada mirasçı olabilecek pozisyonda bulunmayan bir kişiye sözleşmenin noterde düzenleme şeklinde yapılması gerekir³¹⁷. Bununla birlikte söz konusu sözleşme sağlararası bir işlem niteliği taşıdığı için taraflar temsilcileri aracılığıyla bu sözleşmeyi kurabilmektedir³¹⁸. Fakat mirastan feragat sözleşmesinde ise ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın işleme mutlaka kendisinin bizzat katılması gerekmektedir. Çünkü ölüme bağlı tasarrufta bulunmak kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardan biridir. Dolayısıyla da bu hakkın temsilci aracılığıyla kullanılması mümkün değildir.

Değinilmesi gereken bir diğer farklılık ise sonuçları açısından dır. Mirastan feragat sözleşmesinde feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçı sıfatını kazanamayacaktır. Bu nedenle de miras ortaklığına girebilmesi söz konusu değildir. Doğmamış miras payının devrine ilişkin yapılan sözleşmede ise bu hakkını devretmeyi

³¹⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 544; İmre / Erman, s. 551; Öztan, s. 497; Antalya / Sağlam, s. 508; Yıldırım, Mustafa Fadıl, “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi (I)”, Yargıtay Dergisi, C. 21, S. 1-2, 1995, s. 125.

³¹⁷ Dural / Öz, s. 385; İmre / Erman, s. 554, 555; Akkanat, s. 19; Öztan, s. 497.

³¹⁸ Yıldırım (Mustafa Fadıl), s. 125.

taahhüt eden kimse, mirasbırakanın ölümünde onun mirasçısı olarak miras ortaklığına dâhil olur. Lehine devir yapılacak olan kişi ise mirasçı sıfatına sahip olamaz. Dolayısıyla da bu kişinin mirasın paylaşımına katılma hakkı yoktur. Bu kişi ancak mirasbırakanın ölümünden sonra mirasın paylaşımında, devir taahhüdünde bulunan mirasçının miras payına düşen ilgili hakların devrini talep edebilir³¹⁹. Yani belirtmek gerekir ki lehine devir yapılacak olan kimsenin bu sözleşme ile bir aynı hak elde etmesi söz konusu değildir.

3.2.7. Mirastan feragat sözleşmesinin hukuki sonuçları

Mirastan feragat sözleşmesi TMK m. 528 ve m. 530 arasında düzenlenmiş olan maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarruftur. Mirastan feragat sözleşmesi bir ölüme bağlı tasarruf niteliğinde olduğu için hüküm ve sonuçlarını mirasbırakanın ölümüyle doğurmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki mirastan feragat sözleşmesi sadece sözleşme tarafları bakımından değil, aynı zamanda üçüncü kişiler bakımından da etkiler doğurur. Bu üçüncü kişiler sözleşmenin türüne göre feragat eden tarafın altsoyu, mirasbırakanın alacaklıları veya mirasbırakanın saklı paylı mirasçıları olabilir. Bu açıklamalar doğrultusunda aşağıdaki başlıklarda sırasıyla mirastan feragat sözleşmesinin ne gibi hukuki sonuçlar doğuracağı ele alınmıştır.

3.2.7.1. Feragat eden bakımından

3.2.7.1.1. Mirasçılık sıfatını kazanamaması

Feragat eden kişi bakımından mirastan feragat sözleşmesinin en önemli sonuçlarından birisi bu kişinin mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanamayacak olmasıdır. Bu durum daha önce de belirttiğimiz üzere mirastan tam feragat edilmesi hali için geçerlidir. Bu hususa ilişkin kanuni düzenleme TMK m. 528/2'de yer almaktadır. Bu hükme göre, feragat eden kişi mirasçılık sıfatını kaybeder (TMK m. 528/2). Bu düzenleme iki noktada eleştirilmektedir. İlk olarak kanun koyucu bu hükümde sadece tam feragati dikkate alarak bir düzenleme yapmıştır. Oysaki mirastan kısmi olarak feragat edilmesi de mümkündür ve mirastan kısmi feragat halinde feragat eden kişi kalan kısım üzerinde mirasçılık sıfatı elde edebilir³²⁰. Diğer bir eleştirilen nokta ise madde metninde geçen “...mirasçılık sıfatını kaybeder” ifadesidir. Bilindiği üzere mirastan feragat sözleşmesi mirasbırakan ile muhtemel mirasçısı arasında yapılmaktadır

³¹⁹ Kocayusufpaşaoğlu, s. 547; İmre / Erman, s. 555; Yıldırım (Mustafa Fadıl), s. 127; Dursun Karaahmetoğlu, s. 29.

³²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 198; Eren / Yücer Aktürk, s. 197; Çabri, s. 512; Köprülü, s. 216; Yılmaz, s. 161; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 144; Öztan, s. 254, 255, Antalya, Feragat, s. 121; İnan / Ertaş / Albaş, s. 289.

ve bu muhtemel mirasçının kazanılmış bir mirasçılık hakkı henüz bulunmamaktadır. Dolayısıyla henüz bulunmayan bir hakkın kaybedilmesi de söz konusu değildir. Söz konusu ifade yerine “mirasçılık sıfatını elde edemez” veya “mirasçılık sıfatını kazanamaz” şeklinde bir düzenleme yapılmış olsaydı daha uygun bir tercih olurdu³²¹.

Tam feragat halinde feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanamadığı için mirasçılara tanınan haklardan da yararlanamaz. Örneğin terekenin resmi defterinin tutulmasını veya resmi tasfiyesini talep edemez, miras sebebiyle istihkak davası açma ve benzeri imkânlardan faydalanamaz.

3.2.7.1.2. Tereke borçlarından sorumlu olmaması

Mirastan feragat sözleşmesi ile mirastan tam olarak feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanamadığından, mirasçılara ilişkin getirilen yükümlülüklerden kurtulmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da mirastan tamamen feragat eden muhtemel mirasçı, miras açıldığı zaman tereke borçlarından kural olarak sorumlu olmamaktadır.

3.2.7.1.3. Mirasçılık belgesi talep edememesi

Mirastan feragat eden kişinin mirasçılık belgesi talep edip edemeyeceği öğretide tartışmalı olan bir konudur. Bir görüşe göre, mirastan tam feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçı olamayacağı için mirasçılık belgesi talep edemez ve talep etmiş olsa dahi bu istek reddedilir³²². Bir başka görüş ise Türk Medeni Kanunu'nun ilgili hükümleri gereğince feragat edenin miras payı ile ilişkisini tam anlamıyla kesmiş sayılamayacağını ve bundan dolayı mirasçılık belgesinin feragat edene verilmesinin mümkün olduğunu ifade etmektedir³²³.

Yargıtay ise bu konuya ilişkin olarak vermiş olduğu bir kararda feragat edenin mirasla ilişkisinin tamamen kesilmediğini belirterek feragat edenin mirasçılık belgesi alabileceğine hükmetmiştir.

“...Mirastan feragat eden mirasçı, tereke ile ilişkisini tüm olarak kesmiş sayılamaz. Çünkü: Miras açıldığında (MK. m. 539) terekenin borcu, alacaklarından çok olupda mirasçılar bunu ödemeye yanaşmazlarsa, mirastan feragat eden kişi ölümden önceki beş yıl içinde miras bırakandan feragatın ivazı (karşılığı) olarak aldığı şeyi ve semeresinden elinde kalanı geri

³²¹ Engin, Tasarruf, s. 874.

³²² İmre / Erman, s. 197, dn. 7; Dural / Öz, s. 406, 407; Antalya, Feragat, s. 165, 166; Öztan, s. 383.

³²³ Bıçakçı, s. 54; Aynı yönde bkz. Kaneti, Selim, “Tapu Uygulamaları Açısından Miras Hukuku Sözleşmeleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 48, S. 1-4, 1983, s. 107; Ölmez Nuruduk, Seda / Kul Alkan, Sultan Büşra, “Mirasçılık Belgesi”, Konya Barosu Dergisi, C. 1, S. 2, 2021, s. 35.

vermekle yükümlüdür (MK. m. 477). Öte yandan hakkında tenkis davası açıldığı zaman, mirastan feragat eden mirasçı, sözleşme ile aldığı geri vererek terekenin taksimine iştirak edebilir (MK. m. 516). Görülmüştür ki mirastan feragat edenin mirasla ilişkisi tamamen kesilmez... Oysa veraset belgesi her zaman bir terekenin paylaşılmasına katılmak veya terekeye sahip çıkmak gibi sebeplerle alınmaz. Miras bırakanın öldürülmesi sebebi ile manevî tazminat davası açmak (BK. m. 47), dul, yetim aylık veya ikramiyesi almak (5434 sayılı Kanununun 68, 89), bir vakfın «Tevliyetinin tevdihini» sağlamak, M.K.nun 610. maddesi gereğince emeğinin karşılığı tazminat isteyebilmek gibi sebep ve düşüncelerle de veraset belgesi alınabilir...»³²⁴

Yine başka Yargıtay kararlarında³²⁵ bu belgenin feragat edene verilmesinin mümkün olduğu ancak mirasçılık belgesinde bu durumun belirtilmesi ve mirasçılık sıfatını elde edemeyen kişilerin miras paylarının kime veya kimlere kaldığının da gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Bizim de katıldığımız görüşe göre, mirastan tam feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçı sıfatını kazanamayacağı için mirasçılık belgesi talebinde bulunamaz³²⁶. Çünkü mirasçılık belgesi bir kişinin mirasçı olduğunu gösteren ve bu kişinin mirasçılığını ispat eden bir belgedir³²⁷. Dolayısıyla bu belge, özellikle mirasçı sıfatına haiz kişilerin tereke üzerinde yapacakları işlemlerde, onların mirasçı olduklarını üçüncü kişilere karşı ispat etmeye yarar. Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda mirasçılık sıfatına haiz olmayan bir kimsenin mirasçılık belgesi alabileceğini söylemek doğru olmayacaktır. Yargıtay'ın kararında sebep olarak gösterdiği dul ve yetim aylığı almak ya da tazminat davası açmak için mirasçılık belgesi verilmesinin uygun olacağı esasında doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü bu talepler mirasçılık sıfatına ilişkin değildir³²⁸. Dolayısıyla da bu taleplerde bulunabilmek için illa mirasçılık belgesine gereksinim yoktur. Yargıtay'ın sebep olarak gösterdiği bir diğer konu ise feragat edenin tenkis davasına maruz kalabilecek olması ve seçimlik hakkını kullanarak mirasçı

³²⁴ Yargıtay 2. HD, E. 1976/3899, K. 1976/4138, 13.05.1976, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 09.01.2024).

³²⁵ Yargıtay 8. HD, E. 2013/20733, K. 2014/17637, 01.10.2014, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 09.01.2024); Yargıtay 14. HD, E. 2016/14194, K. 2020/4229, 30.06.2020, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 09.01.2024); Yargıtay 2. HD, E. 2007/2597, K. 2007/4205, 15.03.2007, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 09.01.2024).

³²⁶ İmre / Erman, s. 197, dn. 7; Dural / Öz, s. 406, 407; Antalya, Feragat, s. 165, 166; Öztan, s. 383; Dursun Karaahmetoğlu, s. 41, 42.

³²⁷ Kocayusufoğlu, Miras, s. 580; İmre / Erman, s. 331; Dural / Öz, s. 406, 407; Antalya, Feragat, s. 166, 167; Öztan, s. 382, 383.

³²⁸ Dinçer, Seher Serap, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Sonuçları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul, 2009, s. 48, (Çevrimiçi), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, (Erişim T. 09.01.2024).

olabilecek olmasından dolayı miras ile ilişkisinin tam olarak kesilmeyecek olmasıdır. Mirasçılık belgesi verilebilmesi için bu da yeterli bir sebep değildir³²⁹. Zaten kişinin tenkis davası ile karşı karşıya kalıp seçimlik hakkını kullanarak mirasçı olması halinde mirasçılık belgesinin her zaman talep edilebilmesi mümkündür³³⁰. Sonuç olarak, yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar doğrultusunda mirastan tam feragat eden kişinin mirasbırakanın ölümü halinde mirasçılık belgesi talebinde bulunabilmesi mümkün değildir. Böyle bir talepte bulunulmuş olsa dahi bu yöndeki isteğin reddi gerekir.

3.2.7.2. Feragat edenin altsoyu bakımından

3.2.7.2.1. İvazlı feragat halinde

Mirasbırakan ile feragat eden arasında yapılan ivazlı bir mirastan feragat sözleşmesi aksi sözleşmede belirtilmedikçe feragat edenin altsoyu için de hüküm doğurur. Bu durum TMK m. 528/3'te "*Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur*" şeklinde ifade edilmiştir. Yani ivazlı bir mirastan feragat durumunda sadece feragat eden değil feragat edenin altsoyu da kural olarak mirasbırakana mirasçı olamayacaktır. Fakat tarafların sözleşmede bunun aksini kararlaştırabilmesi mümkündür. Böyle bir durumda ise mirastan feragat ivazlı olmuş olsa dahi feragat edenin altsoyu mirasbırakana mirasçı olabilecektir.

3.2.7.2.2. İvazsız feragat halinde

İvazsız feragat, feragat edenin altsoyunun mirasbırakana mirasçı olmasını engellememektedir. Yani ivazsız bir mirastan feragat altsoya etki etmemektedir. Bu sonuca ivazlı feragatin altsoya etkisini düzenleyen TMK m. 528/3 hükmünün karşıt anlamından ulaşılmaktadır. Dolayısıyla belirtmek gerekir ki ivazsız bir mirastan feragatin varlığı halinde feragat edenin altsoyu mirasbırakana mirasçı olabilecektir. Bunun aksinin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı ise öğretide tartışma konusudur. Bir görüşe göre, TMK m. 528/3 hükmü emredici bir hüküm olmadığından bu durumun aksinin kararlaştırılabilmesi mümkündür³³¹. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise ivazsız feragatin altsoyu da etkileyeceği yönünde bir karar alınabilmesi mümkün değildir³³². Bu fikirde olan yazarlar, ivazlı feragat halinde aksinin kararlaştırılmasının

³²⁹ Dinçer, s. 49.

³³⁰ Dinçer, s. 49.

³³¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 302; İmre / Erman, s. 198; Bıçakcı, s. 55; Kılıçoğlu, Miras, s. 155; Şener, s. 228; Berkî, Feragat, s. 401; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 146; Birinci Uzun, Tuba, "Mirastan Feragat Sözleşmesinin Mirasçılık Belgesinde Gösterilmesi", İzmir Barosu Dergisi, S. 3, Eylül 2020, s. 22, 23.

³³² Oğuzman, s. 166, dn. 395; Dural / Öz, s. 201, 202; Eren / Yücer Aktürk, s. 200; Çabri, s. 518, 519; Antalya, Feragat, s. 172; Albaş, Hakan, "Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, Özel Sayı, 2007, s. 539, 540; Petek,

altsoyun lehine bir durum yarattığını fakat ivazsız feragat halinde aksinin kararlaştırılmasının tam tersi olumsuz bir durum oluşturacağını ve bunun da hakkaniyete uygun düşmeyeceğini ifade etmektedirler³³³.

3.2.7.3. Mirasbırakanın alacaklıları bakımından

Mirastan tam feragat eden kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanamamaktadır (TMK m. 528/3). Bunun bir neticesi olarak da tereke borçlarından sorumlu olmamaktadır. Borçlardan sorumluluk bakımından tam feragatin ivazlı veya ivazsız olması arasında kural olarak bir fark söz konusu değildir. Fakat bazı belirli şartların varlığı halinde bir ivaz sağlanarak mirastan tam feragat eden kişinin tereke borçlarından sorumlu olabilmesi mümkündür. Bu konuya ilişkin düzenleme TMK m. 530'da yer almaktadır. Bu maddede belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda, ivazlı bir şekilde mirastan tam feragat eden kişi mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumlu olacaktır. Bu açıklamalar doğrultusunda aşağıdaki başlıklar altında sorumluluğun şartlarına ve kapsamına değinilmiştir.

3.2.7.3.1. Sorumluluğun şartları

3.2.7.3.1.1. Mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı olması

TMK m. 530'a göre "*Mirasın açılması anında tereke, borçları karşılayamıyorsa ve borçlar mirasçılar tarafından da ödenmiyorsa, feragat eden ve mirasçuları, alacaklılara karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar*". Kanun koyucu bu hüküm ile mirastan tam feragat eden kişinin tereke borçlarından sorumlu olmayacağına dair genel kurala bir istisna getirmiştir. Bu istisnai hükmün uygulanabilmesi için de bazı şartlar öngörmüştür. Bu şartlardan ilki de mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı olarak yapılmış olmasıdır. Yani TMK m. 530 hükmünün uygulanabilmesi için öncelikle mirastan feragatin tam ve ivazlı olması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki kısmi feragat açısından bu hükmün uygulanması söz konusu değildir. Çünkü zaten kısmi feragatte bulunan kişi mirasbırakanın ölümünde mirasçılık sıfatını kazanacağı için tereke borçlarından da sorumlu olacaktır³³⁴. Ayrıca TMK m. 530 hükmü ivazsız feragatler bakımından da

Hasan, "Mirasçılık Sıfatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2002, s. 154, 155; Akça, Neslihan, "Yasal Mirasçıların Mirastan Feragatinden Yararlanacak Kişilerin Tespiti ve Feragatin Hükümden Düşmesi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2019, s. 243.

³³³ Dural / Öz, s. 201, 202; Eren / Yücer Aktürk, s. 200; Petek, Etki, s. 154, 155.

³³⁴ Kocayusufoğlu, Miras, s. 301; Dural / Öz, s. 198; İmre / Erman, s. 198; Öztan, s. 254, 255; İnan / Ertay / Albaş, s. 291; Çabri, s. 529.

uygulanmaz. Çünkü söz konusu maddede “...mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan...” denilerek esasında bu hükmün ivazlı feragatler bakımından uygulanacağı ifade edilmiştir. Kanun koyucu burada hakkaniyete uygun davranarak yalnızca mirastan ivazlı feragat eden kişinin tereke borçlarından sorumlu olacağını düzenlemiştir.

Mirastan ivazlı feragat eden kişinin tereke borçlarından sorumluluğu için kendisine ödenen ivazın illa miras payına denk olmasına gerek yoktur. Alınan ivaz, miras payının toplam değerinden çok daha düşük olmuş olsa dahi şartların varlığı halinde feragat eden tereke borçlarından TMK m. 530’a göre sorumlu olacaktır³³⁵.

Feragat edenin sorumluluğuna ilişkin bir diğer önemli konu ise ivazın alındığı zaman aralığıdır. Feragat eden kişi, mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içerisinde elde etmiş olduğu ivazdan dolayı tereke alacaklılarına karşı sorumludur (TMK m. 530). Görüleceği üzere bu düzenleme ile feragat edenin sorumluluğu zamansal olarak sınırlandırılmıştır. Bu sınır ise mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıllık zaman dilimidir. Dolayısıyla da feragat eden ancak bu dönem içerisinde almış olduğu ivazlar bakımından sorumludur. Örneğin, mirastan feragat sözleşmesinin 01.05.2012 tarihinde yapıldığı ve sözleşmede kararlaştırılan ivazın da 01.05.2014 tarihinde ifa edilmiş olduğu somut bir olayda beş yıllık sürenin hesabında ivazın verildiği tarih olan 01.05.2014 esas alınır. Yani mirasbırakanın 01.05.2018 tarihinde öldüğü bir ihtimalde, sözleşme 01.05.2012 tarihinde yapılmış olsa bile ivaz mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde yani 01.05.2014 tarihinde verildiği için feragat edenin sorumluluğuna gidilebilmesi mümkündür. Sonuç olarak feragat edenin aldığı her ivazdan sorumlu olmayacağını, yalnızca mirasbırakanın ölümü öncesindeki beş yıllık zaman diliminde alınan ivazlar bakımından sorumlu olabileceğini söyleyebiliriz.

3.2.7.3.1.2. Mirasın açıldığı anda terekenin borçları karşılayamaması

Mirastan ivazlı feragat eden kişinin sorumluluğuna başvurulabilmesi için mirasın açıldığı anda terekenin borçları karşılayamayacak durumda olması gerekir (TMK m. 530). Bu şartın gerçekleşmiş sayılabilmesi için terekenin borca batık olup olmaması gerektiği konusu öğretide tartışmalıdır. Öğretideki bir görüş terekenin borca batık olmasının mecburi olmadığını, herhangi bir nedenle borçların terekeden ödenememesinin feragat edene başvurmak için yeterli olduğunu kabul etmektedir³³⁶. Bir diğer görüş ise terekenin pasifinin aktifinden fazla olması gerektiğini ve ancak bu durumda TMK m. 530

³³⁵ Çabri, s. 530; Baygın, Cem, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s. 121.

³³⁶ Dural / Öz, s. 203.

gereğince feragat edenin sorumluluğuna gidilebileceğini ifade etmektedir³³⁷. Kanaatimizce de ikinci görüş daha isabetlidir. Çünkü hükümde yer alan “...tereke, borçları karşılayamıyorsa...” ifadesi ile bizce terekenin borçları ödemediği aczi ve dolayısıyla da borca batık olması kastedilmektedir. Zaten alacaklıların alacağını herhangi bir nedenle terekeden elde edememesi durumunda doğrudan feragat edene başvurulabileceğini kabul etmek, mirastan feragatin mirasçılık sıfatını sona erdirme niteliği ile de bağdaşmamaktadır³³⁸.

3.2.7.3.1.3. Tereke borçlarının mirasçılar tarafından kısmen veya tamamen ödenmemiş olması

Mirastan ivazlı feragat eden kişinin tereke borçlarından sorumluluğu için kanunun aradığı diğer bir şart tereke borçlarının mirasçılar tarafından ödenmemiş olmasıdır (TMK m. 530). Burada feragat edenin sorumluluğu tali (ikincil) bir nitelik taşır. Bu sebeple mirasbırakanın alacaklıları feragat edene ancak alacaklarını terekeden karşılayamadıkları ve mirasçılardan da kısmen veya tamamen ödeme alamadıkları durumda gidebilirler³³⁹. Alacaklıların, takip hukuku süreçleri de dâhil olmak üzere mirasçılarının sorumluluğuna gidilebilecek tüm hukuki yolları tüketmeleri gerekir. Dolayısıyla ancak bunlardan bir sonuç alınamaması halinde feragat edenin sorumluluğuna başvurulabilmesi mümkündür. Ayrıca öğretilerde mirasçılarının borç ödemediği aciz durumunda olmaları, mirası reddetmeleri veya resmi tasfiye talebinde bulunmaları halinde söz konusu şartın gerçekleşmiş sayılacağı da kabul edilmektedir³⁴⁰.

Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere alacaklılar, alacaklarını kısmen veya tamamen elde edememiş olabilirler. Alacağın bir kısmının elde edilebildiği durumlarda, feragat eden yalnızca ödenmemiş olan yani borcun kalan kısmı üzerinde sorumlu olacaktır. Dolayısıyla TMK m. 530’da yer alan diğer şartların varlığı halinde, borcun kısmen ödenmemiş olduğu durumlar için de feragat edenin sorumluluğuna gidilebilir.

3.2.7.3.2. Sorumluluğun kapsamı

TMK m. 530’a göre “...feragat eden ve mirasçıları, alacaklılara karşı feragat için ölümünden önceki beş yıl içinde mirasbırakandan almış oldukları karşılıktan, mirasın açılması anındaki zenginleşmeleri tutarında sorumludurlar”. Kanun koyucu burada feragat edenin

³³⁷ Oğuzman, s. 167; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 305; İmre / Erman, s. 201; Kılıçoğlu, Miras, s. 159; Çabri, s. 531; Baygın, Alacaklıların Korunması, s. 120.

³³⁸ Çabri, s. 531.

³³⁹ Kocayusufpaşaoğlu, s. 305; Dural / Öz, s. 203; İmre / Erman, s. 201; Kılıçoğlu, Miras, s. 159; Çabri, s. 531; Antalya, Feragat, s. 199, 200; Bıçakcı, s. 66.

³⁴⁰ İmre / Erman, s. 201; Antalya, Feragat, s. 199; Bıçakcı, s. 66.

sorumluluğu bakımından iki sınır öngörmüştür. Bu sınırlardan ilki zaman yönündendir. Feragat eden sadece mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde elde etmiş olduğu ivazlar bakımından sorumludur. Şayet ivaz daha önceki bir tarihte alınmış ise feragat edenin sorumluluğu söz konusu olmaz. Feragat edenin sorumluluğuna ilişkin getirilen ikinci sınır ise miktar yönündendir. Feragat eden, bu beş yıllık zaman dilimi içerisinde aldığı ivazlar bakımından sadece mirasın açılması anındaki zenginleşme tutarı kadar sorumludur. Eğer mirasın açıldığı anda bir zenginleşme yoksa TMK m. 530'daki diğer şartlar bulunsa bile feragat edenin tereke borçlarından dolayı bir sorumluluğu olmaz³⁴¹.

Mirastan feragat edenin elde etmiş olduğu ivazın yerine sonradan başka değerler geçmiş olabilir. Böyle bir durumda feragat edenin sorumluluğu ikame değerle sınırlı olarak devam eder³⁴². Örneğin mirasbırakan, feragat edene ivaz olarak arsasını devretmiş ve feragat eden de bu arsayı satarak bundan elde ettiği parayla bir ev almışsa, feragat edenin alacaklılara karşı sorumluluğu arsanın yerine alınmış olan evin değeri ile sınırlı olarak devam edecektir.

Feragat edenin hangi miktarla sınırlı olarak sorumlu olacağıının belirlenmesinde mirasın açılma anı esas alınır. Mirasın açılma anından sonraki zaman diliminde ivazın değerinin düşmesi ya da yok olması feragat edenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu gibi durumlarda feragat eden yine mirasın açılma anındaki ivazın değeriyle sınırlı olarak sorumlu olur³⁴³.

TMK m. 530'da tereke alacaklılarının hangi süre içerisinde feragat edene başvurabileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öğretideki bir görüşe göre, alacaklılar TMK m. 530'a dayanan talep haklarını sebepsiz zenginleşme için öngörülmüş olan zamanaşımı süreleri içerisinde ileri sürmelidirler³⁴⁴. Diğer bir görüşe göre ise burada genel zamanaşımı süreleri uygulama bulmalıdır³⁴⁵.

3.2.7.4. Mirasbırakanın serbest tasarruf oranı bakımından

3.2.7.4.1. İvazlı feragat halinde

TMK m. 565/1 b. 2'ye göre, ivazlı feragatte feragat edene verilen ivaz serbest tasarruf oranı hesaplanırken net terekeye eklenir. Yani ivazlı bir mirastan feragat durumunda feragat eden kişi de mirasbırakanın ölümünde mirasçymış gibi göz önünde

³⁴¹ Dural / Öz, s. 203; İmre / Erman, s. 201; Eren / Yücer Aktürk, s. 202; Çabri, s. 533.

³⁴² Çabri, s. 534; Baygın, Alacaklıların Korunması, s. 125, 126.

³⁴³ Çabri, s. 534.

³⁴⁴ Antalya, Feragat, s. 204; Çabri, s. 504; Dursun Karaahmetoğlu, s. 58; Ayrıca bkz. Baygın, Alacaklıların Korunması, s. 127.

³⁴⁵ Eren / Yücer Aktürk, s. 190, 191.

bulundurularak saklı paylı mirasçılarının saklı payları ve mirasbırakanın serbest tasarruf oranı hesaplanır³⁴⁶. Sonrasında feragat eden kişinin saklı payı, bu şekilde hesaplanan serbest tasarruf oranına eklenir ve böylece mirasbırakanın nihai serbest tasarruf oranı elde edilir.

3.2.7.4.2. İvazsız feragat halinde

İvazsız olarak yapılan mirastan feragat sözleşmesi altsoyun mirasçılığına etki etmemektedir. Dolayısıyla da burada ivazlı feragatin aksine feragat edenin altsoyu mirasbırakana mirasçı olabilmektedir. Bu nedenle de ivazsız feragatin serbest tasarruf oranına etkisinde önem taşıyan nokta altsoyun saklı paylı mirasçı olup olmamasıdır. Eğer altsoy mirasbırakanın saklı paylı mirasçısıysa bu saklı paylarını talep edebileceklerinden mirasbırakanın serbest tasarruf oranında bir değişiklik meydana gelmeyecektir. Fakat altsoyun saklı paylı mirasçı olmadığı durumda ise feragat edenin saklı payı mirasbırakanın serbest tasarruf oranına ekleneceğinden serbest tasarruf oranı da bu ölçüde artmış olacaktır³⁴⁷.

³⁴⁶ Serozan / Engin, s. 218; Oğuzman, s. 234; Kocayusufopaşaoğlu, Miras, s. 409, 410; Dural / Öz, s. 276; İmre / Erman, s. 243; Petek, Etki, s. 153; Antalya, Feragat, s. 193, 194; Çabri, s. 520.

³⁴⁷ Çabri, s. 521; Eren / Yücer Aktürk, s. 286.

4. MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

4.1. Olumlu Miras Sözleşmesinin Sona Ermesi

4.1.1. Olumlu miras sözleşmesinin kendiliğinden (kanun gereği) sona ermesi

Kanun koyucu yaptığı birtakım düzenlemeler ile olumlu miras sözleşmesinin belirli koşullar altında kendiliğinden (kanun gereği) sona ereceğini, bir başka ifadeyle kendiliğinden hükümsüz hale geleceğini düzenlemiştir. Dolayısıyla kanunda yer alan bu koşullardan birinin gerçekleşmesiyle herhangi bir başkaca işleme gerek kalmaksızın olumlu miras sözleşmesi kendiliğinden sona erer. Ayrıca burada mahkemeye başvurarak sözleşmenin geçersiz kılınmasına dair bir iptal davası açılmasına da gerek yoktur. Fakat istenirse olumlu miras sözleşmesinin kanun gereği kendiliğinden hükümsüz hale geldiğinin tespiti mahkemeden her zaman talep edilebilir. Bu başlık altında sadece olumlu miras sözleşmesi bakımından konuya yaklaşılmış olup, miras sözleşmesinin diğer bir türü olan mirastan feragat sözleşmesi için ise ayrı bir başlıkta bu konuya değinilmiştir.

4.1.1.1. Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişinin mirasbırakandan önce ölmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 548'inci maddesinin birinci fıkrasına göre "*Mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişi mirasbırakanın ölümünde sağ değilse, miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar*". Bu hükme göre, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi eğer mirasbırakandan önce ölmüşse, olumlu miras sözleşmesi başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kanun gereği kendiliğinden hükümsüz hale gelir. Fakat TMK m. 548/1 hükmü emredici bir düzenleme olmadığından taraflar bunun aksini de kararlaştırabilir³⁴⁸. Örneğin, lehine tasarrufta bulunulan kişinin ölümü halinde onun yerine geçmek üzere bir yedek mirasçı veya vasiyet alacaklısı kararlaştırılmış olabilir. Böyle bir kararın varlığı halinde olumlu miras sözleşmesi sona ermemiş olur. Çünkü ölen kişinin yerine yedeği geçeceği için olumlu miras sözleşmesi de geçerliliğini korumaya devam eder.

Olumlu miras sözleşmesinin TMK m. 548/1 kapsamındaki hükümsüzlüğü tam veya kısmi olabilir. Olumlu miras sözleşmesinin içeriği sadece ölen kimse lehine yapılan ölüme bağlı tasarruflardan ibaretse, tam geçersizlik söz konusu olur³⁴⁹. Buna karşın sözleşmenin içeriğinde ölen kişi lehine yapılanlar dışında başka tasarruflar da varsa, sadece ölen kişi lehine olan kazandırmalar hükümsüz hale gelir, diğerleri ise

³⁴⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 241; Dural / Öz, s. 136; Çabri, s. 748; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 138; Öztan, s. 268; İnan / Ertaş / Albaş, s. 214.

³⁴⁹ Dural / Öz, s. 136, Dural, s. 207.

geçerliliklerini korur³⁵⁰. Ancak ölen kişi lehine yapılan kazandırmalar ile diğer kazandırmalar arasında bir iç bağlantı söz konusuysa, diğer tasarruflar da artık geçersiz olur³⁵¹.

Olumlu miras sözleşmesi ile sözleşmenin karşı tarafına veya üçüncü bir kişi lehine kazandırma yapılmış olunabilir. Olumlu miras sözleşmesinin üçüncü bir kişi lehine yapıldığı durumlarda, sözleşmenin karşı tarafının mirasbırakandan önce ölmüş olması, sözleşmenin geçerliliğini ortadan kaldırmaz. Çünkü TMK m. 548/1 bakımından önem taşıyan husus, lehine kazandırma yapılan kişinin mirasbırakandan önce ölmesidir. Dolayısıyla burada, olumlu miras sözleşmesi ile kimin lehine bir kazandırma yapıldığı ve bu kazandırma yapılan kişinin mirasbırakandan önce ölüp ölmediği önemlidir.

Olumlu miras sözleşmesi ivazlı bir şekilde yapılmış olunabilir. Bu durumda mirasbırakan ölen kişinin taahhüt ettiği edimin ifasını onun mirasçılarında talep edemez. Ancak eğer bu kişi ölmeden önce mirasbırakana ivaz borcunu yerine getirmişse, aksi sözleşmede belirtilmiş olmadıkça, ölenin mirasçuları ölüm anında ivazdan geri kalan mirasbırakandan sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebilirler (TMK m. 548/2).

Konuya ilişkin değinilmesi gereken bir diğer mesele TMK m. 572 hükmüdür. Bu madde olumlu miras sözleşmeleri bakımından getirilen özel bir düzenlemedir. Bu düzenleme sayesinde mirasbırakan olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı atadığı kişiye sağlığında malları devredebilmektedir. TMK m. 572/3 hükmüne göre “*Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi halinde, miras sözleşmesinde başka bir türlü kural yoksa, miras sözleşmesinden doğan hak ve borçlar atanmış mirasçının mirasçılarına geçer*”. Buna göre, atanmış mirasçı devirden sonra fakat mirasbırakandan önce ölürse, devredilen söz konusu malvarlıklar ölenin mirasçılarına geçer. Dolayısıyla da burada olumlu miras sözleşmesinin TMK m. 548/1 gereği ortadan kalkması söz konusu olmaz. Fakat TMK m. 572/3’de yer alan kural emredici olmadığından bunun aksinin de taraflarca kararlaştırılabilmesi mümkündür.

4.1.1.2. Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi

Türk Medeni Kanunu’nun 181. maddesinin birinci fıkrası gereğince boşanma kararının kesinleşmesi ile eşlerin boşanmadan önce birbirleri lehine yapmış oldukları ölüme bağlı tasarruflar, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, herhangi bir başka işleme gerek kalmaksızın kendiliğinde sona erer. Kanun koyucu, bu maddede eşlerin birbirleri lehine

³⁵⁰ Dural / Öz, s. 136; Dural, s. 207.

³⁵¹ Dural / Öz, s. 136; Dural, s. 207.

yapmış oldukları ölüme bağlı tasarrufların boşanma sebebiyle kendiliğinden sona ereceğini öngörmüştür³⁵². Dolayısıyla olumlu miras sözleşmesi de böyle bir durumda kendiliğinden sona erecektir. Fakat ilgili hüküm emredici olmadığından sözleşme tarafları bunun aksini kararlaştırabilir. Burada mirasbırakanın eşinin illa olumlu miras sözleşmesinin tarafı olmasına da gerek yoktur. Çünkü olumlu miras sözleşmesi ile taraf olmayan bir kişi lehine de kazandırma yapmak mümkündür. Dolayısıyla burada önemli olan eş lehine bir ölüme bağlı tasarruf yapıp yapılmadığıdır.

TMK m. 181 hükmünün ikinci fıkrasına göre ise “*Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması halinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır*”. Bu durumda da kusurlu eş bakımından olumlu miras sözleşmesi kendiliğinden hükümsüz hale gelir³⁵³.

Evliliğin boşanma neticesinde sona ermesinde, sadece eşlerin birbirleri lehine yapmış oldukları olumlu miras sözleşmesi değil, üçüncü kişi lehine yaptıkları olumlu miras sözleşmesi de sona erer. Fakat mirasbırakanın bu evliliğin sona ereceğini bilseydi dahi bu sözleşmeyi yine yapacağı kanaatine varılıyorsa, bu durumda üçüncü kişi lehine yapılan sözleşmenin geçerli olduğunu kabul etmek gerekir³⁵⁴.

4.1.1.3. Evliliğin butlan sebebiyle sona ermesi

Evliliğin butlanına ilişkin olarak eşlerden biri tarafından açılan davada eğer dava devam ederken eşlerden biri ölür ise ölen eşin yerine mirasçıları davaya devam edebilir (TMK m. 159/c. 2). Davanın neticesinde sağ kalan eşin evlenme esnasında iyiniyetli olmadığı anlaşılırsa, bu kişi lehine yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflar kanun gereği kendiliğinden sona erer (TMK m. 159/c. 3).

4.1.1.4. Mirastan yoksunluk sebeplerinden birinin mevcut olması

Türk Medeni Kanunu'nun 578. maddesinde mirastan yoksunluk sebepleri dört bent halinde sınırlı olarak sayılmıştır. Buna göre; “*mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler*”, “*mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirenler*”, “*mirasbırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarrufun dönmesini aldatma, zorlama veya korkutma yoluyla sağlayanlar ve engelleyenler*” ve “*mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı*

³⁵² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 242; Dural / Öz, s. 137; Kılıçoğlu, Miras, s. 134; Öztan, s. 269; Köprülü, s. 231.

³⁵³ Dural / Öz, s. 137, 138; Öztan, s. 249; İnan / Ertaş / Albaş, s. 214.

³⁵⁴ Dural, s. 210; Dural / Öz, s. 138.

bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar” mirastan yoksun olurlar.

Mirastan yoksunluk, yukarıda saymış olduğumuz sebeplerden birinin gerçekleşmesiyle kanun gereği kendiliğinden hüküm ifade eder. Mirastan yoksun olan kişiler, mirasbırakana mirasçı olamayacakları gibi ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da elde edemezler (TMK m. 578/1). Bu nedenle mirastan yoksunluk sebeplerinden birinin mevcudiyeti halinde, mirastan yoksun olan kişinin lehine yapılmış olan olumlu miras sözleşmesi de kendiliğinden hükümsüz hale gelir³⁵⁵. Dolayısıyla bu kişinin, olumlu miras sözleşmesine dayalı herhangi bir hak talebinde bulunabilmesi söz konusu değildir.

TMK m. 578/2’ye göre “*Mirastan yoksunluk, mirasbırakanın affıyla ortadan kalkar*”. Bu hükme göre, mirasbırakan, mirastan yoksunluğa sebebiyet veren eylemi gerçekleştiren kişiyi aff ederek o kişinin mirastan yararlanabilmesini sağlayabilir. Dolayısıyla eğer bir af söz konusu ise artık olumlu miras sözleşmesinin hükümsüzlüğünden de bahsedilemeyecektir³⁵⁶.

Olumlu miras sözleşmesinin ivazlı olarak yapıldığı ve bu kararlaştırılan ivazın da ifa edildiği durumlarda, şayet mirastan yoksunluk sebebiyle sözleşme ortadan kalkmışsa, verilen ivaz sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre talep edilebilir³⁵⁷. Burada TMK m. 548/2 hükmü kıyas yolu ile uygulanır.

4.1.1.5. Geciktirici koşulun gerçekleşmemesi veya bozucu koşulun gerçekleşmesi

Olumlu miras sözleşmesinin geciktirici koşula bağlandığı hallerde, mirasbırakanın ölümü ile söz konusu ölüme bağlı tasarrufun hüküm doğurabilmesi için geciktirici koşulun gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Eğer koşul gerçekleşmez veya gerçekleşmesi imkânsız hale gelir ise buna bağlı olarak olumlu miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar ve mirasbırakanın ölümünde herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz.

Olumlu miras sözleşmesi bozucu bir koşula bağlanmış da olabilir. Bozucu koşul mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşmişse, sözleşme kendiliğinden ortadan kalkar ve mirasbırakanın ölümünde sözleşme yürürlüğe girmez. Şayet bozucu koşul mirasbırakanın ölümünden sonra gerçekleşir ise mirasbırakanın ölümü ile sözleşme

³⁵⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 348, 349; Oğuzman, s. 174, 175; Dural / Öz, s. 138; Öztan, s. 268; Köprülü, s. 231; Antalya / Sağlam, s. 209.

³⁵⁶ Dural / Öz, s. 228; Gençcan, s. 350.

³⁵⁷ Öztan, s. 269; Dural / Öz, s. 136; Oğuzman, s. 175; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 138, 139.

hüküm ve sonuçlarını doğurur ancak koşulun gerçekleşmesiyle de kendiliğinden hükümsüz hale gelir.

4.1.2. Olumlu miras sözleşmesinin iradi sona erme halleri

4.1.2.1. Olumlu miras sözleşmesinin tarafların anlaşması ile sona ermesi

Türk Medeni Kanunu'nun 546. maddesinin birinci fıkrasına göre “*Miras sözleşmesi, tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabılır*”. Bu hükme göre, olumlu miras sözleşmesinin tarafları karşılıklı anlaşarak olumlu miras sözleşmesini her zaman ortadan kaldırılabılırler. Ayrıca söz konusu madde gereğince, böyle bir anlaşmanın yazılı şekilde yapılması gerekmektedir. Bu, bir geçerlilik şartıdır (TBK m. 12/2).

Olumlu miras sözleşmesini ortadan kaldırmak için taraflarca yapılan sona erdirme sözleşmesi hukuki niteliği itibarıyla bir ölüme bağlı tasarruftur³⁵⁸. Çünkü bu sözleşme de ancak mirasbırakanın ölümü ile hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Kanun koyucu, TMK m. 546/1'de sona erdirme sözleşmesinin sadece olumlu miras sözleşmesinin tarafları arasında yapılabileceğini öngörmüştür. Bu nedenle böyle bir anlaşmanın yapılabilmesi için tarafların hayatta olması öncelikli koşuldur. Taraflardan birinin ölmüş olması bu sözleşmenin yapılma imkânını ortadan kaldırır. Bu kural, üçüncü kişi lehine yapılan olumlu miras sözleşmeleri bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla üçüncü kişi lehine yapılan bir olumlu miras sözleşmesinde, üçüncü kişi sözleşmenin tarafı haline gelmediği için sona erdirme sözleşmesinin bu kişiyle yapılabilmesi mümkün değildir.

Olumlu miras sözleşmesini sona erdirmeye yönelik yapılan anlaşmanın bir ölüme bağlı tasarruf olduğunu yukarıda açıklamıştık. Bu kapsamda, olumlu miras sözleşmesine ilişkin ehliyet kurallarının burada da uygulanacağını belirtmek gerekir³⁵⁹. Olumlu miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf, sona erdirme sözleşmesini de bizzat kendisi yapmak zorundadır. Çünkü burada kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak söz konusudur. Dolayısıyla da bu kişi, iradi veya yasal temsilcisi aracılığıyla bu sözleşmeyi yapamaz. Olumlu miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf için ise genel ehliyet kuralları geçerlidir. Bu kişi, temsilcisi aracılığıyla da sona erdirme sözleşmesini yapabilir. Yani özetle belirtmek gerekirse, olumlu miras sözleşmesine ilişkin ehliyet kuralları aynı şekilde sona erdirme sözleşmesine de uygulanır. Ehliyete ilişkin detaylı açıklamayı

³⁵⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 242, dn. 4; Gönensay / Birsen, s. 123; Oğuzman, s. 182; Dural / Öz, s. 119; Öztan, s. 263; Çabri, s. 712; Antalya / Sağlam, s. 206.

³⁵⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 242, dn. 4; Gönensay / Birsen, s. 123; Oğuzman, s. 182; İmre / Erman, s. 188; Dural / Öz, s. 119; Öztan, s. 262, 263; Çabri, s. 712, 713; Antalya / Sağlam, s. 206; Yılmaz, s. 155.

çalışmamızın ilk kısmında yaptığımızdan dolayı burada çok detaya girilmeden genel bir açıklama ile yetinilmiştir.

Olumlu miras sözleşmesini sona erdirmeye yönelik yapılan anlaşmanın adi yazılı şekilde yapılması gerekmektedir (TMK m. 546/1). Kanun koyucu, burada taraflara kolaylık sağlayarak adi yazılı şekli yeterli görmüş, resmi şekil şartı aramamıştır. Fakat taraflar isterlerse sona erdirme sözleşmesini resmi şekilde de yapabilirler³⁶⁰. Sona erdirme sözleşmesine ilişkin şekil kurallarına uyulmaması durumunda ise bunun yaptırımını iptal edilebilirliktir³⁶¹. Çünkü bu sözleşme de bir ölüme bağlı tasarruf niteliği taşımakta ve ölüme bağlı tasarruflarda şekle aykırılığın yaptırımını TMK m. 557 gereği iptal edilebilirliktir. Belirtmek gerekir ki TMK m. 546/1’de yer alan kural, olumlu miras sözleşmesini sona erdirmeye ilişkindir. Eğer taraflar olumlu miras sözleşmesinde değişiklik yapmak istiyorlarsa, bu durumda miras sözleşmesine ilişkin şekil kurallarına (resmi vasiyetname) uymak zorundadırlar³⁶².

Taraflar, yapacakları anlaşma ile olumlu miras sözleşmesinin bir kısmını ya da tamamını sona erdirmeye karar verebilirler³⁶³. Bu anlaşma olumlu miras sözleşmesinin tamamını içerecek şekilde yapılmışsa, olumlu miras sözleşmesi bütünüyle ortadan kalkar. Fakat bir kısmının sona ermesi yönünde bir anlaşmaya varılmışsa, bu durumda sadece üzerinde anlaşılan tasarruflar sona erer, kalan kısma ilişkin tasarruflar ise geçerliliklerini korumaya devam ederler. Olumlu miras sözleşmesinin kısmen sona erdirilmesi durumunda, eğer kalan ölüme bağlı tasarrufların tek başlarına geçerli olmaları mümkün değilse, bu kalan tasarruflar da geçersiz hale gelirler³⁶⁴.

4.1.2.2. Olumlu miras sözleşmesinin tek taraflı irade beyanı ile sona ermesi (Olumlu miras sözleşmesinden dönme)

4.1.2.2.1. Olumlu miras sözleşmesinde dönme hakkının açıkça saklı tutulması

Olumlu miras sözleşmesinin tarafları, sözleşmeye koyacakları dönmeye ilişkin açık bir kayıt sayesinde, tek taraflı olarak sözleşmeyi sona erdirebilirler. Ancak Türk Medeni Kanunu’nda, olumlu miras sözleşmesinin bu şekilde sona erdirilebilmesine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla beraber öğretide ise genel hükümler gereğince, sözleşmeye koyulan böyle bir kaydın geçerli olacağı ileri

³⁶⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 242; Kılıçoğlu, Miras, s. 130; İnan / Ertaş / Albaş, s. 210; Çabri, s. 716.

³⁶¹ Dural / Öz, s. 120.

³⁶² İmre / Erman, s. 188; Dural / Öz, s. 120; Çabri, s. 716, 717; İnan / Ertaş / Albaş, s. 210; Öztan, s. 262; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 139.

³⁶³ Antalya / Sağlam, s. 206; Dural / Öz, s. 120; Çabri, s. 717.

³⁶⁴ Dural / Öz, s. 120, 121.

sürülmektedir³⁶⁵. Yani özetle şunu söylemek gerekir ki tarafların sözleşmede dönme hakkını açıkça saklı tutmaları hukuken geçerli bir kayıttır.

Sözleşmede yer alan dönme hakkının sınırsız olup olamayacağı konusu öğretide tartışmalıdır. Bazı yazarlar, dönme hakkının bir süreye ya da şarta bağlanması gerektiğini, sınırsız bir dönme hakkının olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcılığı ile bağdaşmayacağını ve dolayısıyla da sınırsız dönme hakkının kabul edilebilmesinin mümkün olmadığını savunmaktadırlar³⁶⁶. Bazı yazarlar ise sınırsız dönme hakkının miras sözleşmesinin bağlayıcılığını ortadan kaldırmayacağını, bağlayıcılığın dönme hakkının kullanılmasına kadar mevcut olacağını ve bu durumun da miras sözleşmesinin çifte özelliğinin bir yönü olan sağlararasıda yapılan bir işlem olmasından kaynaklı olduğunu söylemektedir³⁶⁷. Bu sebeple bu görüşteki yazarlar sınırsız dönme hakkının miras sözleşmelerinde uygulanabileceğini kabul etmektedir.

Olumlu miras sözleşmesinin tek taraflı olarak sona erdirilme şekli, vasiyetnameler için kanunda öngörülen şekillerden herhangi biridir (TMK m. 546/3). Buna göre, dönme hakkını kullanmak isteyen taraf, vasiyetname için kanunda belirtilen şekillerden birine uyarak olumlu miras sözleşmesini ortadan kaldırabilir. Burada TMK m. 546/3 hükmü kıyasen uygulanır.

4.1.2.2. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin bulunması halinde dönme

Türk Medeni Kanunu'nun 546. maddesinin ikinci fıkrasına göre “*Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırabilir*”. Bu hükme göre, olumlu miras sözleşmesi ile lehine ölüme bağlı bir tasarrufta bulunmuş olan kişi, mirasçılıktan çıkarılmayı gerektirecek fiillerden birini işlemişse, bu durumda mirasbırakanın tek taraflı bir irade beyanıyla sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı bulunmaktadır. Dönme, tek taraflı bir hukuki işlem niteliği taşır. Bu sebeple de hüküm doğurabilmesi için karşı tarafın kabulüne ihtiyaç yoktur³⁶⁸.

³⁶⁵ İmre / Erman, s. 189; Öztan, s. 263; Dural / Öz, s. 121; Antalya / Sağlam, s. 208; Çabri, s. 729; Seçer, Öz, “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 0, S. 111, 2014, s. 39; Çınar, Ömer, “Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanı İle Sona Erdirilmesi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 6, S. 12, 2007, s. 221; Ayrıca değişiklik yapma hakkının da saklı tutulabileceğine ve konuya ilişkin görüşler için bkz. Yakupoğlu, s. 257-260.

³⁶⁶ Dural / Öz, s. 121; Dural, s. 228.

³⁶⁷ Antalya / Sağlam, s. 208; Aynı yönde bkz. Çabri, s. 729.

³⁶⁸ Gönenç / Birsen, s. 123; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 243; Dural / Öz, s. 122; Çabri, s. 721; Öztan, s. 264; Seçer, s. 42; Yılmaz, s. 156; Eren / Yücer Aktürk, s. 144.

TMK m. 546/2 kapsamında olumlu miras sözleşmesinden dönülebilmesine ilişkin şartlar ayrı başlıklar altında detaylı bir şekilde aşağıda incelenmiştir.

4.1.2.2.2.1. Dönme hakkı sahibi

Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birine dayanılarak olumlu miras sözleşmesinden dönme hakkı, TMK m. 546/2 gereği sadece mirasbırakana tanınmıştır³⁶⁹. Mirasbırakanın sahip olduğu bu hak, tüm ölüme bağlı tasarruflar gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu nedenle mirasbırakanın bu hakkı bizzat kendisi kullanması gerekmektedir. Mirasbırakanın ölümü ile bu hak da sona ereceğinden, artık onun mirasçılarının bu hakka dayanarak sözleşmeyi sona erdirebilmeleri söz konusu değildir³⁷⁰.

4.1.2.2.2.2. Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin bulunması

Mirasbırakan, TMK m. 510'da yer alan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı halinde tek taraflı bir irade beyanıyla olumlu miras sözleşmesini sona erdirebilir. Buna göre, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlenmesi, mirasbırakana veya mirasbırakanın aile üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerin önemli ölçüde yerine getirilmemesi birer mirasçılıktan çıkarılma sebebidir (TMK m. 510).

Mirasçılıktan çıkarmaya sebebiyet veren davranışın olumlu miras sözleşmesinin yapılmasından sonra ortaya çıkması gerekmektedir (TMK m. 546/2). Mirasçılıktan çıkarma sebebi olumlu miras sözleşmesi yapılmadan önce mevcutsa ve bunu da mirasbırakan biliyorsa, sözleşmenin yapılmış olması söz konusu davranışın affedildiğini ya da önemsenmediğini gösterir³⁷¹. Fakat mirasbırakan, mirasçılıktan çıkarma sebebini sözleşmenin yapılmasından sonra öğrenmiş ise TMK m. 504'te düzenlenen hata hükümlerine dayanarak olumlu miras sözleşmesinden dönebilir.

Mirasçılıktan çıkarmaya sebebiyet veren davranış lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi tarafından gerçekleştirilmiş olmalıdır. Taraflar lehine yapılan olumlu miras sözleşmesinde karşı tarafın, üçüncü bir kişi lehine yapılanlarda ise üçüncü kişinin bu davranışı gerçekleştirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla üçüncü kişi lehine yapılan bir olumlu miras sözleşmesinde, karşı tarafın çıkarma sebebini gerçekleştirmiş olması,

³⁶⁹ Mevcut düzenlemenin yetersiz olduğu ve miras sözleşmesinin bağlayıcılığında kurtulabilme imkânının ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan kişiye de tanımak gerektiği yönündeki görüş için bkz. İnan / Ertaş / Albaş, s. 212.

³⁷⁰ Dural / Öz, s. 122.

³⁷¹ Dural / Öz, s. 122; Seçer, s. 50; Çınar, s. 224.

mirasbırakanın sözleşmeden dönebilmesi için yeterli değildir³⁷². Bu sonuca TMK m. 546/2’de geçen “...mirasçı atanana veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin...” ifadesi ile ulaşmaktayız.

TMK m. 546/2 hükmü, mirasçılıktan çıkarmaya sebebiyet veren eylemin mirasbırakana karşı işlenmesi gerektiğini öngörmüştür. Oysa çıkarma sebeplerini düzenleyen TMK m. 510 hükmü, sadece mirasbırakana karşı değil, mirasbırakanın yakınlarına (TMK m. 510/b. 1) ve aile üyelerine (TMK m. 510/b. 2) karşı işlenen eylemleri de birer çıkarma sebebi olarak kabul etmiştir. İşte bu iki düzenleme arasındaki ifade farklılığı sebebiyle öğretide bir tartışma söz konusudur. Çıkarmaya sebebiyet veren eylem, mirasbırakana karşı değil de mirasbırakanın yakınlarına veya aile üyelerine karşı işlenirse, mirasbırakan TMK m. 546/2 gereği olumlu miras sözleşmesinden dönebilir mi sorusu burada tartışılan noktadır. Öğretideki bir görüş, TMK m. 546/2 hükmünün geniş yorumlanması gerektiğini ve madde metninde geçen “...mirasbırakana karşı...” ifadesinin hükme açıklık getirmek amacıyla kullanıldığını ifade etmektedir³⁷³. Bu görüşe göre, çıkarma sebebi oluşturan eylemin mirasbırakanın yakınlarına veya aile üyelerine karşı işlenmesi durumunda da mirasbırakan TMK m. 546/2 gereğince sözleşmeden dönebilecektir. Ayrıca bu görüşteki yazarlar, çoğunlukla mirasbırakan ile arasında bir hısımlık bağı bile bulunmayan lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişinin, saklı paylı mirasçılardan daha fazla korunmasını gerektiren herhangi bir haklı sebebin olmadığını da vurgulamışlardır³⁷⁴.

Öğretideki bir başka görüş ise TMK m. 546/2 hükmünün dar yorumlanması gerektiğini söylemektedir³⁷⁵. Bu görüşe göre, mirasbırakanın TMK m. 546/2 gereği sözleşmeden dönebilmesi ancak mirasbırakana karşı işlenen eylemler bakımından söz konusu olabilir. Dolayısıyla çıkarmaya sebebiyet eylemin mirasbırakana değil de mirasbırakanın yakınlarına veya aile üyelerine karşı işlenmesi, bu görüş uyarınca mirasbırakana TMK m. 546/2 kapsamında bir sözleşmeden dönme hakkı vermez³⁷⁶.

³⁷² Dural / Öz, s. 122; Çınar, s. 223, 224; Seçer, s. 47; Çabri, s. 724.

³⁷³ Bkz. Dural, s. 238, dn. 129, 130’da anılan yazarlar; Aynı yönde bkz. Dural / Öz, s. 123, 124; İmre / Erman, s. 190; Serozan / Engin, s. 328; Yılmaz, s. 157.

³⁷⁴ Bkz. Dural, s. 238, dn. 132’de anılan yazarlar.

³⁷⁵ Gönensay / Birsen, s. 124; Öztan, s. 264; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 140; Benzer yönde bkz. Serozan, Rona, Sözleşmeden Dönme, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s. 312.

³⁷⁶ “...Bununla birlikte, böyle bir davranışın, sözleşenler arasındaki güven bağılılığını kökünden sarsıp miras sözleşmesinin güven temelini çöktürücü ağırlık taşıdığı, açıkçası, somut ilişki ve olayda, bu davranışın aynı zamanda miras bırakacak olana da yöneltilmiş sayılabileceği nitelikli durumlarda, miras bırakacak olanın, yakınına karşı kalkışılmış bu eylemin kendisine de yansıtıp çarptığını tanıtlayarak sözleşmeden dönme olanağı yine de saklı sayılmalıdır.” Bkz. Serozan, s. 312.

Çünkü bu görüşe göre, aksi bir durum hem hükmün lafzına hem de olumlu miras sözleşmesinin sözleşme olma niteliğine aykırıdır.

4.1.2.2.2.3. Ehliyet

TMK m. 546/3 hükmüne göre “*Tek taraflı ortadan kaldırma, vasiyetnameler için kanunda öngörülen şekillerden biriyle yapılır*”. Dolayısıyla mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin varlığı halinde olumlu miras sözleşmesinden dönebilmek için mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetine sahip olması yeterlidir.

4.1.2.2.2.4. Şekil

Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin mevcut olması halinde, tek taraflı bir irade beyanı ile olumlu miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması, vasiyetnameler için kanunda öngörülmüş olan şekillerden birisi ile yapılır (TMK m. 546/3). Yani burada mirasbırakanın bir vasiyetname yaparak olumlu miras sözleşmesinden dönebilmesi mümkündür. Mirasbırakan, yaptığı vasiyetnamede sözleşmeden dönme iradesini ve mirasçılıktan çıkarma sebebini açık bir şekilde belirtmiş olmalıdır (TMK m. 512/1).

Mirasbırakan olumlu miras sözleşmesinden dönme iradesini vasiyetname ile açıkladığından, karşı taraf sözleşmeden dönüldüğünü ancak mirasbırakanın ölümü ile öğrenebilmektedir. Bu durum ise özellikle ivazlı olarak yapılan olumlu miras sözleşmeleri bakımından çokça eleştirilmiştir. Çünkü bu durum, ivazın iadesi için karşı tarafın ancak mirasbırakanın ölümünden sonra harekete geçebilmesine sebep olmaktadır. Ayrıca mirasbırakan karşı taraftan sağlığında bir ivaz elde ettiği için dönmeyi karşı tarafa bildirmediğinde bu ivaza ölene kadar el koymuş olmaktadır. Dolayısıyla da mirasbırakanın dönme iradesini karşı tarafa bildirmesinin daha doğru olacağı öğretilen yazarlar tarafından ifade edilmektedir³⁷⁷.

4.1.2.2.3. Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle dönme

Türk Medeni Kanunu'nun 547. maddesine göre “*Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması hâlinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir*”. Bu hükme göre, ivazlı bir olumlu miras sözleşmesinde sağlararası edim borcunun sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvence altına alınmaması, mirasbırakana borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirmeye imkânı verir. Kanun koyucu, bu düzenlemede “borçlar hukuku kuralları”

³⁷⁷ Serozan / Engin, s. 329; Dural / Öz, s. 124; Çabri, s. 726; Seçer, s. 48.

ibaresine yer vererek, iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere göndermede bulunmuştur³⁷⁸. Özellikle de Türk Borçlar Kanunu'nun 123-125. maddelerine atıf yapıldığını belirtmek gerekir.

İvazlı olumlu miras sözleşmesinde sağlararası edimleri isteme hakkı olan taraf mirasbırakandır. Bu nedenle dönme hakkını da o kullanacaktır. TMK m. 547 kapsamında dönme hakkı, mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, mirasbırakan tarafından bizzat kullanılması gerekir. Dolayısıyla dönme hakkının mirasçılara geçmeyeceğini belirtmek gerekir.

Tüm dönme işlemleri gibi TMK m. 547 kapsamında dönme de hukuken yenilik doğuran bir hak niteliğindedir. Dönme beyanının karşı tarafa yöneltmesi ile sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar. Bir diğer ifadeyle sözleşme baştan itibaren hükümsüz hale gelir. Dönmeye ilişkin yapılacak olan irade açıklaması şekle bağlı değildir. Bu bakımdan, TMK m. 547'ye göre yapılan dönme, hukuken bir ölüme bağlı tasarruf niteliği taşımasına rağmen miras hukukundaki şekle bağlılığın istisnasını oluşturur³⁷⁹.

Bir başka konu, sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan tarafın, sözleşmeden dönmek yerine TBK m. 125'te belirtilen diğer seçimlik haklardan birini kullanıp kullanamayacağıdır. Öğretideki çoğunluk görüş bunun mümkün olduğunu ifade etmektedir³⁸⁰. Yani sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, TBK m. 125'te yer alan söz konusu iki seçimlik haktan birini kullanabileceği gibi isterse bunları tercih etmeyip sözleşmeden de dönebilir.

4.1.2.2.3.1. Sağlararası ivaz borçlusunun temerrüde düşmüş olması

Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle sözleşmeden dönülebilmesi için ilk olarak ivaz borçlusunun TBK m. 117'ye göre temerrüde düşürülmüş olması gerekir³⁸¹. Dolayısıyla sadece borcun zamanında yerine getirilmemiş olması sözleşmeden dönülebilmesi için yeterli değildir. Aynı zamanda borçluya TBK m. 117/1'e göre bir temerrüt ihtarında bulunulması gerekmektedir. Fakat TBK m. 117/2'de

³⁷⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 244; Dural / Öz, s. 125; İnan / Ertaş / Albaş, s. 213; Serozan / Engin, s. 330; Çabri, s. 737, 738.

³⁷⁹ Gönensay / Birsen, s. 125; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 245; Dural / Öz, s. 126; Öztan, s. 267; İnan / Ertaş / Albaş, s. 213; Seçer, s. 54; Çınar, s. 225.

³⁸⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 245; Dural / Öz, s. 128; Serozan / Engin, s. 330; Öztan, s. 267; İnan / Ertaş / Albaş, s. 213; Antalya / Sağlam, s. 207, 208.

³⁸¹ Dural / Öz, s. 127; Antalya / Sağlam, s. 207; Çabri, s. 739; Öztan, s. 266; Seçer, s. 54; Çınar, s. 225.

sayılan hallerden biri var ise borcun zamanında ifa edilmemiş olması borçlunun temerrüde düşmesi için yeterlidir, burada ayrıca bir ihtara gerek bulunmamaktadır.

4.1.2.2.3.2. Sağlararası ivaz borçlusuna süre verilmiş olması

Sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan tarafın sözleşmeden dönebilmesi için temerrüde düşen borçlu tarafa uygun bir süre vermesi veya uygun bir süre verilmesini hâkimden istemesi gerekir (TBK m. 123). Ancak kanun koyucunun TBK m. 124'te saymış olduğu durumlarda süre verilmesine gerek yoktur.

Sağlararası ivaz borçlusu olan taraf, kendisine verilen süre içerisinde borcunu ifa etmeli veya borcun tamamını kapsayacak şekilde bir teminat göstermelidir.

4.1.2.2.3.3. Sağlararası ivaz borçlusunun yeterli teminat göstermemiş olması

Sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan tarafın TMK m. 547 gereği sözleşmeden dönebilmesi için sağlararası ivaz borçlusunun yeterli bir teminat göstermemiş olması gerekir. Dolayısıyla sağlararası ivaz borçlusu, eğer borcunun tamamını kapsayacak şekilde bir teminat gösterir ise karşı tarafın sözleşmeden dönmesini engelleyebilir³⁸².

4.1.2.2.4. İrade bozukluğu sebebiyle dönme

TMK m. 504/1'e göre "Mirasbırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, mirasbırakan yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır". Bu hükme göre, irade sakatlığı hallerinden birinin mevcut olması, yapılan ölüme bağlı işlemi kendiliğinden geçersiz hale getirmez. Çünkü burada, söz konusu ölüme bağlı işlemin geçersizliği mirasbırakanın bu işlemde dönmesine bağlanmıştır. Ölüme bağlı işlemde dönülebilmesi için ise bir yıllık hak düşürücü süre öngörülmüştür. Bu nedenle mirasbırakanın, yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili işlemde dönmesi gerekir. Aksi takdirde yapılan işlem geçerli olarak kabul edilir.

İrade bozukluğu sebeplerinden birinin varlığı halinde miras sözleşmesinden nasıl dönüleceği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, mirasbırakan bir vasiyetname yaparak miras sözleşmesinden dönmelidir³⁸³. İkinci görüşe göre, mirasbırakan hem bir vasiyetname yapmalı hem de TBK m. 39 hükmünün kıyas yoluyla uygulanması sonucu

³⁸² Antalya / Sağlam, s. 207; Dural / Öz, s. 127; Öztan, s. 267; Çabri, s. 740; Seçer, s. 54.

³⁸³ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 333, dn. 21'de anılan yazarlar.

sağlığında sözleşmeden döndüğünü karşı tarafa bildirmelidir³⁸⁴. Üçüncü bir görüşe göre, mirasbırakanın yenilik doğuran bir dava açarak miras sözleşmesini geçmişe etkili olarak sona erdiren bir hüküm alması lazımdır³⁸⁵. Bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre ise mirasbırakan, TBK m. 39 gereği şekle bağlı olmayan tek taraflı varması gerekli irade beyanıyla miras sözleşmesini ortadan kaldıracaktır³⁸⁶.

Kanun koyucu, TMK m. 504 hükmü³⁸⁷ ile miras sözleşmesinden dönme hakkını mirasbırakana tanımıştır. Bu hakkın kullanımı için bir yıllık hak dürücü süre öngörüldüğünü ve bu sürenin başlangıcının ne olduğunu yukarıda belirtmiştik. Mirasbırakan henüz hayattayken bu bir yıllık süre dolmuş olursa, mirasbırakanın ölümünden sonra ilgililerce bu sebebe dayalı olarak miras sözleşmesinin iptali dava edilemez. Fakat eğer mirasbırakan bir yıllık süre dolmadan ölürse ilgililer miras sözleşmesinin iptalini mahkemeden talep edebilir.

4.2. Mirastan Feragat Sözleşmesinin Sona Ermesi

4.2.1. Mirastan feragat sözleşmesinin kendiliğinden (kanun gereği) sona ermesi

Kanun koyucu, mirastan feragat sözleşmesinin belirli şartlar altında kendiliğinden (kanun gereği) sona ereceğini, bir başka ifadeyle kendiliğinden hükümden düşeceğini öngörmüştür. Bu şartlardan birinin gerçekleşmesiyle başkaca bir işleme gerek kalmaksızın mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden hükümden düşer.

4.2.1.1. Mirastan feragat sözleşmesinin belirli kişi veya kişiler lehine yapılması halinde (TMK m. 529/1)

Belirli bir kişi lehine yapılan mirastan feragat sözleşmesinde, lehine feragat edilen kişinin mirasbırakana herhangi bir nedenle mirasçı olamaması, mirastan feragat sözleşmesini kendiliğinden hükümsüz yapar (TMK m. 529/1). Bu düzenlemeye göre, mirastan feragat sözleşmesinin hükümden düşebilmesi için iki tane koşulun gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki, mirastan feragatin belirli kişi veya kişiler lehine yapılmış olmasıdır. Bu sebeple mirastan feragat sözleşmesinde feragatin kimin lehine yapıldığı açıkça belirtilmelidir³⁸⁸. Eğer feragatin kimin lehine yapıldığı açıkça belirtilmemiş ve belirlenebilir de değilse TMK m. 529/1 hükmü burada uygulanmaz.

³⁸⁴ Gönensay / Birsen, s. 46.

³⁸⁵ Bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 333, dn. 23'te anılan yazarlar.

³⁸⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 333; Oğuzman, s. 106; Çabri, s. 193.

³⁸⁷ Bu hükmün ehliyetsizlik durumunda da uygulanabileceği yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, s. 145; Dural / Öz, s. 107; Çabri, s. 178.

³⁸⁸ İmre / Erman, s. 199; Eren / Yücer Aktürk, s. 204.

Koşullardan bir diğeri ise lehine feragat edilen kişinin herhangi bir sebeple mirasbırakana mirasçı olamamasıdır. Lehine feragat edilen kişinin mirasbırakana mirasçı olamaması mirastan feragat, mirasçılıktan çıkarma, mirastan yoksunluk, mirası ret veya mirasbırakandan önce ölme gibi herhangi bir sebeple gerçekleşebilir. İşte sayılan bu sebeplerden birinin gerçekleşmiş olması feragatin hükümden düşmesi için yeterlidir. Yukarıda açıklamış olduğumuz iki koşulun gerçekleşmiş olması ile mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden (kanun gereği) hükümsüz hale gelir. Feragatin hükümsüz olması neticesinde ise feragat eden tekrardan mirasbırakana mirasçı olabilecektir. Burada, bir çeşit bozucu koşula bağlı bir mirastan feragat sözleşmesi vardır³⁸⁹. Yani aslında mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliği, lehine feragat edilen kişi veya kişilerin mirasbırakana mirasçı olmaları koşuluna bağlanmıştır. Dolayısıyla bu kişi veya kişilerin mirasçı olamamaları, bozucu koşulun gerçekleşmesine ve mirastan feragat sözleşmesinin hükümden düşmesine neden olur. Şunu da söylemek gerekir ki birden fazla kişi lehine yapılan feragatlerde, bozucu koşulun gerçekleşmiş sayılabilmesi için bu kişilerin tümünün mirasçı olamaması gerekir³⁹⁰.

Mirastan feragat sözleşmesinde, lehine feragat edilen kişiye bir yedek mirasçı atanmışsa, bu durumda feragatin hükümden düşebilmesi için yedek mirasçının da herhangi bir nedenle mirasçı olamaması gerekir. Aksi halde mirastan feragat sözleşmesi hükümden düşmeyerek geçerliliğini korur.

Mirastan feragatin birden fazla kişi lehine yapıldığı ve bu kişilerden bazılarının mirasbırakana mirasçı olamadığı ihtimalde, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, mirastan feragat sözleşmesinin hükümden düşmeyeceği kabul edilmektedir³⁹¹. Dolayısıyla böyle bir ihtimalin varlığı durumunda, ilk olarak mirastan feragat sözleşmesinde bu konuya dair bir düzenleme olup olmadığına bakılır ve varsa ona göre bir yol izlenir. Şayet sözleşmede bu konuya dair bir açıklık yok ise mirasçı olamayanların payı, lehine feragatte bulunmuş olan diğer kişilere geçer³⁹².

TMK m. 529/1 hükmü, öğretideki genel görüşe göre hem ivazlı hem de ivazsız feragatler bakımından uygulanır³⁹³. Bu görüşte olmayan bazı yazarlar ise TMK m. 529/1

³⁸⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 303; Eren / Yücer Aktürk, s. 204; Dural / Öz, s. 204; İmre / Erman, s. 199; Bıçakçı, s. 61; Çabri, s. 525; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 147; Öztan, s. 258, 259.

³⁹⁰ Dural / Öz, s. 304; Eren / Yücer Aktürk, s. 204, 205.

³⁹¹ Dural / Öz, s. 204; İmre / Erman, s. 199; İnan / Ertaş / Albaş, s. 292; Bıçakçı, s. 59, 60; Çabri, s. 525; Aksi yönde görüş için bkz. Gönensay / Birsen, s. 168; Yasasever, s. 460.

³⁹² Dural / Öz, s. 204; İmre / Erman, s. 199; Eren / Yücer Aktürk, s. 204; Bıçakçı, s. 60; Çabri, s. 525.

³⁹³ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 302; Oğuzman, s. 168, 169; İmre / Erman, s. 199; Dural / Öz, s. 204; Çabri, s. 525.

hükümünün ivazlı feragatler bakımından uygulanmayacağını ve dolayısıyla böyle bir durumda feragatin hükümden düşmeyeceğini ifade etmektedir³⁹⁴. Kanımızca TMK m. 529/1’de kanun koyucunun böyle bir sınırlamaya yer vermemiş olmasından dolayı öğretilerdeki genel fikre katılmak daha isabetli olacaktır.

Son olarak TMK m. 529/1 gereğince feragatin hükümsüz hale gelebilmesi için ayrıca bir iptal davası açılmasına gerek yoktur. Çünkü maddede öngörülen koşulların gerçekleşmesi ile feragat kendiliğinden (kanun gereği) hükümsüz hale gelir. Fakat feragatin hükümden düşüp düşmediğine dair şüphe söz konusu ise bir tespit davası açılabilir.

4.2.1.2. Mirastan feragat sözleşmesinin genel olarak diğer mirasçılar lehine yapılması halinde (TMK m. 529/2)

TMK m. 529/2’ye göre “*Mirastan feragat sözleşmesi belli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır ve bunların herhangi bir sebeple mirasçı olamaması hâlinde, feragat yine hükümden düşer*”. Bu hükme göre, mirastan feragat sözleşmesi belirli bir kişi lehine yapılmamışsa, en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış kabul edilir ve bu kişilerin hiçbirinin mirasbırakana mirasçı olamaması feragati hükümsüz yapar. Öğretilerde TMK m. 529/2’de geçen “kök” kelimesinin “zümre” olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir³⁹⁵. Bu sebeple maddedeki “en yakın ortak kökün altsoyu” ibaresi “en yakın ortak zümrenin altsoyu” olarak değerlendirilmeli ve bu şekilde uygulanmalıdır.

TMK m. 529/2 hükmünün hangi durumlarda uygulanacağı konusunda öğretilerde farklı fikirler söz konusudur. Öğretilerdeki bir görüş, feragatin genel olarak diğer mirasçılar lehine yapıldığı durumlarda TMK m. 529/2’nin uygulama alanı bulacağını ifade etmektedir³⁹⁶. Diğer bir görüş ise feragatin kimin lehine yapıldığına dair mirastan feragat sözleşmesinde bir ibare bulunmadığı durumlarda da TMK m. 529/2’nin uygulanacağını ifade etmektedir³⁹⁷. Kanaatimizce ilk görüşün yaklaşımı daha isabetlidir. Çünkü TMK m. 529/2 hükmünün İsviçre Hukuku’ndaki karşılığı olan ZGB art. 496/2’ye bakıldığında hükmün uygulama alanının bu olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla TMK m. 529/2 hükmü ancak feragatin diğer mirasçılar lehine yapılması durumunda uygulama bulur.

³⁹⁴ Gönensay / Birsen, s. 168.

³⁹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 304; Oğuzman, s. 169; Dural / Öz, s. 205; Serozan / Engin, s. 416; Bıçakçı, s. 62; Öztan, s. 259.

³⁹⁶ Detaylı bilgi için bkz. Antalya, Feragat, s. 178 vd.; Dursun Karaahmetoğlu, s. 112, 113.

³⁹⁷ İmre / Erman, s. 200; Feragatin belirli bir kişi lehine yapılmadığı her durumda TMK m. 529/2’nin uygulama alanı bulacağı yönünde bkz. Eren / Yücer Aktürk, s. 205; Akça, s. 240.

Özetle mirastan feragat belirli kişi veya kişiler lehine değil de genel olarak diğer mirasçılar lehine yapılmışsa, feragatin feragat edenin bulunduğu zümredeki kişiler lehine yapılmış olduğu kabul edilir. Bu kişilerin mirasbırakanın ölümünde mirasçı olamaması halinde ise TMK m. 529/2'nin öngördüğü bozucu koşul gerçekleşmiş olur ve feragat hükümden düşer.

4.2.1.3. Mirastan feragat sözleşmesinin koşula bağlı olarak yapılması halinde

Mirastan feragat sözleşmesi, taraflarca geciktirici bir koşula bağlanmış olabilir. Geciktirici koşulun gerçekleşmemesi veya gerçekleşmesinin imkânsızlaşması halinde, buna bağlı olarak mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar ve mirasbırakanın ölümünde herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz.

Mirastan feragat sözleşmesi bozucu bir koşula bağlı olarak da yapılmış olabilir. Bozucu koşul mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşmişse, sözleşme kendiliğinden ortadan kalkar ve mirasbırakanın ölümünde yürürlüğe girmez. Şayet bozucu koşul mirasbırakanın ölümünden sonra gerçekleşmiş ise sözleşme mirasbırakanın ölümü ile hüküm ve sonuçlarını doğurur ancak koşulun gerçekleşmesiyle de kendiliğinden hükümsüz hale gelir.

4.2.1.4. Mirastan feragat eden kişinin mirastan yoksunluk sebeplerinden birini gerçekleştirilmesi

Türk Medeni Kanunu'nun 578. maddesinde mirastan yoksunluk sebepleri dört bent halinde sınırlı olarak sayılmıştır. Mirastan yoksunluk, madde metninde sayılan sebeplerden birinin gerçekleşmesi ile kanun gereği kendiliğinden hüküm ifade eder. Mirastan yoksun olan kişiler, mirasbırakana mirasçı olamayacakları gibi ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da elde edemezler (TMK m. 578/1).

Mirastan feragat sözleşmesinin kurulmasından sonra feragat eden kişinin mirastan yoksunluk sebeplerinden birini gerçekleştirilmesinin mirastan feragat sözleşmesinin geçerliliğine ve bir ivaz kararlaştırıldığı durumlarda ödenmiş olan ivaza nasıl bir etkisi olacağı öğretide tartışmalıdır. Öğretideki bir görüş, mirastan feragat sözleşmesinin riskli bir işlem olduğunu ve mirastan yoksunluğun da bu risk unsuru içerisinde yer aldığını belirterek ödenen ivazın iadesinin talep edilemeyeceğini ifade etmektedir³⁹⁸. Bizim de katıldığımız bir başka görüş ise bunun önceden kestirilebilir bir durum olmadığını ve dolayısıyla mirastan yoksunluğun risk unsuru kapsamında yer almadığını belirterek

³⁹⁸ Bıçakçı, s. 78; Engin, Baki İlkey, Mirastan Yoksunluk, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2010, s. 176, dn. 461'de anılan yazarlar.

ödenen ivazın iade edilmesi gerektiğini savunmaktadır³⁹⁹. Zira aksi bir çözüm, mirastan yoksunluk kurumunun arkadan dolanılmasına yol açabilir⁴⁰⁰. Bu da mirastan yoksunluğa sebebiyet veren davranışlara miras hukuku tarafından bir anlamda izin verilmiş olmasına sebep olur⁴⁰¹. Dolayısıyla TMK m. 578’de belirtilen mirastan yoksunluk sebeplerinden birinin feragat eden tarafından sözleşme kurulduktan sonra işlenmesi halinde, mirastan feragat sözleşmesi kendiliğinden hükümsüz hale gelir ve ödenen bir ivaz varsa bunun iade edilmesi gerekir⁴⁰².

Mirastan yoksunluğa ilişkin olarak değinilmesi gereken bir diğer konu, mirasın açılmasından sonra mirastan yoksunluğa sebebiyet veren davranışın gerçekleştirilmesidir. TMK m. 578/1 b. 4’te “*Mirasbırakanın artık yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldıranlar veya bozanlar*” denilerek bu ihtimale işaret edilmiştir. Mirastan feragat sözleşmesi ile mirastan tam feragat eden kişi, zaten mirasın açılmasıyla sözleşme gereği mirasçı sıfatını kazanamayacağı için onun bakımından mirastan yoksunluğu tartışmaya gerek yoktur⁴⁰³. Fakat mirastan kısmi feragat eden kişi için durum farklıdır. Çünkü mirastan kısmi feragat eden kişi, feragat etmediği kalan kısım üzerinde mirasçılık sıfatını kazanabilir. Dolayısıyla mirastan kısmi feragat eden kişi, eğer mirasbırakan öldükten sonra mirastan yoksunluğa sebebiyet veren davranışı gerçekleştirmiş olursa, mirastan feragat sözleşmesi hükümsüz hale gelir ve mirastan kısmi feragat eden kişi elde ettiği mirasçılık sıfatını da mirastan yoksunluk sebebiyle yitirir⁴⁰⁴.

4.2.1.5. Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi

TMK m. 181’e göre “*Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler (1). Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır (2).*”. Bu hükmün mirastan feragat sözleşmeleri bakımından uygulama alanı bulup bulmayacağı öğretide tartışmalı bir konudur.

³⁹⁹ Engin, Yoksunluk, s. 177, 178; Dursun Karaahmetoğlu, s. 69; Atlı, Banu, Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 214; Aynı yönde bkz. Öztan, s. 347.

⁴⁰⁰ Engin, Yoksunluk, s. 177.

⁴⁰¹ Engin, Yoksunluk, s. 177, 178; Dursun Karaahmetoğlu, s. 69.

⁴⁰² Öğretideki bir görüşe göre, feragat edenin mirastan yoksun olması durumunda, eğer feragat edenin altsoyu yoksa veya feragat onlara karşı etkili değilse, ivazlı mirastan feragat sözleşmesi etkisiz hale gelmesine rağmen ivazın iadesi talep edilemez. Bunun için bkz. Antalya, Feragat, s. 238.

⁴⁰³ Dursun Karaahmetoğlu, s. 71.

⁴⁰⁴ Dursun Karaahmetoğlu, s. 72.

Öğretideki bir görüş, bu hükmün mülga kanundaki karşılığı olan eMK m. 146'da yer alan "Boşanan karı koca, ...boşanmadan evvel yapılmış ölüme bağlı tasarruf ile temin olunan menfaatleri zayi eder" ifadesinden hareketle mirastan feragat sözleşmesinin sona ereceğini ve bir ivaz kararlaştırılmışsa mirastan feragat sözleşmesinin hükümsüzlüğüne dayanarak mirasbırakanın ivazı ödemekten kaçınabileceğini savunmaktadır⁴⁰⁵. Bir başka görüş ise TMK m. 181 hükmünün mirastan feragat sözleşmeleri bakımından uygulanamayacağını söylemektedir⁴⁰⁶. Bizim de katıldığımız bir başka görüş, tıpkı mirastan yoksunlukta olduğu gibi boşanmanın da önceden kestirilebilir bir durum olmadığını ve dolayısıyla boşanmanın risk unsuru kapsamında yer almadığını ifade etmektedir⁴⁰⁷. Bu doğrultuda mirastan feragat sözleşmesinin hükümden düştüğünün ve bir ivaz kararlaştırıldığı durumlarda ödenen ivazın iade edilmesi gerektiğinin kabulü gerekir⁴⁰⁸. Çünkü aksi bir çözüm, mirastan feragat kurumunun kötüye kullanımına, aile bağlarının daha kolay çözümlenmesine ve beraberinde birçok sorunu gündeme getirir. Kanaatimizce adil bir çözüm olması adına bu daha isabetli bir yaklaşımdır. Bu sebeple mirasbırakan ve eşi arasında yapılan bir mirastan feragat sözleşmesi, taraflar arasındaki evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi ile kendiliğinden hükümsüz olur ve ödenmiş olan ivazın iadesi gerekir.

4.2.2. Mirastan feragat sözleşmesinin iradi olarak sona ermesi

4.2.2.1. Mirastan feragat sözleşmesinin tarafların anlaşması ile sona ermesi

TMK m. 546/1'e göre "Miras sözleşmesi, tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabılır". Bu hüküm gereğince, mirastan feragat sözleşmesinin tarafları karşılıklı anlaşarak mirastan feragat sözleşmesini her zaman sona erdirebilir. Yapılacak bu sözleşmeye ise öğretide genel olarak "sona erdirme sözleşmesi" denilmektedir. Kanun koyucu, TMK m. 546/1'de bu sözleşmenin adi yazılı şekilde yapılmasını öngörmüştür. Bu, bir geçerlilik şartıdır (TBK m. 12/2). Fakat öğretideki bir görüş, mirastan feragat sözleşmesine ilişkin şekil kurallarının sona erdirme sözleşmesi bakımından da uygulanması gerektiğini ve dolayısıyla kanun koyucunun bu yönde bir düzenlemeye yer vermesinin daha yerinde olacağını savunmaktadır⁴⁰⁹.

Mirastan feragat sözleşmesini sona erdirme sözleşmesi, hüküm ve sonuçlarını mirasbırakanın ölümü ile doğurduğu için hukuki niteliği itibarıyla bir ölüme bağlı

⁴⁰⁵ Antalya, Feragat, s. 238; Yasasever, s. 469; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 149.

⁴⁰⁶ Ertaş, s. 2905; Dursun Karaahmetoğlu, s. 75.

⁴⁰⁷ Atlı, s. 216, 217.

⁴⁰⁸ Atlı, s. 216, 217.

⁴⁰⁹ Bıçakçı, s. 82.

tasarruftur. Bu sebeple de mirastan feragat sözleşmesine ilişkin ehliyet kuralları burada da uygulanır⁴¹⁰.

Mirastan feragat sözleşmesini ortadan kaldırmak için yapılan sona erdirmе sözleşmesi tam veya kısmi şekilde yapılabilir⁴¹¹. Şayet sona erdirmе sözleşmesi mirastan feragat sözleşmesinin tamamını kapsayacak şekilde yapılmışsa, mirastan feragat sözleşmesi tümüyle ortadan kalkar. Fakat bir kısmına ilişkin olarak yapılmış ise sadece ilgili kısım sona ermiş olur.

4.2.2.2. Sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle sözleşmeden dönme

TMK m. 547'ye göre “*Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması hâlinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir*”. Bu hükme göre, ivazlı bir mirastan feragat sözleşmesinde sağlararası edim borcunun sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvence altına alınmaması, feragat edene borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirmе imkânı verir. Burada, sağlararası edim borcunu yerine getirmekle yükümlü olan taraf mirasbırakandır. Sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf ise feragat edendir. Bu nedenle TMK m. 547 hükmüne dayanarak ivazlı mirastan feragat sözleşmesinden dönme hakkı da feragat edene aittir⁴¹².

TMK m. 547 düzenlemesinde, sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan tarafın borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebileceği ifade edilmiştir. Burada tartışmalı olan konu, sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan tarafın, sözleşmeden dönmek yerine TBK m. 125'te belirtilen diğer seçimlik haklardan birini kullanıp kullanamayacağıdır. Öğretideki bir görüş, TMK m. 547'de tanınan dönme hakkının özel ve istisnai kanundan doğan bir hak olduğunu, bunun yanında mirastan feragat ve ivaz sözleşmesinin esasında birbirinden ayrı bağımsız birer sözleşme olduğunu ve bunlar arasındaki ilişkinin tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme niteliğinde olmadığını belirterek bunun mümkün olmayacağını söylemektedir⁴¹³. Fakat öğretideki çoğunluk

⁴¹⁰ Antalya, Feragat, s. 217; Bıçakcı, s. 83, 84.

⁴¹¹ Antalya, Feragat, s. 218, 219; Bıçakcı, s. 82.

⁴¹² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 244; Oğuzman, s. 183; Dural / Öz, s. 127; Antalya, Feragat, s. 214; Bıçakcı, s. 87; Akbulut, Pakize Ezgi, “Sağlar Arası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Miras Sözleşmesinden Dönme”, Legal Hukuk Dergisi, C. 18, S. 209, 2020, s. 2061.

⁴¹³ Antalya, Feragat, s. 226, 227.

görüŖe göre, burada diğer seçimlik hakların kullanılabilmesi de mümkündür⁴¹⁴. Dolayısıyla sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, TBK m. 125'te yer alan söz konusu iki seçimlik haktan birini kullanabileceği gibi isterse bunları tercih etmeyip sözleşmeden de dönebilir.

4.2.2.3. Mirastan feragat sözleşmesinde dönme hakkının açıkça saklı tutulması

Mirastan feragat sözleşmesinin tarafları, sözleşmeye koyacakları dönmeye ilişkin açık bir kayıt sayesinde, tek taraflı olarak sözleşmeyi sona erdirebilirler. Fakat İsviçre/Türk hukukunda, mirastan feragat sözleşmesinin bu şekilde sona erdirilebilmesine ilişkin özel bir hükme yer verilmemiştir. Buna karşın öğretide, sözleşmeye böyle bir kaydın koyulabileceği kabul edilmektedir⁴¹⁵.

Dönme hakkının her iki tarafa da tanınmasının mümkün olup olmadığı öğretide tartışmalı olan bir konudur. Öğretideki bir görüşe göre, dönme hakkı sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa, yani mirasbırakana tanınabilir⁴¹⁶. Bir başka görüşe göre ise dönme hakkının her iki tarafa da tanınabilmesi mümkündür⁴¹⁷.

4.2.2.4. Feragat eden kişinin tenkis sebebiyle seçimlik hakkını kullanarak sözleşmeden dönmesi

TMK m. 565/1 b. 2'ye göre, mirastan feragat eden kişiye verilmiş olan ivaz tenkise tabi sağlararası kazandırmalar arasında yer alır. Bu alınan ivaz ile yasal mirasçılarının saklı payları ihlal edilmiş ise bu kişiler tarafından mirastan feragat edene karşı bir tenkis davası açılabilir. Böyle bir dava sonucunda da feragat edenin almış olduğu ivazın kısmen veya tamamen terekeye iadesi söz konusu olabilir. İşte bu noktada tenkis yükümlüsü olan feragat edene seçimlik bir hak tanınmıştır⁴¹⁸. Türk Medeni Kanunu'nun 574. maddesine göre “*Mirastan feragat eden, tenkis sebebiyle terekeye bir malı veya diğer bir değeri geri vermekle yükümlü olursa; dilerse tenkise tâbi değeri geri verir, dilerse almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek mirastan feragat etmemiş gibi paylaşmaya katılır*”. Buna göre, saklı paylı mirasçılarının tenkis talebiyle karşı karşıya kalan feragat eden, isterse

⁴¹⁴ Serozan / Engin, s. 330; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 245; Serozan, s. 259; Dural / Öz, s. 128; Akbulut, s. 2063; Kartal, Dilşah Buşra, “Mirastan Feragat Sözleşmesinden Miras Sözleşmesine Özgü Sebeplerle Dönme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2023, s. 215; Tunç, Aybike, “İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmesinde Sağlar Arası Edim Borçlusunun Temerrüdü”, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 164, 2016, s. 4215, 4216.

⁴¹⁵ Antalya, Feragat, s. 220; Bıçakcı, s. 86; Dural, s. 228; Ruhi / Ruhi, s. 76.

⁴¹⁶ Bıçakcı, s. 86.

⁴¹⁷ Antalya, Feragat, 221.

⁴¹⁸ Dural / Öz, s. 314; İmre / Erman, s. 202; Antalya, Feragat, s. 209; Bıçakcı, s. 73; Çabri, s. 1069.

tenkise tabi değeri geri verir, isterse de almış olduklarının tamamını terekeye geri vererek mirastan feragat etmemiş gibi mirasın paylaşılmasına katılır. Burada hükümden de açıkça anlaşılacağı üzere seçimlik hak feragat edene aittir.

TMK m. 574 hükmünün uygulanabilmesi için birtakım Şartların mevcut olması gerekmektedir. Bu Şartlardan ilki, mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı olmasıdır. Dolayısıyla ivazsız olarak yapılan mirastan feragat sözleşmelerinde TMK m. 574 hükmünün uygulanabilmesi söz konusu değildir. Şartlardan bir diğeri ise feragat edene karşı bir tenkis davasının açılması ve bu dava sonucunda feragat edenin iade yükümlülüğünün doğmasıdır. Sayılan bu Şartların gerçekleşmesi ile TMK m. 574 hükmü uygulama alanı bulur ve böylece feragat eden kişi seçimlik hakkını kullanabilir⁴¹⁹.

Feragat eden kişi, tenkise tabi değeri geri vermeyi tercih ederse, mirastan feragat sözleşmesi geçerliliğini korumaya devam eder. Fakat almış olduğu ivazın tümünü terekeye geri vermeyi tercih etmesi durumunda ise mirastan feragat sözleşmesi hükümsüz hale gelir. Mirastan feragat sözleşmesinin hükümsüz hale gelmesi, feragat edenin mirasçılık sıfatını kazanmasına⁴²⁰ ve bu doğrultuda terekenin borçlarından müteselsilen ve bütün malvarlığıyla sorumlu olmasına sebebiyet verir.

4.2.2.5. İrade bozukluğu sebebiyle dönme

Mirasbırakan, TMK m. 504/1 hükmüne dayanarak mirastan feragat sözleşmesinden dönebilir. Bunu ise Şekle bağlı olmayan tek taraflı varması gerekli irade beyanı ile yapar⁴²¹. Mirasbırakan, yanıldığını veya aldatıldığını oğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu tarihten itibaren bir yıl içinde ilgili işlemden dönmelidir (TMK m. 504/1). Aksi halde mirastan feragat sözleşmesi geçerliliğini korumaya devam eder.

4.3. Miras Sözleşmesinin Kesin Hükümsüzlüğü

4.3.1. Muvazaa

Muvazaa, tarafların cnc kişileri aldatmak amacıyla, gerçek ortak iradelerine uygun olmayan Şekilde bir sözleşme yapmaları ve görünürdeki bu sözleşmenin hiçbir hüküm doğurmayacağı konusunda kendi aralarında anlařmalarıdır⁴²². Muvazaa, basit

⁴¹⁹ Seçimlik hakkın ne zaman ve nasıl kullanılacağına ilişkin bkz. Antalya, Feragat, s. 211; Dursun Karaahmetoğlu, s. 117, 118.

⁴²⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 432; Dural / z, s. 314, 315; Antalya, Feragat, s. 211-213; Bıçakçı, s. 73; abri, s. 1070, 1071.

⁴²¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 333; Oğuzman, s. 106; abri, s. 193.

⁴²² Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 347; Eren, Borçlar, s. 404; Antalya, Borçlar, s. 345, 346; Gümüş, s. 305; Oğuzman, M. Kemal / z, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 21. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2023, s. 133; Hatemi, Hüseyin / Gökyayla, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası,

(mutlak) muvazaa ve nitelikli (mevsuf) muvazaa olmak üzere ikiye ayrılır. Taraflar, sadece görünürdeki muvazaalı sözleşmenin hüküm doğurmayacağı konusunda anlaşmışlarsa “basit (mutlak) muvazaa” söz konusudur⁴²³. Bu hâlde, görünürdeki muvazaalı sözleşmenin arkasına gizlenen başka bir sözleşme yoktur. Bununla beraber taraflar muvazaalı sözleşmenin arkasına başka bir sözleşme de gizlemiş olabilir. Şayet taraflar, görünürdeki muvazaalı sözleşmenin hüküm doğurmaması fakat bunun arkasına saklanan bu gizli sözleşmenin hüküm doğurması konusunda anlaşmışlarsa “nitelikli (mevsuf) muvazaa” söz konusudur⁴²⁴.

Miras sözleşmelerinde muvazaanın söz konusu olması halinde bunun yaptırımının kesin hükümsüzlük olduğu kabul edilmektedir⁴²⁵. Muvazaalı miras sözleşmelerinin ve bunun içeriğinde yer alan ölüme bağlı tasarrufların mahkemeden iptalini talep etmeye gerek yoktur. Çünkü bunlar muvazaa sebebiyle kendiliğinden hükümsüz olurlar. Fakat istenirse muvazaanın tespiti için her zaman bir tespit davası açılabilir.

4.3.2. Zihni kayıt

Zihni kayıt, bir kişinin bilerek ve isteyerek gerçek iradesine uymayan bir beyanda bulunması ve gerçek iradesini muhatabından saklamasıdır⁴²⁶. Yani burada, beyanda bulunan kişinin aslında içinden bu beyan ettiği sonucu istememesi söz konusudur. Örneğin A, evini arkadaşı B’ye kiraya vermeyi istememekte ancak onu kırmamak için de kira sözleşmesi yapmaktadır.

Miras sözleşmelerinde zihni kaydın varlığı halinde sözleşmenin akıbetinin ne olacağı öğretide tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe göre, miras sözleşmelerinde karşı tarafın güveni korunacağı için resmi memur önünde yapılan ölüme bağlı tasarrufta zihni kayıt iddiası dikkate alınmaz ve dolayısıyla sözleşme geçerlidir⁴²⁷. Öğretideki bir diğer görüşe göre, vasiyetnamede olduğu gibi miras sözleşmesinde de irade prensibi hâkimdir ve bu nedenle zihni kaydın söz konusu olması durumunda miras sözleşmesi kesin hükümsüzdür⁴²⁸. Bizim de katıldığımız başka bir görüşe göre ise miras sözleşmesi iki

İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021, s. 95; Gönen, Doruk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021, s. 32.

⁴²³ Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 347; Eren, Borçlar, s. 407; Oğuzman / Öz, s. 134; Hatemi / Gökyayla, s. 95, 96; Antalya, Borçlar, s. 348; Gümüş, s. 306; Gönen, s. 32.

⁴²⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 348; Eren, Borçlar, s. 408; Oğuzman / Öz, s. 134; Hatemi / Gökyayla, s. 96; Antalya, Borçlar, s. 348, 349; Gümüş, s. 307; Gönen, s. 32.

⁴²⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 350; Dural, s. 293; İmre / Erman, s. 214; Antalya, Feragat, s. 236.

⁴²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 345; Eren, Borçlar, s. 402; Oğuzman / Öz, s. 96; Hatemi / Gökyayla, s. 95; Antalya, Borçlar, s. 343; Gümüş, s. 303.

⁴²⁷ Oğuzman, s. 185.

⁴²⁸ Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Dâvası, Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1966, s. 28-31.

tarafli bir hukuki işlem olduğu için güven prensibi uygulanmalıdır⁴²⁹. Bu sebeple eğer zihni kayıt karşı tarafça biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa miras sözleşmesi kendiliğinden hükümsüzdür. Fakat beyanın gerçek iradeye uygun olduğunu düşünen ve bu söylenene inanan karşı tarafın ise güvenini korumak, bu doğrultuda da mirasbırakanın zihni kayıtle yaptığı miras sözleşmesinin geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

4.3.3. Latife beyanı (Ciddi olmayan beyan / şaka beyanı)

Latife beyanı, bir kişinin karşı tarafça ciddiye alınmayacağı düşüncesiyle arzu etmediği bir hukuksal sonuca yönelik irade beyanında bulunmasıdır⁴³⁰. Latife beyanında bulunan kişi, ortada ciddi bir beyanın bulunmadığı olgusunun nasıl olsa karşı tarafça anlaşılacağı düşüncesi ile hareket etmektedir⁴³¹. Yani kişi, bu beyanı sırf şaka olsun diye, övünmek için veya aşırı bir nezaket göstermek vb. amaçla yapmaktadır ve karşı tarafın da bu beyanın ciddi olmadığını fark edeceğini dřnmektedir⁴³².

Miras sözleşmelerinde latife beyanının varlığı durumunda bunun sözleşmeye ne şekilde etki edeceği öğretide tartışmalıdır. Fakat bu konuya ilişkin görüşlere “zihni kayıt” başlığı altında da yer verdiğimizden dolayı tekrara düşmemek adına burada sadece katıldığımız görüşe değinilmiştir. Bizim de katıldığımız görüşe göre, miras sözleşmesi iki tarafli bir hukuki işlem olduğu için güven prensibi uygulanmalıdır⁴³³. Bu nedenle şayet miras sözleşmesinin karşı tarafı mirasbırakanın beyanının ciddi olmadığını bilmiyor veya bilebilecek durumda değilse sözleşme geçerlidir. Fakat bu durumda, mirasbırakan TMK m. 504/1’e dayanarak hataya düştüğü gerekçesiyle sağlığında sözleşmeden dönebilir veya mirasbırakanın ölümünden sonra ilgililer TMK m. 557 kapsamında hata sebebiyle iptal davası aabilirler⁴³⁴. Çünkü burada, mirasbırakan, beyanının karşı tarafça ciddiye alınmayacağını zannederek hataya (yanılığıya) düşmüştür. Ancak karşı tarafın bu beyanın ciddi olmadığını bilmesi veya bilebilecek durumda olması halinde ise miras sözleşmenin kesin hükümsüz olduğunu kabul etmek gerekir.

⁴²⁹ Kocayusuşpaşaoğlu, Miras, s. 350; Dural, s. 297; İnan / Ertaş / Albaş, s. 306.

⁴³⁰ Kocayusuşpaşaoğlu, Borçlar, s. 346; Eren, Borçlar, s. 401; Oğuzman / z, s. 96; Hatemi / Gökyayla, s. 95; Gümüş, s. 304; Antalya, Borçlar, s. 344.

⁴³¹ Eren, Borçlar, s. 401.

⁴³² Eren, Borçlar, s. 401.

⁴³³ Kocayusuşpaşaoğlu, Miras, s. 351; Dural, s. 296; İmre / Erman, s. 214; Antalya, Feragat, s. 237; İnan / Ertaş / Albaş, s. 306.

⁴³⁴ Kocayusuşpaşaoğlu, Miras, s. 351; Dural, s. 296; Antalya, Feragat, s. 237.

5. MİRAS SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN AÇILACAK İPTAL VE TENKİS DAVALARI

5.1. Miras Sözleşmesinin İptali

5.1.1. İptal sebepleri

Kanun koyucu, ölüme bağlı tasarruflara ilişkin iptal sebeplerini Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesinde düzenlemiştir. Madde metninde dört tane iptal sebebine yer verilmiştir. Bu sebeplerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda ölüme bağlı tasarrufun iptali mahkemedен talep edilebilmektedir. Aşağıda yer alan başlıklarda sırasıyla bu sebepler incelenmiştir.

5.1.1.1. Ehliyetsizlik

Ölüme bağlı tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa tasarrufun iptali için dava açılabilir (TMK m. 557/b. 1). Dolayısıyla miras sözleşmesi yapıldığı sırada, ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın, kanunda öngörülen miras sözleşmesi yapma ehliyetine sahip olmaması TMK m. 557/b.1'e göre bir iptal sebebidir.

Tasarruf ehliyeti, miras sözleşmesi yapıldığı anda mevcut olmalıdır. Ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın sözleşme yapıldıktan sonra ehliyetsiz hale gelmesi sözleşmenin iptaline sebep olmaz⁴³⁵. Aynı şekilde sözleşme yapıldığı anda ehliyetsizken sonradan ehliyetli olunması da iptal sebebini ortadan kaldırmamaktadır⁴³⁶. Dolayısıyla burada, miras sözleşmesinin yapıldığı andaki ehliyet durumuna bakılır ve ona göre karar verilir.

5.1.1.2. İrade sakatlıkları

Ölüme bağlı tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa tasarrufun iptali için dava açılabilir (TMK m. 557/b. 2). Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın iradesinin yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisiyle bozulması TMK m. 557/b. 2'ye göre bir iptal sebebidir. Aşağıda iradeyi sakatlayan bu haller ayrı ayrı incelenmiştir.

⁴³⁵ Eren, İptal, s. 18, 19; Oğuzman, s. 187; Köprülü, s. 234; İnan / Ertaş / Albaş, s. 306; Antalya / Sağlam, s. 302; Çabri, s. 823.

⁴³⁶ Eren, İptal, s. 18, 19; Oğuzman, s. 187; Köprülü, s. 234; İnan / Ertaş / Albaş, s. 306; Antalya / Sağlam, s. 302; Çabri, s. 823.

5.1.1.2.1. Yanılma (Hata)

Yanılma, kişinin istemeyerek gerçek iradesine uygun olmayan bir irade beyanında bulunması veya kişinin irade beyanı gerçek iradesine uygun olmasına rağmen bu iradenin oluşumunda bir sakatlık bulunması durumudur⁴³⁷. İlk durumda açıklamada yanılma (beyan hatası), diğer durumda ise iradenin oluşmasına yol açan saikte yanılma (saik hatası) söz konusudur.

Yanılma halinin, vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Vasiyetnamelerde, yapılan ölüme bağlı işlem ile arasında illiyet bağının bulunması şartıyla, her türlü yanılmanın iptal sebebi olacağı öğretide ve uygulamada tereddütsüz kabul edilmektedir⁴³⁸. Bu nedenle adi saik yanılması dahi vasiyetnamenin iptali için (illiyet bağı şartıyla) yeterli görülür. Miras sözleşmelerinde ise bu konu tartışmalıdır. Öğretideki bir görüş, kanunun vasiyetname ve miras sözleşmesi arasında bir fark yaratmadığını ve bu nedenle vasiyetnamedeki kuralın aynen uygulanması gerektiğini ifade etmektedir⁴³⁹. Dolayısıyla bu görüşteki yazarlar, miras sözleşmesinin iptali için ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın adi saik yanılmasına düşmesini yeterli görmektedir. Bizim de katıldığımız başka bir görüşe göre ise miras sözleşmesinin yanılma sebebiyle iptali için yanılmanın esaslı olması gerekir⁴⁴⁰. Çünkü miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem niteliğinde olduğu için korunması gereken bir karşı taraf vardır. Miras sözleşmesinin bu niteliğinin bir sonucu olarak da mirasbırakan sözleşmeden serbestçe geri dönemez, beyanı bağlayıcıdır. Bu doğrultuda karşı tarafın beyana güveninin korunması gerektiğinden, adi saikte yanılmaya dayanılarak miras sözleşmesinin iptalinin güven ilkesi ile bağdaşmayacağını belirtmek gerekir⁴⁴¹. Ayrıca miras sözleşmesinin bir tarafı için adi saik yanılması, diğer tarafı için ise esaslı yanılma öngörmüş olmak taraf menfaatlerini de zedeler⁴⁴². Özetle TMK m. 557/b. 2 kapsamında miras sözleşmesinin yanılma sebebiyle iptalinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın esaslı bir yanılmaya düşmüş olması aranır. Aksi takdirde miras sözleşmesinin bu sebeple iptali söz konusu olmaz.

⁴³⁷ Oğuzman / Öz, s. 97; Gönen, s. 51, 52; Eren, İptal, s. 32.

⁴³⁸ Oğuzman, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 329; Dural / Öz, s. 228; Eren, İptal, s. 37; Köprülü, s. 236, 237; Antalya / Sağlam, s. 304; İnan / Ertaş / Albaş, s. 307; Çiftçi, Hasan, Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 200; Ayrıca mirasbırakanın gerçek durumu bilseydi vasiyetnameyi bizzat iptal edeceğinin de ispatlanması gerektiği yönünde bkz. Hatemi, Miras, s. 92.

⁴³⁹ Eren, İptal, s. 38; İmre / Erman, s. 208.

⁴⁴⁰ Gönensay / Birsen, s. 181; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 330; Oğuzman, s. 102; Dural / Öz, s. 229; Antalya / Sağlam, s. 305; Çabri, s. 827; Çiftçi, s. 202; Turan, Gamze, Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s. 54.

⁴⁴¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 330; Dural / Öz, s. 229.

⁴⁴² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 330; Dural / Öz, s. 229.

5.1.1.2.2. Aldatma (Hile)

Aldatma, bir kişiyi irade beyanında bulunmaya yöneltmek amacıyla, o kişide yanlış bir düşüncenin oluşmasına veya mevcut olan yanlış bir düşüncenin devamına kasıtlı olarak sebep olmaktır⁴⁴³. Miras sözleşmesinde aldatmadan söz edebilmek için üç unsurun varlığı aranmaktadır. İlk olarak mirasbırakan miras sözleşmesini yapma konusunda aldatılmış olmalıdır⁴⁴⁴. İkinci olarak mirasbırakanı sözleşme yapmaya sevk eden aldatma davranışı kasten yapılmış olmalıdır⁴⁴⁵. Son olarak aldatmaya sebep olan davranış olmasaydı miras sözleşmesi hiç yapılmayacak veya yapılacak olsa dahi mevcut koşullarda yapılmayacak olmalıdır⁴⁴⁶. Sayılan bu üç unsurun gerçekleşmesi ile miras sözleşmesi TMK m. 557/b. 2 gereği aldatma sebebiyle iptal olunabilir.

Aldatmayı miras sözleşmesinin karşı tarafı veya sözleşmenin tarafı olmayan bir üçüncü kişi gerçekleştirmiş olabilir. Türk Borçlar Kanunu'nun aldatmayı düzenleyen 36. maddesinin ikinci fıkrasına göre “Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde, sözleşmeyle bağlı değildir”. Bu hükme göre, üçüncü kişinin aldatmasının sözleşmenin geçerliliğine etki edebilmesi için karşı tarafın bu aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması şarttır. Aksi hâlde sözleşmenin aldatma sebebiyle iptali mümkün olmaz. İşte bu hükmün miras sözleşmesi bakımından uygulanıp uygulanamayacağı konusunda öğretide farklı fikirler söz konusudur. Öğretideki bir görüş, üçüncü kişinin aldatması sebebiyle miras sözleşmesinin iptali için karşı tarafın bunu bilmesini veya bilecek durumda olmasını aramaksızın, sadece aldatma ile miras sözleşmesi arasında illiyet bağının bulunmasını yeterli görmektedir⁴⁴⁷. Bizim de katıldığımız bir diğer görüş ise miras sözleşmesinin bir sözleşme niteliği taşımasından dolayı güven prensibinin uygulanacağını ve dolayısıyla da TBK m. 36/2'nin burada uygulama bulacağını ifade etmektedir⁴⁴⁸. Yani miras sözleşmesinin üçüncü kişinin aldatması sebebiyle iptali için bu durumu karşı tarafın bilmesi veya bilecek durumda olması gerekmektedir.

⁴⁴³ Oğuzman / Öz, s. 114; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 454; Nomer, Borçlar, s. 106; Antalya, Borçlar, s. 396; Gümüş, s. 350; Gönen, s. 55; Köprülü, s. 241; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 157; Eren, İptal, s. 40; Çabri, s. 828; Çiftçi, s. 203; Çetiner, Bilgehan / Furrer, Andreas / Müller-Chen, Markus, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022, s. 241, 242.

⁴⁴⁴ Oğuzman / Öz, s. 115; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 455; Çabri, s. 828.

⁴⁴⁵ Eren, İptal, s. 41; Oğuzman / Öz, s. 116; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 256; Antalya, Borçlar, s. 400; Gümüş, s. 351; Çabri, s. 828; Çetiner / Furrer / Müller-Chen, s. 246; Çiftçi, s. 207; Turan, s. 61.

⁴⁴⁶ Eren, Borçlar, s. 459; Oğuzman / Öz, s. 117; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 462; Antalya, Borçlar, s. 401; Gümüş, s. 351, 352; Çabri, s. 828; Çetiner / Furrer / Müller-Chen, s. 247; Çiftçi, s. 207; Turan, s. 61.

⁴⁴⁷ Eren, İptal, s. 42.

⁴⁴⁸ Dural / Öz, s. 228; Çabri, s. 829; Antalya / Sağlam, s. 305; İnan / Ertaş / Albaş, s. 309; Turan, s. 62.

Aldatma sebebiyle miras sözleşmesinin iptali için aldatmanın esaslı olması gerekmemektedir (TBK m. 36/1). Basit konularda aldatılma halinde bile miras sözleşmesinin iptal edilebilmesi mümkündür.

5.1.1.2.3. Korkutma veya zorlama (Tehdit ya da cebir)

Ölüme bağlı tasarrufun korkutma veya zorlamanın etkisi altında yapılması TMK m. 557/b. 2 gereği bir iptal sebebidir. Korkutma, hukuka aykırı şekilde yapılan tehdit sonucu, bir kimsede istenilen irade beyanında bulunmaması durumunda bir kötülüğe maruz kalacağı kanısının uyandırılmasıdır⁴⁴⁹. Bir diğer ifadeyle kişinin istenilen irade beyanında bulunması için yapılan manevi baskıdır. Zorlama ise maddi cebir olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla buradaki zorlama maddi korkutma (örneğin mirasbırakanın boğazına bıçak dayanması veya kafasına silah dayanması), korkutma ise manevi korkutma (örneğin mirasbırakanın sırrının açıklanmasına yönelik tehdit) anlamına gelmektedir⁴⁵⁰.

Miras sözleşmesinin geçerliliğine etki edebilecek bir korkutmadan bahsedebilmek için birtakım şartların gerçekleşmiş olması aranır. Öncelikle mirasbırakanın bir tehdide maruz kalmış olması ve bu tehdidin de hukuka aykırı olması gerekir. İkinci olarak yapılan bu tehdit, mirasbırakanda ağır ve yakında gerçekleşecek bir tehlikenin var olduğu düşüncesini uyandırmalıdır. Üçüncü olarak bu tehlike mirasbırakanın şahsına veya yakınlarına yönelik olmalıdır. Son olarak ise miras sözleşmesi tehdidin yarattığı korku sonucunda yapılmış olmalıdır. Bu belirtilen şartların gerçekleşmesi ile korkutmanın etkisi altında yapılan miras sözleşmesinin iptali TMK m. 557/b. 2 gereği mahkemeden talep edilebilir.

Miras sözleşmesinin korkutma veya zorlama sebebiyle iptalinde TBK m. 37 ve 38'de yer alan şartların uygulanıp uygulanamayacağı esasında tartışmalı bir konudur. Öğretideki bir görüş, miras sözleşmesinin yapılmasında etkili olması koşuluyla, esaslı olup olmaması aranmaksızın her türlü korkutma veya zorlamanın TMK m. 557/b. 2 kapsamında bir iptal sebebi teşkil edeceğini savunmaktadır⁴⁵¹. Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre ise korkutma veya zorlama ancak esaslı olması halinde miras

⁴⁴⁹ Oğuzman / Öz, s. 119, 120; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 473; Nomer, Borçlar, s. 108; Hatemi / Gökyayla, s. 107; Eren, Borçlar, s. 462; Antalya, Borçlar, s. 405; Köprülü, s. 242; Çabri, s. 830; Turan, s. 63.

⁴⁵⁰ Dural / Öz, s. 230; Oğuzman, s. 103.

⁴⁵¹ Oğuzman, s. 103.

sözleşmesi bakımından bir iptal sebebi teşkil eder⁴⁵². Dolayısıyla miras sözleşmesinin iptali için TBK m. 37 ve 38’de belirtilen şartların mevcut olması gerekir.

5.1.1.3. Hukuka veya ahlâka aykırılık

Ölüme bağlı tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı ise tasarrufun iptali için dava açılabilir (TMK m. 557/b. 3). Hukuka aykırılık kavramı ile emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine ve kişilik haklarına ilişkin hükümlerin ihlal edilmesi anlaşılır⁴⁵³. Ahlâk kavramından ise orta zekâlı, dürüst ve makul kişilerin çoğunluğu tarafından benimsenen objektif olarak toplumda varlığı kabul edilmiş ahlâk anlayışı kastedilir⁴⁵⁴. Ahlâka aykırılığa ilişkin değerlendirmenin hangi ana göre yapılacağı tartışmalı bir konudur. Öğretideki bir görüş, bu konudaki bir değerlendirmenin tasarruf anına göre değil, hâkimin karar vereceği ana (hüküm anına) göre yapılması gerektiğini savunmaktadır⁴⁵⁵. Başka bir görüş ise burada tasarrufun yapıldığı anın dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir⁴⁵⁶.

Türk Borçlar Kanunu’nun 27. maddesine göre, hukuka veya ahlaka aykırı olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Fakat Türk Medeni Kanunu m. 557/b. 3’e göre ise hukuka veya ahlâka aykırılık ölüme bağlı tasarruflar bakımından bir iptal sebebidir. Dolayısıyla hukuka veya ahlaka aykırı olan bir miras sözleşmesi kendiliğinden geçersiz olmaz. Böyle bir miras sözleşmesini geçersiz kılmak için bir iptal davası açılmasına ihtiyaç vardır. İşte kanun koyucunun öngördüğü bu farklılık öğretide tartışmalara sebep olmuştur. Öğretideki bir görüşe göre, TBK m. 27 düzenlemesi kamu düzenini ilgilendiren bir hüküm olduğundan, bu hüküm ölüme bağlı tasarruflar bakımından da uygulanmalıdır⁴⁵⁷. Öğretideki bir başka görüş ise TMK m. 557/b. 3’ün lafzına bağlı kalarak iptal davası açılması gerektiğini savunmaktadır⁴⁵⁸.

⁴⁵² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 332; Dural, s. 277, 278; İnan / Ertaş / Albaş, s. 310; Antalya, Feragat, s. 231; Turan, s. 66.

⁴⁵³ Nomer, Borçlar, s. 92; Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar, s. 534; Oğuzman / Öz, s. 86 vd.; Gönen, s. 42 vd.; Eren, İptal, s. 51; İmre / Erman, s. 205; Çabri, s. 834, 835; Turan, s. 73.

⁴⁵⁴ Nomer, Borçlar, s. 95; Antalya / Sağlam, s. 306; Eren, İptal, s. 51; Çabri, s. 836; Turan, s. 79; İmre, Zahit, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlaka Aykırılık Sebebi İptali Konusunda, İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, 1967, s. 142.

⁴⁵⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 337.

⁴⁵⁶ Oğuzman, s. 188; Antalya / Sağlam, s. 306.

⁴⁵⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 336; Dural, s. 289; Antalya / Sağlam, s. 309; İnan / Ertaş / Albaş, s. 312; Çabri, s. 837.

⁴⁵⁸ Serozan / Engin, s. 294-296; Oğuzman, s. 104; Eren / Yücer Aktürk, s. 96.

5.1.1.4. Şekle aykırılık

Ölüme bağlı tasarrufun kanunda öngörülen şekil kurallarına uyulmadan yapılması TMK m. 557/b. 4 uyarınca bir iptal sebebidir. Kanun koyucu, miras sözleşmesinin geçerliliğini resmi şekil şartına bağlamıştır (TMK m. 545/1). Belirtilen şekli kurallara uygun olarak yapılmayan miras sözleşmesi kendiliğinden geçersiz hale gelmez. Bunun için miras sözleşmesinin iptalinin mahkemeden talep edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla şekle aykırı olup da iptal edilmeyen bir miras sözleşmesi geçerliliğini korumaya devam eder.

5.1.2. İptal davası

5.1.2.1. Genel olarak

Ölüme bağlı tasarrufun TMK m. 557’de yer alan sebeplerden biriyle sakat olması, onu kendiliğinden hükümsüz yapmaz. Dolayısıyla kendisinde bir iptal sebebi bulunan ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünde tıpkı geçerli bir tasarruf gibi hüküm ve sonuç doğurur. Böyle bir ölüme bağlı tasarrufu geçersiz kılmak için bir iptal davası açmak ve mahkemeden bir iptal hükmü almak gerekir⁴⁵⁹. Bu bakımdan iptal davası, Türk Medeni Kanunu’nun 557. maddesinde düzenlenen iptal sebeplerinden birinin gerçekleşmesi durumunda ilgili ölüme bağlı tasarrufu geçersiz kılmak için açılan davadır.

İptal davası, ölüme bağlı tasarrufun tamamının veya bir kısmının iptaline ilişkin olabilir (TMK m. 558/2). Ölüme bağlı tasarrufun bir kısmının iptali halinde iptali istenmeyen tasarruflar kural olarak geçerliliğini sürdürür. Öğretideki genel görüşe göre, kısmi iptalin talep edilebilmesi için dayanılan iptal sebebinin şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun tümünü etkileyecek nitelikte olmaması lazımdır⁴⁶⁰. Örneğin bu görüş uyarınca ehliyetsizlik ve şekle aykırılık durumunda kısmi iptal davası açılmaz veya açılabilirse bile ölüme bağlı tasarrufun tümünün iptaline karar verilmesi gerekir. Başka bir görüş ise böyle durumlarda iptal hakkının kısmen kullanılmasına hiçbir engel bulunmadığını savunmaktadır⁴⁶¹.

Kısmi olarak açılan bir iptal davasında, eğer iptali istenilen tasarruf ile diğer tasarruflar arasında bir bağ varsa, mirasbırakanın söz konusu sakatlığı bilseydi diğer

⁴⁵⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 341; Dural / Öz, s. 233; Aybay / Aybay, s. 85; Eren / Yücer Aktürk, s. 222; Çabri, s. 848; İnan / Ertaş / Albaş, s. 316; Antalya / Sağlam, s. 309, 310.

⁴⁶⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 341, 342; Dural / Öz, s. 234; Antalya / Sağlam, s. 314; Eren / Yücer Aktürk, s. 225.

⁴⁶¹ Oğuzman, s. 195, 196; Çabri, s. 852; Ayrıca hâkimin ileri sürülen iptal sebebiyle bağlı olup olmadığına ilişkin tartışmalar için bkz. Çabri, s. 839-841.

tasarrufları da yapmayacağı anlaşılıyorsa, ölüme bağlı tasarrufun tamamının iptaline karar verilmesi gerekir⁴⁶². Burada kıyas yoluyla TBK m. 27/2 hükmü uygulama bulur.

5.1.2.2. Tarafları

5.1.2.2.1. Davacı taraf

İptal davası, ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir (TMK m. 558/1). Bu hükme göre, iptal davasının açılabilmesi için iki şartın varlığı gereklidir. Bunlardan birincisi menfaat şartıdır. İptal davasını açacak kişinin ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunmalıdır. Diğer bir şart ise iptal davasını açacak kişinin mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatına haiz olmasıdır. Bu belirtilen iki şartı sağlayan her kişi ölüme bağlı tasarrufun iptalini mahkemeden talep edebilir. Ayrıca bu kişilerin birlikte dava açma zorunluluğu bulunmamaktadır⁴⁶³. Dolayısıyla şartları sağlayan kişilerden her biri tek başına iptal davası açabilir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açamayacağı kabul edilir⁴⁶⁴. Çünkü kanun koyucu, TMK m. 558/1’de davacılar arasında vasiyeti yerine getirme görevlisine yer vermemiştir. Buna ek olarak TMK m. 552’de de vasiyeti yerine getirme görevlisinin yetkileri arasında iptal davası sayılmamıştır. İşte bu sebeplerden dolayı vasiyeti yerine getirme görevlisinin iptal davası açma hakkı bulunmamaktadır. Terekenin resmen idaresi için atanan kişi, mirasbırakanın ve mirasçılarının alacaklıları ve borçluları da iptal davası açamaz⁴⁶⁵. Çünkü bu kişilerin ölüme bağlı tasarrufun iptalinde doğrudan bir menfaatleri yok ve TMK m. 558/1’de sayılan kişiler arasında yer almazlar.

5.1.2.2.2. Davalı taraf

İptal davası, iptali istenen ölüme bağlı tasarruftan davacı aleyhine miras hukuku ile ilgili menfaat elde eden kişiye karşı açılır⁴⁶⁶. Buna göre; iptale konu tasarrufla mirasçı atanmışlar veya belirli mal bırakılmışlar, yüklemeyen yararlananlar, mirasçılıktan çıkarma ve feragatte çıkarma ve feragatten yararlananlar ile yukarıda verilen tanıma uyan diğer

⁴⁶² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 342; Dural / Öz, s. 234; Çabri, s. 852.

⁴⁶³ Öztan, s. 233; Çabri, s. 856; Ruhi / Ruhi, s. 99.

⁴⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 343, dn. 62; Dural / Öz, s. 234, 235; Eren, İptal, s. 99; Oğuzman, s. 190, 191; İmre / Erman, s. 216; Antalya / Sağlam, s. 311; İnan / Ertaş / Albaş, s. 317; Eren / Yücer Aktürk, s. 225; Kocaağa, Köksal, Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2006, s. 135.

⁴⁶⁵ Öztan, s. 233, 234; Antalya / Sağlam, s. 311; Çabri, s. 857; Eren / Yücer Aktürk, s. 225.

⁴⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 343; Antalya / Sağlam, s. 311; İnan / Ertaş / Albaş, s. 317; İmre / Erman, s. 216; Eren / Yücer Aktürk, s. 226; Çabri, s. 858; Öztan, s. 234; Dural / Öz, s. 235; Köprülü, s. 255.

kişiler davalı tarafı oluşturabilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi ise kendisinin atanmasına ilişkin tasarrufun iptali için dava açılması halinde davalı tarafı oluşturabilmektedir⁴⁶⁷.

5.1.2.3. Görevli ve yetkili mahkeme

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁴⁶⁸ m. 2/1'e göre "*Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir*". Bu hüküm uyarınca, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

İptal davasında hangi mahkemenin yetkili olacağı ise Türk Medeni Kanunu'nun 576. maddesinde düzenlenmiştir. TMK m. 576 hükmüne göre "*Miras, malvarlığının tamamı için mirasbırakanın yerleşim yerinde açılır (1). Mirasbırakanın tasarruflarının iptali ve tenkisi, mirasın paylaşılması ve miras sebebiyle istihkak davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür (2)*". Bu düzenleme gereğince, ölüme bağlı tasarrufun iptali için açılacak davada yetkili mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesidir. Bu yetki kuralı kesin yetki kuralıdır. Bu nedenle hâkim kesin yetki kuralını resen dikkate almalı (HMK m. 19/1) ve yetkisiz ise yetkili mahkemeyi de göstererek yetkisizlik karar vermelidir (HMK m. 19/3).

5.1.2.4. İspat yükü

İptal davasında ispat yükü kural olarak davacı tarafa aittir (TMK m. 6). Davacı taraf, ölüme bağlı tasarrufun TMK m. 557'de sayılan sebeplerden biriyle sakat olduğunu ve bu tasarrufun iptalinde menfaati olduğunu (TMK m. 558/1) ispat etmelidir. Buna karşılık davalı taraf ise iddiaya konu sebebin mevcut olmadığını, davacının ölüme bağlı tasarrufun iptalinde menfaatinin bulunmadığını veya iptal davasının süresi içinde açılmadığını her zaman ileri sürebilir⁴⁶⁹. Davalı tarafından ileri sürülme bile iptal davasının süresi içinde açılıp açılmadığı hâkim tarafından resen göz önünde bulundurulur.

⁴⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, s. 344; İmre / Erman, s. 216; Dural / Öz, s. 235; Eren / Yücer Aktürk, s. 226; İnan / Ertuş / Albaş, s. 311; Antalya / Sağlam, s. 311, 312; Kocağa, s. 136; Bkz. Yargıtay İBGK, E. 1955/16, K. 1955/25, T. 07.12.1955, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 07.05.2024).

⁴⁶⁸ RG, 04.02.2011, 27836.

⁴⁶⁹ Çabri, s. 860.

5.1.2.5. Süre

Kanun koyucu, ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin davanın belirli süreler içerisinde açılması gerektiğini öngörmüştür. Buna dair düzenleme ise TMK m. 559/1’de yer almaktadır. TMK m. 559’da bir yıllık, on yıllık ve yirmi yıllık süreler⁴⁷⁰ öngörülmüştür. Burada belirtilen süreler hak düşürücü sürelerdir⁴⁷¹. Bu nedenle belirtilen süreler içerisinde iptal davası açılmadığı takdirde dava açma hakkı düşer ve söz konusu ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini korumaya devam eder.

5.1.2.5.1. Bir yıllık süre

Bir yıllık süre, davacının ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendi hak sahipliğini öğrenmesinden itibaren işlemeye başlar (TMK m. 559/1). İptal davası açma hakkı olan kişi, hükümde belirtilen bu bir yıllık süre içerisinde ölüme bağlı tasarrufun iptalini mahkemeden talep etmelidir. Aksi halde iptal davası açma hakkı düşer ve ilgili tasarruf geçerliliğini korumaya devam eder.

Dava açma hakkı olan kişi, TMK m. 559/1’de belirtilen hususları mirasbırakanın sağlığında öğrenmiş olabilir. Böyle bir ihtimalde, süre mirasbırakanın ölümünden itibaren işlemeye başlar⁴⁷². Çünkü iptal davasının mirasbırakanın sağlığında açılabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla da mirasbırakanın sağlığında bu süreler işlemez.

5.1.2.5.2. On yıllık süre

Kanun koyucu, ölüme bağlı tasarrufun iptali için her halükarda on yıllık bir süre öngörmüştür. On yıllık sürenin başlangıcı, vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı andır (TMK m. 559/1). Miras sözleşmelerinde ise açılma söz konusu olmadığından bu on yıllık süre mirasbırakanın ölümü ile işlemeye başlar (TMK m. 559/1).

On yıllık süre, iyiniyetli davalılara karşı öngörülen bir süredir (TMK m. 559/1). Dolayısıyla da iyiniyetli davalıya karşı açılacak iptal davalarında bir yıllık ve on yıllık süreler söz konusudur. Bu sürelerden hangisi önce dolarsa, iptal davası açma hakkı da o anda sona ermiş olur⁴⁷³. Örneğin, bir yıllık sürenin işlemeye başladığı ve on yıllık süreden önce dolduğu durumda, iptal davası açma hakkı da bir yıllık sürenin dolmasıyla sona erer.

⁴⁷⁰ Eski medeni kanunumuzda ise bir, beş ve otuz yıllık sürelere yer verilmişti. Ayrıca bu süreler zamanasımı süresi olarak öngörülmüştü. Bunun için bkz. eMK m. 501; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 336; İşgüzar, Hasan, Yeni Türk Medeni Kanunu’na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003, s. 71, 72.

⁴⁷¹ Dural / Öz, s. 235; Eren / Yücer Aktürk, s. 237; İmre / Erman, s. 217; Öztan, s. 234; Kılıçoğlu, Miras, s. 193; Çabri, s. 867; Aybay / Aybay, s. 85; Antalya / Sağlam, s. 313; İnan / Ertaş / Albaş, s. 318, 319.

⁴⁷² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 345; Oğuzman, s. 192; Dural / Öz, s. 235.

⁴⁷³ Eren / Yücer Aktürk, s. 241; Çabri, s. 875.

Özetle iptal davası açma hakkının sona erip ermediğinin tespitinde hangi sürenin önce bittiği önem arz etmektedir.

5.1.2.5.3. Yirmi yıllık süre

Yirmi yıllık süre, iyiniyetli olmayan (kötüniyetli) davalılar bakımından öngörülmüştür (TMK m. 559/1). Yirmi yıllık sürenin başlangıcı, yukarıda açıklamış olduğumuz on yıllık sürenin başlangıcı ile aynıdır. Yani sürenin başlangıcı, vasiyetnamelerde vasiyetnamenin açıldığı an, miras sözleşmelerinde ise mirasbırakanın öldüğü andır (TMK m. 559/1).

Buradaki kötüniyet TMK m. 3 anlamındadır. Yani kötü niyetli davalıdan kastedilen, ölüme bağlı tasarrufa ilişkin iptal sebebinin bilen veya gerekli özeni göstermiş olsaydı bilebilecek durumda olan kişidir⁴⁷⁴. TMK m. 3/1'e göre asıl olan iyi niyetin varlığıdır. Bundan dolayı da davalının kötüniyetli olduğunu ispat yükü davacı üzerindedir⁴⁷⁵. Fakat davalının kendisinden beklenen gereken özeni göstermediği durumlarda iyiniyet iddiasında bulunması söz konusu değildir (TMK m. 3/2). Böyle bir durumda davalı kendisi iyiniyetli olduğunu ispat etmelidir.

Kötüniyetin hangi anda bulunması gerektiği konusunda öğretide farklı fikirler söz konusudur. Öğretideki bir görüş, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda kötüniyetin mevcut olması gerektiğini, sonrasında öğrenilen iptal sebebinin davalıyı kötüniyetli yapmayacağını savunmaktadır⁴⁷⁶. Başka bir görüşe göre ise kötüniyet ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda mevcut olabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilir⁴⁷⁷. Kanaatimizce kötüniyetin ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda bulunması şart değildir. Davalının sonradan da kötüniyetli hale gelebilmesi mümkündür.

Davalı, bir veya on yıllık süre dolduktan sonra kötüniyetli hale gelirse, iptal davası açma hakkı bu sürelerin dolmasıyla sona ereceği için kötüniyetliler bakımından öngörülen yirmi yıllık süre artık burada uygulama bulmaz⁴⁷⁸. Fakat bir veya on yıllık süre dolmadan davalı kötüniyetli hale gelirse, o zaman yirmi yıllık hak düşürücü süre uygulama bulur.

⁴⁷⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 346; Dural / Öz, s. 235, 236; Eren / Yücer Aktürk, s. 243, 244; İmre / Erman, s. 219; Çabri, s. 875; Hatemi, Hüseyin, Medeni Hukuk'a Giriş, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 189; Dural, Mustafa / Sarı, Suat, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri, 18. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023, s. 173.

⁴⁷⁵ Eren / Yücer Aktürk, s. 244; Dural / Öz, s. 236; Hatemi, Medeni, s. 188; Serozan / Engin / Atamer, s. 262; Baygın / Nar, s. 233; Erdoğan / Keskin, s. 200; Dural / Sarı, s. 179.

⁴⁷⁶ İnan / Ertaş / Albaş, s. 322.

⁴⁷⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 346; Çabri, s. 876.

⁴⁷⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 346; Oğuzman, s. 193; Çabri, s. 876; Öztan, s. 234, 235; Eren / Yücer Aktürk, s. 245, 246.

5.1.2.6. Daimi def'i hakkı

Türk Medeni Kanunu m. 559/2'ye göre “*Hükümsüzlük, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir*”. Bu hükme göre, ölüme bağlı tasarruflardaki sakatlığın bir süreye bağlı olmaksızın def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilmesi mümkündür. Buna “daimi” veya “sınırsız” def'i hakkı denilmektedir⁴⁷⁹. Daimi def'i hakkı ancak herhangi bir iptal sebebiyle sakat olan ölüme bağlı tasarrufun ifası için açılan davalarda ileri sürülebilir⁴⁸⁰. Ayrıca def'i hakkının kullanılabilmesi için sakat olan ölüme bağlı tasarrufun ifa edilmemiş olması da diğer bir şarttır⁴⁸¹.

Daimi def'i hakkının ileri sürülmesi, sakat olan ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getirmez⁴⁸². Def'i hakkı, borçlunun borcunu ifa etmekten kaçınmasını sağlayan bir haktır. Dolayısıyla da söz konusu ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini korumaya devam edecektir. Eğer sakat olan ölüme bağlı tasarrufun geçersiz olması isteniyorsa süresi içinde bir iptal davası açılması gerekir.

5.1.2.7. Sonuçları

İptal davasında yapılan yargılama sonucunda, iptal sebebinin varlığının sabit olduğu kanaatine varılırsa ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilir. İptal kararı, hukuki niteliği itibariyle bozucu yenilik doğuran bir karardır ve geçmişe etkilidir⁴⁸³. İptal kararının kesinleşmesi ile ölüme bağlı tasarruf hükmünü tamamen kaybeder ve mirasın açıldığı andan itibaren kesin olarak hükümsüzleşir⁴⁸⁴. Öğretide iptal hükmünün tasarrufun yapıldığı ana kadar geriye yürüyeceğini savunan yazarlar da bulunmaktadır⁴⁸⁵.

İptal kararının davanın tarafı olmayan ilgililer üzerinde nasıl bir etki doğuracağı öğretide tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe göre, iptal kararı mutlak bir nitelik taşır ve davaya taraf olmayanlar da dâhil olmak üzere bütün ilgililer bakımından hüküm ve sonuç

⁴⁷⁹ Dural / Öz, s. 236; Çabri, s. 877.

⁴⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman, s. 197; Dural / Öz, s. 236; Eren / Yücer Aktürk, s. 247; Çabri, s. 877; Albaş, Hakan, “Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def'i”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 3, 2012, s. 150; Def'i hakkının ileri sürülebilmesi için bunu beyan edenin tereke malına zilyet olması gerektiği hakkında bkz. İmre / Erman, s. 219; Öztan, s. 235.

⁴⁸¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 348; Dural / Öz, s. 236; Çabri, s. 878.

⁴⁸² Öztan, s. 235.

⁴⁸³ Oğuzman, s. 190, 195; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 341; İmre / Erman, s. 222; Dural / Öz, s. 233; Köprülü, s. 260; Öztan, s. 237; Antalya / Sağlam, s. 313; İnan / Ertaş / Albaş, s. 323, 324; Çabri, s. 867.

⁴⁸⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 341; Dural / Öz, s. 233; İnan / Ertaş / Albaş, s. 324; Çabri, s. 849.

⁴⁸⁵ Oğuzman, s. 195; Antalya / Sağlam, s. 313.

ifade eder⁴⁸⁶. Fakat öğretilerdeki çoğunluk görüşüne göre ise iptal kararı sadece davanın tarafları bakımından hüküm ve sonuç doğurur⁴⁸⁷. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir⁴⁸⁸.

Mahkemece ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilmesi, davalının zilyetliğinde bulunan malların kendiliğinden iadesini sağlamaz⁴⁸⁹. Malların iadesi için ayrıca bir miras sebebiyle istihkak davası açılmasına ihtiyaç vardır⁴⁹⁰. Fakat istenirse bu iki davanın birlikte açılabilmesi de mümkündür⁴⁹¹.

5.2. Miras Sözleşmesinde Tenkis

5.2.1. Tenkis sebepleri

5.2.1.1. Olumlu miras sözleşmesine aykırı düşen ölüme bağlı tasarruflar

Mirasbırakan olumlu miras sözleşmesi yaptıktan sonra sözleşmeyle bağdaşmayan yeni bir ölüme bağlı tasarruf yaparsa, sözleşme ile lehine tasarrufta bulunulan kişi, sonradan yapılan bu ölüme bağlı tasarrufa itiraz edebilir⁴⁹². Örneğin mirasbırakan, miras sözleşmesi ile A'ya bıraktığı arabasını, sonraki yaptığı bir vasiyetname veya miras sözleşmesi ile B'ye bırakacak olursa, A sonradan yapılan bu tasarrufa itirazda bulunabilir. Sonradan yapılan ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname veya miras sözleşmesi olmasının bir önemi bulunmamaktadır.

Sonradan yapılan ölüme bağlı tasarruf, sadece olumlu miras sözleşmesi ile bağdaşmadığı ölçüde itiraza konu olabilir⁴⁹³. Bu nedenle bağdaşmazlık belirli bir kısma ilişkin ise sonraki ölüme bağlı tasarrufun tümüne değil, sadece bağdaşmayan kısmına itirazda bulunulabilir. Örneğin mirasbırakan, miras sözleşmesi ile terekesinin 4/5'i için A'yı mirasçı atar ve sonradan da yaptığı ölüme bağlı tasarrufla B'yi terekesinin 3/5'i için mirasçı atayacak olursa, bu durumda A'nın yapacağı itiraz terekenin 2/5'lik kısmı ile sınırlı olur ve B lehine yapılan 1/5'lik kazandırma geçerliliğini korur. Dolayısıyla sonraki

⁴⁸⁶ Bkz. İnan / Ertaş / Albaş, s. 325, dn. 524'te anılan yazarlar.

⁴⁸⁷ Eren, İptal, s. 139; Şener, s. 535; Öztan, s. 238; Antalya / Sağlam, s. 314; Dural / Öz, s. 233; İmre / Erman, s. 224; Ruhi / Ruhi, s. 99.

⁴⁸⁸ Yargıtay İBGK, E. 1955/16, K. 1955/25, T. 07.12.1955, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 18.05.2024); Yargıtay HGK, E. 2010/392, K. 2010/417, T. 22.09.2010, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 18.05.2024); Yargıtay 2. HD, E. 2001/555, K. 2001/4158, T. 20.03.2001, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 18.05.2024); Yargıtay 3. HD, E. 2009/9105, K. 2009/10585, T. 18.06.2009, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 18.05.2024).

⁴⁸⁹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 343; Oğuzman, s. 196; Dural / Öz, s. 234.

⁴⁹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 343; Oğuzman, s. 196; Dural / Öz, s. 234.

⁴⁹¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 343; Oğuzman, s. 196; Dural / Öz, s. 234.

⁴⁹² Oğuzman, s. 131; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 246, 247; Dural / Öz, s. 129; Çabri, s. 491; İnan / Ertaş / Albaş, s. 285.

⁴⁹³ Kocayusufpaşaoğlu, s. 250; Dural, s. 148; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 142; Çabri, s. 491.

ölüme bağlı tasarruf iptal edilmediği sürece miras sözleşmesi ile yapılan ölüme bağlı tasarrufun ifası mümkün değilse bağdaşmazlık vardır ve ancak bu bağdaşmazlık ölçüsünde sonraki tasarrufa itirazda bulunulabilir.

TMK m. 527/2 hükmü, olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğini oluşturan ölüme bağlı tasarruflar bakımından uygulama bulur⁴⁹⁴. Dolayısıyla bu hüküm, olumlu miras sözleşmesindeki tek taraflı ve esasen vasiyetnamenin konusunu teşkil eden ölüme bağlı tasarruflar bakımından uygulanmaz. Çünkü bu tür tasarruflar miras sözleşmesi içeriğinde bulunmalarına rağmen TMK m. 544 hükmüne tâbidirler⁴⁹⁵. Bu nedenle söz konusu tasarruflar bakımından, sonraki yapılan ölüme bağlı tasarrufla (bağdaşmaması hâlinde) geri alındığı karinesi yürür.

Bazı durumlarda, olumlu miras sözleşmesi ile bağdaşmamasına rağmen sonraki ölüme bağlı tasarrufa itiraz edilebilmesi mümkün değildir. Bu durumlardan ilki miras sözleşmesi taraflarının, sözleşme ile bağdaşmayan sonraki ölüme bağlı tasarrufun geçerli olacağını, itiraz edilemeyeceğini kararlaştırmalarıdır⁴⁹⁶. İkincisi, miras sözleşmesi ile lehine tasarrufta bulunan kişinin, sözleşme ile bağdaşmayan sonraki ölüme bağlı tasarrufa rıza göstermesidir⁴⁹⁷. Üçüncüsü, miras sözleşmesinin herhangi bir sebeple (örneğin iptal, tarafların anlaşması, kendiliğinden hükümsüz hale gelmesi vs.) geçersiz olmasıdır⁴⁹⁸. Dördüncüsü ise mirasbırakanın böyle bir ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkını saklı tutmasıdır⁴⁹⁹. İşte sayılan bu gibi durumlarda, sözleşmeyle bağdaşmayan sonraki ölüme bağlı tasarruflara TMK m. 527/2 uyarınca itiraz edilemez.

5.2.1.2. Olumlu miras sözleşmesine aykırı düşen bağışlamalar

5.2.1.2.1. Olumlu miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufun mirasçı atama olması hali

Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir kimseyi terekesinin tamamı veya belli bir oranı için mirasçı olarak atayabilir. Mirasçı atanan kimse, mirasbırakanın yaptığı sağlararası ivazsız tasarruflara (bağışlamalara) TMK m. 527/2 hükmüne dayanarak kural olarak itirazda bulunamaz⁵⁰⁰. Çünkü mirasçı atama tasarrufunda, mirasbırakan o kimseye belirli bir malını değil, terekesinin tamamını veya belirli bir oranını bırakmaktadır.

⁴⁹⁴ Dural, s. 148; Serozan / Engin, s. 331.

⁴⁹⁵ Dural, s. 148.

⁴⁹⁶ Dural, s. 149; Çabri, s. 492; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 142.

⁴⁹⁷ Dural, s. 149; Çabri, s. 492; Benzer yönde bkz. Ayiter / Kılıçoğlu, s. 142.

⁴⁹⁸ Dural, s. 149; Çabri, s. 492, 493; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 142.

⁴⁹⁹ Dural, s. 149; Çabri, s. 493.

⁵⁰⁰ Oğuzman, s. 132; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 247, 248; Dural, s. 157; Çabri, s. 493; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 143, Serozan / Engin, s. 332; Dural / Öz, s. 131.

Mirasçı atanmış kişinin bu hakkının kapsamı, mirasbırakanın ölüm anına göre belirlenir⁵⁰¹. Bu nedenle atanmış mirasçı, mirasbırakanın ölüm anında terekede ne varsa onunla ya da var olanın belirli bir oranı ile yetinmek mecburiyetindedir⁵⁰².

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi mirasçı atanmış kişi, kural olarak mirasbırakanın sözleşmeye aykırı olarak sonradan yaptığı sağlararası ivazsız tasarruflara itirazda bulunma hakkına sahip değildir. Ancak bu kuralın iki istisnası bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, mirasbırakanın, mirasçı atadığı kişiye karşı malvarlığını sağlararası ivazsız tasarruflarla azaltmayacağı taahhüdü altına girmesidir⁵⁰³. Mirasbırakanın bu türden bir taahhüdü var ise atanmış mirasçı, TMK m. 527/2 uyarınca ilgili sağlararası ivazsız tasarruflara itiraz edebilir. Mirasbırakan tarafından yapılan bu taahhüt, bir ölüme bağlı tasarruf niteliği taşımaz⁵⁰⁴. Bu nedenle yapılan taahhüdün şekle bağlı olmadığını ve hatta örtülü olarak da yapılabileceğini belirtmek gerekir⁵⁰⁵. Örtülü bir taahhüdün var olduğu sonucuna, miras sözleşmesinin yapılmasına sebep olan hâl ve koşullara bakılarak ulaşılabılır⁵⁰⁶.

İkinci istisna ise mirasbırakanın atanmış mirasçıya zarar vermek, onun terekeden hiçbir şey elde edememesini sağlamak amacıyla sağlararası ivazsız tasarruflarda bulunmasıdır⁵⁰⁷. Kötüniyetle hareket eden mirasbırakanın, yaptığı sağlararası ivazsız tasarruflarla terekenin içini boşaltması mümkündür. Bu ihtimale karşı da atanmış mirasçıya itiraz hakkı tanınması gerekir. Öğretide, miras sözleşmesine dayanarak mirasçı sıfatını kazanan kişiler ile saklı paylı mirasçılar arasındaki benzerlikten hareketle, burada TMK m. 565/4'ün kıyasen uygulanması gerektiği ifade edilmektedir⁵⁰⁸. Ancak TMK m. 565/4 hükmü, ivazlı miras sözleşmeleri bakımından kıyas yoluyla dahi uygulanamaz⁵⁰⁹. Bu sebeple de ivazlı miras sözleşmelerinde, atanmış mirasçıya zarar vermek amacıyla yapılan sağlararası ivazsız tasarruflar TMK m. 527/2'ye tâbidir⁵¹⁰.

⁵⁰¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 131; Çabri, s. 493.

⁵⁰² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 131.

⁵⁰³ Oğuzman, s. 132; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 132; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 143; Çabri, s. 493, 494.

⁵⁰⁴ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 132.

⁵⁰⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 132.

⁵⁰⁶ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248.

⁵⁰⁷ Ayiter / Kılıçoğlu, s. 143; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 132; Çabri, s. 494.

⁵⁰⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 248; Dural / Öz, s. 132; Dural, s. 161; Bu halde de itiraz hakkı tanınmanın temelinde TMK m. 527/2'nin olduğu yönünde bkz. Çabri, s. 495.

⁵⁰⁹ Dural / Öz, s. 132.

⁵¹⁰ Dural / Öz, s. 132.

5.2.1.2.2. Olumlu miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufun belirli mal bırakma olması hali

Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir kimseye belirli mal bırakma (vasiyet) tasarrufunda bulunmuş olabilir. Fakat sonrasında bu vasiyet konusu malını sağlararası ivazsız bir tasarrufla üçüncü kişiye devredebilir. Böyle bir ihtimalde, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kişi, sözleşmeye aykırı yapılan bu sağlararası ivazsız tasarrufa TMK m. 527/2 gereğince itirazda bulunabilir. Bunun için ayrıca mirasbırakanın taahhüdüne ihtiyaç duyulmaz. Çünkü miras sözleşmesi ile yapılan belirli mal bırakma tasarrufunun, sözleşmeye aykırı şekilde sağlararası ivazsız tasarrufta bulunulmayacağı vaadini de kendiliğinden içerdiği kabul edilmektedir⁵¹¹.

5.2.1.3. Miras sözleşmesi ile saklı payların ihlal edilmesi

Yasal mirasçılarının bir kısmı, aile ilişkilerinden kaynaklı olarak mirasbırakan ile daha yoğun ve sıkı bir bağ içerisinde dirler. Bu doğrultuda da mirasbırakana belli bir yakınlıkta bulunan bu yasal mirasçılar kanunen koruma altına alınmıştır. Kanun koyucu, bu kişilerin yasal miras paylarının belirli bir kısmını mirasbırakanın birtakım tasarruflarına karşı korumuştur. Kanunun koruma sağladığı bu yasal mirasçılara “saklı paylı (mahfuz hisseli) mirasçılar” ve bunların miras paylarının korunan kısmına da “saklı pay (mahfuz hisse)” denilir⁵¹². Burada esasen mirasbırakanın serbestçe tasarrufta bulunma özgürlüğüne karşı getirilen bir kısıtlama söz konusudur.

Mirasbırakanın altsoyu, eşi, anne ve babası saklı paylı mirasçılar olarak öngörülmüştür (TMK m. 505/1). Bu mirasçılardan hiçbiri mirasbırakanın ölümünde sağ değilse veya herhangi bir sebeple mirasbırakana mirasçı olamamışsa, mirasbırakan mirasının tamamında tasarruf edebilir (TMK m. 505/2).

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesi ile tasarruf edebileceği oranı aşarak saklı paylı mirasçılarının bu haklarını ihlal edemez. Dolayısıyla da saklı paylı mirasçılar, mirasbırakan tarafından olumlu miras sözleşmesi ile saklı payları ihlal edildiğinde, ihlal edilen kısımla sınırlı olarak tasarrufun tenkisini isteyebilirler⁵¹³.

⁵¹¹ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 249; Dural / Öz, s. 132; Çabri, s. 495.

⁵¹² Serozan / Engin, s. 180; Oğuzman, s. 198; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 355; Öztan, s. 74, 75; İmre / Erman, s. 229, 230; Dural / Öz, s. 239; Çabri, s. 202; İnan / Ertaş / Albaş, s. 329; Antalya / Sağlam, s. 321; Ayan, Mehmet, “Saklı Pay Sahibi Mirasçılar ve Saklı Payları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1-2, 2002, s. 8.

⁵¹³ Oğuzman, s. 199; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 360; Dural / Öz, s. 240; İmre / Erman, s. 259; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 166; Yılmaz, s. 220; Çabri, s. 206.

Kanun koyucu, ivazlı mirastan feragat sözleşmeleri bakımından da bir düzenlemeye yer vermiştir. TMK m. 565/2’de “*Miras haklarının ölümden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar*” denilerek mirastan feragat sözleşmesi ile feragat edene yapılan sağlararası kazandırmaların da tenkise tabi olacağı ifade edilmiştir. Sonrasında TMK m. 573 hükmüyle de bunun hangi koşul ve sınırlar içinde olacağı düzenlenmiştir. TMK m. 573/1’e göre “*Mirasbırakan, mirastan feragat eden mirasçıya, sağlığında terekenin tasarruf edilebilir kısmını aşan edimlerde bulunmuşsa; diğer mirasçılar bunun tenkisini isteyebilirler. Bu durumda, mirastan feragat edenin sadece saklı payını aşan miktar tenkise tâbi olur*”. Bu hükme göre, ivazlı mirastan feragat sözleşmelerinde, feragat edene verilen ivaz saklı paylı mirasçılarının saklı paylarını ihlal ediyorsa, hakları ihlal edilen saklı paylı mirasçılar bu tasarrufun tenkisini isteyebilirler. Tenkisi istenecek miktar ancak ihlal edilen kısım ile sınırlı olabilir. Eğer feragat eden bir saklı paylı mirasçı ise sadece feragat edenin saklı payını aşan miktar tenkise tabi olur.

5.2.2. Tenkis davası

5.2.2.1. Tanım

Mirasbırakan, yaptığı birtakım sağlararası ve ölüme bağlı kazandırmalar ile tasarruf oranını aşarak saklı payları ihlal edebilmektedir. Kanun koyucu, saklı paylı mirasçılarının saklı paylarını korumak amacıyla ihlale neden olan tasarrufun kısmen veya tamamen hükümsüz hale getirilmesine imkân tanımıştır. Bu doğrultuda da saklı paylı mirasçılara tenkis hakkı tanınmıştır. Tenkis, saklı payı ihlal eden (tenkise tabi) kazandırmanın, ihlale sebebiyet verdiği ölçüde mirasbırakanın tasarruf oranı sınırına kadar indirilmesidir. Tenkis hakkı, kural olarak dava yolu ile kullanılabilir. Bunun için açılan davaya da “tenkis davası” denir. Dolayısıyla tenkis davası, mirasbırakanın yaptığı bazı sağlararası ve ölüme bağlı kazandırmaların saklı payları ihlal ettikleri oranda etkisizleştirilmeleri için açılan davayı ifade eder⁵¹⁴.

5.2.2.2. Taraflar

5.2.2.2.1. Davacı taraf

Tenkis davası açma hakkı olan kişileri üç farklı sınıfa ayırmak ve bu şekilde değerlendirmek gerekir. Tenkis davası açmaya hakkı olan ilk sınıf, TMK m. 527/2’ye dayanarak tenkis talebinde bulunan kişilerdir. Bunlar olumlu miras sözleşmesi ile lehine

⁵¹⁴ Gönensay / Birsen, s. 75; Oğuzman, s. 235; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 411, 412; Dural / Öz, s. 278; İmre / Erman, s. 259; Köprülü, s. 320; İnan / Ertaş / Albaş, s. 392; Kılıçoğlu, Miras, s. 240; Yılmaz, s. 219; Eren, Tenkis, s. 17; Petek, Hasan, “Saklı Pay Kurallarının Mirasın Paylaştırılmasında Uygulanması”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 4, 2011, s. 62.

tasarrufta bulunan kişilerdir⁵¹⁵. Bu kişiler, sözleşmenin karşı tarafı olabileceği gibi üçüncü kişi lehine yapılan sözleşmelerde bir üçüncü kişi de olabilir. Bu kişilerin lehine yapılan kazandırmalar ile mirasbırakanın sonradan yaptığı tasarrufların bağdaşmaması gerekir. Aksi takdirde mirasbırakanın sonradan yaptığı bu tasarruflara itiraz edilemez, yani tenkis davası açılmaz. Özetle TMK m. 527/2'ye göre açılan tenkis davalarında davacı taraf, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kişi veya kişilerdir. Bu konuya ilişkin detaylı açıklamayı daha önce yaptığımızdan dolayı burada sadece ana hatlarıyla değinilmekle yetinilmiştir.

Tenkis davası açma hakkı olan bir diğer sınıf, saklı payı ihlal edilen saklı paylı mirasçılardır⁵¹⁶. Mirasbırakan, yaptığı bazı sağlararası ve ölüme bağlı tasarruflar ile tasarruf oranını aşarak saklı payları ihlal edebilir. İşte bu durumda saklı payı ihlal edilen mirasçılar, mirasbırakanın ölümünden sonra tenkis davası açarak bu tasarrufların tenkisini isteyebilirler⁵¹⁷. Dolayısıyla burada, tenkis davasının davacı tarafı saklı payı ihlal edilmiş olan mirasçılardır. Eğer saklı paya ilişkin bir ihlal yoksa tenkis davası da açılmaz.

Kanun koyucu, yukarıda sayılanlar dışında saklı paylı mirasçının alacaklıları ile iflas idaresine de tenkis davası açma hakkı tanımıştır⁵¹⁸. Buna ilişkin düzenleme TMK m. 562/1'de yer almaktadır. TMK m. 562/1'e göre "*Mirasbırakan, tasarruf edebileceği kısmı aştığında, saklı payı zedelenen mirasçı, iflâsı hâlinde iflâs dairesinin veya mirasın geçtiği tarihte kendisine karşı ellerinde ödemedi aciz belgesi bulunan alacaklıların ihtarına rağmen tenkis davası açmazsa, iflâs idaresi veya bu alacaklılar, alacaklarının elde edilmesi için gerekli olan oranda ve mirasçıya tanınan süre içinde tenkis davası açabilirler*". Şunu söylemek gerekir ki alacaklılar ile iflas idaresinin tenkis talebi ancak alacaklarının miktarıyla sınırlıdır. Bu miktarı aşacak şekilde bir tenkis talebinde bulunamazlar.

Tenkis davası, yukarıda belirtmiş olduğumuz kimseler tarafından açılabilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisi ve miras ortaklığına tayin edilen temsilci tenkis davası açma yetkisine sahip değildir⁵¹⁹.

⁵¹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 250; Dural / Öz, s. 133; İnan / Ertaş / Albaş, s. 396.

⁵¹⁶ Oğuzman, s. 247; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 413; İmre / Erman, s. 261; Dural / Öz, s. 280; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 191; İnan / Ertaş / Albaş, s. 395; Antalya / Sağlam, s. 349; Öztan, s. 113; Kılıçoğlu, Miras, s. 246; Çabri, s. 893; Yılmaz, s. 221.

⁵¹⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 412; Dural / Öz, s. 279; İmre / Erman, s. 259; Öztan, s. 114; Çabri, s. 890.

⁵¹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 416; Eren, Tenkis, s. 127; Dural / Öz, s. 282; İmre / Erman, s. 262; Öztan, s. 115; Yılmaz, s. 141; Çabri, s. 898; İnan / Ertaş / Albaş, s. 398.

⁵¹⁹ Eren, Tenkis, s. 125; Oğuzman, s. 247; Köprülü, s. 323; Öztan, s. 116; Antalya / Sağlam, s. 350; Çabri, s. 894; Kocağa, s. 139.

Tenkis davası açma hakkı bulunan her bir kimse, tek başına diğerlerinden bağımsız olarak bu davayı açabilir⁵²⁰. Açılan tenkis davası, sadece davanın tarafları bakımından hüküm ve sonuç doğurur⁵²¹. Örneğin saklı payı ihlal edilen üç mirasçıdan sadece biri tenkis davası açmış ve diğerleri dava açmamışsa, mahkemece verilen tenkis hükmü diğerleri hakkında hüküm ifade etmez. Bundan dolayı bu kişiler saklı paylarına ilişkin ihlalin giderilmesini istiyorlar ise tenkis talebinde bulunmalıdırlar. Aksi hâlde mirasbırakanın yaptığı tasarruf oranını aşan tasarruflar bu ölçüde geçerliliklerini korurlar.

5.2.2.2.2. Davalı taraf

TMK m. 527/2'ye göre açılan tenkis davalarında, miras sözleşmesine aykırı olan itiraza konu tasarruf kimin lehine yapılmışsa o kişi davalı tarafı teşkil eder. Mirasçılarının saklı paylarının ihlali halinde açılan davalarda ise tenkise konu kazandırma kimin lehine yapılmışsa o kişi davalı tarafı oluşturur⁵²².

Davalının ölmüş olduğu hallerde, tenkis davası bu kişinin mirasçılarına karşı da açılabilir. Eğer devam eden bir dava söz konusu ise dava bu kişinin mirasçılarına karşı da sürdürülebilir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi ile mirası resmen idare eden kişi, tenkis davasında davacı olamayacağı gibi davalı tarafı da oluşturamaz⁵²³.

5.2.2.3. Görevli ve yetkili mahkeme

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 2/1'e göre "*Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir*". Bu düzenleme gereğince, tenkis davalarında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir.

Tenkis davasında hangi mahkemenin yetkili olacağı ise Türk Medeni Kanunu'nun 576. maddesinde düzenlenmiştir. TMK m. 576 hükmüne göre "*Miras, malvarlığının tamamı için mirasbırakanın yerleşim yerinde açılır (1). Mirasbırakanın tasarruflarının iptali ve tenkisi, mirasın paylaşılması ve miras sebebiyle istihkak davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür (2)*". Bu hükme göre, tenkis davalarında yetkili mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesidir.

Yukarıda belirtilen hükümler çerçevesinde tenkis davası, mirasbırakanın son yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde açılır.

⁵²⁰ Oğuzman, s. 247; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 415; Öztan, s. 115.

⁵²¹ Eren, Tenkis, s. 149; Oğuzman, s. 253; Öztan, s. 115; Köprülü, s. 331.

⁵²² Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 416; Dural / Öz, s. 284; İmre / Erman, s. 263; Köprülü, s. 326; Öztan, s. 118; Çabri, s. 898; Yılmaz, s. 223.

⁵²³ Eren, Tenkis, s. 136; Kocaağa, s. 139.

5.2.2.4. Süre

Tenkis davasının hangi süreler içinde açılabileceği TMK m. 571'de düzenlenmiştir. TMK m. 571/1'e göre "*Tenkis davası açma hakkı, mirasçıların saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer*". Buna göre, mirasçılar saklı paylarının ihlal edildiğini öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihi, diğer tasarruflarda mirasbırakanın ölümünden itibaren on yıl içinde tenkis davasını açmalıdırlar. Bu süreler hak düşürücü süreler⁵²⁴ olup hâkim tarafından resen dikkate alınır. Ayrıca tenkis davaları için ölüme bağlı tasarrufların iptalindeki düzenlemenin aksine kötü niyetli davalılara karşı yirmi yıllık bir süre öngörülmemiştir.

TMK m. 527/2'ye dayanılarak yapılacak itirazlarda tenkise ilişkin hükümler kıyasen uygulanacağı için süreleri düzenleyen TMK m. 571/1 hükmü de burada kıyas yolu ile uygulama bulur.

Kanun koyucu, TMK m. 571/2'de sürelerin işlemeye başlamasına ilişkin özel bir durum öngörmüştür. TMK m. 571/2'ye göre "*Bir tasarrufun iptali bir öncekinin yürürlüğe girmesini sağlarsa, süreler iptal kararının kesinleşmesi tarihinde işlemeye başlar*". Dolayısıyla böyle bir durumun varlığı halinde sürelerin işlemeye başladığı zaman kural olarak iptal kararının kesinleştiği tarihtir. Zaten bu tarihten önce tenkis davası açılmasına da imkân ve gerek bulunmamaktadır⁵²⁵. Şunu da belirtmek gerekir ki bir yıllık sürenin başlangıcında, eğer öğrenme aynı anda gerçekleşirse iptal kararının kesinleştiği tarih fakat öğrenme sonra gerçekleşirse öğrenme zamanı esas alınır⁵²⁶.

Tenkis davası açma hakkı olan kişi veya kişiler, kanunda öngörülen bu bir ve on yıllık süre içerisinde tenkis davasını açmazlarsa ilgili tasarruf geçerliliğini korumaya devam eder.

Son olarak tenkis davasının ancak mirasbırakanın ölümünden sonra açılabileceğini, bir diğer ifadeyle mirasbırakanın sağlığında bu davanın açılmayacağını belirtmek gerekir⁵²⁷.

⁵²⁴ Eski medeni kanunumuzda 1 ve 5 yıllık süreler yer almaktaydı. Bu süreler zamanaşımı süresi olarak öngörülmüştü. Bunun için bkz. eMK m. 513; Kılıçoğlu, Yenilikler, s. 329, 330; İşgüzar, s.79.

⁵²⁵ Dural / Öz, s. 288.

⁵²⁶ Dural / Öz, s. 288; Çabri, s. 1054; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 193; Ayan / Ayan, s. 261; Turan Başara, Gamze, "Ölüme Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, 2016, s. 400.

⁵²⁷ Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 412; Dural / Öz, s. 279; İmre / Erman, s. 259; Öztan, s. 114; Çabri, s. 890.

5.2.2.5. Tenkis def'i

Türk Medeni Kanunu m. 571/3'e göre "*Tenkis iddiası, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir*". Bu hüküm uyarınca, tenkis iddiasının bir süreye bağlı olmaksızın def'i yolu ile her zaman ileri sürülebilmesi mümkündür. Bu nedenle def'i hakkının ileri sürülmesinde, bir ve on yıllık sürelerin üzerinden ne kadar süre geçtiğinin bir önemi yoktur. Dolayısıyla tenkis davası açma hakkı olan kişi, kanunda öngörülen süreler içinde dava açmamış olsa bile kendisine yönelik taleplere karşı def'i yoluyla her zaman tenkis iddiasında bulunabilir⁵²⁸. Tenkis def'i ancak kazandırmanın ifasına ilişkin yöneltilen taleplere karşı ileri sürülebilir. Yoksa kazandırmanın lehdarı tarafından yöneltilecek her talep bakımından tenkis def'i ileri sürülemez⁵²⁹.

Tenkis def'i ancak bu hakkını kullanan kişi bakımından etki doğurur⁵³⁰. Def'i hakkını ileri sürmeyen kişi, kendisine yöneltilen kazandırmanın ifasına yönelik talebe katlanmak zorundadır. Mahkeme, ileri sürülme def'i hakkını kendiliğinden dikkate alamaz.

5.2.2.6. Sonuçları

Tenkis yargılaması sonucunda mahkeme tarafından tenkis talebinin kabulüne karar verilirse, tenkise konu tasarruf, ihlale sebebiyet verdiği oranda kısmen veya tamamen geçersizleşmiş olur. Tenkis kararı, yenilik doğuran bir karardır ve geçmişe etkilidir⁵³¹. Tenkis kararı geçmişe etkili bir karar olduğu için mirasbırakanın ölümünden itibaren hüküm ve sonuç doğurur⁵³². Mahkemece verilen tenkis kararı kişisel etkili olup, sadece davanın tarafları bakımından hüküm ve sonuç ifade eder⁵³³.

Tenkis davasının zımnen bir eda talebini de içerip içermediği öğretide tartışmalıdır. Öğretide hâkim olan fikre göre, tenkis talebiyle birlikte veya sonradan

⁵²⁸ Oğuzman, s. 256; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 419; Dural / Öz, s. 289; İmre / Erman, s. 266; Yılmaz, s. 227, 228; Öztan, s. 121; Çabri, s. 1054; Albaş, Def'i, s. 157, 158; Kılıçoğlu, Miras, s. 251; İnan / Ertaş / Albaş, s. 406; Antalya / Sağlam, s. 367; Ayiter / Kılıçoğlu, s. 193.

⁵²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Dural / Öz, s. 289, 290.

⁵³⁰ Dural / Öz, s. 290; Çabri, s. 1058; Öztan, s. 121; Turan Başara, s. 401.

⁵³¹ Eren, Tenkis, s. 147, 148; Oğuzman, s. 253; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 412; Öztan, s. 113; Dural / Öz, s. 278; Kılıçoğlu, Miras, s. 240; Yılmaz, s. 237; İnan / Ertaş / Albaş, s. 393; Antalya / Sağlam, s. 348; Turan Başara, s. 403.

⁵³² Eren, Tenkis, s. 147; Oğuzman, s. 253; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 412; Öztan, s. 113; Dural / Öz, s. 278; İnan / Ertaş / Albaş, s. 393; Antalya / Sağlam, s. 348.

⁵³³ Eren, Tenkis, s. 148, 149; Turan Başara, s. 403.

ayrıca bir eda davasının açılması gerekir⁵³⁴. Uygulamada Yargıtay'ın kabul ettiği görüş ise tenkis davasının zimnen eda (ifa) talebini de içerdiği şeklindedir⁵³⁵.

Mahkeme tarafından verilen tenkis kararı sonucunda, ifa edilmiş olan tenkise tâbi kazandırmalar için davalının geri verme (iade) borcu doğar. TMK m. 566/1'e göre "*Kendisine tenkise tâbi bir kazandırma yapılmış olan kimse iyiniyetli ise, sadece mirasın geçmesi anında kazandırmadan elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür; iyiniyetli değilse, iyiniyetli olmayan zilyedin geri verme borcuna ilişkin hükümlere göre sorumlu olur*".

Kanun koyucu, ivazlı yapılan olumlu miras sözleşmeleri bakımından da bir düzenlemeye yer vermiştir. TMK m. 566/2'ye göre "*Miras sözleşmesiyle elde ettiği kazandırma tenkise tâbi tutulan kimse, bu kazandırma için mirasbırakana verdiği karşılığın tenkis oranında geri verilmesini isteyebilir*". Bu hüküm ile hakkaniyetin bir gereği olarak tarafların karşılıklı çıkarlarının korunmasına imkân tanınmıştır.

⁵³⁴ Eren, Tenkis, s. 148; Kocayusufpaşaoğlu, Miras, s. 412; Oğuzman, s. 246; Dural / Öz, s. 279; Antalya / Sağlam, s. 348; İnan / Ertaş / Albaş, s. 393; Öztan, s. 113.

⁵³⁵ Yargıtay 2. HD, E. 1993/12436, K. 1993/816, T. 04.02.1993, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 30.05.2024); Yargıtay HGK, E. 1996/2-296, K. 1996/424, T. 29.05.1996, (Çevrimiçi), <https://legalbank.net/arama/mahkeme-kararlari>, (Erişim T. 30.05.2024); Aynı yönde bkz. Şener, s. 545, 546.

6. SONUÇ

Ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğuran ve mirasbırakanın ölüme bağlı son beyanlarını içeren bir hukuki işlem olarak ifade edilmektedir. Ölüme bağlı tasarruf kavramının taşıdığı olduğu iki ayrı anlam bulunmaktadır. Bunlar “şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar” ve “maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar” olarak karşımıza çıkmaktadır. Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakanın ölüme bağlı irade beyanında bulunurken uymak zorunda olduğu şekil koşullarını ifade eder. Hukukumuzda sadece iki tür şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf vardır: vasiyetname ve miras sözleşmesi. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf ise şekli anlamda ölüme bağlı tasarrufun içeriğini ve konusunu oluşturmaktadır. Örneğin mirasçı atama, belirli mal bırakma (vasiyet), mirasçılıktan çıkarma, evlilik dışı çocuğu tanıma vs. böyledir.

Çalışmamızın konusunu “miras sözleşmesi” oluşturmaktadır. Miras sözleşmesi, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türlerinden birisidir. Vasiyetname ile birlikte bu kapsamda yer almaktadır. Burada sınırlı sayı (numerus clausus) prensibi geçerlidir. Bu nedenle vasiyetname ve miras sözleşmesi haricinde bir başka şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf türü hukukumuzda göre mümkün değildir.

Vasiyetname, tek taraflı varması (yöneltmesi) gerekli olmayan bir irade beyanıyla yapılan ve bağlayıcılığı bulunmayan bir ölüme bağlı tasarruftur. Resmi, el yazılı veya sözlü olarak üç şekilde yapılabilmektedir. Mirasbırakan, yaptığı vasiyetnameyi ölünceye kadar her zaman serbestçe tek taraflı olarak geri alma olanağına sahiptir.

Miras sözleşmesi ise iki taraflı bir hukuki işlem, yani bir sözleşmedir. Bu sebeple de bir bağlayıcılığı bulunmaktadır. Vasiyetnamenin aksine miras sözleşmesinin tek taraflı bir irade beyanı ile sona erdirilebilmesi kural olarak mümkün değildir.

Miras sözleşmesi, bir sözleşme olması sebebiyle tarafların karşılıklı iradelerinin açıklanması ve bu iradelerin birbirine uygun olması ile kurulur. Dolayısıyla sözleşmeye ilişkin TBK m. 1 hükmündeki kurucu unsurlar burada da geçerlidir. Miras sözleşmesi, miras hukuku alanına ilişkin bir sözleşmedir. Fakat TMK m. 5 gereği, Türk Borçlar Kanunu’nun genel nitelikteki sözleşmeye ilişkin hükümleri, uygun düştüğü ölçüde miras sözleşmesine de uygulanır. Miras sözleşmesi bir sözleşme olmasının yanında ayrıca bir ölüme bağlı tasarruftur. Bunun bir sonucu olarak da hüküm ve sonuçlarını ancak mirasbırakanın ölüme ile doğurur. Yani miras sözleşmesi, hem bir sözleşme olması hem

de bir ölüme bağı tasarruf olmasından dolayı hukuki niteliğı itibariyle çifte bir nitelik arz eder.

Miras sözleşmesi, içeriğı yönüyle “olumlu miras sözleşmesi” ve “olumsuz miras sözleşmesi” olarak ikiye ayrılmaktadır. Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına giriyorsa buna “olumlu miras sözleşmesi” denir (TMK m. 527/1). Şayet mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir başkası lehine ölüme bağı kazandırmada bulunmayıp karşı tarafın mirastan feragat beyanını kabul ediyorsa buna da “olumsuz miras sözleşmesi” denir. Kanunda bu türdeki bir miras sözleşmesi için “mirastan feragat sözleşmesi” terimi kullanılmaktadır.

Türk Medeni Kanunu, hem olumlu miras sözleşmesine hem de mirastan feragat sözleşmesine yer vererek miras sözleşmesini her iki türü kapsayacak şekilde geniş anlamli olarak düzenlemiştir. Bu sebeple miras sözleşmesi tanımlanırken de her iki türü kapsayacak şekilde geniş bir tanımlama yapılmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki miras sözleşmesi kavramı, sıklıkla olumlu miras sözleşmesinin yerine de kullanılmakta fakat bu doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü miras sözleşmesi her iki türü de kapsayan üst bir kavramdır. Dolayısıyla kavram karmaşasına yer vermemek adına miras sözleşmesi kavramını her iki türü kapsayacak şekilde kullanmak gerekir.

Miras sözleşmesi, iki taraflı bir ölüme bağı hukuki işlem olarak, taraflardan en az birinin bağlayıcı şekilde olumlu veya olumsuz maddi anlamda bir ölüme bağı tasarrufta bulunduğu miras hukuku sözleşmesidir.

Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir (TMK m. 503). Bu ehliyet koşulları miras sözleşmesinin ölüme bağı tasarrufta bulunan tarafı bakımından aranır. Ölüme bağı tasarrufta bulunmayan taraf bakımından ise genel ehliyet koşulları geçerlidir.

Miras sözleşmesi, resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir (TMK m. 545/1). Miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan resmi vasiyetnameye ilişkin hükümler uygulanırken bu hususun da göz önünde bulundurulması gerekir.

Ölüme bağı tasarrufta bulunma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağı bir haktır. Bu sebeple miras sözleşmesinin ölüme bağı tasarrufta bulunan tarafı, sözleşmenin yapılmasında bizzat bulunmalı ve işlemi kendi gerçekleştirmelidir. Temsilci aracılığıyla bu işlemi yapamaz. Ölüme bağı tasarrufta bulunmayan taraf ise temsilcisi aracılığıyla bu işlemi gerçekleştirebilir. Çünkü ölüme bağı tasarrufta bulunmayan taraf açısından kişiye sıkı sıkıya bağı bir hak kullanımını söz konusu değildir.

Miras sözleşmesini çeşitli türlere ayırmak mümkündür. Miras sözleşmesi içeriği yönüyle olumlu-olumsuz, bağlayıcı tasarrufta bulunan taraf sayısına göre bir taraflı-iki taraflı, ivazlı olup olmamasına göre ivazlı-ivazsız ve olumlu miras sözleşmesi bakımından kimin lehine kazandırma yapıldığına göre taraflar lehine-üçüncü kişi lehine olacak şekilde sınıflandırılabilir. Miras sözleşmesine ilişkin olarak yapılan en temel ayırım içeriği yönüyle olandır.

Miras sözleşmesinin yorumunda “güven prensibi” uygulama bulur. Çünkü miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem olduğu için korunması gereken bir karşı taraf vardır. Güven prensibinde, orta seviyedeki makul ve dürüst muhatabın somut olayın özellikleri içerisinde irade beyanına verebileceği objektif anlam esas alınır. Ayrıca değinmek gerekir ki miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğine dâhil olmayan ve niteliği itibariyle tek taraflı olan tasarruflar bakımından aynı vasiyetnamedeki gibi “irade prensibi” uygulanır. Miras sözleşmesi yorumlanırken, vasiyetnamenin yorumuna ilişkin kurallar güven prensibine aykırı düşmediği ölçüde miras sözleşmesine de uygulanabilir.

TMK m. 527/1 hükmüne göre “*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir*”. Buna göre, olumlu miras sözleşmesinin konusunu mirasçı atama ve belirli mal bırakma (vasiyet) tasarrufları oluşturur. Bunlar olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğine dâhildir. Bunun haricinde esasen vasiyetnamenin konusunu teşkil eden ve niteliği gereği bağlayıcı olmaması gereken tasarruflar da olumlu miras sözleşmesinde yer alabilir. Ancak bu gibi tasarruflar, olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı içeriğini oluşturmazlar. Dolayısıyla mirasbırakan, bunları ölümüne kadar her zaman serbestçe tek taraflı olarak geri alabilir. TMK m. 527/2’ye göre “*Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir; ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir*”. Görüleceği üzere olumlu miras sözleşmesi yapıldıktan sonra dahi mirasbırakan malvarlığı üzerinde serbestçe tasarruf edebilir. Fakat mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinden sonra yaptığı sözleşme ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına ve bağışlamalarına itirazda bulunulabilir. Burada tenkise ilişkin hükümler kıyasen uygulanır. İtiraz hakkı ancak mirasbırakanın ölümü halinde, bir diğer ifadeyle mirasın açılması ile kullanılabilir. İtiraz hakkı, olumlu miras sözleşmesi ile lehine ölüme bağlı kazandırma yapılan kişiye aittir. Bu kişi sözleşmenin karşı tarafı olabileceği gibi bir başka üçüncü kişi de olabilir.

Olumlu miras sözleşmesi, kendiliğinden (kanun gereği) veya iradi olarak sona erebilir. Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişinin mirasbırakandan önce ölmesi,

evliliğin boşanma veya butlan sebebiyle sona ermesi, mirastan yoksunluk sebeplerinden birinin varlığı, geciktirici koşulun gerçekleşmemesi veya bozucu koşulun gerçekleşmesi halinde olumlu miras sözleşmesi kendiliğinden sona erer. Tarafların anlaşması, sözleşmede dönme hakkının açıkça saklı tutulması, mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birinin bulunması, sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi ve irade bozukluğu hallerinden (TMK m. 504/1) birisinin olması durumlarında ise olumlu miras sözleşmesi iradi olarak sona erdirilebilir.

Miras sözleşmesinin konu yönünden diğer bir türü mirastan feragat sözleşmesidir. Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ve muhtemel mirasçısı arasında, ivazlı ya da ivazsız olarak yapılan ve muhtemel mirasçının mirasçı olma şansından kısmen veya tamamen vazgeçtiği miras hukuku sözleşmesidir. Yani mirastan feragat sözleşmesinin konusunu, feragat edenin mirasçı olma ümidinden veya şansından vazgeçmesine ilişkin beyanı ve mirasbırakanın bu beyanı kabul ederek terekesi üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunması oluşturur. Mirastan feragat sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf mirasbırakandır. Dolayısıyla TMK m. 503'te yer alan ehliyet koşulları mirasbırakan bakımından geçerlidir. Feragat eden taraf bakımından ise ölüme bağlı tasarrufta bulunmadığından genel ehliyet koşulları geçerlidir. Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmesinin bir türü olarak hukukumuzda yer aldığı için miras sözleşmesine ilişkin öngörülen resmi vasiyetname şekli burada da geçerlidir. Belirtmek gerekir ki mirastan feragat sadece miras sözleşmesi ile yapılabilir.

Mirastan feragat sözleşmesi ile mirasçı olma şansından tamamen vazgeçen feragat eden mirasbırakanın ölümünde mirasçı sıfatını kazanamaz. Fakat kısmi bir feragat söz konusu ise kalan kısım üzerinde mirasçı sıfatını kazanabilir.

Mirastan feragat sözleşmesinin bir eş adayıyla veya evlatlık adayıyla yapılıp yapılamayacağı öğretide tartışılmıştır. Kanaatimizce her iki durumda da mirastan feragat sözleşmesi yapılabilmesi mümkündür. Çünkü mirastan feragati düzenleyen TMK m. 528'deki "mirasçı" ifadesi ile kastedilmek istenen mirasbırakanın muhtemel ya da müstakbel mirasçısıdır. Muhtemel mirasçı olan kişi, mirastan feragat sözleşmesi ile esasında mirasçı olma şansından vazgeçmektedir. Dolayısıyla da bu yönden değerlendirildiğinde, eş ile müstakbel eş arasında veya evlatlık ile evlatlık adayı arasında bir farklılık söz konusu değildir. Bir diğer tartışılan konu ise devlet ile yapılıp yapılamayacağıdır. Kanaatimizce devletin muhtemel yasal mirasçı olduğu haller için bu mümkün değildir. Çünkü devlet mirasçı bırakmaksızın ölen kişinin mecburi mirasçısıdır.

Ancak devletin atanmış mirasçı olduğu durumlarda ise feragat eden sıfatı ile sözleşmenin tarafı olabilmesi mümkündür.

Öğretide ve uygulamada tartışmalı olan bir diğer konu mirastan tam feragat eden kişinin mirasçılık belgesi alıp alamayacağıdır. Kanaatimizce mirasçılık belgesinin amacı ve işlevi dikkate alındığında, mirastan tam feragat eden bir kimsenin mirasçılık belgesi talep edemeyeceğini belirtmek gerekir. Böyle bir talepte bulunulsa dahi bu yöndeki isteğin reddedilmesi gerekmektedir.

Mirastan feragat sözleşmesi, kendiliğinden (kanun gereği) veya iradi olarak sona erebilir. Mirastan feragat sözleşmesi belirli kişi veya kişiler lehine yapıldığında bu kişilerin herhangi bir sebeple mirasçı olamaması, feragat genel olarak diğer mirasçılar lehine yapıldığında bu kişilerin herhangi bir sebeple mirasçı olamaması, geciktirici koşulun gerçekleşmemesi veya bozucu koşulun gerçekleşmiş olması birer kendiliğinden sona erme sebebidir. Öğretide tartışmalı olmakla beraber mirastan yoksunluk ve evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesi hallerinde de mirastan feragat sözleşmesi kanaatimizce kendiliğinden hükümsüz olur.

Tarafların anlaşması, dönme hakkının sözleşmede açıkça saklı tutulması, sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi, feragat eden kişinin tenkis sebebiyle seçimlik hakkını kullanması veya irade bozukluğu hallerinden (TMK m. 504/1) birinin varlığı hallerinde mirastan feragat sözleşmesi iradi olarak sona erdirilebilir.

Kanun koyucu, TMK m. 557’de çeşitli iptal sebepleri öngörmüştür. İptal sebepleri kısaca ehliyetsizlik, şekle aykırılık, hukuka veya ahlaka aykırılık ve irade sakatlığı (yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama) halleridir. Bu sebeplerden biri ile sakat olan miras sözleşmesi kendiliğinden geçersiz hale gelmez. Bunun için bir iptal davası açılması gerekmektedir. İptal davası Türk Medeni Kanunu m. 559/1’de öngörülen süreler içinde açılmalıdır. Bu süreler hak düşürücü sürelerdir. Bu nedenle sürelerin kaçırılması halinde iptal davası açma hakkı düşer. Fakat bu süreler kaçırılmış olsa bile hükümsüzlük def’i yoluyla her zaman ileri sürülebilir (TMK m. 559/2).

İptal davasının sonucunda, miras sözleşmesinin iptal sebeplerinden biri ile sakat olduğu sabit olursa, miras sözleşmesinin iptaline karar verilir. İptal kararı, bozucu yenilik doğuran bir karardır ve geçmişe etkili bir sonuç doğurur. İptal kararı, sadece davanın tarafları bakımından etki doğurur.

Miras sözleşmesine ilişkin açılacak bir diğer dava tenkis davasıdır. Tenkis davasının açılabilmesi için saklı paylı mirasçının saklı payının ihlal edilmiş olması gerekmektedir. TMK m. 527/2 kapsamında açılacak tenkis davalarında ise olumlu miras

sözleşmesi ile sonradan yapılan ölüme bağlı tasarruf veya bağışlama arasında bir bağdaşmazlık olmalıdır. Tenkis davası ancak mirasbırakanın ölümü ile açılabilir. Tenkis davası, TMK m. 571’de öngörülen süreler içinde açılmalıdır. Bu süreler hak düşürücü sürelerdir. Kanun koyucu, burada iptal davasındakinin aksine kötüniyetli davalılar için ayrıca bir yirmi yıllık süre öngörmemiştir. Dolayısıyla tenkis davasında sadece bir ve on yıllık süreler söz konusudur. Bu öngörülen süreler içinde dava açılmadığı takdirde tenkis davası açma hakkı düşer. Ancak tenkis hakkı sahibi tenkis iddiasını def’i yoluyla her zaman ileri sürebilir (TMK m. 571/3).

Tenkis yargılaması sonucunda mahkeme tarafından tenkis talebinin kabulüne karar verilirse, tenkise konu tasarruf, ihlale sebebiyet verdiği oranda kısmen veya tamamen geçersiz olur. Tenkis kararı, yenilik doğuran bir karardır ve geçmişe etkilidir. Tenkis kararı, sadece dava tarafları bakımından hüküm ve sonuç doğurur.

KAYNAKÇA

Akartepe, Alpaslan, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2010.

Akbulut, Pakize Ezgi, “Sağlar Arası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Miras Sözleşmesinden Dönme”, Legal Hukuk Dergisi, C. 18, S. 209, 2020, s. 2037-2072.

Akça, Neslihan, “Yasal Mirasçıların Mirastan Feragatinden Yararlanacak Kişilerin Tespiti ve Feragatin Hükümden Düşmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2019, s. 237-247.

Akçaal, Mehmet, Medeni Hukuk, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022.

Akkanat, Halil, Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.

Aksoy Dursun, Sanem, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumuna Dair Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 66, S. 2, 2008, s. 311-326.

Albaş, Hakan, “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Hükümlerine İlişkin Bazı Sorunlar”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, Özel Sayı, 2007, s. 535-552.

Albaş, Hakan, “Miras Hukukunda İptal ve Tenkis Def'i”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 3, 2012, s. 143-162 (Def'i).

Antalya, O. Gökhan, Mirastan Feragat Sözleşmesi, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1999 (Feragat).

Antalya, O. Gökhan, Marmara Hukuk Yorumu: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1-1, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019 (Borçlar).

Antalya, O. Gökhan / **Sağlam**, İpek, Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2021.

Arbek, Ömer, Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2013.

Atlan, Hülya, “Miras Sözü Vermeden Doğan Kusurlu Sorumluluk: Culpa In Testando Sorumluluğu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 23, S. 2, 2017, s. 267-294.

Atlı, Banu, Ölümüne Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü ve Hükümden Düşmesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020 (Borçlar).

Ayan, Mehmet, “Saklı Pay Sahibi Mirasçılar ve Saklı Payları”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1-2, 2002, s. 7-18.

Ayan, Mehmet / **Ayan**, Nurşen, Miras Hukuku, 11. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023.

Aybay, Aydın / **Aybay**, Mehmet Erdem, Miras Hukuku Dersleri, 5. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023.

Aydıncık Midyat, Şirin, “Evlenmeden Önce Mirastan Feragat Sözleşmesi Yapılabilir mi?”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, 2023, s. 211-237.

Aydos, Oğuz Sadık, Pratik Miras Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi, 2023.

Ayter, Nüşin / **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Miras Hukuku, 3. Bası, Ankara, Savaş Yayınevi, 1993.

Baygın, Cem, “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 567-594 (Yorum).

Baygın, Cem, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005 (Alacaklıların Korunması).

Baygın, Cem / **Nar**, Ahmet, Medeni Hukuk Dersleri - I, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023.

Berki, Şakir, “Türk Medeni Kanununda Karı Kocanın (Eşin) Mirasçılığı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 1964, s. 309-343.

Berki, Şakir, “Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat”, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1975, s. 389-409 (Feragat).

Bıçakcı, Levent, Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, 1999.

Birinci Uzun, Tuba, “Mirastan Feragat Sözleşmesinin Mirasçılık Belgesinde Gösterilmesi”, İzmir Barosu Dergisi, S. 3, Eylül 2020, s. 15-35.

Çabri, Sezer, Miras Hukuku Şerhi, Cilt I, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022.

Çetiner, Bilgehan / **Furrer**, Andreas / **Müller-Chen**, Markus, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022.

Çınar, Ömer, “Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı İrade Beyanı İle Sona Erdirilmesi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 6, S. 12, 2007, s. 219-230.

Çiftçi, Hasan, Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

Çubukgil, Rıza, “Mirastan Adi İskatın Hukuki Mahiyeti ve Sebepleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 3, 1950, s. 441-467.

Demir, Şamil, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 0, S. 14, 2013, s. 1151-1173.

Dinçer, Seher Serap, “Mirastan Feragat Sözleşmesi ve Sonuçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul, 2009.

Dural, Mustafa, Miras Sözleşmeleri, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1980.

Dural, Mustafa / **Öz**, Turgut, Miras Hukuku, 19. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023.

Dural, Mustafa / **Sarı**, Suat, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 18. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023.

Dursun Karahmetoğlu, Şeyda, Mirastan Feragat Sözleşmesinin Hükümden Düşmesi ve Sonuçları, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2023.

Erdoğan, İhsan / **Keskin**, A. Dilşad, Türk Medeni Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023.

Eren, Fikret / **Yücer Aktürk**, İpek, Miras Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023.

Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara, Sevinç Matbaası, 1973 (Tenkis).

Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Dâvası, Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1966 (İptal).

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 28. Baskı, Ankara, Legem Yayınevi, 2023 (Borçlar).

Engin, Baki İlkay, Yedek Mirasçılık, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2003 (Yedek).

Engin, Baki İlkay, “1998 Tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısı’nın Ölümüne Bağlı Tasarrufun Konularına İlişkin Hükümlerinin (MKT. 514-530) Değerlendirilmesi”, Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 1999, s. 853-878 (Tasarruf).

Engin, Baki İlkay, Mirastan Yoksunluk, İstanbul, Beşir Kitabevi, 2010 (Yoksunluk).

Ergüne, Mehmet Serkan, Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.

Erkan, Vehbi Umut / **Yücer**, İpek, “Ayırt Etme Gücü”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 60, S. 3, 2011, s. 485-522.

Ertaş, Şeref, “Mirastan Feragat”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, s. 2893-2909.

Gençcan, Ömer Uğur, Vasiyet Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2022.

Gönen, Doruk, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021.

Gönensay, Samim / **Birsen**, Kemaleddin, Miras Hukuku, 2. Bası, İstanbul, Ahmed Said Matbaası, 1963.

Gümüş, Mustafa Alper, Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2021.

Güenal, A. Nadi, “Roma Miras Hukuku’na Genel Bir Bakış ve Vasiyet Yolu İle Miras”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 44, S. 1, 1995, s. 425-442.

Güven, Kudret, İsviçre Medeni Kanunu’ndaki Son Gelişmeler, Ankara, Savaş Yayınevi, 2023.

Gürsoy, Kemal Tahir, “Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Mal Vasiyeti”, Ankara, Yıldız Matbaası, 1955.

Gürsoy, Kemal Tahir, “Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler”, Kısım I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 1953, s. 457-539 (Şart ve Mükellefiyet).

Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022 (Miras).

Hatemi, Hüseyin, Medeni Hukuk’a Giriş, 10. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021 (Medeni).

Hatemi, Hüseyin / **Gökyayla**, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 5. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2021.

Helvacı, Serap / **Erlüle**, Fulya, Medeni Hukuk, 9. Bası, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2023.

Işıқтаç, Yasemin, Hukukun Kaynağı Olarak Sözleşme, 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2014.

İmre, Zahit, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlaka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda, İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 1, 1967, s. 138-148.

İmre, Zahit / **Erman**, Hasan, Miras Hukuku, 17. Basım, İstanbul, Der Yayınevi, 2024.

İnan, Ali Naim / **Ertas**, Şeref / **Albaş**, Hakan, Miras Hukuku, 12. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2024.

İnce, Nurten, “Mirasbırakanın Güven Sorumluluğu (Culpa In Testando)”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 1, 2018, s. 153-184.

İnternet: <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi: 09.01.2024.

İnternet: www.legalbank.net, Erişim Tarihi: 01.05.2024.

İşgüzar, Hasan, Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2003.

Kaneti, Selim, “Türk Miras Hukukunun Anayasal Temelleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 54, S. 1-4, 1994, s. 237-244 (Anayasa).

Kaneti, Selim, “Tapu Uygulamaları Açısından Miras Hukuku Sözleşmeleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 48, S. 1-4, 1983, s. 99-112.

Kaplan, İbrahim, Sorulu-Cevaplı Türk Miras Hukuku, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2021.

Karakaş, Fatma Tülay, Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar, Ankara, Turhan Kitabevi, 2015.

Kartal, Dilşah Buşra, “Mirastan Feragat Sözleşmesinden Miras Sözleşmesine Özgü Sebeplerle Dönme”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 1, 2023, s. 209-217.

Kılıçoğlu, Ahmet M., Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2023 (Miras).

Kılıçoğlu, Ahmet M., Medeni Kanun'umuzun Getirdiği Yenilikler, 3. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2014 (Yenilikler).

Kırkbeşoğlu, Nagehan, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, 2019, s. 197-225.

Koca, Ömer, Roma Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda Ölüme Bağlı Tasarruflar, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2018.

Kocağa, Köksal, Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2006.

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Miras Hukuku, 3. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1987 (Miras).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul, Garanti Matbaası, 1968 (Hata).

Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Borçlar Hukukuna Giriş - Hukuki İşlem - Sözleşme, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2017 (Borçlar).

Köprülü, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1985.

Kurt, Ekrem, “Türk Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2-2, 2016, s. 121-187.

Küçükgüngör, Erkan, “Roma ve Türk Hukukunda Muayyen Mal Vasiyeti”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 45, S. 1, 1996, s. 505-531.

Nomer, Halûk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 19. Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2023 (Borçlar).

Nomer, Halûk N., Beklenen Haklar Üzerindeki Tasarrufların Hukuki Sonuçları, İstanbul, Beta Yayınevi, 2002.

Oğuzman, M. Kemal, Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1995.

Oğuzman, M. Kemal / **Öz**, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, 21. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2023.

Oğuzman, M. Kemal / **Seliçi**, Özer / **Oktay Özdemir**, Saibe, Kişiler Hukuku, 22. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2024.

Ölmez Nuruduk, Seda / **Kul Alkan**, Sultan Büşra, “Mirasçılık Belgesi”, Konya Barosu Dergisi, C. 1, S. 2, 2021, s. 19-80.

Öztan, Bilge, Miras Hukuku, 13. Bası, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2023.

Petek, Hasan, “Mirasçılık Sıfatını Sona Erdiren Sebeplerin Mirasbırakanın Serbestçe Tasarruf Edebileceği Kısım Üzerindeki Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 2, 2002, s. 139-172 (Etki).

Petek, Hasan, “Saklı Pay Kurallarının Mirasın Paylaştırılmasında Uygulanması”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 4, 2011, s. 59-79.

Ruhi, Canan / **Ruhi**, Ahmet Cemal, Vasiyetname ve Miras Sözleşmesinden Kaynaklanan Davalar, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.

Sarıkaya, Murat, Sözleşmenin Yorumu, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2019.

Seçer, Öz, “Miras Sözleşmesinden Tek Taraflı Dönme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 0, S. 111, 2014, s. 37-60.

Serozan, Rona, Sözleşmeden Dönme, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007.

Serozan, Rona / **Engin**, Baki İlkey, Miras Hukuku, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

Serozan, Rona / **Engin**, B. İlkey / **Atamer**, Yeşim M., Serozan Medeni Hukuk Genel Bölüm - Kişiler Hukuku, 9. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2022.

Şahin, Turan, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2019.

Şener, Esat, Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerh, Ankara, Seçkin Kitabevi, 1988.

Şıpka, Şükran / Akşener Mert, Sehil, Güncel Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Miras Hukuku I, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2023.

Taşatan, Caner, “Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk medeni Kanunu’na Yansımaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2021, s. 571-605.

Tunç, Aybike, “İvazlı Mirastan Feragat Sözleşmesinde Sağlar Arası Edim Borçlusunun Temerrüdü”, Legal Hukuk Dergisi, C. 14, S. 164, 2016, s. 4209-4222.

Turan, Gamze, Ölümüne Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009.

Turan Başara, Gamze, “Ölümüne Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 27, 2016, s. 365-407.

Türker, Yücel Can, “Miras Hukuku Etkili Ölümüne Kadar Bakma Sözleşmesi”, Legal Hukuk Dergisi, C. 20, S. 231, 2022, s. 907-925.

Umur, Ziya, “Roma Miras Hukuku’nun Ana Hatları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 31, S. 1-4, 1965, s. 159-195.

Yakupoğlu, S. Derya, “Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 136, 2018, s. 225-262.

Yasasever, Sevinç, “Türk Hukukunda Mirastan Feragat Akdi”, Adalet Dergisi, C. 56, S. 4, 1965, s. 444-472.

Yıldırım, Abdülkerim, Türk Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004.

Yıldırım, Mustafa Fadıl, “Beklenen (Açılmamış Bir Terekedeki) Miras Hakkının Devri Sözleşmesi (I)”, Yargıtay Dergisi, C. 21, S. 1-2, 1995, s. 109-144.

Yılmaz, Süleyman, Miras Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, 2024.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ahmet Hakan ÇELİK
Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Lisans	: İstanbul Üniversitesi	2020
Yüksek Lisans	: Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2024
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2021-Halen	Gaziantep Barosu	Avukat

UZMANLIK ALANI

Medeni Hukuk

YABANCI DİLLER

İngilizce